פר' **נצבים** תשפ"א **ראש השנה** תשפ"ב | גליון תתתט"ו שנה כ"ד

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבנו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

אשרי העם יודעי תרועה

בעיר גדולה מרובה אוכלסין, אשר על היותו ממוקם על פרשת דרכים נתהוה מקום מסחר גדול והרבה עשירים נשתקעו בה לצד עניים שבאו לנסות מזלם בעיירה הלז.

ברם, מאידך גיסא גם משך עליו המקום תשומת לבם של הליסטים מזויינים לבוא לטרוף טרף ולחלק שלל, אשר זה הדיר שינה מעיני עשירי העיר, עד שטיכסו עצה להקים מגדל גבוה במרכז העיר ושומר יעמוד שם על המשמר לכל צרה אשר לא תבוא, וכן היה בכל פעם כששודדים נתקרבו להעיר התחיל לצעוק בקול גדול: **געוואלד! אנחנו בסכנה, שודדים באים**, והעשירים יראו לנפשם מאוד כי ידעו שעל עסקי ממון הם באים, משא"כ עניי העיר לא פחדו כלל כי מהם לא היה מה לגזול כי דמעתם שקוים ואנחתם היא לחמם.

אמנם, פעם התחיל השומר לצעוק בקול אדיר וחזק: **געוואלד! אנחנו בסכנה עצומה**, ואז התחילו כל בני העיר לרעוד מפחד כי לא ידעו מה הסכנה המתקרבת ואיזה אסון ימיט עליהם, היות שהשומר סתם ולא פירש אז התחילו לפחד אולי זה היה רעה מתקרבת אשר אינה מבחנת בין עשיר לעני או שונא שגם בא רק על עסקי נפשות, על כן כולם כאחד מגדול ועד קטן נתהפכו מעיהם בקרבם מרוב פחד מפני הבאות.

במשל נורא זה, מבאר הרה"ק בעל ה"אור המאיר" זי"ע הענין שנצטווינו לתקוע בשופר כדי לעורר לבב הישנים, הרי היה די אם היינו מצווים לומר מוסר לישראל כדי לעוררם, אך יבואר כאותו משל כי אם יוכיחו על תורה, הרי לומדי תורה יניחו דעתם, ואם יוכיחו על חסד הרי בעלי צדקה ינוחו על משכבותם, על כן נצטווינו לתקוע בשופר דווקא אשר אינו מפרש כלום רק שואג כארי בקול מרטיט כאותו שומר: **געוואלד! ראטעוועט עם איז א סכנה.**

ומה נורא הוא יומא הדין שבו יכתבון מי לחיים ומי למוות וחיל ורעדה יאחזון, כי אין אתנו יודע עד מה, על מה הולכים לדון במשפט ועל איזה מהם נתבע, וזה מעורר את כל אחד לתשובה ותיקון המעשים כי זכר כל היצורים לפניו בא מעשי איש ופקודתו, ואין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, ומי יזכה בעיניו בדין.

ועל ידי תשובה ומעשים טובים שהם כתרים בפני הפורעניות יכול כל אחד להפוך את הקללה לברכה, ולהמתיק מידת הדין לרחמים גמורים וחסדים נגלים, ונזכה כולנו יחד לכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ולשנת גאולה וישועה, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאללה כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכתם"ם ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב

אגרת פרק ד'

מריחוק מקום וקירוב לב
הננו מאחלים בזה
לאלפי קוראינו הנאמנים
ולכל בית ישראל
די בכל אתר ואתר

ברכת כתיבה
וחתימה טובה

יה"ר שיתקבלו תפילותינו
לרחמים ולרצון לפני
אדון כל אכ"ד.

המערכת בלונ"ח

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

זכות
הוצאות הגליון
ליו"ט ראש השנה

נתנדב ע"י

ידידינו הרבני הנגיד העסכן רודצו"ח

מוה"ר

יחזקאל רוד
בערקאוויטש

שליט"א

ממנהלי מוסדותינו ומראשי קהלתינו הק'
בעיר ווילליאמסבורג יצ"ו

לע"נ אמו החשובה והצנועה

מרת **בתי'** ב"ר **יונתן בנימין** ע"ה

שחל"ח יום ל' תשרי תשפ"א לפ"ק

ת. נ. צ. ב. ה.

ישא ברכה מאת ה' להתברך בכתיבה וחתימה טובה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת
וכל מילי דמיטב

שבת שקודם ראש השנה בחי' רעוא דרעוין ועת הכנה לתשובת ר"ה ברצון שלם וטוב

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו'. **"לרמז על יום ראש השנה שצריך האדם להתחזק מאד בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום לבריאת העולם, שהיה רק טוב, קודם שנתערב טוב ברע על ידי פגם אדם הראשון"** וכו'... וזה שרמזו חכז"ל (שבת קיח:) 'אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים', פירוש ב' השבתות, **הא' הוא השבת שהיה קודם בריאת העולם, רעוא דרעוין הרצון הקדום לבריאת עולם, שהיה כולו טוב, והשבת השנית הוא יום שכולו שבת, שאנו מצפים במהרה בימינו** וכו'... וכל זה הוא על ידי כשרון פעולתינו בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום למעשה בראשית שהיה ביום השבת [כ"ה אלול] אשר הי' התחלת הרצון למעשה בראשית".

וזהו: **'אתם'** אותיות אמ"ת, **'נצבים היום'** בראש השנה (זוח"ב לב:), בתשובה שלימה **'כולכם לפני ה' אלקיכם'** לעורר הרצון הקדום, כידוע מאמר חכז"ל (בר"ר יז, ד), שאדם הראשון קרא שמות לכל הברואים, ואח"כ שאל לו הקב"ה: ומה שמי, ואמר: לך נאה להקרא בשם הוי' ב"ה. וזה פירוש: **'לפני ה"** קודם שנקרא שם הוי'. לכן בכל מעשה בראשית לא נכתב שם הוי' עד בריאת האדם שקרא לו הוי' ב"ה. **וצריך להיות התשובה בכח כזה לעורר הרצון הקדום כו'.**

תפארת שלמה (לר"ה עע"ש)

השבת קודש מגין עלינו בראש השנה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו' וי"ל ע"ד המבואר בספה"ק שר"ת ת'קעו ב'חודש ש'ופר הוא שב"ת, כי זכות קודש מגין עלינו ביום הכסא הבע"ל, וי"ל כי שני המלאכים הממונים על הכתיבה ועל החתימה המבואר (בתיקוני זוהר תי' נה דף פט.) ששמם כתביא"ל חתמיא"ל הם מספר נ"ר שב"ת, זה ג"כ נרמז בז"ה אתם נצבים היום שהמעמד שלנו בר"ה הנקרא היום, הוא בכח זכות שב"ק, ורומז במלת אתם"ם שר"ת א'ם ת'שוב מ'שבת, וכן כל הכתוב הזה אתם"ם נצבי"ם היו"ם כלכ"ם לפנ"י הוי"ה אלקיכ"ם עולה שב"ת קוד"ש, שבזכות שבת קדש יהיה לנו כתיבה וחתימה טובה אמן.

(חמרא טבא)

עיקר התשובה עזיבת החטא והוספת לימוד התורה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם וגו'. מחוטב עציך עד שואב מימיך. לכאורה היה ראוי לכתוב 'מחוטב עצים', ואמאי כתיב 'עציך' בכ"ף. אלא, התורה הק' מרמזת לנו כאן בזאת הפרשה, שקורין אותה תמיד קודם ראש השנה, "שכולם נצבים לדין לפני ה' בראש השנה" (היום' דא ר"ה. זוה"ק ח"ב לב:), **ויהא בטחון לכולם שיצאו בדימום מהמשפט, רק שיעשו תשובה, ועיקר תשובה הוא עזיבת החטא וגם ללמוד תורה,** כמו דאיתא (ויק"ר כה, א) **"מי שרגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפין".**

וזהו הרמז בפסוק **"אתם נצבים היום"** בראש השנה **"לפני ה' אלקיכם"** שהדין (הרמוז ב'אלקיכם') יתהפך לרחמים, שהוא שם הוי"ה (בר"ר לב, ג), ובמה: **"מחוטב עציך"** האדם נקרא "עץ השדה" (לעיל כ, יט. ועי' זוח"א קפז.) היינו, שכל אחד יחטוב עצו, רצ"ל שיבקע ממנו הרע ויעזוב החטא (עי' זוח"ק שם: **"אעא דדליק ונהורא לא פליק, יבטשון ליה"** וכו'. ועי' 'ליקוטי אמרים' תניא פכ"ט), **"ועד שואב מימיך"** היינו, שישאוב מי התורה, שנקראת מים (ב"ק יז.), שיוסיף בלימוד התורה. וכן רומז "מחוטב עציך" על לימוד התורה, כדאיתא בגמרא (ב"ב קמה:): "בוקע עצים" (קהלת י, ט) **אלו בעלי גמרא.**

לקוטי מהר"ם להרח"ק רמ"מ מלינסק זי"ע

תשובת השפל מתקבלת גם אם פגם מאד ח"ו

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך. הרה"ק מלובלין זי"ע פירש: **"אם יהיה נדחך בקצה השמים"** אם תפגום ח"ו, עד שתהיה בבחינת 'נדח בקצה השמים', אזי אם **"משם"** לשון שממה תהיה בעיני עצמך שממה ושפל, **"יקבצך ה' אלקיך", 'ומשם'** רומז לעולם התשובה **"יקחך".**

אמרי יוסף (פר"ם משורת, עע"ש)

אבינו שבשמים מוכן ומזומן למחול לנו ויושב ומצפה רק על וידויינו בלב שלם

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל וגו'. פירש בזה הרה"ק מהר"ן מראפשיץ זי"ע בסעודה שלישית בבכיות גדולות מאוד, ואמר, שאיש ישראל יוכל לזכות לכל טוב, רק יתוודו על עונם. וזה פירוש: **'ואמר ביום ההוא'**, היינו שידע ויכיר: **'הלא על כי אין אלקי בקרבי'** (היינו שדחקתי רגליו כב"י ממני, ע"י עונותי ופשעי) **'מצאוני כל הרעות'** וגו', היינו אם יאמר כך, אזי: **'ואנכי הסתר אסתיר פני'** וגו', היינו, אמחול לו **'על כל הרעה אשר עשה'**, היינו אף **'כי פנה אל'** וגו', ודפח"ח".

אהל נפתלי (אות שנא)

כל הטעמים עולים בקנה אחד, שהשופר בא לעורר בנו זכרון, כדי שיעלה זכרוננו לטובה

ענין תקיעת שופר שכתב רמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) כלומר 'עורו ישנים מתרדמתכם', וחז"ל אמרו (ר"ה טז.) שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר, הכל אחד. כי 'ה' צלך' (תהלים קכא, ה), **כאשר האדם מתעורר משנתו וזוכר בהשי"ת, אז השי"ת זוכר אותו, כאותו ענין שהוא זוכר בהשי"ת איך הוא מלא כל הארץ כבודו וחכל שלו וצריך לעובדו וכיוצא, כל חד לפום אתערותא דיליה, כך השי"ת כנגדו** כדרך שאמרו (ברכות ו.) 'אמר להם הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם' וכו'. מה שאין כן בשח"ו שוכח, הגם כי אין שכחה לפני כסא כבודו, הזכרון שלו הוא מצד השכחה, שזוכר כביכול שבזה הוא שוכח ח"ו, מדה כנגד מדה, **"ולכן יחיב עיטא** (נתן עצה) **בשופר לעוררנו** (עורו ישנים מתרדמתכם), **ואמרו ז"ל** (ר"ה שם ע"ב) **שהוא לערבב השטן, וחכל אחד, כמו שאמרו** (ב"ב טז.) **הוא שטן הוא יצר הרע, ועיקר יצה"ר אינו אלא החשקעה בדמיון, שאינו מניחו לזכור ולשום אל לבבו על מה נברא בעולם ולהתעורר משינתו"**

רסיסי לילה להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (אות לה)

'שיודעים לרצות בוראם בתרועה', כי על פניהם אור חשקת ושמחת המצוה, אך לבבם נשבר לאלקים,

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, דקדקו רז"ל (ויק"ר כט, ד) וכי כל הגוים אינם יודעם להריע וגו', **אלא שיודעים לרצות את בוראם בתרועה,** ונ"ל לפרש על פי מש"כ בספר חובות הלבבות שער האהבה פ"ז, בההוא חסיד שמסר סימני יראי ה' ואוהביו ואחד מהסימנים המובהקים אמר **"תראה פניהם שעלה עליהם האור, אבל כשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים",** רצ"ל פניהם הם אדומים כאור מחמת תשוקתם ליוצרם ובוראם, ולבבותיהם נשברות לאלקים מפחדו ומוראו ועל אשר אינם יוצאים ידי חובתם בעבודתו ית"ש ומצותיו, **והנה הוא סימן איש הישראלי האמתי אבל כל האומות אין להם זה הסימן,** כי הגוי אפילו בעושה איזה מעשה מצוה בגון צדקה וכיוצא גבה לבבו בחשבו לצדקה מאתו להש"י, **והנה הסימן הזה רמוז בתרועה כי התרועה הוא הברה מהבל הלב קולות נשברות ויורה על לב נשבר, ופני התוקע מתאדם,** עיין בכונת האריז"ל כונת הארת פני התוקע, וזהו שאמרו רז"ל יודעים לרצות את בוראם בתרועה, שע"י רמיזת התרועה מרמזים לבוראם ראה נא מה בינינו לאומות, וסימנינו סימן התרועה כמו שאמר ההוא חסיד **'תראה פניהם שעלה עליהם האור'** דמיון פני התוקע, **'כשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים'** דמיון תנועת התרועה מהבל הלב וזהו ה' באור פניך יהלכון.

בני יששכר (מאמר ג, ד)

ע"י כונתינו הפשוטה בתקיעתינו לעשות רצונו ית' נפעל למעלה התיקונים הנעלים

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ד– ה). הנה, כמה טעמים נאמרו במצות תקיעת בשופר, "כמו שמצינו בגמרא (ר"ה טז.) כדי לזכור לכם האיל שנעקד ונאחז בסבך בקרניו. ואמרו שם בגמרא למה תוקעין בשופר של איל, ופריך בגמרא: למה תוקעין. [ומשני:] רחמנא אמר 'תקעו'. ופרשתי בכוונתם, דרצו לומר, **שעיקר כוונת כל המצות הוא בעבור ששמו הגדול חק נתן לעשות את המצוות, וברחמיו על הבריות נתן עצות לנו לתקוע בשופר לפתום פי המקטריגים. ואם באנו לכוון כוונת השופר המוזכרין במקובלים ובשאר ספרים הקדושים לא יספיק הזמן. לכן מוטב שלא לכוון רק כוונה זו: 'רחמנא אמר תקעו', וממילא כל התיקונים נעשים ועולים לרצון לפניו,** והנה ידוע דמלת 'חק' נאמר על דבר שאין לו טעם, ו'משפט' יתכן בדבר שטעמו ידוע ונגלה. ועל דרך זו יתפרש הכתוב הנ"ל: **'כי חק לישראל הוא',** אנו בני ישראל אין אנו יודעים עיקר הטעם ועומק סוד התקיעת שופר והוא אצלנו כחק בלא טעם, אבל לגבי הקב"ה הוא ['משפט'] מלתא בטעמא והנסתרות **'לאלקי יעקב'.**

תפארת שלמה

"כי חדות ה' היא מעוזכם" כאשר תשובתינו אליו ית' בר"ה נעשה בשמחה, עי"ז נחשב הוא לפועל ידינו

עזרא הסופר אמר לישראל בר"ה: **"לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם"** (נחמיה ח, י), ע"ש. ויש לפרש כך, דהנה כתיב (תהלים יד, ז) "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל" ויובן, **"כי הנה בימים הקדושים ישלח מקודש עזרו לעורר לב כל ישראל לתשובה",** ואם כן בתשובה כזה יש לבעל דין לחלוק ולומר כי לא עשו תשובה רק על ידי התעוררות שלך, ולא עינה מלבם. **"אמנם משום כן מצוה לשמוח בכוא ימים אלו במצות עשה של תשובה, ומשמחת לבנו ניכר כי שמחים אנחנו לקראת בואו, ורוצים אנחנו לשוב ולחדול מעושק ידינו".**וזהו: **"מי יתן מציון ישועת ישראל"** פירוש, איך אפשר שיותן ישועת ישראל, הלא **"בשוב ה' שבות עמו"** ה' מעורר אותם לתשובה והם אינם שבים מעצמם, ועל זה בא כמתרץ: **"יגל יעקב ישמח ישראל"** ועל ידי זה השמחה יותן ישועת ישראל. והן הנה דברי עזרא הנ"ל, כי בני ישראל היו עצבים אז בראש השנה, ואמר להם: בודאי אי היה באמצע השנה והיתה התעוררות התשובה מעצמכם, היה ראוי להתעצב, אך באשר **"כי קדוש היום"** והוא גורם התעוררות, אם כן אם תעצבו יהיה מקום לבעל דין לחלוק, על כן: **"חדות ה' היא מעוזכם"** צריכים אתם להיות ששים ושמחים שזכינו להתעוררות הלב.

דרשות חתם סופר

תורה ותפילה

תורה

בשבת קודש האחרון שבשנה מקבלים אחיזה ומעמד בתוה"ק, שזהו עיקר הכח לשוב בתשובה

נקבעה פר' נצבים בסוף השנה כו' **כי באמת צריכין להתחזק בשבת אחרונה שבסוף השנה** כמאמרם ז"ל אלו שמרו ישראל שבת אחת כראוי מיד נגאלין 'ויכולה השבת **שתרחם**'. וכתבנו בפ' וילך הנך שוכב כו' וקם כו' וזנה כו' ועתה כתבו לכם השירה כו' שימה בפיהם כו' וענתה השירה כו' לעד כו'. '**כי הקב"ה הכין לנו התורה להיות עזר לנו בגלות כביכול התורה נכנסת עמנו בגלות**'. כמ"ש 'עמו אנכי בצרה, **אנכי היא התורה**'. **וכמו כן כתו של משה רבינו ע"ה מתחדש בכל שבת בקריאת התורה שתיקן לנו מרע"ה. 'שימה בפיהם'** הוא הג"ן סדרים דאורייתא שיש בכל שבת סדר מיוחד בפרשיות התורה. '**שימה**' גי' שנה שבכל שנה יש דרך מיוחד בתורה כי שימה הוא לשון סידור כמו ושמו כו' איש על עבודתו. ושמו את שמי. **ועיקר התחזקות לשוב בתשובה בכח התורה שנק' עץ חיים. חיים הוא עולם התשובה ועץ חיים היא התורה שמביאה את האדם לתשובה.** לכן כתיב 'למחזיקים בה' כדאיתא במד' שלח. משל לנטבע בנהר שנותנין לו עץ לאחוז בו ע"ש דמשמע דכ' למחזיקים **א"כ הוא באותן האנשים שנופלין וצריך להתחזק בעץ חיים. ובשבת מתגלה מעיין התורה.** וגם פי' '**נצבים היום**' על **שבת שנק' היום.** וגם כתב בשבת ברית. והכתוב אומר כי '**לעברך בברית**' אתם נצבים כולכם. ולכן בש"ק הוא זמן אסיפה לקבל ברית שבת ובה מתיצבים לפני ה':

שפת אמת (תרנ"ה)

וחכי אי' בספה"ק זרע קודש, פר' בא: השיבנו אבינו לתורתיך, זהו התחלת התשובה, ואחר כך וקרבינו מלכנו לעבודתך, עבודה זהו תפלה וקיום המצוות כדרך על אדון על עבדו, ואחר כך יוכל לבוא לתשובה שלימה, כמ"ש אחר כך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, ומי שרוצה להפוך הסדר הנ"ל אי אפשר שיבוא לתשובה שלימה ושיתחדש בקרבו רוח נכון כו'.

תפילה

ע"י תפילה ותשובה בלב נשבר פועלין כל היחודים והתיקונים בהתפילות והתקיעות בראש השנה

הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וגו', דהנה כבר אמרנו שבראש השנה מעוררין בחינת עליונה הנעלמה, בחינת פלא עליון, כמו שרמזנו כנ"ל לעיל בפסוק **אתם נצבים היום 'כולכם' וגו'**, להיות בבחינת כוללת כו', ולתקוע בשופר קול הפשוט במדריגת כוללת, והעלם הדיבור בקול הזה, ולהמשיך משם ולהמתיק כל הדינים שיוציא לאור משפטינו, **ובוודאי אין בנו שכל וכח והשגה לכוון כוונת התפלה והתקיעות, לבא למדריגה הנעלמה הזאת בכח כוונתינו, רק על ידי התשובה מ"עומק" הלב, ש'עומ"ק גימטריא גבור"ה, כי צריך התגברות גדול לבוא לתשובה מעומק הלב, ושיהיה לו לב נשבר ונדכה, ועל ידי זה ההתגברות נמתקין כל הגבורות** כו'. **כי על ידי תשובה מעומק הלב כנ"ל, שזה מכוסה מכל הנבראים ואין מכיר זה רק השי"ת, על ידי זה מעוררין את המדריגה העליונה הזאת בחינת פלא עליון,** שנפלאה ונעלמה ומכוסה מכל רעיון והשגה, שעל ידי התשובה מעומקא דלבא שגם כן מכוסה, מורידין משם השפעות, "**וכל אחד יכול אז לבקש מאתו יתברך שיהיה לו מהיום והלאה רצון טוב לקיים מצוותיו יתברך, כיון שמתעורר תחילת הבריאה ברצונו יתברך**" כנ"ל, וזהו שרמז רש"י ז"ל ברוח קדשו במה שפירש על הפסוק (דברים ל, יא) **לא נפלאת היא ממך** וגו', שהוא כמו (איכה א, ט) ותרד פלאים, כו' **שבחינה זאת מורידין למטה, לחדש את השנה לטובה, ושיתקיים בכל אחד מישראל 'ורוח נכון חדש בקרבי', ולחדש כל אחד שיהיה נעשה בבחינת [בריה] חדשה ולקבל עול מלכות שמים באמת כו'. ולכן אומרים בעשרת ימי תשובה, שיר המעלות ממעמקים** וגו' **עד יום הכיפורים, לעורר בכל יום תשובה עמוקה מעומק הלב יותר, עד יום הכיפורים, בחינות** (יו"ד) **עמקים, לעמוק מאוד בתשובתו, ואז על ידי התשובה מעומק הלב נתפרסם כבוד מלכותו יתברך, הגם שאין בכח השגתינו לכוון הכוונות והיחודים שאנו צריכים לפעול,** [הוא] **יתברך ברחמיו עושה כל היחודים הנפלאים ומכוסים מאתנו.**

וז"ש "**הנסתרות**" **לה' אלהינו,** שהיחודים והכוונות שאנו צריכים לפעול בבחינת נסתר כנ"ל, ה' אלהינו יעשה זה, "**והנגלות לנו ולבנינו עד עולם**", שאנו צריכים לפרסם ולגלות את כבוד מלכותו, מהעלם לגלוי, **ופירסום זה הוא על ידי שירות ותשבחות שאנו אומרים לו יתברך** כו', **שעל ידי ששבח יקר וגדולה יתנו לאל מלך יוצר כל ביום יצירת העולם כו', מתגלה כבוד מלכותו, וזהו העיקר מבוקש שלנו בראש השנה, גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה.**

זרע קודש

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040 **Fax** 845.783.2684

מקואות טהרה | בתי הוראה | מפעל קביעות עתים לתורה | מפעל בית נאמן | בית דין צדק | בית האופה | ועד הכשרות | משמרת חומותינו | מפעל בריחי שעריך | גמ"ח להלוואות

בעזהשי"ת

ערב ראש השנה תשפ"ב לפ"ק

זמנים לראש השנה תשפ"ב

בצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ערב ראש השנה

זמן סליחות 5:00

זמן מנחה.....40 מינוט אחר הדלקה"נ

ראש השנה

עריכת שלחן הטהור לילי ראש השנה.....11:30

בבנין מבצר הכוללים

יום א' ראש השנה

אמירת תהלים 6:00

תפילת שחרית 8:00

תקיעת שופר לנשים.....12:45

בבנין מבצר הכוללים

דרשה ותקיעת שופר.....1:15

יום ב' ראש השנה

אמירת תהלים 6:00

תפילת שחרית 8:00

תקיעת שופר לנשים.....1:00

בבנין מבצר הכוללים

דרשה ותקיעת שופר.....1:30

בברכת כוח"ט

הנהלת הקהלה

קראוהו בהיותו קרוב

יסודות איתנים לעבודת התפילה בימים הנוראים הבעל"ט

פנה אל תפלת הערער. אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, **אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם. הוי, ולא בזה את תפלתם.** תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא. וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא כו', רבנן אמרי, אלו הדורות שהן כמותם במעשיהם, **ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה.** ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך, שנאמר, ועם נברא יהלל יה:

(**מדרש רבה תהלים** ק"ב)

א) **על צער השכינה והגאולה שלימה** ◇ ב) **בתפילה על גשמיות יבקש רק עבור 'כלל ישראל'** ◇ ג) **לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה** ◇ ד) **התפילה בהתקשרות עם הצדיקים** ◇ ה) **צעקת הלב מתעורר ע"י התקי"ש** ◇ ו) **ממך אליך אברח, ימי מברח ומנוס** ◇ ז) **הנשמות באים לעזרינו בתפילתינו, מעלים תפילות כל ימות השנה**

א

להתפלל על צער השכינה וכבוד שמים

"אף שבאמת צריך האדם להתפלל בר"ה ויוה"כ על בני חיי ומזוני". אבל עיקר התפלה צריך להיות בר"ה ויוה"כ דווקא על בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ועל גלות השכינה וכל יהיה מחשבתו על עצמו ח"ו. ואם יאמר האדם מה לי לבנין ביהמ"ק, דע מה שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) 'כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, כאילו נחרב בימיו' והרי אנו ח"ו כאילו אנחנו המחריבים את הביהמ"ק. **לכן צריך אדם לחשים עיקר מחשבתו ותפילתו על בנין ביהמ"ק שיבנה ב"ב ואז יתגלה מלכותו בעולם וכו'.**

אוהב ישראל (לקוטים חדשים, ימי"נ. עיי"ש)

עיקר התשובה בימים אלו שבעונותיו מנע הגאולה שלימה

"ראש השנה ועשרת ימי תשובה ויוה"כ **עיקר התשובה שיעשה האדם בימים אלו על חטאותיו הוא, שיהיה נאנח ובוכה על חורבן בית המקדש ועל חילול שמו הגדול ותורתו חקדושה אשר עונותיו מנעו הטוב, והיה מסייע לעכב הגאולה,** וזה צע"ר השמים, אפס לא תהיה תפארת התשובה כדי שיושפע בפרנסה טובה ויחיה הוא וזרעו, רק כל מגמתו תהיה על דבר כבוד שמו. וזה רמז המפרשים בתוספת נופך בפסוק: 'הישאג אריה ביער וטרף אין לו' (עמוס ג, ד), ונודע (ראה שלח"ק ריש מס' ר"ה) כי הקדמונים אמרו ארי"ה ר"ת: א'לול ר'אש השנה י'ום ה'כיפורים. וזהו שאמר: הישאג אריה אם שאג תשאג באריה"ת, יהיה ביער שהוא בית המקדש, כדכתיב (תהלים קלב, ו): 'מצאנוה בשדי יער',

וכל מגמתך יהיה ביער, על חרבן בית המקדש, וטרף אין לו כי בחורבן בטלו הקרבנות וטרף אין לו. וזה פירש הרב מהר"ר יוסף אב"ד בפוזנא: 'אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא' (שמות כא, כא), הכונה, אך אם יום רמז על יוהכ"פ, או יומים שני יו"ט של ר"ה, יעמוד ישראל בתשובה, לא יוקם ולא יהיה התקוממות, כי כספו הוא כל מגמתו אינו אלא על דבר הכסף שיושפע עליו ברכות".

מדבר קדמות להחיד"א זצ"ל (מערכת ר אות י)

'תפילה על הגאולה' הבונה ג"כ להתפילה שהש"י יגאל אותו בפרטיות משבי היצר

"כמו שמתערבב השטן בגאולה כללית דיתקע בשופר גדול, כך מתערבב השטן בגאולה פרטית, כמו שכתוב (תהלים סט, יט): '**קרבה אל נפשי גאלה**', וכמו ששמעתי בשם מורי [הבעש"ט הק'], **שעל זה יתפלל כל חסיד לגאול נפשו מיצר הרע, בפרט בראש השנה ויום כפור** וכו' ודפח"ח".

תולדות יעקב יוסף (פר' וילך. וע"ע בתשואות חן פר' וארא)

ב

ביום א' להתפלל על כבוד שמו ית', וביום ב' על צרכי כלל ישראל וצריך כ"א לזכור חבירו

"להבין הטעם מפני מה נקרא ראש השנה יום הזכרון" כי ראש השנה הוא שני ימים, ביום א' דינא קשיא וביום ב' דינא רפיא (זוה"ק פינחס רלא:), ומפני כן, **ביום א' העיקר להתפלל עבור כבוד הבורא, על צער גלות השכינה** כו'. **אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל**

לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד כו'. ומכל שכן **מי שהוא זוכר את חבירו בתפלתו, בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ראש השנה נקרא יום הזכרון שמחוייב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו".**

תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה להבין)

בר"ה יתפלל רק על צרכי כלל ישראל

כי דורשיך לעולם לא יכשלו כו' כי זכר על המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם (פיוטי זכרונות בתפלת מוסף לר"ה). "הנראה לי על פי מה שאיתא בתיקוני הזוהר (תי' ו כב.) צווחין ככלבין חב חב, **כי דרך האמת למבקשי ה' בימים האדירים האלו, לבל ישים האדם מגמתו בתפלתו בכל ענינו מה שחסר לו לבדו, רק ישפוך שיחו לטובת הכלל כל ישראל** וזה הרמז: **'כי דורשיך לעולם'** מה שמתפלל עבור כלות ישראל בעולם, בזה **'לא יכשלו'** כי איננו נוגע בדבר, לכן יעלה תפלתו לרצון למעלה".

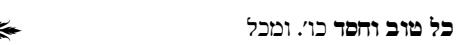
תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה כי דורשיך)

הבקשות על נשמיות יהיו ג"כ עבור כבודו ית' כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לישראל כל טוב

מצינו בר"ה שנתקנו כל התפלות שאלות חיים ופרנסה טובה, ובזוהר הקדוש (תקו"ז תקונא שתיתאה, דף כב.) אמר דלא טוב לבקש צרכיו בר"ה ולמה זה תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה כו', והל"ל ולכן נראה לי דזה הוא הדבר דהנה אמרו חז"ל (ר"ה יא.) מעשה בראשית לדעתם נבראו, ופי' רש"י ז"ל שאלם אם רצונם שיבראו ובצביונם כדרך שנראה להם ולפי רצונם (וכו'), **והנה ידוע שבכל שנה מתחדש העולם כתחלת הבריאה מבראשית, לזה כביכול הקדוש ברוך הוא שואל מישראל שהמה עיקר הבריאה אם רצונם להתחדש השנה ועל איזה אופן יחודש,** ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה שיהיה בקשתינו ולומר לפני יוצרנו שאנחנו חפצים בחיים ופרנסה והרווחה וכל טוב ובדרך זה יהיה חידוש השנה, אך הכל לא לטובת עצמות האדם ורק למלאות רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו, **"כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לעמו ישראל כל טוב", וכמו שברא הכל לכבודו בתחלת הבריאה ונאמר בהם כי טוב, כמו כן בכל שנה נתחדש העולם בטוב ולכבודו יתברך.**

דברי חיים (פ' נצבים ד"ה בפסוק אתם)

[ונבון לציין לדברי הזה"ק (פר' עקב, דף רע"א ע"ב) וְאַתְּ לָא אִתְקְרֵי, בַּר בַּד אִינּוּן מִתְקָרְבִין לְגַבֵּיהּ, וּמִתְבָּרְכָן. וּבַלְּבָא אִיהִי אִקְרֵי מַלְכָּא. בַּד רַבְרְבָנוֹי אַתְיָין לְגַבֵּיהּ עָתִירִין, מִסְתַּפְּקָן בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיכוּ, בְּלָא חֶסְרוֹנָא, כְּדֵין אִיהוּ מַלְכָּא]

לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה

באין מליץ יושר כו'. דעיקר הוא דאדם אף על פי שחטא רק כיון שיודע שחטא ומבקש מלפניו יתברך שימחול לו **ומכיר בשפלותו זה הוא גופא למליץ יושר לפניו.** וזהו **'באין'**, במדה שאדם מחזיק עצמו לאין, זה גופא **'מליץ יושר'**.

קדושת לוי

[בס' תכין לבם (עמ' קע"ד) כתב וז"ל: כשהייתי אצל דרשתו (של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע" דבזמרינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני החורבן היו הרבה צדיקים וקדושים שהמליצו טוב בעדינו, **אולם כוחינו הוא שיש כ"כ לבבות נשברות, וצעק "און איך בין אויך איינער פון זיי",** והמשך בדברי הקדושת לוי דמפרש באין מליץ יושר וכו'.]

כוונות הם מפתחות, ולב נשבר בקרדום

אמר הבעל שם טוב הקדוש ז"ל להרב הקדוש רבי זאב קיצעס ז"ל שהיה הבעל תוקע שלו, ולפני ראש השנה למד אתו כל הכוונות ורשם לו אותם בכתב, וכשהגיע זמן התקיעות לקח ממנו הכתב ובל הכוונות, **ואמר לו כי כוונות הם כמו מפתחות לפתוח שערים, אך לפעמים העלה המנעול חלודה שאי אפשר לפתחו במפתח, אבל לב נשבר הוא כמו קרדום ברזל שבכוחו לשבור כל המנעולים וכל דלתות נחושת.**

בית אברהם (פ' נשא ד"ה ואני)

בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי עדיף

איתא במדרש בר"ה ויו"כ **נעשים ישראל בריה חדשה** שנאמר ועם נברא וגו' והטעם **כי בר"ה כמה הכייף טפי מעלי ובשנעשה 'אין' אז נתחדש ונעשה בריה חדשה כמו גרגיר חזרע כשנרקב אז נתחדש.**

אמרי פנחס – קאריץ

לדידן עיקר הכונה הוא שבירת הלב ופי' המילות, וידיעת הסודות הם בשבילנו בעיקר לעורר הלב

ובאמת אתה ידעת אף על פי שבילדותי למדתי קצת כוונות, אבל עיקר הכוונה היא שבירת הלב כנ"ל, ואהבה ויראה ותמימות וניצוח כנ"ל, **ואם היינו זוכים לזה, בנקל היינו יכולים לכוון כל כוונת האריז"ל** כו', **לזאת בחרתי לי לכוין כוונה אחת, לכוין הלב לחשי"ת בכל מה דאפשר, לכוונת התיבות והמלות כפי האפשר,** ועם כל זה אם אוכל לפעמים לכוין ברגע איזה כוונה כו' ושלא לטרוח על זה

ושלא לילך מן הכוונה האמיתית הנ"ל אזי טוב כו', אבל עם כל זה טוב מאד ללמוד הכוונות של כל התפלות, **שעל ידי זה תתעורר הנפש כשתדע עד היכן הדברים מגיעים, שהם מתקנים תיקון גדול מאד למעלה נורא מאד, אזי על ידי זה יבא התעוררות גדול, שנכוין דעתינו ונמסור כל כחותינו לכוין כוונה הישרה, שיהיה פינו ולבנו שוים באהבה ויראה, שעל ידי זה יקבל השי"ת את תפלתינו, ויפעל בהם הפעולה הצריכה, אף שאנחנו לא נדע מה נעשה,** מעשה ידינו כוננה עלינו, כמו שכתוב בזהר (יתרו צ"ב:) על זה הפסוק כוננה ואתקן תיקונך וכו'.

יישר דברי אמת

תפילה לעני כי יעטו"ף ולפני ה' ישפוך שיחו

הרה"ק רד"מ מטשארטקוב זצ"ל סיפר שזקינו הרה"ק ר' שלום פראבישטע"ר זצ"ל כשהי' אצל חותנו הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זצ"ל, אירע פעם שבערב ר"ה במנחה בזמן שהרה"ק ר' נחום מטשערנאביל התפלל בהתלהבות גדולה, כידוע מהצדיקים שבזמן המנחה האחרונה של השנה יכולים להעלות כל התפילות של השנה שעברה, **ופתאום באמצע התפלה נפל הר"ר שלום מהמוחין שלו ולא הי' יכול להמשיך להתפלל ומאוד נשבר לבו שדוקא בזמן כזה יארע לו כך, ומתוך שברון הלב התאמץ בכל כוחו להתפלל ולא יכול עד שלבסוף עלתה לו להתפלל בקושי גדול כמו אדם פשוט, דהיינו רק פירוש המילות.** לאחר התפלה ניגש אליו ר' נחום מטשערנוביל ואמר, **בני עשית היום רעש גדול למעלה בהמנחה שלך ותדע שהתפלה שהתפללת בלב נשבר עלה למעלה למעלה, וכמה אלפי נשמות נידחות היו להם עכשיו עלי' ע"י תפלתך.**

ילקוט מאורי אור

(ובזה י"ט תפילה לעני כי יעטו"ף היינו שמתעטפין בתפילתו כמה נשמות המקבלות תיקונם ע"ז, כי לפני ה' ישפוך שיחו, כי תפילתו נכנסת לפני ה')

ד

"אשרי העם יודעי תרועה" תפילתינו מתקבלת ואנו זוכין בדין בזכות התקשרותינו עם הצדיקים

אשרי העם יודעי תרועה. 'העם' רומז על הפחותים שבעם, היינו הרשעים (ראה זוה"ק בשלח מה:; שם רע"מ קכה.) **'תרועה'** רומז על הצדיקים, כמו שכתוב (במדבר כג, כא): **'ותרועת מלך בו'** [ופירש"י: **"לשון חבה ורעות"**] יען כי "הם באחוה וריעות בביכול עם הקב"ה, ונקראים ריעים להקב"ה, כמ"ש (תהלים קכב, ח) 'למען אחי ורעי' (וראה שבת לא. ברש"י ד"ה דעלך: "רעך זה הקב"ה"), **ובא הכתוב להורות, כי הגם "שבכל השנה היה חלילה משוקע בכל העוונות ובכל התאוות, הקב"ה נושא עון, ונעשה כבריה חדשה, בחינת 'אני היום ילדתיך'** (תהלים ב, ז), **ואפילו אם אדם אינו יכול לעורר את עצמו לשוב ולהתחרט על מעשיו בנקודת הלב, כמו שיש אנשים שגם בראש השנה אינם יכולים לעורר את עצמם לדבר דבורים מקורות הלב, מכל מקום על ידי התכללותם עם כלל ישראל, ועם הצדיקים, שהם מדברים מקורות הלב, נכתבים כולם לאלתר לחיים.**

וזהו שאמר: **'אשרי העם'** הם הרשעים והפחותים, מכל מקום על ידי שהם: **'יודעי תרועה' "שמתחברין עם הצדיקים, שעליהם נרמז 'תרועה', אשרי להם,** שעל ידי זה כולם נכתבים לאלתר לחיים והקב"ה נושא עון, ומהפך כל העונות לזכיות (ראה ר"ה יז.). וזהו (דברים כט, ט): **'אתם נצבים היום כולכם',** ואיתא (זוה"ק הנ"ל) **'היום'** זה ראש השנה. היינו: אתם נצבים היום כולכם שלכולם, **אף לרשעים יש מעמד ומצב בראש השנה, על ידי כולכם שמתכללים ביחד עם הצדיקים,** (כיון שאתם נצבים היום 'כולכם' בהתקשרות עם 'ראשיכם') **ועל ידי זה הקב"ה מאיר בתוך אפילתם ומהפך כל עונותיהם לזכיות, ועל ידי זה נשפעים כל הטובות וכל הברכות על כל העולמות ועל כל ישראל,** אכי"ר.

מגן דוד להרה"ק ר"ד מטאלנא זי"ע

(לר"ה, ד"ה אשרי איש שלא ישכחך וד"ה כתיב והר סיני. וראה תפארת שלמה לר"ה ד"ה והיה כשבתו)

ה

"ח' שמעה בקולי" קול צעקה ממעמקי הלב שמתעורר על ידי שמיעת קול השופר

"בראש השנה ובכל עשרת ימי תשובה אומרים הקאפיטל (תהלים קל): **"שיר המעלות ממעמקים כו' ח' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני".** ולהבין הלשון 'שמעה בקולי', הלא אמרו חז"ל (ברכות כד:) "המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה", כי אצל השי"ת אין חילוק אם אפילו מתפלל בלחש, כי הוא עונה לחש. **אמנם המכוון הוא על קול צעקה היוצא ממעמקי הלב עד שאינו יכול לפרוט בשפתיו אפילו בחיתוך הדיבור, רק שצועק בקול פשוט מכאב לבו. ותפלה כזו מקובלת ביותר** כמו שנאמר (שם קב, א): 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו', שתפלת העני עוטפת שאר התפלות מפני ש'לפני ה' ישפוך שיחו', היינו כמי שמשיח צערו ודאגתו לפני אוהבו כדי להפיג הצער מלבו כו'. וזה הפירוש: 'תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני, לקול דייקא ולא להתחנונים, כי לתפלה נצרך עת רצון, ולא בכל עתים נענה. **אבל הקול צעקה היוצא מאנקת מעמקי הלב, זה נשמע תמיד מצד מדת הרחמנות שלפניו ית' שנקרא האב הרחמן.**

והענין הזה נפעל בכללות נפשות ישראל בראש השנה על ידי שמיעת קול שופר שיהיה נתעורר בהם על ידי זה הצעקה שיהיה מפנימיות נקודת הלב, כדאיתא ברמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ג ה"ד) הרמז על תקיעת שופר בראש השנה מפסוק 'עורו ישנים מתרדמתכם'. ועל זה נאמר הפסוק 'אשרי העם יודעי תרועה' יודעי דייקא, היינו שנכנם בהם הדעת של התרועה, היינו **ההכרה והדעת של שבירת הלב בפנימיות נקודת עומק הלב, כי בחינת דעת הוא על ידי חיבור המוח עם הלב ועל ידי זה נכנם ההכרה בעומק הלב, ועל ידי זה מבקשים 'ה' שמעה בקולי' וגו',** כי זה נפעל על ידי שאנו מקיימים מצות שמיעת קול שופר, כמו שמברכין: 'אשר קדשנו וגו' לשמוע קול שופר', **שעל ידי זה נתעורר הדעת בפנימיות מעמקי הלב, וממילא על ידי זה השי"ת שומע בקולנו ואזניו קשובות לקול תחנוניו,** כמו דאיתא שהשי"ת גם כן מקיים כל המצות, וכדאיתא בשם הבעש"ט זצ"ל על פסוק 'ה' צלך'. ועל זה אנו מסיימין בברכת שופרות: **'כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה',** היינו הקול היוצא מעומק שבירת הלב, וחותם: **'שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים'.**

פרי צדיק (ר"ה, אות טו. עע"ש)

'מפחדך אנוסה לעזרתך' הפחד והיראה בימי הדין מביא אותנו לברוח אל אבינו אב הרחמים

הנה בנוהג שבעולם הוא, שיש סגנון תרועה מיוחד שהוא סימן וקריאה לכל העם להתאסף, ויש סגנון תרועה מיוחד המעורר פחד ורעדה, שהוא רמז וסימן לעם שכל אחד ינום ויברח למלט את נפשו, ולכל סגנון תרועה מיועד כלי מיוחד, כי אי אפשר לעשות בכלי אחד שתי פעולות מנוגדות. **ואילו בני ישראל כששומעים את קול השופר מתעוררים לשתי הפעולות ביחד, היינו שמתמלאים פחד וחרדה מקול השופר,** וכדכתיב (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", שהוא סימן וקריאה למנוס ובריחה.

אבל להיכן בורחים ונסים בני ישראל, מתכנסים ומתאספים אל הקב"ה, כלומר, מהשי"ת אל השי"ת, 'פן דיר צו דיר' בבחינת 'מפחדך אנוסה לעזרתך', 'אברח ממך אליך' (כתר מלכות לרשב"ג, ועוד שם: וְאִם לֹא אוֹחִיל לְרַחֲמֶיךָ. כִּי יָחוּם עָלַי הַיַּן מִמֶּךָּ. לָבֵן אִם תִּקְטָלֵנִי. לְךָ אֲיַחֵל. וְאִם תְּבַקֵּשׁ לַעֲוֹנִי. אֶבְרַח מִפְּךָ אֵלֶיךָ. וְאֶתְכַּפֵּה מֵחֲמָתְךָ בְּצִלֶּךָ. ועי' פיה"מ להרמב"ם (ר"ה פ"ד מ"ו), וזה לשונו: "ראש השנה ויוה"כ, הם ימי עבודה והכנעה, ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו, ומברכו ומנום אליו, ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה").

וזהו פירוש הפסוק (תהלים פט, טו) **"אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון", 'יודעי'** הוא לשון שבירה, מלשון הכתוב (שופטים ח) "ויודע בהם את אנשי סוכות", והיינו **שמקול השופר נופל על בני ישראל פחד וחרדה ולבם נשבר בקרבם,** ו'תרועה' הוא מלשון ריעות והתחברות, כלומר, **מרוב פחד הם רצים להתקרב ולהתחבר אל השי"ת.** ועל ידי זה **"ה' באור פניך יהלכון",** כי מיד כאשר בני ישראל רוצים להתקרב אל השי"ת, מאיר הי פניו אלידם ומקרבם אליו, וממילא **"בשמך יגילון כל היום"** (שם, י), שכן כאשר התשובה היא באופן זה, יכולים להיות בשמחה. וזה שאמר במדרש (ויק"ר כט, ד) על פסוק זה: אמר רבי יאשיה **"שמכירין לפתות את בוראם בתרועה", כי על ידי קול השופר המעורר חרדה ופחד, שהוא סימן לבריחה וניסה, מתקרבים ומתחברים בני ישראל אל השי"ת, כמו תינוק בעת שמתיירא רץ להתגונן אצל אמו,** "מפחדך אנוסה לעזרתך", כאמור.

הרה"ק מוהר"י מבעלזא זללה"ה

נשמות האבות חקדושים מצטרפות עמנו בתפילותינו

על דרך שקבלנו שבראש השנה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בבית הכנסת בתפילתינו. ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל פרק קמא דערכין (י:) שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מפני מה אין ישראל אומרים שירה בראש השנה ויוהכ"פ. אמר הקב"ה: ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ויאמרו שירה. פירוש, כי המתים, אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מכל מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי' כו, יט) 'הקיצו ורננו שוכני עפר', אבל בעולם הזה 'לא המתים יהללו י–ה ולא כל יורדי דומה', על כן, כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפילתינו. **והיינו דכתיב** (שם סה, יד): **'עמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו', כשהעמקים יעטפו בר, הם שוכני עפר ממעמקי קבר, אז יתרועעו בראש השנה וגם ישירו, שיאמרו שירה אפילו ביום תרועה".**

דרשות חתם סופר

כתבו הקדמונים, שכל התפלות של כל השנה שנפסלו מחמת מחשבת חוץ ונדחו כפסולי המוקדשים, תלויות ועומדות עד עשרת ימי תשובה, ואז כשמתפלל בלב שלם בימים אלו, אז כל יום מעלה עמו תפלת אותו יום, למשל תפלות של יום ראשון (בשבועו) של עשי"ת, מעלה עמו את כל התפלות של יום ראשון שהתפלל באותה שנה.

דרשות חת"ס סופר ח"ב דף ש"ע

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

בס"ד

מודעה משמחת

לקראת שמחת תורה בצל הקודש

אין בעפאָרגרייטונג צום יו"ט שמחת תורה הבעל"ט וועט אי"ה ווערן
צוגעשטעלט פאר אַלע אורחים החשובים מכל קצוי תבל

אש"ל מלא בחינם

• בהרחבה גדולה •

סעודות יו"ט אין די זאלן פון קרן ויואל משה
און צו שלאָפן בבניני המתיבתא

פאר מענער און בחורים

נאָך די גרויסע פאַרלאַנג פון פאַרגאַנגענעם יאָר, וועט בעז"ה זיין צוגעשטעלט
היי-יאָר אויף פיל אַ ברייטערע פאַרנעם צו קענען אַקאָמאַדירן די טויזנטער גאסט

מען דארף זיך נישט איינשרייבן פון פאראויס
פונקטליכע זמנים און מקומות וועט באזונדער געמאלדן ווערן

צוגעשטעלט דורך
REVLER
ערענסט פאראינערסירטע קענען
זיך פארבינדן מיט זיי אויף
845.263.0144

מאבילס

פון 2
און 3
בעדרומס
(6 און 9 בעטן)

אין אַ
באַזונדערע
פּראָיעקט
וועט מען
קענען
דינגען

וואס די קאמפעני וועט דעליווערן און אפנעמען
פאר א מינימאלע פרייז פון $1200 - $1300

בכבוד רב

הנהלת הקהלה

ובשופר גדול יתקע

מעבודת הצדיקים בהכנה לתקיעת שופר ומליצותיהם הישרות על כלל ישראל ביום הדין

כשבא הרה"ק מבייטש לבהמ"ד לתקיעת שופר, ופתח הדלת ואמר למנצח לבני קרח בנהוג, אחז לו פחד גדול שאין לשער, וכך היה בכל שנה ושנה, עד שעלה במחשבתו של אחד מחסידיו, אשר בשנה זאת יתחבא בחדרו ויראה מה עושה הרה"ק בחדרו קודם תקיעת שופר. והלך מקודם להחדר, והצפין עצמו שהרה"ק מבייטש לא יראה אותו, וכאשר בא הרה"ק מבייטש לחדרו, והתחיל להתחנן לפני בוראו ואמר: רבש"ע, אומרים לי שאני אהיה הסרסור בין הקב"ה לישראל, מה אני, מה אני חשוב, היכן אני עורך היומים, והיכן אני עורך הלילות, והיכן אני עורך השבתות, וכך אמר כל יו"ט בפני עצמו, עד שאמר אלא מאי בזכות אבי זצ"ל, וזקני הרבי ר' אליעזר, וזקני הרה"ק מראפשיץ, וחותני הרה"ק מצאנז, והי' לו אז בשעת מעשה חפצים מאלו הצדיקים, ואחז אותן בידיו וכה הרבה צדיקים, עד שאמר בזכות הסרסור של ישראל רבי לוי יצחק בן שרה שאשה. וככה הלך לפתח ביהמ"ד ופתח אותו וצעק למנצח לבני קרח.

(נזר הקודש)

הרה"ק מצאנז זי"ע היה רגיל לספר בבל יו"ט מהתנהגות הרה"ק מבארדיטשוב באותו יו"ט וסדר שלחנו הטהור, כמו למשל בר"ה סיפר איך שהבארדיטשאווער הלך לתקוע שופר בבל בתי כנסיות שבעיר, והי' מטפס בידיו וברגליו ונוהם כארי.

(חמדה גנוזה)

דרכו בקודש של הרבי ר' אלימלך הי' בכל ר"ה קודם תק"ש הלך בחדר מיוחד וסגר הדלת בעדו. פ"א בושש מאוד לצאת מן החדר ויחרדו תלמידיו הקדושים מאד ודפקו על הדלת, ואין קול ואין עונה, ויגשו לשבור הדלת וימצאו את הרב ז"ל מושכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים. ואח"כ אמר לתלמידיו כי הי' גזירות רעות על ישראל וביטל אותם בתפלתו, והביא השפעה גדולה על העולם, וכן הי' בשנה הזאת שנת שפע ברכה והצלחה בכל העולם, והזקנים שבאותו הדור אמרו כי אינם זוכרים שנת שפע כמו שנה זו.

(אהל אלימלך)

הרה"ק רבי יוסף מטורטשין זצ"ל פעם אחת לפני התקיעות בא לבהמ"ד ואמר: מוסר לא אניד לכם, תוכחה לא אומר לכם, רק מעשה אספר לכם. בעיר אחד היה גביר אחד מוכר יין, נכבד ותלמיד חכם. והרב מהעיר ההוא גדול הדור ורצה לחלק כבוד לו. והלך אליו לביתו לקבל פניו ברגל להראות לו בזה אות כבוד. והגביר ההוא בראותו הרב בא לביתו, נבהל מאד וכבדהו מאד לשבת יחדיו ולהמשרת קרא הגביר ואמר לו לך מהרה להמרתף ותביא לכאן תיכף בקבוק מהטוב ומוטב העומד שם בהשורה שלישית חמשה חביתין, ומהחבית האמצעי תקח היין להבקבוק, כי היין הזה הטוב מכולם, רק לך מהרה. והנה עבר זמן רב והגביר יושב ומשיח עם הרב בדברי תורה, והעלם לא בא בחזרה עם היין. השתומם על זה הגביר וביקש מחילה מהרב שימתין מעט והוא בעצמו ילך להמרתף להביא היין ולראות מה זאת שלא בא העלם. ויהי בבואו להמרתף נבהל לראות כי אין שם סדר בהמרתף, כמה חביתין פתוחים, כמה חביתין מגולים תחת מגרפותיהם כי לא נסגרו, כמה בקבוקים יין מונחים נשברים כמה נשפכים, והעלם איננו. כשבא מהמרתף בלב נשבר מההזיקות שגרם לו העלם המשרת הזה. התחיל לבקש ולדרוש איה איפה העלם. וקרא בקולות בשם העלם הזה שוכב על התנור וכירים מלמעלה (הנקרא פיעקאליק), והוא עונה לו משם: אני רוצה שתוסיפו לי לזמן הזה הבא על שכרי הוספה כך וכך כי השכירות שלי מעט וקטן הוא. והנמשל מובן.

(אור הנפלאות)

הרה"ק רבי ישראל מרוזין נכנס פעם לבית מדרשו ואמר לחסידים שהיו מסובים שם אספר לכם מעשה: כפרי אחד בא פעם על ראש השנה לעיר הסמוכה. מבני הכפר בימים קדומים היו הרבה אנשים פשוטים שלא יכלו גם להתפלל ואף כפרי זה היה כמותם. כשבא בראש השנה בבוקר לבית הכנסת, עמד והסתכל אנה ואנה מבלי לפצות את פיו. כשהגיע הציבור לתפלת שמונה עשרה, והמתפללים התחילו לבכות, תמה הכפרי, מה זו בכיה, הרי לא היתה שום קטטה בבית הכנסת, ומה פתאום התחילו לבכות, והחליט, שמסתמא הם בוכים על שמאחרים כל כך בבית הכנסת, כי רעבים הם. והיות והוא, הכפרי, היה גם כן רעב, התחיל אף הוא לבכות. אחר תפלת שמונה עשרה, כשפסקו מלבכות חזר ותמה, למה זה אינם בוכים עתה, ועלה בדעתו שהיות וראה בביתו קודם שהלך לבית הכנסת שנתנו בתוך הלפתן, שקורין צימע"ס התיכת בשר קשה, והיא צריכה בשול רב, וכל מה שיצטמק יותר הבשר יהיה

הלפתן יותר טוב, לכן אין להצטער על איחור הזמן, נתקררה דעתו אף הוא וחדל מלבכות. כשהגיע לתקיעות שופר, והקהל התחיל שוב לבכות, חזרה תמיהתו למקומה, עד שנתיישב, הן אמת שהלפתן יהיה יותר טוב כשיארך יותר הזמן, אבל הלא אין בכוחנו לחכות כל כך והתחיל אף הוא לבכות בקול יחד עם כל הקהל. לאחר שיצא הצדיק, אמרו החסידים: הרי זה משל על הגלות.

(לקוטי ישרים)

הרב הקדוש מבארדיטשוב היה שנה אחת בר"ה בעיר אחת עם הרב הקדוש המגיד מקאזניץ, ושאל אותו המגיד מתי עומד מעלת כבודו להתפלל, ענה לו הרב מבארדיטשוב שמתאחר בתפילתו. ובפרט בימים נוראים כי צריך הכנה דרבה, א"ל המגיד מקאזניץ: איך מאך דאם פריער פארטיג, א"ל הרב מבארדיטשוב אם כן אראה למע"כ שאני אתקע שופר מקודם שאתם תתקעו. ויהי היום זה ראש השנה והמגיד הקדוש מקאזניץ הכין את עצמו לתקיעות שופר כדרכו. והיה לו מסטין בכבל אסור עדי נרדם בשינה ובתוך שינתו ראה כי עומד בשמים ויש קטרוג גדול רח"ל. ופתאום שמע קול שובר ארזים בוקע חלונות הרקיע, ושאל מה זה. ואמרו לו כי הרב מבארדיטשוב הולך עתה להמקוה לטבול את עצמו לפני תקיעות שופר, ובזה תבר גזיזי דברדא וביטל כל הדינים והמעוררים והקטרוגים, אמר המגיד זללה"ה: אם כן הדבר מוכרחים אנחנו להמתין עדי יתקע בשופר גדול הרב מבארדיטשוב ואחר כך נוכל גם אנחנו לתקוע.

(עשר אורות)

דברי התעוררות זכות ורחמים אמר הרב הקדוש מבארדיטשוב זי"ע, הלא אתה צויתה לנו בתורתך הקדושה רק איזה תיבות 'יום תרועה יהיה לכם' (במדבר כ"ט א'), ועל אלו המילין קצרות דרשו חז"ל (ראש השנה לד.) ולמדו מפי התרגום יומא יבבא יהא לכון, והמציאו שזהו הכוונה על תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה, ומפני ספיקא אתקין ר' אבהו בקסרי וכו' עד שנהגו ישראל לתקוע מאה קולות, ובב' ימים ראש השנה בכל מקום נמצא ב' מאות קולות בכל בי כנישתא, ובכל תפוצות ישראל לאלפי אלפים בשנה, וגם מאז ועד עתה זה מאות רבות בשנים ותוקעין כן בכל ישראל בכל שנה ושנה, אם כן זהו עולה סך הכל לאלפי אלפים תקיעות לאין שיעור. ולעומת זה, אנו מבקשים ממך שתתקע רק תקיעה אחת 'תקע בשופר גדול לחרותנו', וזה התפלה שאנו מבקשים ממך מבקשים כל כלל ישראל כל אחד בפני עצמו ג' פעמים בכל יום, זה בערך אלף ושמונה מאות שנה מעת חורבן בית המקדש, ומבקשים רק שתתקע תקיעה אחד, מדוע לא תמלא עוד בקשתינו, עד כאן דברי הרב הקדוש הנ"ל.

(קדושת לוי)

הרה"ק מטשארטקוב זי"ע סיפר בליל ראש השנה אחר קידוש, מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהיה רגיל תמיד בר"ה להמליץ טוב על ישראל, והיה אומר: רבש"ע כל המזל של ישראל נבנם כולו לצרכיך, כי מה עושה ישראל כשיש לו פרנסה בריווח הוא מגדל את בניו לתורה, מפזר על עונג שבת, פותח ידו לצדקה וכדו', ועיקר הוצאותיו של יהודי נכנסים רק עבור מצות ה', וא"כ איפוא מדוע לא תושיע את ישראל, ועפי"ז יש לפרש מה שאנו מבקשים בר"ה ועשי"ת: זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים כי הלוא למענך אלקים חיים. פי' כל חיותינו וכתיבתינו הטובה, הכל לטובתך שנוכל לעבוד את ד' ולשמור חוקיו ונחיה למענו.

(תפארת ישראל)

מעשה בהרה"ק הר"ר זוסיא מאניפולי זי"ע שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני עניים, לבוש קרעים ופניו רעים. בני, שאל אותו הרבי זוסיא, כלום אין אתה מקנא בבני הערלים האוכלים משמנים ושותים ממתקים ולובשים מלבושים מלבושי כבוד, משיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלקי ישראל. חזר הר"ר זוסיא זי"ע לבית המדרש ופתח ואמר: רבון העולמים הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגולה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכל באהבה, ובלבד שישראל הוא.

(דורש טוב)

הרב הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע אמר פעם אחת בדרשה לפני תקיעת שופר: רבונו של עולם, אין עם קדוש כישראל, אתה אמרת 'לא יראה לך חמץ' בפסח, ולא העמדת על זה שום שוטר או משגיח שיחפש ויעניש את העובר, ואף על פי כן נסתי בערב פסח אחר זמן ביעורו לחפש רק כזית חמץ בבית יהודי, גם הבטחתי עבורו מחיר עצום ולא היה באפשרות למצוא. אולם הטוטי"ן (הטאבאק) של חוץ לארץ אשר הקיסר אסרו להביאו למדינה והעמיד על זה אלפים שוטרים ומשגיחים ומענשים את המביא, ואף על פי כן יראה וימצא מאותו המין המין המונות המונות די והותר, וכי אינם קדושים וטהורים.

(תולדות קדושת לוי)

פעם אחת אמר [הרב הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע] לפני תקיעת שופר: רבונו של עולם, סובר אתה שאתקע שופר, למה לא יתקע הקיסר יר"ה המיצר לנו, ואולי יתקעו הרשעים שהשיגו שלוי עולם, שוב חזר ואמר אבל באמת אהבת עולם אהבתיך וכיון שרצונך שאני אתקע, אבטל רצוני מפני רצונך. ותקע בהתלהבות נורא.

(תולדות קדושת לוי)

הַיּוֹם יִכָּתֵב בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת

תשפ"ב

זכות המוני תומכי מוסדותינו הקדושים יחקק לעד
להכתב בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים ולשלום

בזכותכם

זכינו להשלים
משכורת חדשי
השנה כולה
למרביצי תורה וכלי
קודש שליט"א

בזכותכם

זכינו בשנה זו **להעלות**
משכורת הכלי
קודש והמחנכים
של צאצאינו היקרים
שיחיו

בזכותכם

זכינו לחדש בנין חדש
לתלמידות **"בית רחל**
בנין ריספלער" לחינוך
בנות ישראל לצניעות
ומדות טובות

בעזרתכם!

נזכה להמשיך הרחבת גבולי מוסדותינו הקדושים בשנת תשפ"ב הבעל"ט

כל מזונותיו של אדם קצובות לו מראש השנה,

חוץ מהוצאת בניו להלמוד תורה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאך הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה קעצי התמרים

אתם מעידין על מעשיכם בעצמכם היום בראש השנה

שמעתי מפי הגאון בוצינא קדישא מורינו הרב משה טייטלבוים זצוק"ל זי"ע שדרש ברבים: **אתם נצבים היום** (דברים כט- ט), על דרך דדרשינן בגמ' ועמדו שני האנשים אלו העדים שצריכין לעמוד (שבועות דף ל.), ואמרינן בגמרא דאברין של אדם מעידין עליו מה שעשה (תענית דף יא.), והכי פירושו **"אתם נצבים"** אתם מעידין על מעשיכם, **"היום"** בראש השנה שנקרא 'היום'.

זקן אהרן (פרשת ויצא)

אתם נצבים היום כלכם. יובן עפ"י המבואר בספרים כי קירותיו מעידין עליו, היינו לבו כמו שדרשו על פסוק ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ואנשי ביתו, היינו אבריו כי הרשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו, ובהצדיק הזכיות חקוקים שנאמר כל עצמותיו תאמרנה וכו', והמצות בעצמן מליצין והעונות מקטריגין, וכן צריך האדם לבא עם כל ימי השנה כמו שלבסוף צריך לבא עם כל הימים, ובהצדיקים יום ליום יביע אומר, ובהרשעים ימים ידברו דברי קשות, והנה בעדות נאמר ועמדו שני האנשים כי כן קבלו חז"ל דבעדים משתעי קרא, והיינו אתם נצבים שאתם בעצמכם עדות, גם היום הוא עד כל יום ויום של כל השנה, ועתה נמחק העוונות בתשובה ונחקקין זכיות במקומו והיינו לעברך ר"ל במקום שנחקק שעברת על מצות ה' בברית ה"א שמה יהיה נכתב ונחקק דברי הברית.

(ישמח משה)

☆

הנסתרות להי"א והנגלות לנו ולבנינו וגו'. ירמוז על מה שמובא בחובת הלבבות כי לפעמים יפתה היצר לאדם ויאמר לא יתכן עבודתך בלב שלם אלא בכסות את מעשיך מבני אדם, ואל יראה עלך שום מדה טובה ואל תצוה על הטוב ולא תזהיר מהרע, אז תשיב לו כי לא זה הדרך כי"א שראוי להסתיר מה שאפשר מבלי דעת בני אדם, אבל להתפלל בציבור וגם להורות לבני אדם דרכי ה' אין זה חייב אני לעשותו ע"כ, וז"ש הנסתרות להי"א והנגלות ג"כ לשמו יתי צריך לעשותו ולא בעבור שבח בני אדם, ושמא תאמר כי צריך לכסות כל מעשיו ובל יראה בהגלות נגלות לעין זולתו, ע"ז אומרים לו לנו ולבנינולעשות את כל דברי התורה, כי אנו מחויבים לצוותם בטוב ולהזהירם על הרעכדי שילכו בדרך הטוב, והוא רק ע"י שיזהירו אותם על כך.

(ייטב לב)

☆

אתם נצבים היום כלכם לפני ה"א. וברש"י פי' הרבה הכעסתם לפני המקום והרי אתם קיימים לפניו. ויובן עפ"ד הטו"ז אהא דאמרו כל השומר שבת אפי' עו"ז כדור אנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת למה לי, ונראה דמירי שעשה תשובה אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלק לו כדאיתא בפי' יוהי"כ עבר על כריתות וכו' תשובה תולה ומיתה ממרקת, קמ"ל דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני שיהא נמחל לו לגמרי, והנה נאמר בספה"ק דהיום הנאמר כאן רומז לר"ה, גם תיבת היום רומז לשבת כטעם שבת היום, וז"ש אתם נצבים היום דא ר"ה, ופרש"י הרבה הכעסתם לפני המקום והרי כלכם קיימים וקשה הא מבואר דעל כמה עבירות אין תשובה ויוהי"כ מכפר, וזהו אתם נצבים שתהיו קיימים היו"ם דא ר"ה ויום השבת דאם ישמור השבת אז תשובה מהני אף בלי יסורים הממרקים וע"כ גם אם הרבה הכעסתם לפני המקום חיים כלכם היום.

(קדושת יו"ט)

☆

אתם נצבים היום כלכם לפני ה"א וגו'. וקשה פתח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, ונראה עפימ"ש בישי"מ שמצינו כמה דברים שהן בעצמותן חרופין ומרין כמו מלח ותבלין ועם דברים אחרים הם טובים ולא יאכל תפל מבלי מלח, וכ"כ נמצא בבני אדם שבעצמותן נראים לכאורה בלתי יפים אבל בכללות כלך יפה אף נעים זה יש לו מדה טובה זו וזה מדה טובה אחרת לו, וע"כ לעולם אל יוציא עצמו מהכלל ע"ד האמור בתוך עמי אנכי יושבת והקב"ה משגיח על כלל ישראל ולא בפרטן ע"כ, וזש"ה אתם נצבים היום דא ר"ה, כלכם דייקא לפני ה', ר"ל דהשי"ת גומל חסדים טובים לעמו ישראל לדונם כלכם יחד על כלל ישראל ולא בפרטן, כל איש ישראל, ר"ל כל איש נידון בתוך הכלל כולו, והכל נפקרין בסקירה אחת דייקא ולא כל איש בפני עצמו.

(עצי חיים)

אתם נצבים היום כלכם לפני ה'יר ראשיכם זקניכם. ויבואר על פי מה שכתב בדברי יחזקאל לפרש אמרינו אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כויח אל תעזבני, ולכאורה קשה למה מתפללים דוקא על עת זקנה, והלא בימי הנעורים צריכים גם כן לעזרתו והשגחתו יתברך, וי"ל על פי מה דאיתא בזוהי"ק (ויחי רכד.) עהי"פ (בראשית כד א) ואברהם זקן בא בימים, היינו שבא עם כל הימים, וכל יום העיד על המעשים טובים שעשה בו, ולא נחסר לו מהם אפילו יום אחד, ומי שהוא חם ושלום חוטא הוא מאבד ימיו, ויצא לפעמים שאיש זקן לא יהיו לו רק ימים מועטים, וזהו אל תשליכנו לעי"ת זקנ"ה, שהוא רק עת זקנה לבד בלא ימים, שבאמת מהראוי היה שיהיה זקן לפי שנותיו, אבל בעוונותיו הווא מצעירי ימים עכ"ד, והנה מה יעשה האדם ויחיה להעלות ולתקן אותן הימים אשא עברו עליו בתוהו וריק למען יחשבו גם הם במנין ימיו ושנותיו, והעצה הוא מה שמצינו בגמי גדולה תשובה שזדונות נעשית לו כזכיות, ומוקי לה בתשובה מהאהבה, ובכן כאשר יעשה האדם תשובה מהאהבה הרי הואזוכה להעלות ולתקן כל הימים אשר עברו עליו בהבל וריק, וזש"ה אתם נצבים היום דא ראש השנה כידוע, טכתב בדברי חיים כי ענין התקיעות בראש השנה באים לעורר בחינת תשובה מאהבה, כי תרועה הוא מלשון ריעות וחיבה, ושיה אתם נצבים היו"ם כלכם לפני הי"א, רומז על יום ראש השנה שבו זוכים ישראל לתשובה מאהבה, וע"ז ממשיך ראשיכם שבטיכם זקניכ"ם, כי מאחר שעושים תשובה מאהבה שיך לכנותם בתואר זקן.

(ברך משה)

☆

אתם נצבים היום לפני ה"א כלכם וגו'. ובמדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, וי"ל עפימ"ש הרמ"ע מפאנו כי מטעם זה מועיל התשובה והוידוי לכפר החטא מכח מודה בקנם ואח"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור ע"כ, אמנם מדין מודה בקנם צריך שיהיה במקום בי"ד ובפני בעל דין ובלא"ה לא מהני הודאתו לפטרו, וז"ש במדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, ביאור הענין על פי מה שנינו באבות שנים שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם הרי דבעת עסק התורה איכא השראת השכינה ומועיל תשובה דהוי במקום בי"ד ובפני בעל דין.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ק עצי התמרים

הדרך המקובל לנו בלימוד הא"ב עם התינוקות

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל. הוא היה [הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצוק"ל] לוחם גם כן בשביל טהרת החינוך, ועמד בתוקף נגד אלה הנוטעים זמורות זר בחינוך התורתי ללמוד אותו על פי שיטות הפעדאגאגיות של הגוים. ואין לומדים את הא"ב על פי סדרו שנמסר מסיני, כי אם מתחילים ללמוד את הקאנסאנאנטום הכבדים לחוד והקלים לחוד, ושם הא"ב לא יזכר ולא יפקד כי אם בע צע וכו' וטוענים שכך הוא נקל להתינוקות ללמוד את הקריאה. ואמר הרה"ק ששקר בימינם, וצריך ללמדם את האותיות כסדר שנמסרו בסיני מא' ועד ת' והמליץ שזה שאמר הכתוב **"ולמדה 'את' בני ישראל"**, לכאורה ה'את' בכל מקום הוא מיותר, ולכן דרש (קידושין נ.) שמעון העמסוני את כל אתין שבתורה, אבל מובן **שבא הכתוב ללמדנו שילמדו 'את' כלומר מא' ועד ת'**, ולא כמו אלה שחדשים מקרוב באו עם המעטאדען שלהם שהפרו את סדר האותיות, ברצונם לקשט את התורה בקישוטים זרים לקוחים מאת הגוים, וירכה ופרחה כפתוריה וגביעיה הכל ממנה יהיו מהתורה.

כוכבי אור (חלק שני עמ' נ"ה)

וידוע מה שהאריך מרן הייטב לב בענין זה בפר' בא עיי"ש באריכות ביאורו ובתוך דה"ק אי': צריך המלמד תינוקות של בית רבן ללמוד עמהן בראשית למודי אותיות אל"ף בי"ת גימ"ל דל"ת במילואם, כמו שנמסר לנו בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו והן רבים עתה עמי הארץ הסוררים המורים הנקראים לעהרערס, הפורצים גדרי עולם ללמד לנערי בני ישראל אותיות שלנו כמו אותיות של אומות העולם, היינו א' ב' ג' ד' כו' בלא המילוי. אבל האיש הירא את דבר ה' ימנע רגל הילדים מהן וכיוצא בהן, כי הן המה מארבעה אבות נזקין, ותולדותיהן כיוצא בהן. והנה ארסם ארס ברזל, שזה משורש פורה ראש ולענה המוליד מינות ואפיקורסות בלב הילד, ועין הרואה תעיד על זה בזמנינו, אשרי השומע ויחדל ועיי"ש באריכות. ובסו"ד פי' ג"כ הפסוק ועתה כתבו לכם וזל"ק:

ובזה נראה לי לפרש הא דכתיב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם', כלומר גם המילוי שלא נכתב (וכמו כן פירושי התורה שבכתב שלא נכתב) תשים שימה בפיהם. וזהו שנאמר (שיר השירים א, י) נאוו לחייך בתורים בשתי תורות, שבכתב ושבעל פה (שהש"ר א, נב), **צוארך בחרוזים, היינו במלואי האותיות, הנקשרים לאותיות הנכתבין כמו חרוזים,** (אל"ף בי"ת) וכמו כן **צריך ללמדן במילואיהן לתינוקות של בית רבן, למען יאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.** וזהו שאמר הכתוב (דברים כט, כח) הנסתרות לה' אלקינו, הן הנעלמות של האותיות, והנגלות לנו ולבנינו הן גוף האותיות, עד עולם (לא כמו שנוהגין סוררים ומורים בזמנינו). **והטעם לזה אמר לעשות את כל דברי התורה הזאת, דברי דייקא, תורה שבעל פה.**

ייטב לב (פר' בא)

בילדותי שמעתי מאבא מארי הגאה"צ מויה"א אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש שדרש סמוכין לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא וגו', כלומר לכל המורא הגדול אשר עשה משה ושמא תאמר הלא כתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יזכה אדם את ארחו, והתי' לזה שמפני כן קבע הי' זמן תשובה בחודש תשרי ואז סולח ומוחל ומכפר ברי"ה ויוהכ"פ עד שעי"ז נעשה האדם בריי חדשה וגם השמים והארץ נעשים בריה חדשה, וז"ש לעיני כל ישראל "בראשית" - אותיות באי תשרי (כדאי' בתיקונים) ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהכל נעשית כבריה חדשה מפני התשובה, כי תחילה והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ממעשה הרשעים, ואח"כ ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, שהוא כינוי לתשובה כדכתיב שפכי כמים לבך נוכח פני הי', ואז ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור, וזהו אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את "בוראם" בתרועה דהיינו שנתחדש הבריאה באי תשרי ע"י התרועה, ואז הי' באור פניך יהלכון כמאמה"כ ויאמר אלוקים יהי אור, ע"כ דבריו ביתר ביאור.

(רב טוב)

☆

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים. ויש לפרש דהנה אם אנו מבקשים צרכי בני ישראל המרובים בני חיי ומזוני רפואה חן וחסד ורחמים, איך לא נבוש ולא נכלם ביום הנורא הזה לבקש למלאות רצונינו הרבה, וכאשר מתלונן הזוה"ק (דף כב.) צווחין בצלותא ביומא דכיפורי ככלבין הב הב לנא מזונא, אבל האמת יש ללמד זכות על ישראל, כי כל בקשתינו עולה אל תכלית אחד המיוחד, שאם יסייע הקב"ה בידינו מכל טוב עוה"ז יהא סיפוק בידינו לעבדו ית"ש בהרחבת דעת, ונהיה פנוים ומוכנים לעבודתו, וז"ש דוד (תהלים כז ד) אחת שאלתי, שאינו אלא שאלה דהדרה בעינא לבעלים, אותה אבקש שבתי בבית הי כי ימי חיי לחזות בנועם הי, וא"כ הרי הדבר חוזר אליו, וזהו מאמרינו זכרינו לחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, כדי למלא רצונך לעבדך בכל זה, ובזה סרה תלונת התיקוני זוה"ק שהוא מדייק בלישנא הי"ב הי"ב לנ"א, היינו לתת לנו במתנה לצרכינו, לא על מנת להחזיר לו לעבדו בו, אבל אנו מבקשים כל בקשתינו בתורת שאלה לעובדו בו, ולהחזירו לו במה שיהא לו נחת רוח מן העבודה לשמו יתברך.

(ייטב לב)

☆

במס' ראש השנה (דף טז:) למה תוקעין ומריעין וכו' ותוקעין ומריעין וכו', וכתבו בתוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורא זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומתערבב. וייש לחבין מדוע מתערבב השטן בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות. ואפשר לבאר על פי מה דמתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לבאר הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה הי את משה ואהרן כן עשו, ופירשי"י להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו. וביאר על פי מעשה שהיה הרה"ק הרבי רי אלימלך מליזענסק זי"ע שפעם אחת איקלע לעיר אחת וכאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, ויהי בהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים התפלאו מאד דהלא כל מטרת הילוכם היה ללוות אותו ובאופן זה אין הלויה ניכרת, ואף היא לעומתם הטעים ואמר, כי יען שראה שהם מקיימים המצה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

רבינו הק' בדרשתו כיבס את לבו

פעם ראה חו"ז הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל שיזדמן לו להיות ביום טוב של ראש השנה בארץ 'הונגריא', לפני שיצא לדרך נכנס לרבינו (הגה"ק מקאלשיץ זצ"ל) ושאל לו למי ללכת על ראש השנה ואצל מי מובטח לו שירגיש טעם בהיום טוב כראוי, ענה לו רבינו, "שילך אצל הרב דאורשיווא (הוא הרה"ק מסאטמאר כשהי' אז אבד"ק אורשיווא), ויעש כן. והיה רגיל לספר שאמנם הרגיש שם טעם טוב בהיום טוב, והוסיף, שאף שבטבעו אינו בעל בכי, אולם כששמע אז את דרשת הגה"ק מסאטמאר לפני תקיעת שופר, זלגו עיניו דמעות, ופעם התבטא שהגה"ק מסאטמאר כיבס אז את לבו.

דברי חנה (ח"ב ליקוטים עמ' רמ"ם)

"און איך בין אויך איינער פון זיי"

זוכר אני כשהייתי אצל דרשתו (של כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים **"באין מליץ יושר מול מגיד פשע"** דבדורינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני זמן קצר הי' עוד צדיקים בינינו שהמליצו טוב בעדינו, אולם כיון שיש כ"כ לבבות נשברות, [וצעק] **"און איך בין אויך איינער פון זיי"** המשיך בדברי הקדושת לוי (לר"ה) דמפרש באין מליץ וכו' דאדם אע"פ שחטא, העיקר הוא שידע ויכיר בשפלותו, ויבקש מהשי"ת שימחול לו, זה גופא למליץ יושר, וזהו הפשט **"באין"** במדה שאדם מחזיק עצמו ל"אין" זה גופא "מליץ יושר מול מגיד פשע".

תכין לבם (עמ' קע"ד)

בהתלהבות גדולה, לכן ירד מן העגלה כדי לבלול עצמו עמהם במצוה זו, וזהו הפיי אף משה ואהרן כן עשו, שכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו אף הם עצמם בתוך כלל ישראל, עכ"ד. וזהו ביאור דברי הירושלמי (ראש השנה פ"א הי"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה. והיא תמוה דהלא כל תכלית עשיית המצוות היא כדי לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ומה שיך לומר שהקב"ה בעצמו מקיים המצוות, אמנם לפי האמור י"ל כי בשעה שהקב"ה רואה את בני ישראל מתלהבים ברשפי אש והתלהבות עצומה בקיום המצוות, כביכול הרי הוא כולל עצמו עמהם בקיום המצוה. וכמו כן יתכן לומר לענין תקיעת שופר כי בשעה שבני ישראל עוסקים במצות תקיעת שופר בהתלהבות וביראה עילאה, הקב"ה כביכול כולל עצמו עמהם ושומר משמרתה של תורה וגם הוא תוקע בשופר, וכאשר שומע השטן קל שיפורא תניין דהיינו מה שהקב"ה בעצמו תוקע בשופר, אז מתבהל ומתערבב, וחושש דזהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, אשר אז עתיד הקב"ה בעצמו לתקוע בשופר, ככתוב (זכריה ט יד) והי אלקים יתקע בשופר.

(ברך משה)

☆

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. ונראה לפי מה שפיי בקהלת יעקב דברי התנא (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, כי שופר נקרא חכמה (שבת קיז:), וצריך להקדים לו היראה, ואז חכמת"ו, היינו תקיעת שופר, מתקיימת עכ"ד, ועל כוונה זו צרח הנביא (עמוס ג ו) **אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו,** כי הנביא מתמה ואומר אם יתקע שופר בעיר, האיך יתקע השופר לעורר לבב ישראל, וכי עד הנה ועם לא יחרדו, הלא עד עכשיו היה צריך דמאימת הדין תבחיל נפשינו, והנה יש עצה לזכות ליראת שמים והוא על ידי עסק התורה, כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, ומכלל לאו אתה שומע הן, כי העוסק בתורה זוכה להיות ירא שמים ולהשמר מכל דבר פשע, וזה שאמר הכתוב אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ולפעול רב טוב לבית ישראל על ידי מצות תקיעת שופר, וטעם הדבר הוא כי הי באו"ר פניך יהלכון, היינו שהם הולכין באור התורה ועל ידי זה הם זוכים ליראת שמים, ועל כן חכמת"ם מתקיימת.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

רק עצה טובה יש לי עבורכם, לעשות תשובה ברבים

ובאמת חשבתי מי אנכי כי באתי עד הלום להוכיח את העם, ולומר מוסר לפני קהל ועדה, אמנם יכול אני לומר רק את המשל שאמר ק"ו זלה"ה הישמח משה, משל לחבורת אנשים שהיו תועים על ספינה קטנה בלב ים, ולא ידעו את הדרך אשר ילכו בה והיו שרויים בצער גדול מאד כמובן, פתאום ראו שבאה כנגדם ספינה קטנה אחרת, וזה השיב את רוחם שחשבו שעכשיו כבר עברה הצרה, כי זה האיש בוודאי יורה להם את הדרך הישר, אמנם כשנפגשו יחדיו ושאלוהו את הדרך הנכון, אמר להם האיש: "תדעו, שגם אני איני יודע את הדרך הנכון וגם אני תועה כמותכם, רק זאת אני יודע בוודאי שבספינה קטנה אי אפשר שתגיעו לעולם למחוז חפצכם, ורק עצה אחת יש לכם אם אתם רוצים להוושע, שתתאמצו כולכם ביחד, ובאשר שאתם הרבים ובכח הרבים ביחד תוכלו לעשות ספינה גדולה, וע"י ספינה גדולה תוכלו להגיע למקומכם בשלום, אמנם זאת אבקש מכם שכאשר תעשו הספינה הגדולה תקחו גם אותי עמכם בשכר העצה טובה שאני נותן לפניכם". והנמשל מובן, **כי הנה לא באתי להוכיח אתכם ולהורות לכם את הדרך כי גם אני טועה וכמוני כמותכם, ואני מלא עוונות ופשעים מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום, רק באתי לייעץ לכם עצה טובה שתתאחדו ותצעקו ותתחננו להבוב"ה, ותבקשו ממנו ביחד מחילה סליחה וכפרה, וגדול מאד כח תשובה הרבים, ואז בוודאי ישמע ה' קולכם וימלא משאלותיכם, ואמנם זאת אבקש מכם שתקחו נא גם אותי עמכם בשביל עצה זו שאני נותן לפניכם.**

דברי יואל (מועדים ח"א עמ' שלג)

לתקיעה שלנו צריכין לצרף את האלופו של עולם

מקשה הטו"ז (שו"ע או"ח סי' תקפ"ה סוסק"ז) על הא דמביא הטור ז"ל (בסוף הסימן) רמז לדבר **אין ש'טן ו'אין פ'גע ר'ע ראשי תיבות "שופר",** והקשה היכי רמיזא אין שטן, כי חסר אל"ף. ותירץ הרב הצדיק בעל המחבר ספר "שמח משה" זללה"ה **דצריכין לצרף את האלופו של עולם, דהיינו שיעשה המצוה לשמו יתברך, ועל ידי זה יהיה גם האל"ף,** עד כאן.

אך פרי תבואה (פרשת מקץ)

ברוב רחמיו מאזי"ן יותר לבעלי התשובה מהצדיקים

שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהעל זלל"ה על מה שאנו אומרים (בזכרונות במוספי ראש השנה) **"כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה",** ד'שומע' היא רק שמועה בעלמא, ו'**האזנה**' היא יותר מענין שמועה, והנה שופר היא רומז על הצדיק ותרועה להבעל תשובה, ולכן **ואין דומה לך,** שאין כן דרך בני אדם להיות אוהב יותר למי שחטא, ע"כ.

אך פרי תבואה (פ' האזינו) **אור הנר** (עמ' ח"י)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם (כט ט). לעיל בפרשה הקודמת מסיימת בכתוב (כט ח) למען תשכילו את כל אשר תעשון, ופירש בתרגום אונקלוס בדיל דתצלחון ית כל די תעבדון. ונראה לבאר סמיכת הפרשיות זו לזו.

ויש לומר בשנקדים מה שמו אומרים בסיום הסליחות, הב לן שלמין ובעותין, דהנה על כל אחד מישראל להתפלל על נפשו ועל נפשות ביתו ועל שאר בני ישראל שיושפעו בכל מילי דמיטב, אך כדי לזכות להתפלל תפילה חמיתת מקירות הלב, על זה עצמו צריכים להתפלל ולבקש מלפניו יתברך. ולזה אנו מתפללים, הב לן שלמין, שיענה הקב"ה שלמתינו ונזכה לבעותין, שנוכל להתפלל לפניו יתברך כראוי.

ובאופן זה יבואר נמי סמיכת הפרשיות להדדי, דבפרשה הקודמת מסיימת בכתוב למען תשכילו, ומתרגם אונקלוס בדיל תצלחון, היינו שצריכים לברכת ההצלחה, ועל זה מתחלת בפרשה שלאחריה אתם נצבים, וכבר פירש ז"ו זללה"ה בייטב לב (פרשה זו) כי נצבים הוא מלשון תפלה, ועל דרך שאמרו ז"ל (ברכות ו:) אין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קו ל) ויעמוד פינחס ויפלל. וכן כתוב (בראשית יח כב) ואברהם עודנו עומד לפני ה', והיו"ד על רחש השנה (זוה"ק נח לב:), וכלומר שצריכים אנחנו לברכת ההצלחה, שנוכה לעמוד ולהתפלל לפניך ברחש השנה, להיות כולכם לפני ה', שנוכל להתפלל לפניו תפילה חמיתת מקירות הלב.

אמרי חיים (ח"ב עמ' רעט) ואמרי חיים תניינא (עמ' קעה), שש מע מרבינו ז"ל

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וגו' כל איש ישראל (כט ט). ולכאורה תיבת כולכם מיותר, דהא חזר לפרט אחר כך ראשיכם שבטיכם וגו', אם כן למה הוצרך להזכירם תחלה גם בכלליות בתיבת כולכם.

ונראה לפרש על פי מה דאיתא בזוה"ק (נח לב:) אתם נצבים היום, היום לא רחש השנה, אזה נח לרמז על ענין רחש השנה, וכבר כתב ז"ו זללה"ה בייטב לב (פ' תמור עה"פ במודעם השביעי) כי לפי שדנין את העולם להזכירם בו למייס, מכל מקום עיקר הדין הוא אם להגמל מגלות המר הזה, ואם יהיה שמו וכסאו שלם, וזה תחלת המשפט, כי אם יגמר הדין להגמל שוב אין מקום לדון על עניני עולם הזה, כי בגיאת משיח יהיה הכל טוב, עכ"ל.

וזה שרמז הכתוב, אתם נצבים היום לא רחש השנה, ומבאר הכתוב דמה שאתם נצבים היום כולכם לדין ברחש השנה, אין זה נוגע לכם בלחוד, אלא לפני ה' אלהיכם, דבאמת עיקר הדין נוגע בלפי מעלה בציבור, לדון אם כבר יזכו בשנה זו להמגלות בשוב שמיש בעולם.

ס"ג נצבים-וילך תשי"ט

וחיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה (כט יח). פירש"י בדיל למוספת ליה חטאי שלותא על זדונתא, שמוסיף לו חני השגגות על הזדונות. ויש לעיין לכאורה משמע מדברי הפסוק כי בשביל שישמע את דברי האלה בשביל כך יתברך בלבבו לאמר אינו תלוי בשמיעת האלה. וגם יש לעיין כי למה יענש המתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי וגו' בשוגג זה דייקא.

ונראה על פי המבואר בדברי חכז"ל (סוטה לז:) כי אלה הזאת כרת הקב"ה על חיוב הערבות, שאם ירצה אדם בחבירו שום דבר עבירה, יחתה בעדו, וכמה אלפים ברייות נכרתו על דבר זה בחלה ובשבועה. ממנו יצאו כאילו שאינם חפצים לחטוא בשודדי עבירה מחמת יגיעות שונות, ולכן מכניסים שיטתם בגודל מדת השלום, שהם מבינים חבילות רעיות מדברי חכז"ל אשר אמרו שגדול השלום, ומבינים הרבה מאמרים שמשמין מדת השלום (עוקצים פ"ג מי"ב, תו"כ בחקותי פ"ו ס"ח), ולא עוד אלא שגם הם מחבברים עמהם ונותנים להם חיזוק, והכל

נמענה של גדול מדת השלום. אך כבר כתב הרבינו יונה (משלי פ"ו מ"ו) כי המתאבר לרשע יש לו חלק בכל העבירות שהוא עושה, ומעלין שעושה מטעים רבים גדולים ועצומים, ואף שידיו מסוריס ועל נהנה מהם, עיי"ש בדבריו הטורלים.

ובזה יש ליישב הכתוב, והיה כשמעו את דברי האלה הזאת אשר כרת הקב"ה על חיוב הערבות לממות בעוברי עבירה, והתברך בלבבו לאמר שלו"ם יהיה לי, פי' שיפטור עצמו מלממות בעוברי עבירה בכח מדת השלום, שהוא רוצה להתנהג במדה גדולה הלזו, ובשבילות לבי אלך, על זה אמר הכתוב למען ספות הרוה את הצמאה, וכפירש"י בדיל לאוספף ליה מטעי שלותא על זדונתא, והיינו דכיון שמתאבר עצמו בעוברי עבירה, נמצא כאילו עשה כל העבירות שהם עשו, ואף כי אין נמצא לו חלק העונות רק כמי שעשאן בשוגג, שהרי הוא לא רצה שהם יעשו חלילה, אל תהי מחילת המתברכו בודאי בזדון היתה, על כן חוסיף לו מני השגגות על הזדונות, שגם השגגות יחשבו כזדונות.

ליל שב"ק אמור תש"ך

והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה (ל ו). יש להבין מה שאמר ושב ה' אלהיך שמה, הא בודאי הדיחך ה' ולא אמר, שהרי הכל הוא מפרי מעשיו של הקב"ה.

ויש לומר כי בא הפסוק להזהיר נגד הרעיון שיעלה בבני אדם על ידי חורבן הגלות, שיכולים לעלות מן הגולה בדרך הטבע, שיכולים להגאל בפעולה עצמית בזרוע בשר, אבל בשמת דבר זה עוד מעכב את הגאולה, ולולא זרה הזאת שלקחו היהודים גאולה לפני זמן, כבר היינו עומדים אחר בית המקדש, וגאולה זו קיימת עיניהם ובבא מכלל ישראל, ועל כן אנו יושבים עדיין בתוך הגולה [עי' בויואל משה בהקדמה עמוד ח ד"ה וזה ברור].

וזה שרמז הכתוב והשבות אל לבבך, היינו שתשים דבר זה אל לבך, כשתהיה בגלות בכל הגויים אשר הדיחך "ה' אלהיך" שמה, כי הלכנו בגולה בגזירת הטורל, ואין אנו יכולים לגאול את עצמינו מדעתינו [דאם גלות אחת השי"ת גאלנו אלין], רק צריכים קומנו נשא אלין אין ס'גייט נשא אלין], רק צריכים לתשובה שלמה בלבבם בקרבם כעפות הארץ עד שיזעק יתברך להיות פזורים בקרבם כעפות הארץ עד שיזעק

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו (ל יא-יד). ולכאורה קשה להפסוק עומד ועוות כי אין זה קשה לאדם להשלים את עצמו בתשובה אל ה', ולדרבה נהיקל הוא ביותר לו להגיע אליה, ולכאורה כי קרוב אליך הדבר מאוד, אמנם הא ענינו הרחוקות שזהו דבר הקשה ביותר לאדם להשלים את עצמו בתשובה אל ה' מבלי שיחסר אחת מהנה, וכמאמרם (סוכה מה:) רשיתי בני עלייה והן מועטין, דזערין מינון הזוכים להשלים את עצמם בפיהם ובלבבם בקיום כל התורה כולה [ואף שבודאי תשוב לפני המקום כל מה שהאדם עושה לכבוד הש"ת, אבל זערין מינון הזוכים להשלים את עצמם כליל], ואם כן אין לומר הכתוב כאן כי קרוב אליך הדבר מאוד.

ונראה על פי מה שפירש האלגאזי מאמר הכתוב (משלי ד כג) מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים, כי משמר הוא לשון סוהר, כענין שנאמר (בראשית מ ג) ויתן אותם במשמר, והלב מטבעו כוסף רק הטוב והיקר, אם לא יעיקבו היצר ויאספהו אל מכמרתו. וזה שאמר מכל משמר, מכל מיני מאסר, נצור לבך, שלא תהא הלב במאסר של היצר הרע, כי אם יאסר בבחירתו ורשותו, ממנו, מהלב, תוצאות חיים, יעלה בסולם העולה בית אל, עכ"ד.

ועל דרך זה יבואר דברי הכתוב, כי קרוב אליך הדבר מאוד, היינו שכללות כל התורה קרוב אליך מאוד לקיים, אבל במעמי שיהיה בפיך ובלבבך לעשותו, שיהיה לבך ברשותך [וכן אמרו (קה"ר פ"ה ס"ו) לדיקים לבם ברשותם והרשעים ברשות לבם], וכל היוצא מפיך יצא גם כן מנקודת הלב, ויהיה פיך ולבך שוין, ואז לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא, ומדרבה אז אין יכולים לעשות כלום זולת רצון התורה, דטעמו ורוחו כי טוב. אמנם כדי להגיע לבחינה זו, צריכים לעבוד עבודה קשה של מסירות נפש ממש זה כל הימים.

(ס"ג נצבים-וילך תשט"ז ותשכ"א)

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו (ל יא-יד). ולכאורה קשה להפסוק עומד ועוות כי אין זה קשה לאדם להשלים את עצמו בתשובה אל ה', ולדרבה נהיקל הוא ביותר לו להגיע אליה, ולכאורה כי קרוב אליך הדבר מאוד, אמנם הא ענינו הרחוקות שזהו דבר הקשה ביותר לאדם להשלים את עצמו בתשובה אל ה' מבלי שיחסר אחת מהנה, וכמאמרם (סוכה מה:) רשיתי בני עלייה והן מועטין, דזערין מינון הזוכים להשלים את עצמם בפיהם ובלבבם בקיום כל התורה כולה [ואף שבודאי תשוב לפני המקום כל מה שהאדם עושה לכבוד הש"ת, אבל זערין מינון הזוכים להשלים את עצמם כליל], ואם כן אין לומר הכתוב כאן כי קרוב אליך הדבר מאוד.

ונראה על פי מה שפירש האלגאזי מאמר הכתוב (משלי ד כג) מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים, כי משמר הוא לשון סוהר, כענין שנאמר (בראשית מ ג) ויתן אותם במשמר, והלב מטבעו כוסף רק הטוב והיקר, אם לא יעיקבו היצר ויאספהו אל מכמרתו. וזה שאמר מכל משמר, מכל מיני מאסר, נצור לבך, שלא תהא הלב במאסר של היצר הרע, כי אם יאסר בבחירתו ורשותו, ממנו, מהלב, תוצאות חיים, יעלה בסולם העולה בית אל, עכ"ד.

ועל דרך זה יבואר דברי הכתוב, כי קרוב אליך הדבר מאוד, היינו שכללות כל התורה קרוב אליך מאוד לקיים, אבל במעמי שיהיה בפיך ובלבבך לעשותו, שיהיה לבך ברשותך [וכן אמרו (קה"ר פ"ה ס"ו) לדיקים לבם ברשותם והרשעים ברשות לבם], וכל היוצא מפיך יצא גם כן מנקודת הלב, ויהיה פיך ולבך שוין, ואז לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא, ומדרבה אז אין יכולים לעשות כלום זולת רצון התורה, דטעמו ורוחו כי טוב. אמנם כדי להגיע לבחינה זו, צריכים לעבוד עבודה קשה של מסירות נפש ממש זה כל הימים.

(ס"ג נצבים-וילך תשט"ז ותשכ"א)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

את"ם נצבים היום

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע הפציר פעם את הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע שיאמר תורה בביתו לפני אנשי שלומו, והיה אז פרשת נצבים, ואמר: אתם נצבים היום, את"ם הוא ר"ת א'בן מ'קיר ת'זעק, ואמר: שלכן לעולם קורין פרשת נצבים לפני ר"ה כדי לרמז שאף מי שיש לו לב אבן צריך לזעוק "היום" - דא ראש השנה - אל ה', וגעו כל העם בבכיה.

(ספרן של צדיקים)

ואמר הדור האחרון

בפעטערבורג היה איש אחד שהיה מתדמה אל הגוים והיה נוהג כמותם בשם לשון ומלבוש, יום אחד בא אליו הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא שישתדל אצל המלוכה בענין מסוים, כשהיה הגאון בביתו התפאר לפניו האיש ביהדותו והראה לו את הטלית ותפילין שהוא מקפיד להניחם כל יום, וסיים ואמר שרחמנא ליבא בעי שהעיקר הוא לא התנהגותו החיצונית של האדם בין הבריות אלא הפנימיות, הלב, ובלבבו הרי הוא צדיק גמור, השיב לו הגאון ר' יצחק אלחנן ואמר: בפרשתן כתיב "ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן" דהיינו אע"פ שלא תהיו אלא רואים את שיקוציהם, ואע"פ שבלבבכם תהיו רחוקים מהם מאוד ומתחברים עמהם רק משום "כסף וזהב אשר עמהם" עכ"ז "לא יאבה ה' סלוח לו" שכן אתה בעצמך אולי תישאר ביהדותך, אבל "הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם" הדור הבא הם כבר יהיו לגויים, בבחינת "והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה", שהם כבר יהיו רחוקים לגמרי ואפי' בלבם, לבסוף לא רק בניו של האיש הזה היו לגויים אלא אף הוא עצמו המיר את דתו זמן קצר לאחר מכן.

בפיך ובלבבך לעשותו

חנוני אחד בא להרה"ק ר' משה מקאברין זי"ע, והתאונן לפניו על מיעוט פרנסתו מהחנות, ובעוד ששכינו החנוני שבחנותו אותה הסחורה שהוא מוכר, יש לו שפע פרנסה בריוח, אמר לו הצדיק: הננו מבטיחך שגם לך יהיה שפע ופרנסה בריוח, רק בתנאי שכשתראה את חברך החנוני מצליח תתן תודה על זה, ותאמר: ברוך השם שנותן לאיש ישראל פרנסהבריוח, ואף כי יהיה לך קשה לומר כן בלב שלם בזמן הראשון, מ"מ כשתרגיל עצמך לומר כן בפיך, אז במשך הזמן ייכנסו הדברים גם בלבך, עד שתאמר כן בלב שלם, כמו שנאמר: "בפיך ובלבבך לעשותו", מקודם רק "בפיך" ואחר כך "בלבבך".

העידותי בכם את השמים ואת הארץ

בשנה האחרונה לחיי הרה"ק השפת אמת זי"ע, פרצה מלחמת רוסיא ונלקחו לצבא אלפי אברכים מחסידיו, ונשלחו לשדות הקרב במזרח הרחוק, השפ"א היה מברך את חסידיו לפני צאתם לדרך הרחוקה, והיה אומר להם: מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו, כל מי שהוא ירא שמים ילך וישוב בתשובה ואז מובטח לו שישוב לביתו מן המלחמה, חסידיו היו שולחים לו מכתבים מן הקרב, חידושי תורה, והיו מספרים לו כל הקורות אותם, והיה שם אברך אחד עילוי מעיר אוסטראווצא שכתב לו פלפול ארוך על רבינו יונה, השפ"א השיב לו במכתבו, ופתח המכתב בפסוק "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ", העידותי – מלשון עֵדִי וקישוט, ורוצה לומר: קישטתי בכם, באברכים כאלה, את השמים ואת הארץ. (שיחות קודש)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך. י"ל **על דרך צחות, דדרך ההמון בזמן הזה, אם ימצאו חבורת אנשים יראי ה' ההולכים לתומם להבדל מן השקר, ולוחמים נגדו שלא להלכד ברשתו, ירעישו עליהם לאמר שכל כוונתם אינו אלא להחזיק במחלוקת ולעשות פירוד בישראל, ומענה בפיהם לאמר גדול השלום** וכו' ולא די שאינם רוצים להטפל אל האמת, אלא גם מגנים אותם, והנסיון תעיד בזמננו שישנם מפלגות וכיתות שונים הדוגלים בשם התורה ויהדות, וכולם רוממות האמת בפיהם, ובאמת רחוקים הם ממנה כרחוק מזרח ממערב, וטענת קובלנא בפיהם שמתאוננים על פיזור הכוחות ורבוי המפלגות, ולדעתם היה התיקון אילו כל היהודים אשר בשם חרדים יכונו, בכה משותפת ומאוחדת, **אמנם לבבי לא כן ידמה, ואדרבה תועלת ותיקון גדול להפרד מאותן שבחרו להם דרך לא טובה, ופירוד זה צורך התיקון הוא,** וזה שאמר הכתוב **והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי,** כי בטענת השלום הם מחפין על כל העבירות שבעולם רחמנא ליצלן, ועל כן אומרים זאת מטעם רצונם **כי בשרירות לבי אלך,** אך ורק שלא לעשות פירוד ולא להחזיק במחלוקת, ואין צריכים ראיה ובירור שזו טענה מטופשת ומהסתת מיצר הרע, והטוען כך בעצמו יודע שאין בטענתו אמת, ואינו מאמין בה אף הוא, אלא שטוען כך כדי שיוכל לילך אחר שרירות לבו בעצת יצר הרע.

דברי יואל

לדוד מזמור

פע"א כשהגיע הרה"ק מצאנז לאמירת "לדוד מזמור" אמרו במהירות גדול, והי' תמוה מאוד בעיני קהל החסידים, אמנם בשנה זו ראו נפלאות כי היה עת רצון לכמה ענינים, והרבה עקרות נפקדו בשנה זו, לשנה אחרת בעת סעודת הלילה רבו מאוד החסידים אשר הפצירו בהרה"ק מצאנז שיברכם להיפקד בזרע של קיימא, כי ראו משנה העברה כי בלילה זו הוא עת רצון, ואפשר לפעול כל טוב, נענה להם הרה"ק מצאנז ואמר: אסביר לכם את הענין באמירת "לדוד מזמור", דהנה תלמידי האר"י ז"ל לא רצו להטריד את עצמם להתפלל כל השנה על עניני גשמיות, ולכן מסר להם רבם הק' כוונות לכוון במזמור הנ"ל, המסוגלים לכל הדברים הצרכים, והיה הכל בבחינת סוד ה' ליראיו, אבל כעת הסודות הרמוזים שם גלוים הם כמעט לכל איש ובכל עת ובכל זמן הם צועקים הב הב, ממילא שוב אינם מסוגלים כל כך לפעול בהם כל הנצרך, אמנם בשנה העברה היה עת רצון בשעה זו, וע"י הכוונות היתה שנה מבורכת, אבל לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו

אצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע היה המנהג שבשבת ויו"ט היו גם החבריא קדישא אוכלים אתו יחד בשולחנו הטהור, ופעם אחת בליל ראש השנה וכולם ישבו כבר ליד השולחן והנה מקום הרה"ק הבעל התניא זי"ע עומד פנוי כי לא בא עדיין אל השולחן, וישלח המגיד אחריו אל הקלויז לראות היכן הוא, ודרכו של בעל התניא הי' להתפלל אצל השולחן, וימצא אותו השליח כשהוא שוכב על הקרקע ובשתי ידיו אחז בשתי הרגלים של השולחן וקורא וחוזר: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, וחזר השליח וסיפר להמגיד זי"ע את אשר ראה, ויאמר המגיד עליו כי הגיע למדריגה שגם לדומם נתן חיות להתבונן שה' פעלם ועשאם.

ומלכותו בכל משלה

בעיר של הבית אהרן זי"ע הי' הגאוועגער (שר ומושל) גוי רשע, והבית אהרן היה שולח לו כמה גולדן ע"י איש אחד בשם ר' משה כדי שלא יבוא לבדוק הפעסער (פאספורט) של אנשי שלומו שבאו על הימים נוראים, פעם אמר המושל הנ"ל שביום ראש השנה יבוא לבדוק את הפספורטן, ומגודל עגמת נפש קיבל ר' משה הנ"ל חום ונפל למשכב, ושני ימים לפני ראש השנה אמר הבית אהרן להגבאי לך אל מזה לראות מדוע לא בא אלי כדרכו, ותקראוהו אלי וכן עשה, ור' משה אף שהי' לו חום הגיע להבית אהרן, ור' משה סיפר להרה"ק את כל מה שאמר המושל, אמר לו הבית אהרן: ראש השנה הוא מן "ומלכותו בכל משלה", ועוד יתגלה מלכותו ית"ש בכל העולמות, וכן היה כי בליל ראש השנה הניח עצמו המושל לישון ולא קם יותר ממיטתו.

ובכן תן פחדך

מסופר על הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע מגדולי החבריא קדישא של הבעש"ט הק' שפעם ביקשו ממנו בני העיר מעזיבוז שיבא להתפלל לביהמ"ד הגדול דמתא להתפלל תפילות הימים נוראים לירד לפני התיבה ונעתר להם, בביהמ"ד זה הי' שליח ציבור קבוע שעבר לפני התיבה מימים ימימה, ונלוו אליו חבורת מנגנים, שעזרו לו להנעים תפילותיו, ולא היתה דעתם של באי ביהמ"ד נוחה הימנו, לכן החליפוהו בהרה"ק ר' זאב וואלף זי"ע, והעמידו את חבורת המנגנים להיות לו לעזר בתפילותיו, ביקש השליח ציבור להתנכל להרה"ק ר' זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים ביקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל התפלה החדש הרי שיעזרו לו באופן אשר יתבלבל בתפילתו, כראות הרה"ק רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים היפוך רצונו, התפלל כדרכו שלא כדרך החזנים באופן שלא יזדקק לעזרתם, ויהי בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתיבות ובכן תן פחדך נפלו המשוררים ארצה מגודל הפחד שנפל עליהם, ונעקרו שיניהם מפיהם.

ובאו האובדים בארץ אשור

חתנא דבי נשיאה הרה"ק ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, ואביהם של האחים הקדושים ר' ברוך ממעזעבוז', ובעל דגל מחנה אפרים, היה נקרא בשם "דייטשל" מפני שהיה ממדינת אשכנז, אביו של הדייטשל היה איש חשוב וירא שמים ועשיר, ובניו היו כולם מופלגים בתורה ובמידות, פעם אמר להם אביהם אני נותן לכל אחד מכם סכום מסויים להוצאותיו, וכל אחד יסע למקום שלבו חפץ, ואם יזדמן לכם שידוך הגון, תוכלו לעשות השידוך כרצונכם, רק תנאי אחד אני מתנה, שככלות חמש שנים תתאספו כולכם כאן, ואראה מה נעשה עמכם, וכן הוה, כל אחד נסע למחוז חפצו, והדייטשיל נסע למדינת פולין, ונשא את הצדקנית מרת אדל בתו של הבעש"ט, כשהגיע זמן המוגבל להתוועדות הבנים אצל אביהם, נכנס הדייטשיל להבעש"ט לקבל ממנו ברכת פרידה, והבעש"ט ברכו שיסע לשלום ויחזור בשלום, וביקש ממנו הדייטשעל שיברכו שיבוא בחזרה לראש השנה, ולא ענהו הבעש"ט דבר, ולכן הזמין לו שופר ולקח עמו מפני שהבין מזה שלא יהיה כאן לראש השנה, ומי יודע באיזה מקום יתגלגל להיות בר"ה, כשבאו הבנים אצל אביהם עשה סעודה גדולה, והזמין את כל לומדי העיר לבוא להסעודה, בתוך הסעודה כיבד את בניו להשמיע בפני המסובים דברי תורה, ובכל זמן הדרשות הקשיבו כולם להחידושי תורה שנאמרו בגאונות נפלאה, ובהגיע תור הדייטשיל להגיד, אמר שאין לו מה לומר, לאחר הסעודה אמר לו אביו, בני מדוע גרמת לי עגמת נפש ובזיון גדול בפני כל המסובים להראות שאינך יכול ללמוד, ובכה האב בכי רב, וניחם הדייטשיל את אביו, ואמר לו אל תצטער, אבי קיבלתי

שלימות במשך הזמן יותר מאחי, ובכן תעשה מחר עוד הפעם סעודה כזאת, ואז אראה לך מה שקיבלתי, ותתענג ממני יותר מכל בניך, וכך הוה, שעשה סעודה והזמין שוב את לומדי העיר וכיבד שוב את האחים לומר תורה, ויהי אך התחיל הבן להגיד, יצא הדייטשל ממקום מושבו, וניגש אל הדורש והעביר את ידו על פניו, ותיכף נעשה כמבולבל, והתחיל להתוודות ולספר עניני העבירות שעשה מנעוריו, עד היום הזה ונתפלאו מאוד המסובים על החזיון הנפלא הזה, ואזי סיפר להם הדייטשיל שיש בעש"ט בעולם, והוא קדוש ונורא צדיק יסוד עולם, והרחיב הדיבור לפניהם, על גודל קדושתו ועבודתו, ואביו התענג מאוד ממנו, ואחרי כמה ימים נסעו כל אחד לדרכו, והדייטשל אף הוא נסע, והימים ימי חודש אלול, וכשנכנס לספינה נעשה רוח סערה על הים, והרוח הוליך את הספינה למרחקים, עד שהגיע ערב ראש השנה ואז שתק ונח הים מזעפו, והספינה הגיעה לנמל אחד ועמדה שם, והמקום היה כרך גדול, ושום יהודי לא היה גר שם, הדייטשיל הבין שכל הסערה היה בשבילו, ושרצון השי"ת שיהיה שם על ראש השנה, וקיבל עליו את הדין באהבה, יצא מהספינה ושכר לו חדר בבית סמוך לים, כדי שיוכל לטבול שם בכל זמן שירצה.

בערב ראש השנה סמוך למנחה הלך לטבול בים, והתפלל מנחה בדביקות נפלאה, ובקול חוצב להבות אש וכדרכו של תלמידי הבעש"ט, ויהי כי שמעו אנשי העיר את הקולות המשונות, נתאספו כולם לראות מה נעשה עמו, ויחשבוהו למשוגע, ויהי בבוקר הלך שוב לטבול בים, והתפלל תפילת שחרית ג"כ בבכיות וקללות, ואח"כ לקח השופר שהזמין לו מראש ותקע כל התקיעות, ושוב נתקבצו הרבה אנשים, ועמדו סביב הבית, לשמוע החידוש המשונה הזה, והמלך של אותו מקום, בנסעו מהיכלו לטייל סביב הים, וראה על שפת הים עומדים אנשים רבים, שאלם לפשר הדבר, ואמרו לו שאיש אחד בא מהים, ומתאכסן כאן, ואתמול צעק ובכה זמן רב, וכן היום רחץ בבוקר בים ושוב צעק ובכה, ואחז קרן ותקע בו, והמלך שהיה מלומד במדעים ובלשונות הבין שהאיש הזה אינו משוגע כמו שחשבוהו ההמון, ויצו על כל האנשים, שלא יעשו להאיש שום דבר רע ח"ו, כי איש אלוקים קדוש הוא, למחרתו שלח המלך לקרוא את הדייטשל, והמלך שאל אותו מי הוא ומה מעשהו כאן, והשיב לו שהוא יהודי ממדינות פולין ועמד עליו רוח סערה בים עד שבא לכאן, ושוחח עמו המלך זמן רב על שלום היהודים ושאלו אם יוכל להביא למדינתו שלש מאות יהודים כמותו, כי הוטבו מאוד בעיניו, והשיב לו הדייטשיל, מפני ב' דברים לא אוכל למלאות בקשת המלך: א) מפני שאין אני שר או מושל שאוכל לצוות עליהם לעקור ממקומם, ולבוא להתיישב כאן. ב) מפני שאילו היה רצון השי"ת שידורו יהודים במדינתך היו באים לכאן בשלשלאות של ברזל, ואחר שאין במדינתך שום יהודי, הרי סימן שאין רצון ה' שידורו כאן, והוטבה התשובה בעיני המלך ופטרוהו לשלום, והדייטשיל נסע משם והגיע לביתו בשלום, ונכנס לקבל שלום מחותנו הבעש"ט והבעש"ט נתן לו שלום בחביבות יתירה, ואמר לו: דע לך שבמקום הזה היו ניצוצית קדושים רבים, ואילו לא באת לשם היו מוכרחים בני ישראל לירד לשם בשלשלאות של ברזל, אבל ע"י שהיית שם בראש השנה, ובכוח תפילתך שם בכוונה נתעלו כל הניצוצות ועד ביאת הגואל לא יצטרכו יהודים לדור שם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אבינו מלכנו הרם קרן ישראל עמך. בשם הרב הצדיק הקדוש מ"מ (-מגיד מישרים) **מקאזניץ זצוק"ל, בדרך הלצה,** דהנה איתא בגמרא (פסחים פז:) **לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים,** ועניין גרים הוא ענין כמו שנותן מעות לחבירו שיתן לו רוחים. והנה דרך בני אדם אם הלוה הוא איש בטוח, אזי מלוה לו מעותיו, ויניח אצלו מעותיו על זמן, כדי שיעלה לו רוחים, ואם הלוה אינו איש בטוח גם על הקרן, אזי תובע את הלוה שיתן לו מהר הקרן, ואף אם הלוה מבטיח לו שיתן לו רוחים, אינו משגיח על זה, כיון שהקרן אינו בטוח. והנמשל מובן, כיון שישראל בעונותינו הרבים בהגלות נשקעים בין האומות, ובכל יום הולכים ודלים הן בנפש הן בגוף, ולומדים ממעשי הגוים כמאמר הקרא (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אם כן כשהקרן אינו בטוח אינו רוצה בהרוחים, והגרים המה הרוחים להקרן. **על כן אנו מתפללים הרם קרן ישראל עמך, ר"ל כיון שהקרן, היינו ישראל בעצמם, אינם בטוחים, אם כן פדה אותם כדי שלא יפסיד ח"ו הקרן, דהוא ישראל, ואל תשגיח על הרוחים וזהו 'הרם קרן ישראל עמך'.**

דביר המוצנע

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. רגיל אני לפרש על דרך הלצה, דהקב"ה הוא ארך אפים מאריך אפי וגבי דילי' ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי שנוכל לשוב בתשובה ואז ימחול לנו לגמרי, והעולם בראותם שהש"י אינו נפרע מהם מיד טועים ואומרים שמעצמו ברחמיו ויתר לגמרי החטאים. והיינו אתה **'אל ארך אפים אתה'** ולא וותרן, אבל **'ובעל הרחמים נקראת'** בפי הבריות שחושבים שברחמיך ויתרת, ובאמת אינו כן רק ש**'דרך תשובה הורית'**, על כן נתפלל להקב"ה **כשם שהפליא חסדו עם הגוף לחיותינו על פני האדמה כהיום הזה והאריך אפו עמנו עד עתה, כן יתן בלבבנו לידע את ה' אלקינו ולתקן דרכינו באמת שנהיה ראויים למחילה גמורה בחסד וברחמים.**

דרשות חת"ס, ח"א סב

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

לדוד מזמור

פע"א כשהגיע הרה"ק מצאנז לאמירת "לדוד מזמור" אמרו במהירות גדול, והי' תמוה מאוד בעיני קהל החסידים, אמנם בשנה זו ראו נפלאות כי היה עת רצון לכמה ענינים, והרבה עקרות נפקדו בשנה זו, לשנה אחרת בעת סעודת הלילה רבו מאוד החסידים אשר הפצירו בהרה"ק מצאנז שיברכם להיפקד בזרע של קיימא, כי ראו משנה העברה כי בלילה זו הוא עת רצון, ואפשר לפעול כל טוב, נענה להם הרה"ק מצאנז ואמר: אסביר לכם את הענין באמירת "לדוד מזמור", דהנה תלמידי האר"י ז"ל לא רצו להטריד את עצמם להתפלל כל השנה על עניני גשמיות, ולכן מסר להם רבם הק' כוונות לכוון במזמור הנ"ל, המסוגלים לכל הדברים הצרכים, והיה הכל בבחינת סוד ה' ליראיו, אבל כעת הסודות הרמוזים שם גלוים הם כמעט לכל איש ובכל עת ובכל זמן הם צועקים הב הב, ממילא שוב אינם מסוגלים כל כך לפעול בהם כל הנצרך, אמנם בשנה העברה היה עת רצון בשעה זו, וע"י הכוונות היתה שנה מבורכת, אבל לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו

אצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע היה המנהג שבשבת ויו"ט היו גם החבריא קדישא אוכלים אתו יחד בשולחנו הטהור, ופעם אחת בליל ראש השנה וכולם ישבו כבר ליד השולחן והנה מקום הרה"ק הבעל התניא זי"ע עומד פנוי כי לא בא עדיין אל השולחן, וישלח המגיד אחריו אל הקלויז לראות היכן הוא, ודרכו של בעל התניא הי' להתפלל אצל השולחן, וימצא אותו השליח כשהוא שוכב על הקרקע ובשתי ידיו אחז בשתי הרגלים של השולחן וקורא וחוזר: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, וחזר השליח וסיפר להמגיד זי"ע את אשר ראה, ויאמר המגיד עליו כי הגיע למדריגה שגם לדומם נתן חיות להתבונן שה' פעלם ועשאם.

ומלכותו בכל משלה

בעיר של הבית אהרן זי"ע הי' הגאוועלנער (שר ומושל) גוי רשע, והבית אהרן היה שולח לו כמה גולדן ע"י איש אחד בשם ר' משה כדי שלא יבוא לבדוק הפעסער (פאספורט) של אנשי שלומו שבאו על הימים נוראים, פעם אמר המושל הנ"ל שביום ראש השנה יבוא לבדוק את הפספורטן, ומגודל עגמת נפש קיבל ר' משה הנ"ל חום ונפל למשכב, ושני ימים לפני ראש השנה אמר הבית אהרן להגבאי לך אל מזה לראות מדוע לא בא אלי כדרכו, ותקראוהו אלי וכן עשה, ור' משה אף שהי' לו חום הגיע להבית אהרן, ור' משה סיפר להרה"ק את כל מה שאמר המושל, אמר לו הבית אהרן: ראש השנה הוא מן "ומלכותו בכל משלה", ועוד יתגלה מלכותו ית"ש בכל העולמות, וכן היה כי בליל ראש השנה הניח עצמו המושל לישון ולא קם יותר ממיטתו.

ובכן תן פחדך

מסופר על הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע מגדולי החבריא קדישא של הבעש"ט הק' שפעם ביקשו ממנו בני העיר מעזיבוז שיבא להתפלל לביהמ"ד הגדול דמתא להתפלל תפילות הימים נוראים לירד לפני התיבה ונעתר להם, בביהמ"ד זה הי' שליח ציבור קבוע שעבר לפני התיבה מימים ימימה, ונלוו אליו חבורת מנגנים, שעזרו לו להנעים תפילותיו, ולא היתה דעתם של באי ביהמ"ד נוחה הימנו, לכן החליפוהו בהרה"ק ר' זאב וואלף זי"ע, והעמידו את חבורת המנגנים להיות לו לעזר בתפילותיו, ביקש השליח ציבור להתנכל להרה"ק ר' זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים ביקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל התפלה החדש הרי שיעזרו לו באופן אשר יתבלבל בתפילתו, כראות הרה"ק רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים היפוך רצונו, התפלל כדרכו שלא כדרך החזנים באופן שלא יזדקק לעזרתם, ויהי בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתיבות ובכן תן פחדך נפלו המשוררים ארצה מגודל הפחד שנפל עליהם, ונעקרו שיניהם מפיהם.

ובאו האובדים בארץ אשור

חתנא דבי נשיאה הרה"ק ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, ואביהם של האחים הקדושים ר' ברוך ממעזעבוז', ובעל דגל מחנה אפרים, היה נקרא בשם "דייטשל" מפני שהיה ממדינת אשכנז, אביו של הדייטשל היה איש חשוב וירא שמים ועשיר, ובניו היו כולם מופלגים בתורה ובמידות, פעם אמר להם אביהם אני נותן לכל אחד מכם סכום מסויים להוצאותיו, וכל אחד יסע למקום שלבו חפץ, ואם יזדמן לכם שידוך הגון, תוכלו לעשות השידוך כרצונכם, רק תנאי אחד אני מתנה, שככלות חמש שנים תתאספו כולכם כאן, ואראה מה נעשה עמכם, וכן הוה, כל אחד נסע למחוז חפצו, והדייטשיל נסע למדינת פולין, ונשא את הצדקנית מרת אדל בתו של הבעש"ט, כשהגיע זמן המוגבל להתוועדות הבנים אצל אביהם, נכנס הדייטשיל להבעש"ט לקבל ממנו ברכת פרידה, והבעש"ט ברכו שיסע לשלום ויחזור בשלום, וביקש ממנו הדייטשעל שיברכו שיבוא בחזרה לראש השנה, ולא ענהו הבעש"ט דבר, ולכן הזמין לו שופר ולקח עמו מפני שהבין מזה שלא יהיה כאן לראש השנה, ומי יודע באיזה מקום יתגלגל להיות בר"ה, כשבאו הבנים אצל אביהם עשה סעודה גדולה, והזמין את כל לומדי העיר לבוא להסעודה, בתוך הסעודה כיבד את בניו להשמיע בפני המסובים דברי תורה, ובכל זמן הדרשות הקשיבו כולם להחידושי תורה

שנאמרו בגאונות נפלאה, ובהגיע תור הדייטשיל להגיד, אמר שאין לו מה לומר, לאחר הסעודה אמר לו אביו, בני מדוע גרמת לי עגמת נפש ובזיון גדול בפני כל המסובים להראות שאינך יכול ללמוד, ובכה האב בכי רב, וניחם הדייטשיל את אביו, ואמר לו אל תצטער, אבי קיבלתי שלימות במשך הזמן יותר מאחי, ובכן תעשה מחר עוד הפעם סעודה כזאת, ואז אראה לך מה שקיבלתי, ותתענג ממני יותר מכל בניך, וכך הוה, שעשה סעודה והזמין שוב את לומדי העיר וכיבד שוב את האחים לומר תורה, ויהי אך התחיל הבן להגיד, יצא הדייטשל ממקום מושבו, וניגש אל הדורש והעביר את ידו על פניו, ותיכף נעשה כמבולבל, והתחיל להתוודות ולספר עניני העבירות שעשה מנעוריו, עד היום הזה ונתפלאו מאוד המסובים על החזיון הנפלא הזה, ואזי סיפר להם הדייטשיל שיש בעש"ט בעולם, והוא קדוש ונורא צדיק יסוד עולם, והרחיב הדיבור לפניהם, על גודל קדושתו ועבודתו, ואביו התענג מאוד ממנו, ואחרי כמה ימים נסעו כל אחד לדרכו, והדייטשל אף הוא נסע, והימים ימי חודש אלול, וכשנכנס לספינה נעשה רוח סערה על הים, והרוח הוליך את הספינה למרחקים, עד שהגיע ערב ראש השנה ואז שתק ונח הים מזעפו, והספינה הגיעה לנמל אחד ועמדה שם, והמקום היה כרך גדול, ושום יהודי לא היה גר שם, הדייטשיל הבין שכל הסערה היה בשבילו, ושרצון השי"ת שיהיה שם על ראש השנה, וקיבל עליו את הדין באהבה, יצא מהספינה ושכר לו חדר בבית סמוך לים, כדי שיוכל לטבול שם בכל זמן שירצה.

בערב ראש השנה סמוך למנחה הלך לטבול בים, והתפלל מנחה בדביקות נפלאה, ובקול חוצב להבות אש וכדרכו של תלמידי הבעש"ט, ויהי כי שמעו אנשי העיר את הקולות המשונות, נתאספו כולם לראות מה נעשה עמו, ויחשבוהו למשוגע, ויהי בבוקר הלך שוב לטבול בים, והתפלל תפילת שחרית ג"כ בבכיות וקללות, ואח"כ לקח השופר שהזמין לו מראש ותקע כל התקיעות, ושוב נתקבצו הרבה אנשים, ועמדו סביב הבית, לשמוע החידוש המשונה הזה, והמלך של אותו מקום, בנסעו מהיכלו לטייל סביב הים, וראה על שפת הים עומדים אנשים רבים, שאלם לפשר הדבר, ואמרו לו שאיש אחד בא מהים, ומתאכסן כאן, ואתמול צעק ובכה זמן רב, וכן היום רחץ בבוקר בים ושוב צעק ובכה, ואחז קרן ותקע בו, והמלך שהיה מלומד במדעים ובלשונות הבין שהאיש הזה אינו משוגע כמו שחשבוהו ההמון, ויצו על כל האנשים, שלא יעשו להאיש שום דבר רע ח"ו, כי איש אלוקים קדוש הוא, למחרתו שלח המלך לקרוא את הדייטשל, והמלך שאל אותו מי הוא ומה מעשהו כאן, והשיב לו שהוא יהודי ממדינות פולין ועמד עליו רוח סערה בים עד שבא לכאן, ושוחח עמו המלך זמן רב על שלום היהודים ושאלו אם יוכל להביא למדינתו שלש מאות יהודים כמותו, כי הוטבו מאוד בעיניו, והשיב לו הדייטשיל, מפני ב' דברים לא אוכל למלאות בקשת המלך: א) מפני שאין אני שר או מושל שאוכל לצוות עליהם לעקור ממקומם, ולבוא להתיישב כאן. ב) מפני שאילו היה רצון השי"ת שידורו יהודים במדינתך היו באים לכאן בשלשלאות של ברזל, ואחר שאין במדינתך שום יהודי, הרי סימן שאין רצון ה' שידורו כאן, והוטבה התשובה בעיני המלך ופטרוהו לשלום, והדייטשיל נסע משם והגיע לביתו בשלום, ונכנס לקבל שלום מחותנו הבעש"ט והבעש"ט נתן לו שלום בחביבות יתירה, ואמר לו: דע לך שבמקום הזה היו ניצוצית קדושים רבים, ואילו לא באת לשם היו מוכרחים בני ישראל לירד לשם בשלשלאות של ברזל, אבל ע"י שהיית שם בראש השנה, ובכוח תפילתך שם בכוונה נתעלו כל הניצוצות ועד ביאת הגואל לא יצטרכו יהודים לדור שם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אבינו מלכנו הרם קרן ישראל עמך. בשם הרב הצדיק הקדוש מ"מ (-מגיד מישרים) **מקאזניץ זצוק"ל, בדרך הלצה**, דהנה איתא בגמרא (פסחים פז:) לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ועניין גרים הוא ענין כמו שנותן מעות לחבירו שיתן לו רוחים. והנה דרך בני אדם אם הלוה הוא איש בטוח, אזי מלוה לו מעותיו, ויניח אצלו מעותיו על זמן, כדי שיעלה לו רוחים, ואם הלוה אינו איש בטוח גם על הקרן, אזי תובע את הלוה שיתן לו מהר הקרן, ואף אם הלוה מבטיח לו שיתן לו רוחים, אינו משגיח על זה, כיון שהקרן אינו בטוח. והנמשל מובן, כיון שישראל בעונותינו הרבים בהגלות נשקעים בין האומות, ובכל יום הולכים ודלים הן בנפש הן בגוף, ולומדים ממעשי הגוים כמאמר הקרא (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אם כן כשהקרן אינו בטוח אינו רוצה בהרוחים, והגרים המה הרוחים להקרן. **על כן אנו מתפללים הרם קרן ישראל עמך, ר"ל כיון שהקרן, היינו ישראל בעצמם, אינם בטוחים, אם כן פדה אותם כדי שלא יפסיד ח"ו הקרן, דהוא ישראל, ואל תשגיח על הרוחים וזהו 'הרם קרן ישראל עמך'.**

דביר המוצנע

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. רגיל אני לפרש על דרך הלצה, דהקב"ה הוא ארך אפים מאריך אפי וגבי דילי' ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי שנוכל לשוב בתשובה ואז ימחול לנו לגמרי, והעולם בראותם שהש"י אינו נפרע מהם מיד טועים ואומרים שמעצמו ברחמיו ויתר לגמרי החטאים. והיינו אתה 'אל ארך אפים אתה' ולא ווותרן, אבל 'ובעל הרחמים נקראת' בפי הבריות שחושבים שברחמיך ויתרת, ובאמת אינו כן רק ש'דרך תשובה הורית', על כן נתפלל להקב"ה **כשם שהפליא חסדו עם הגוף לחיותינו על פני האדמה כהיום הזה והאריך אפו עמנו עד עתה, כן יתן בלבבנו לידע את ה' אלקינו ולתקן דרכינו באמת שנהיה ראויים למחילה גמורה בחסד וברחמים.**

דרשות חת"ס, ח"א סב

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. הפסוקים הללו תמוהים מאוד דאטו בשופטני עסקינן שאחרי שישמע כל הקללות האלו יאמר שלום יהיה לי. ונל"פ עפי"מ שידוע מה שדרשו חז"ל גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת צדיקים, היינו שלוקח את הצדיקים כדי לכפר ולהגן על עון הדור ובזה יובן והיה בשמעו את "דברי" האלה הזאת, היינו מה שדרשו חז"ל ולא כתיבה בהדיא בהאלה הזאת וזהו מיתת צדיקים שמכפרת, ובשמעו זאת יאמר האדם שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך שמיתת הצדיקים יגן ויכפר על כל עוונותיו, וע"ז קאמר הכתוב אל תדמה בנפשך להמלט מן העונש ע"ז, כי אז יעשן אף ה' באיש ההוא ורבצה בו כל האלה "הכתובה" בספר התורה הזאת, ולמעט את שאינה כתובה היינו מיתת צדיקים שלא יכפר עליו מיתת הצדיק, ובזה יל"פ מאמה"כ בתהלים לעשות בהם משפט "כתוב" הדר הוא לכל חסידיו, רצונו לומר דאם עושה בהרשעים המשפט הכתוב בתורה, ולא את העונש מה שדרשו חז"ל כנ"ל, אז "הדר הוא לכל חסידיו" שלא יצטרכו להתמשכן בעון הדור.

(דרוש שמואל)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. וי"ל עפי"מ שדרשו על הפסוק "ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך" אל תיקרי והשיגוך אלא והציגוך, מלמד שתהיה לכם תקומה להמלט בגלות, מפני שבכל קללה נרמז ברכה, ולפי"ז יל"פ כאן והיה "בשמעו" את דברי האלה הזאת, דהיינו שישמע הקרי שקורין "והציגוך", ולכן יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי אין אלו אלא ברכות, משום הכי אמר לא יאבה ה' סלוח לו ורבצה בו כל האלה "הכתובה" בספר, והלא הכתיב הוא "והשיגוך" שלא יהיה לו תקומה ח"ו.

(שני המאורות)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. ונראה דהנה אמרו חז"ל (מגילה ל"א:) קללות שבתורת כהנים הקב"ה אמרן, ובמשנה תורה משה מפי הגבורה אמרן, ובטעם הדבר יש לומר כי עיקר קללות דתורת כהנים לא באו על ביטול מצוות ה' בפועל רק על כוונת הלב, שימאסו בתורת ה' ולא ישמחו ויקוצו בה ויהיה להם לעול ולמשא, וכמ"ש שם "ואם את בחוקותי תמאסו" דייקא, "ואם את משפטי תגעל נפשכם" הרי שדייק הכל שיהיה בלב נמאס ויהיה מגיע אצלכם בלי שמחה רק בעול וטורח, וכן מסיים בתוכחה שם "יען וביען במשפטי מאסו ואת חוקותי געלה נפשם", משא"כ בתוכחה שבמשנה תורה לא נאמרו רק על ביטול מצוות ה' בפועל כדכתיב שם "לשמור לעשות את כל מצוותיו" וכן "אם לא תשמר לעשות", ולא דיבר שם כלל מענין מיאוס וגיעול, ולכך בקללות שבמשנה תורה שבאו על המחשבה מה' נאמרו כי הוא לבד בוחן לבבות אם לטוב אם לרע, אבל במשנה תורה שבאו על מעשה גלוי לכל לכן מפי משה נאמרו, וזשה"כ והיה בשמעו את דברי האלה הזא"ת דהיינו קללות שבמשנה תורה שמדבר בענין המעשה יחשוב כי ניחם ה' על הקללות שבתורת כהנים, ויתברך בלבב"ו לאמר שלום יהיה לי כין נפקותא בכוונת הלב, ובשרירות לב"י אלך, ולכך אמר לא יאבה ה' סלוח לו ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר התורה הזה, בכל הספר, ואפילו קללות שבתורת כהנים שבא על המחשבה.

(יערות דבש)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. ויתבאר עפי"ד הגמ' (ברכות כ:) שאלו מלאכי השרת להקב"ה כתבת בתורתיך "אשר לא ישא פנים" ואיך אתה נושא פנים לישראל דכתיב "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום", והשיב להם הקב"ה איך לא אשא להם פנים שהם ג"כ נושאים לי פנים כי כתבתי בתורה "ואכלת ושבעת וברכת" והם מדקדקים על עצמם לברך עד כזית ועד כביצה, עי"ש, ובזה יבוא על נכון כי בקללות כתיב "ואכלתם ולא תשבעו", וא"כ אפשר שיתברך בלבבו לאמר שלו"ם יהיה לי שהרי אני מברך ברכת המזון אפילו בלא שביעה וא"כ הקב"ה ישא לי פנים ויתן לי שלו"ם, על זה משיב ואומר "לא יאבה ה' סלוח לו".

(ילקוט האורים)

☆

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא וגו', במדרש איתא הלכה אדם מישראל שעומד לקרות לתורה מה מברך לפניה ומייתי לי' מדכתיב ברוך אתה ה' למדני חוקיך ע"ש שהאריך, ולפע"ד יובן בהבין מאחז"ל על פסוק על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ואמר רב יהודה אמר רב מה היא שלא ברכו בתורה תחלה, וכבר פרשתי בזה במ"א וכעת יראה בקיצור, כי הם מאנו שמוע לקול נביאים באמרם כי גם יראת שמים בידי שמים ואין לאדם כח בזה, והנה הרשב"א כ' בתשובה לכן לא תקנו ברכה על נתינת צדקה כי אולי לא ירצה העני לקבל, וה"נ איך יברך על התורה תחלה דלמא יהגה ולא יבין ולא יזכה בה כדמסיק תעלא מבי כרבא, ולא האמינו כי זה תלוי באדם ואינני בידי שמים, כי כל המיגע בתורה זוכה לכתרה והיא הפקר לכל יגעתי ומצאתי תאמין, וזהו מרומז בקרא על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם פי' לא האמינו שנתתי לפניהם ברשותם וחפצם, ועל כן בפ' זו דכתי' לא בשמים היא לא נפלאת היא ממך, קרוב אליך הדבר מאוד וכאלה רבות לכן שאל על ברכת התורה דאל"ה אין מקום לברכת התורה לפניה כלל,

ולכן מייתי לי' שפיר מברוך אתה ה' למדני חקיך מדהע"ה שהי' מברך ואח"כ התפלל למדני חקיך משמע שברך אע"פ שלא הבין עדיין.

(חתם סופר)

☆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. וי"ל עפימ"ש הר"ן (הובא בתוי"ט ר"ה פ"א מ"ב) ב' טעמים לקביעות המשפט באי' תשרי, א. אליבא דר"א דבכ"ה אלול נברא העולם ובשישי נברא אדם הראשון ובו ביום חטא ונדון ויצא בדימוס, ולכן הוקבה יום זה לדורות, וטעם ב' הוא לפי שעשרה בתשרי הוקבע ליום סליחה לישראל במדבר, לכן קבעו מתחילת החודש עד יוהכ"פ לימי דין, עכ"ד הר"ן, והנה לפי טעם הא' לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה כשנתעבר אלול שאז אחד בתשרי הוא יום השביעי לזמן בריאת העולם ואינו ביום שנידון בו אדם הראשון, ואפ"ה נידון העולם בו וע"כ צריך לומר כטעם הב' לפי שהוא אחד לחודש תשרי שבעשור לחודש הוקבע לישראל יום סליחה לכן קבע הקב"ה תחילת הדין בא' לחודש כדי לעורר בו את העם לתשובה ע"י השופר, אכן לפי טעם זה לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה אלא לישראל ולא לאוה"ע, ובזה יתבאר מאמה"כ תקעו בחודש שופר דהיינו שיתקעו בר"ח בשופר אף בזמן שהירח נתכסה ונתקדש החודש ביום ל"א שהוא שביעי לזמן תחילת בריאת העולם אפ"ה ראוי לתקוע בו כי הוא יום חגינו שהקב"ה דן אותנו ברחמים ביום ההוא, ולכן כי חק לישרא"ל דייקא מפני שיום העשירי הוקבע ליום סליחה לישראל ולא לאוה"ע.

(בנין אריאל)

☆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו. ונל"פ הכוונה דהנה בזמן הבית היה ר"ח כעין מועד, כמאמ"כ (ישעי' א' י"ד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, אמנם רק בשאר חודשי השנה היה האפשרות לערוך שמחה מיוחדת מפאת הר"ח, אבל לא כן הוא בר"ח תשרי לא היתה ניכרת שמחה של ר"ח כי נתכסה שמחה זה מחמת השמחה ששמחו ביום זה לרגל היו"ט של ראש השנה, ובזה יובן תקעו בחודש שופר בכסה כמו שדרשו חז"ל איזהו חג שהחודש מתכסה בו דהיינו שהיו"ט של הר"ח נתכסה מחמת יום חגינו.

(שפת הירעה)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע. ויש לומר בהקדם דברי הגמרא (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתבת בתורתך (דברים י' י"ז) אשר לא ישא פנים, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו' כ"ו) ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי בתורה (דברים ח' י') ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה, אשר לא ישא פנים והלא אתה נושא פנים דכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם וכי לא אשא פנים שכתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה והקשו איך מתרץ בזה הקרא אשר לא ישא פנים אמנם פירוש הכוונה כי הנשיאות פנים מגיע להם מצד הדין כיון דעושים מרשות מצוה ומכניסין את עצמן עדי חיוב ע"כ מדה כנגד מדה משפיע להם מטובו אף מה שאין מגיע להם מן הדין הרי מצינו שבזכות אכילת הרשות בדרך מצוה מגיע לנו נשיאות פנים לטובה וזה פירוש בקשתינו באין מליץ יושר מול מגיד פשע דהיינו כששורה מידת הדין על ישראל אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט חוק לישנא דמזוני (ביצה ט"ז) היינו מה שבית יעקב מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ומגיע לנו נשיאות פנים משפע ממעל גם על פי המשפט וצדקנו במשפ"ט.

(צמח דוד)

☆

באין מליץ יושר. ונל"פ דהנה אי' בגמ' (סנהדרין יז.) סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו והוא חוק בלי טעם דאינו מתקבל על הדעת דברשע וודאי שהכל מחייבין אותו יהיה פטור, אך בדיני שמים אין הולכין אחר הרוב וראיה דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו, א"כ יוכל חלילה להיות בדין שמים כשכולם אומרים חייב שלא יהיה זכאי, לזה אמר באין מליץ יושר מול מגיד פשע ויהיה כולה חייב, אז תגיד ליעק"ב דבר חו"ק ומשפט שיעשו המשפט כאן על פני הארץ וכאן ההלכה כחו"ק שסנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו ולכן וצדקינו במשפט שנצא זכאי בדין.

(קדושת לוי)

☆

בגמ' איתא (ראש השנה ט"ז:) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלוים ועומדים. ויתכן לפרש בזה בדרך צחות מה שאמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת י"ב י"ב) "עשות ספרים הרבה אין קץ", דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין צח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב, נמצא שכאשר יבוא הגואל צדק לא יצטרך הקב"ה יותר מספר אחד או לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, וזהו שאמר "עשות ספרים הרבה", כלומר דכל זמן שצריך כמה ספרים, של צדיקים בינונים ורשעים, זהו סימן ש"אין קץ" דהיינו שלא הגיע עדיין קץ הימין וביאת משיח צדקינו.

(דברי מהר"א)

☆

בגמ' איתא (ראש השנה ט"ז:) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלוים ועומדים. וי"ל דהנה אי' דאסור לומר לחיים בפתח לפי שמשמע לא חיים, רק בצירי, ובזה יש לומר שצדיקים גמורים נכתבין לאלתר לחיים בנקודתן בצירי ורשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה דהיינו לחיים בפתח, ובינונים תלוים ועומדים שנכתבים בר"ה באותה ספר לחיים רק בלי נקודות, לכן תלוים והתיבה לחיים עומד ומצפה לנקודתן, וביוהכ"פ נכתב החתימה כלומר הנקודות שהוא סוף דבר של התיבה אם לחיים או למוות, וזהו שאמר הן לחיים והן למוות חי חי יזכור שבין כך ובין כך תיבת לחיים נכתב ורק הנקודות משתנים ובזה יל"פ הפיוט (מוסף ליום ב' דר"ה) "היום יפתחו שלשה ספרים מנוקדים" דהיינו שהנקודות משתנים בכל ספר, וזהו גם כוונת הפייט "הן למוות הן לחיים חי יזכור", שבין מי שנכתב למוות ובין מי שנכתב לאלתר לחיים כולם נזכרים באותיות "חיים", ורק הנקודות משתנות.

(הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע)

ועד להוצאת ספרי
כ"ק
מרן אדמו"ר
שליט"א

הופיע על ספר דברים

שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה

ר'אה
א'נכי
נ'ותן
ל'פני'כם
ה'יום
ב'רכה

עוד
לא
נראה
כבושם
הזה

אגדה וחסידות
הדרכה ומוסר | חיזוק בעבודת ה'

מפום ממלל רבבן

כ"ק
מרן אדמו"ר
הגה"ק שליט"א
מסאטמאר

קחו
ברכה אל
בתי'כם!

להשיג
א"ה אצל כל
מוכרי ספרים

מבירה הראשית:
שארף: 718-812-5120

פּינת יקרת
מאמר מקיף וסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

אגו"ז בגימ' ח"ט(א) – אגו"ז בגימ' טו"ב

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ודורשי רשומות כבר העירו בזה דלכאורה אגו"ז בגמי' נמי טו"ב, וב'פקודת אלעזר' כתב דמהאי טעמא הוסיף הרמ"א עוד טעם לזה, וברש"י בתנ"ך ישעי' [י"א א] איתא הג"ה מהרב שמואל דלוגאטש זצ"ל [הי' המהדיר של הנ"ך באמסטרדם, והוסיף כמה הגהות ברש"י]: מתרץ קושיא הנ"ל [גם ה'מהרש"ם' בדעת תורה מציין לזה]: "אמר המעתיק בימי חורפי הקשיתי לשאול לכמה גאונים, על מה שכתב א"מ זקני מהרמ"א בהגה"ה בהלכות ר"ה, שאגוז בגי' ח"ט, והלא הוא גם גימ' טו"ב, ותרצתי על פי הזוהר מה שהקשה רבי אלעזר את אביו רשב"י, על שאמרו חז"ל ולא קם נביא בישראל אבל באומות העולם קם ומנו בלעם וכו', והשיב לו מפסוק גם זה לעומת זה וכו', שאפילו שיש קדושה בטומאה אסור ללמוד אותה, שנאמר ומעץ הדעת טו"ב ור"ע לא תאכל, ויובן דאף שאגו"ז גימטריא טו"ב, הואיל ויש בה קליפה גימטריא ח"ט, אין אוכלין אותה בר"ה, ונענעו לי ראשיהם הגאונים ההם", עיי"ש.

ומרן ה'קדושת יו"ט' בפר' פנחס כ' נמי כעין זה: **"איתא בשו"ע יש מדקדקין שלא לאכול אגוזים וכו' אגוז בגימ' ח"ט, ואף שאגוז ג"כ גימ' טו"ב, הנה ע"ז אמרו שניהם כאחד לא טובים המה"**, עיי"ש.

מנהג ישראל שלא לאכול אגוזים מקורו ב'מהרי"ל' [הל' שופר ב]

וז"ל: "דרש מהרי"ל יזהרו כל העם שלא להקיא בשעת התקיעה למען ישמעו את הקול שלם ולא יפסיק כמלא נימא ואיכא בזה דיעות אם תחלת הקול עיקר או סופה, ע"כ כל דבר המביא לידי כיחה וניעה אסור לאכול בר"ה ומטעם זה יש נזהרין מלאכול אגוזים בר"ה קודם התקיעה היינו בליל ר"ה משום דמרבים ליחות", וב'דרכי משה' [תקפ"א סק"א] **הוסיף: "דמבטל התפלה", וכ"כ ב'רמ"א'** [סי' תקפ"ג סעי' ב'] **וז"ל: "יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים וכו' ועוד שהן מרבים כיחה וניעה ומבטלים התפלה". ולמה בר"ה יש לחוש יותר לביטול תפלה – היטב הסביר הפמ"ג** [א"א סק"ד]: **"דבר"ה צריכין ביותר לשתוק ולכוין למה שאומר ש"ץ", וכ"כ ה'מטה אפרים'** [תקפ"ג סעי' ג]: **"כי בר"ה צריך שתיקה ביותר לכוין מה שאומר הש"ץ ומכ"ש בעת תקיעת שופר שע"י חיכוך בגרון להוציא כיחה וניעה מתבטלים השומעים", עיי"ש.**

אולם מצינו כמה מרבותינו הראשונים שלא קיימו מנהג זה כמבואר ב'תשב"ץ קטן' [קי"ח] **דמהר"ם ז"ל הי' רגיל לאכול בליל ראשון של ר"ה ראש של איל, ואינו נזהר מלאכול שומים ובצלים ולא אגוזים ולא שום דבר, וכ"כ ב'כלבו' אחר שהביא מנהג אכילת ראש כבש: "וכן הי' רגיל לעשות הר"מ נ"ע ואינו נזהר לאכול שומים ואגוזים ולא שום דבר", עיי"ש.**

אבל הרמ"א בתחילת דבריו מביא עוד טעם וז"ל: "יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא", כלומר שלא יאכל חטא בראש השנה יום שנידון על חטא, וכן הסבירו הלבוש, ובאמת הגימ' הוא רק חט בלא האל"ף, וכן הוא ידוע דחטא הי' כתבו בימים הקדמונים [וכן הוא בזוה"ק כמה פעמים] חט בלי אל"ף.

וב'נוהג כצאן יוסף' [ר"ה אות י"ח] כ' דמה לנו ולגימ', ועיקר הטעם הוא הטעם השני, ואיכא נפק"מ להלכה בין הטעמים ויבואר להלן.

וב'אך פרי תבואה' פר' ויחי כתב בזה: "הא דמקשים על הא שאין אנו אוכלים בימי האלול אגוז משום שהוא בגימ' חט, הלא הוא בגימטריא גם כן טוב, אמנם ניחא שבאמת בכל ענינים יש ג"כ הטוב, כי יש בהם האותיות שנבראו בהן כמו ארץ מצרים שהוא ערות הארץ מ"מ כתיב ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', היינו הגם שהי' במצרים מ"מ דבק עצמו גם שמה רק בהקב"ה שהוא חלק הטוב שבדבר, כי בכל דבר יש ניצה"ק, וז"ש ויחי יעקב בארמ"ם שבע עשרה שנה שהוא כמספר טו"ב, דהיינו שהדביק עצמו רק בהטוב להחיות שבהם, אבל באמת אין להאדם להכניס עצמו במקום כזה, רק אם בע"כ בא שמה יאחז צדיק דרכו, וגם שם ידבוק עצמו בהטוב בשמו ית', וזהו שנרמז במה שאין אוכלים אגוז מפני שבגימ' חט אף שהוא בגימ' ג"כ טוב שיש לדבוק בה, מכל מקום אין להכניס א"ע במקום כזה לכתחילה שיש בה חטא מפני חשש סכנה שבדבר", עיי"ש.

וכבר ידוע אימרא טבא מהרה"ק מקאצק זצ"ל: **"אמת כי נכון הדבר שאגוז בגימ' חטא הרי צריך האדם לזכור שגם חטא עצמו הוא בגימ' חטא ולא רק אגוז בגימ' חטא"**, ודפח"ח.

אולם טעם חדש כ' ב'הגהות חת"ס' לשו"ע [וגם בדרשות לכ"ה אלול] "דהנה אחז"ל [חגיגה ט"ו:] **אל גנת אגוז** ירדתי למה נמשלו ישראל לאגוז מה אגוז זה מטלטל במקום הטינופת ואין תוכו מתלכלך, אף ישראל בגלות מתטלטלים מעם לעם ואין תוכם מתלכלך ע"כ, וגם דברי חז"ל אלו נרמז באגז שהוא ר"ת אף גם זאת בארץ אויביהם אויבים ר"ת הד' גליות אדום יון בבל מדי, ויען כי נמשל אגוז לטלטול הגלות על כן לא מסמנא מילתא למיכל בריש שתא", עיי"ש.

והמהרש"ם ב'דעת תורה' ציין על דברי הרמ"א שלא לאכול אגוזים, את דברי 'ספר חסידים' סי' תתשנ"ג ענף אילן, "אגוזים וכו' לפי שמזיקין שרויים עליו" ובפי' 'מקור חסד' להגאון החיד"א ציין שם באות א' "עי' זוהר בראשית די"ט ע"ב **קליפא דאגוזא**" עיי"ש, ועוד טעם כתב המהרש"ם: "עפימ"ש במדרש שה"ש [ו יז] עה"פ אל גנת אגוז, מה אגוז אם מכסין שרשיו בעת נטיעתו אינו מצליח, כך מכסה פשעיו לא יצליח, עיי"ש. ולפי שבר"ה אין ראוי להתוודות כמ"ש המ"א סי' תקפ"ד סק"ב בשם הזוהר, לכן אין לאכול אגוז שמורה על ווידוי ולגלות פשעיו, עיי"ש.

ובמגן אברהם [סק"ד] ביאר דיש נפק"מ להלכה בהטעמים: דהא גדולים קרוים **אגוזים** והקטנים **לוזים** וכן משמע ב'מדרש שה"ש', ולפי טעם הראשון מותר אגוזים קטנים, אבל לפי טעם השני שניהם אסורים, דכל דבר שמרבה כיחו ניעו אין לו לאכול בר"ה שמבטלין התפלה, וכן פסק ה'מטה אפרים': "גם נוהגין שלא לאכול אגוזים ולוזים, בין הגדולים ובין הקטנים, כי אגוז בגימטריא חטא, וגם מרבים כיחה וניעה המבטלים התפילה. ומטעם זה אין לאכול פולין וקטנית המרבים כיחה וניעה בראש השנה", עיי"ש.

ולהבין מהו לוזים, עיי' ב'מקור חיים' כאן: דיש ספק בפירוש לוז, **די"א** [מהרי"ל הל' שבת ותענית] **אגוזים קטנים**, וברש"י בחומש [בראשית ל, לז] "מקל לוז - עץ שגדלין בו **אגוזים דקים**", ובתוס' בכורות [ח.] משמע דהם **שקדים**, עיי"ש שהאריך בזה.

ולמעשה נקטינן דאגוזים היינו הנקרא **וואלנא"ט**, ולוזים היינו הנקרא **העיזלנא"ט**, וכיון דלטעם השני הכל אסור, א"כ גם פינאט"ס [ניסלעך] שקדים [מאנדלעך] ושאר מיני פיצוחים אסור, ולכן אוסר במטה אפרים מטעם זה גם פולין וקטניות המרבים כיחה וניעה.

ואגב עי' בספר 'האשל' מהרה"ג ר' שבתי ליפשיץ זצ"ל דומ"ץ אורשיווא [מערכת ר' אות ז'] וכ"כ בהגהות שמירה מעליא עה"ס שמירת הנפש [אות ר"י]: "דאדרבה אפשר לומר כיון שהם נקראים לוזים כשם עיר לוז שהיא עיר שאין מלאך המות שולט שם [סוטה מ:], א"כ בראש השנה שהוא יום שמתפללים רק לחיים, אדרבה יש לאכול לוזים ביום זה, שמורה על חיים, שהשי"ת יתן לנו חיים ארוכים ושנים מתוקים, עיי"ש.

ומכל הנ"ל בפשטות מבואר דרק בר"ה אסור, וכ"כ ב'יוסף אומץ' [אות תתקע"ז]: "מי שנזהר מאגוזים עיקר הטעם כדי שלא יבא על ידם לידי כיחה וניעה בשעת התקיעות, ויתבטל הוא ואחרים משמוע התקיעות, לכן ביום ב' דר"ה אין לדקדק בזה", עיי"ש, וכ"כ ב'זכרון אברהם' דרבו הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל לא הי' מוחה באכילת אגוזים יום ב' דר"ה אחר חצות, וכ"כ בשו"ת 'מחולת המחנים' [סימן ו]: דהחת"ס לא הי' נזהר רק בר"ה.

אולם ידוע מנהג רבותינו הק' שלא לאכול עד הושענה רבה, ובשו"ת 'יד יצחק' [ח"א סי' ר"ח] כתב על המנהג שאין אוכלים אגוזים עד אחר הו"ר: **"אודה ולא אבוש כי גם ממני נעלם מקור מנהג זה, וכפי קוצר ידיעתי אין לו שורש וענף בפוסקים, ובלי ספק רק ישראל קדושים נהגו בו איסור ונשתרבב המנהג רק מפני שהו"ר הוא ליל החותם**, כמ"ש הרמב"ן פ' האזינו, וכ"ה

בשו"ע או"ח סי' תרס"ד ברמ"א, דלכן נזהרין עד אחר הו"ר משום ב' הטעמים דמרבה כיחה וניעה וגם דבגימ' חטא", עיי"ש.

וב'קצה המטה' [סי' תקפ"ג סקט"ז] כתב: "אמנם האידנא נהוג עלמא לדקדק שלא לאכול אגוזים בימי האלול עד אחר הושענא רבה, וכפי קוצר ידיעתי אין לו שורש וענף בפוסקים ובלי ספק רק ישראל קדושים נהגו בו איסור, ונשתרבב המנהג מפני המקובל לנו שביום הושענא רבא הוא גמר החתימה ומסירת הפתקין כמבואר בזוהר הקדוש פר' ויחי וברמב"ן פר' האזינו, ולכן נזהרין עד אחר הו"ר משום ב' הטעמים דמרבה כיחה וניעה וגם דבגימ' חט"א, וצריך לומר דהגאונים הנ"ל רבי נתן אדלער והחת"ס לפי רוב גדלם וקדושתם לא חששו ליה, וי"ל כמ"ש בתשו' מהרי"א [או"ח סי' קס"ג] שאם שמצאנו לראשונים שאכלו בר"ה, עכ"ז אנו מלאי עון ראוי לנו להתענות, כמו כן י"ל בזה דאם שהראשונים נמנעו מאכילת אגוזים רק עד אחר ר"ה או עד יוה"כ, לנו יש למנוע עד הו"ר", עיי"ש. והוא בעצמו ז"ל מוסיף שם דהמנהג הוא מר"ח אלול, וכן מבואר ב'אך פרי תבואה' [פר' ויחי המובא לעיל].

אך על מנהג זה שלא לאכול אגוזים מר"ה עד הוש"ר כבר העירו רבים, דהא בזמן הגמ' נוהגין היו לפצוע אגוזים ביוהכ"פ מן המנחה למעלה, והמחבר סימן תרי"א סעי' ב' מביאו ומסיק: והאידנא נהגו לאסור, ומבואר דמדינא אין לדקדק כלל למנוע מלאכול אגוזים אחר ר"ה, ועוד דהא ב'משנת חסידים' בספרו 'חושב מחשבות' על הש"ס [שבת קט"ו ע"א] **"שרז"ל טמנו ברמ"ז במנהגא לפצוע אגוזים ביו"כ ממנחה למעלה, לרמז שנתבטל החטא כי אגו"ז בגימ' ח"ט היינו שנמחל החטא"**, עיי"ש. וגם הובא דבריו בשו"ת 'שיח יצחק' [או"ח סי' רע"ה].

א"כ לכאורה לפי טעם הרמ"א על איסור אכילת אגוז משום שהוא בגי' חט"א והמדקדקים אלו אינם רוצים להזכיר החטא עד הו"ר, הלא ראינו שאדרבה אחר יו"כ כבר נתבטל ונמחל החטא כדברי המשנ"ח וראי' מהא דהתירו לפצוע אגוזים ביו"כ, א"כ היא הנותנת שיהי' מותר לאכול אגוז אחר יו"כ.

ועי' ב'אמרי פנחס' [אות ת"פ] שכתב: "מה שאין אוכלים אגוזים עד אחר יום כיפור ויש שאין אוכלים עד הושענא רבה, כי באמת להרעים אגוז הוא בגימטריא חטא, ולטובים אגוז הוא בגימטריא טוב, ועל כן הם קוראים אותם ממש בלשון חטא ועבירה ואנו קוראין אותו בלשון אשכנז נסל"ח, ועל כן קודם ערב יום כיפור קודם סליחת העבירות אז עדיין האדם אינו בבחינת טוב, ועל כן אין אוכלים אותם כנ"ל, אמנם אחר סליחת העבירות אז אוכלין אותם כי אז אנחנו בבחינת טוב שכבר אמרנו ונסלח ואז הוא בבחינת טוב", עיי"ש. הרי מבואר דהמנהג שלא לאכול עד הושע"ר הוא ג"כ דאפשר דעד אז עדיין הוא בבחי' חטא, ואח"כ בבחי' נסל"ח.

ובשו"ת 'בית היוצר' חאו"ח [סי' מ"ג] ביאר שדין זה לפצוע אגוזים ביו"כ הוא מדברי המחבר, והוא אינו מביא כלל בהל' ר"ה הא דיש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, ע"כ עליו לא קשה כלל, ואילו לדברי הרמ"א שהביא המדקדקים שלא לאכול אגוזים בר"ה, בודאי הם מדקדקים גם ע"ז שלא לפצוע אגוזים ביו"כ כי אפשר שאין אוכלים אגוזים עד הו"ר, עיי"ש.

ובשו"ת 'יד יצחק' [רע"ה] כתב: "ב' תשובות בדבר, חדא דודאי מקודם בזמן הש"ס דהתירו קניבת ירק ופציעת אגוזים מפני עגמת נפש, כדי שתהא קלה למזון והוה כמו שיש לו פת בסלו, מש"ה לא השגיחו על הטעמים הנ"ל דהאי טעמא דעגמת נפש דחה הטעמים הנ"ל כיון שהי' צורך בדבר, אבל השתא בזה"ז דאסרו קניבת ירק ופציעת אגוזים, ממילא הדרו אלו הטעמים לדוכתייהו וא"כ הא בהא תליא, ועוד י"ל דהאי פציעת אגוזים כפי הנראה משם היו נותנין אותם בתבשיל, ויעיין בלשון הטור שם, וא"כ בכה"ג לא מרבים כיחה וניעה כמובן, וכן לא שייך בהו הגימ' חטא כיון שאינם בעין נתבטל מהם שם הפרטי, והעיקר הוא בעיני כי מצינו כמה דברים שהי' מותר בזמן הש"ס ונאסר אח"כ, כמו אכילת בשר מר"ח עד ט' באב דעפ"י דינא דש"ס בבלי מוכח דשרי ועי' בסי' תקנ"א, וכן במוצאי ת"ב וכיו"ב", עיי"ש.

ומש"כ דאם הוא בתוך התבשיל מותר, בשו"ת 'באר משה' [ח"ג צז]: האריך להלכה דלאפות בין ר"ה להושענה רבה עם אגוזים מותר מחמת טעם הנ"ל, ועוד דמעיקר הדין אינו אסור רק ר"ה ע"כ יש להקל בזה.

ונסיים ברמז נאה שכתב ב'בן יהוידע' [חגיגה ט"ז ע"א] "ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש, אגוז גימטריא טוב, וגם הוא בגימטריא ח"ט כמו שכתב מור"ם בהלכות ראש השנה [סי' תקפ"ג סעי' ב']. רמז שעל ידי התורה הנקראת טוב, יתהפך ח"ט להיות טוב, דהיינו זכות, ולכך המשילה לאגוז, עכ"ד.

שנה טובה מאושרת ומבורכת לנו ולכל ישראל

אופן עשיית בתים לתפילין (יד)

השלמה בדיני הכנסת פרשיות להבתים

במאמר על הכנסת הפרשיות בהבתים, כתבנו שכורכים הפרשיות בקלף, לפני שמכניסים אותם להבתים, כפי המבואר בשו"ע (סימן לב סעיף מד), לחוש לדעת הרמב"ם הסובר שהרי הוא הלכה למשה מסיני.

ונשאלתי ע"י מכניס פרשיות בבתים, שעוסק בזה רבות בשנים, איך צריכים לנהוג הלכה למעשה בכריכת הקלף. האם הקלף צריך לכסות את כל רוחב הפרשיות, או סגי אפילו מעט. לכן אמרנו לסכם הלכתא זו עם המו"מ של הלכה. ונשמח לשמוע מהעוסקים במלאכת שמים זו, הערות והארות כדרכה של תורה.

א. נהגו הסופרים שהקלף שכורכים בו את הפרשיות אינו מכסה כל הפרשה, אלא כורכים אותה ברצועה דקה של קלף[1]. ויש אומרים שצריך לכרכה בחתיכת קלף רחבה ומכסים בה את כל הפרשה[2].

ב. אמנם יש להעיר דלפעמים ע"י שיהדר לכרוך בקלף רחב שמכסה כל הפרשה, לא תהא הפרשה נכנסת יפה בבתים מחמת צמצום המקום. ויהא מוכרח לדחוק הפרשה בחוזק, ויוכל לבוא עי"ז הפרשיות לידי פסול, נמצא שבמקום שהקלף ישמור על הפרשה, יהיה נהפוך הוא ויקלקל הפרשה. אולי באופן כזה עדיף לעשות כפי המנהג הסופרים.

---

1. לשון הרא"ש (הל' תפילין סימן לג) "ויש שכורכין על כל פרשה ופרשה 'קלף קטן' קודם שישימנה לבית". וכ"כ בספר התרומה (סימן רה) "ויש שכורכין על פרשה לבדה 'קלף קטן' קודם שיתנם בדפוס הבתים". וכ"כ ברבינו ירוחם (נתיב יט ח"ה) וכ"כ הטור והשו"ע (שם) וכורכם ב'קלף קטן'. והנה הסופר מבארדיטשוב בקונטרס אות אמת (סוף סימן ב), כתב לדייק הלשון 'קלף קטן', שאין הקלף מכסה את כל הפרשה. ועי"ש שהאריך שיש להקפיד לכרכו בקלף קטן דווקא, והטעם כדי שרוב הפרשה תהיה מגולה, שאם הוא כורך בקלף גדול, יש לחוש משם בית החיצון והפרשה שאינו רואה את האויר ופסול, עי"ש.
והנה במנחת סולת (דף קעד) השיג עליו דנעלם ממנו דברי התקון תפילין והדרכי משה שכתבו שהקלף הכריכה יהיה ברוחב הפרשה ומעט יותר. וכתב בביה"ס (משנה"ס שם ד"ה וכורכה) שאין זה פירכא דהת"ת והדרכי משה מיירי בהדיא מתפילין של יד, והרי כבר כתבו התוס' (מנחות לה. ד"ה מעברתא), דבית החיצון שאינו רואה האויר דפסול, לא שייך אלא בתפילין של ראש ולא בשל יד. וא"כ ליכא הוכחה מדברי התקון תפלין והדרכי משה לענין תפילין של ראש, די"ל שהם כתבו כן רק לענין תפילין של יד. עי"ש שהאריך בזה.

2. כתב בדרכי משה (סוף סימן לב אות כה) "וז"ל ברוך שאמר ויכסה הפרשה של יד בב' קלפים קצרים, זה מעביר על זה כמו שתי וערב כשיעור רוחב הפרשה ומעט יותר, ויכרוך אותה במטלית ושיער ויעמדו מאליהן". משמעות דבריו שצריך שהקלף יכסה את כל הפרשיות. וכן משמע מדברי המרדכי (רמז תתקסט) "כתב רבינו שמשון, בשימושא רבא מצריך לכרוך כל פרשה ופרשה בקלף לפי שמשתמרת יפה", משמע שצריך שהקלף יכסנה את כל הפרשה דרק אז הקלף משמרת את הפרשה.
וכ"כ בספר קול סופרים (אגרת ח) שלמטלית שעל הפרשיות יש לקחת מטלית רחב ויפה, ושטעות הוא מה שלוקחים מטלית כחוט השערה. וכתב שם שאפשר שלשון הטור 'קלף קטן' הטעתן, אבל באמת כוונתו ביחס לקלף הפרשיות קטן הוא. וכן הסופרים הקודמים היו נותנים קלף רחב כרוחב הפרשיות, עי"ש.
וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סימן כג), "ובמקום אחר ביארתי דבר חדש שבשו"ע מפורש שצריך קלף 'קטן' דוקא לכרוך הפרשיות, והסופר מבארדיטשוב דעתו שזהו מדינא, שבלא"ה ראוי לחשוש שחוצץ בין הבתים לבתים וכקושיית המרדכי. ונראה שאין לחשוש, וכשם שלנאותו אינו חוצץ, כל שהוא לצורך [דלדעת הרמב"ם הרי הוא הלמ"ס] ושמירה [שמשתמרת יפה] לא חוצץ.
וכתב שם עוד "ומעכשיו נראה שמאחר שסוד המטלית הלכה למשה מסיני ופוסל להרמב"ם לא ידוע לנו, ולכן אין לנו להקל בקלף שכורך רק מקצת הפרשיות, אלא צריך לכרוך כולו בקלף קטן. ולדעתי יש למצוא גם ע"פ סוד יסוד לכרוך כולו בדרשות האריז"ל על ראש השנה עי"ש היטב. וקלף קטן הכוונה שאינו כורך אלא פעם לבד. אבל ראוי לכרוך בכל רוחב הפרשה דוקא וכמ"ש. וכשהכניס הפרשיות דקדקתי במטלית כהנ"ל".
ובמשנת הסופר (סימן כב ס"ב ביה"ס ד"ה וכורכן). וז"ל בסו"ד "ע"כ למעשה נראה דיש להגהג לכתחלה לקחת מטלית שמכסה את כל הפרשה, לצאת בזה את שיטת המרדכי שהוא עשוי להגן, וכמו העיר הקול סופרים שנהגו כן הסופרים הקדמונים, אולם אף אלו שלוקחים רק קלף קטן ודק, יוצאים עכ"פ שיטת הרמב"ם, דס"ל דהעיטוף הוא משום הלמ"ס, ולדעתו מסתבר שאין צריך דוקא לכסות את כל הפרשה
ובמשנת הסופר שם האריך לדחות דברי בעל הקונטרס אות אמת הנ"ל, דיש בזה משום שאינו רואה את אויר החיצון, שהרי דווקא פרשה יכול להפסיק ולא קלף. ועוד שמבואר מדברי המרדכי שקלף הנעשה להגן בעלמא אין בו חשש פסול. עי"ש.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט צ"ב וצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

שיר וקו"ל תודה

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, קדם ידידינו וידיד כל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, ושמוא"ל בקוראי שמו, טעמו ונימוקו עמו, הכה"ן הגדול מאחיו, יראת ה' חופף על פניו, דולה ומשקה מתורת רבותינו לאחרים, שבחו בפי ישרים, לשונו עט סופר במלאכתו, כה"ן שיפה דעתו, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, איש האשכולות, לו יאתה לו התודה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גליונינו המפורסם ברננה, ובמיוחד במדור "משולחן מלכים" להרוות צמאון עדת מי מנה

האי ניהו האי גברא רבא ויקירא, נודע לעוז ולתפארה,
זכה לקירבה וזיבה יתירה אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
ולהבוזל"ו אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג רבי

שמואל הכהן פרידמאן שליט"א

וחבר מערכת "קול התאוחדותינו"

לרגל שמחת אירוסי נכדו בסימן טוב ובמזל טוב
אצל בנו היקר וההחשוב מוה"ר יעקב הי"ו

ותהי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפון, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתיך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

הוזותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאוחדותינו"
במזרח"ק

מערכת "קול התאוחדותינו"
במזרח"צ

סימן טוב ומזל טוב

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נ"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דינים לתחילת שנת השמיטה

עשיית פרוזבול

המנהג לעשות פרוזבול בערב ר"ה של סוף שנת השמיטה.

מדיני השמיטה הוא דין "שמיטת כספים", דהיינו אם אחד הלוה מעות או מאכל לחבירו, לאחר ר"ה של מוצאי שנת השמיטה אסור לו לגבות חוב זה, דהשביעית משמטת את ההלואות, ובכדי שיוכלו לגבות ההלואות תיקן הלל "פרוזבול" כדמבואר בגמ' (גיטין ל"ו:), וענין הפרוזבול הוא שמוסרים את החובות לבי"ד, ונותנים להם הרשאה שיוכלו לגבות החובות במקום המלוה, וזה מועיל שהמלוה יכול לגבות החובות.

וזמן שמיטת הכספים לפי רוב הראשונים הוא בסוף שנת השמיטה, וכן נקט בשו"ע (חו"מ סי' ס"ז סעי' ל').

פרוזבול בערב שנת השמיטה

בערב שנת השמיטה מעיקר הדין אין צריך לעשות פרוזבול, ויש המחמירים גם בערב שנת השמיטה, ועושים פרוזבול בעל פה, דהיינו לומר לג' אנשים "הריני מוסר חובותי שתוכלו לגבותם כל זמן שארצה".

הרא"ש (גיטין פ"ד סי' י"ח - כ) דעתו דשמיטת כספים הוא בתחילת השנה, וכן נקט השועה"ר (הל' הלוואה סעי' ל"ו) לעשות כן לכתחילה, וכ"כ באורים (סקנ"ד), ובשו"ת חת"ס מצינו סתירה, דבשו"ת (חו"מ סי' נ') כתב וז"ל בענין פרוזבול שחשקה נפשו היפה לכתוב פרוזבול ולמסור דבריו בפני וכ' להיות השנה הזאת שנת תקס"ד שנה ששית לשמיטה להרמ"א ז"ל שפסק כהנך גאונים, וחשש לשיטת העיטור והרא"ש דאין כותבי' פרוזבול משנכנס שנת ז', אנא עובדא ידענא שמ"ו החסיד זצ"ל מסר דבריו לפני וחד דעימי בסוף שנת תקמ"ד הנכנס לתקמ"ה דהיינו סוף שמיטה, וידענא שלא עשה פרוזבול בסוף תקמ"ג כי לא זזה ידי מתוך ידו ממש לידע כל דרכיו מוצאיו ומובאיו, ומסיים דמ"מ אם נפשו אותה ויעש אין מזחיחין אותו, ומהיות טוב א"ת רע, ואין כאן משום יוהרא ע"כ, ובשו"ת (ח"א סי' ט"ו) כתב וז"ל השתא הכא שנת השמיטה אינו ראוי לקרות בתורה לא יגוש את רעהו למי שלא עשה פרוזבול ער"ה העבר בכניסת שמיטה, וגם יעשה פרוזבול ער"ה הבע"ל ביציאתו לצאת ידי כל הפוסקים החולקים בזה ע"כ, ועי' שו"ת שבה"ל (ח"י סי' ר') שכתב לענין עשיית פרוזבול בר"ה של ערב שביעית כדעת הרא"ש, יש מחמירים כן כידוע, וסוגיא דעלמא רק סוף שביעית כדעת רוב הראשנים ע"כ, ומובא (דרך אמונה פ"ט מהל' שמיטה ויובל צהה"ל מ"ד) דהחזו"א לא החמיר בזה, ובקובץ מבית לוי מובא דבעל שבה"ל זצ"ל מסר בפני ג' בע"פ.

אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית

אתרוג שגדל על האילן לפני שמיטה ונקטף מהאילן לאחר ר"ה של שנת השמיטה, מעיקר הדין אין בו קדושת שביעית, ואפשר להשתמש בו ולסחור בו כבשאר שנים, ויש הנוהגים להחמיר לחוש שיש בו קדושת שביעית, ולכן נוהגים להעדיף ולקנות אתרוגים שנקטפו לפני ראש השנה, שלא יהא בהם איסור סחורה, ושלא לשומרם בקדושת שביעית.

בגמ' (ראש השנה י"ד – ט"ו) נחלקו התנאים והאמוראים לגבי קדושת שביעית באתרוג, אי דינו כאילן ואזלי' בתר חנטה, דהיינו דקדושת שביעית תלוי בזמן החנטה של האתרוג, דאם החנטה היתה לפני שנת השביעית אז אין קדושת שביעית ואם החנטה היתה בשנת השביעית אז יש בו קדושת שביעית, או דינו כירק ואזלי' בתר לקיטה, דאם לקיטת האתרוג היתה בשנת השביעית חל עליו

קדושת שביעית, אף שהחנטה היתה לפני שביעית.

ורוב הראשונים נקטו דאזלי' בתר החנטה, ולדידיה אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית אין בו קדושת שביעית, ודינו כאתרוג בכל השנים, אולם דעת הרמב"ם (פ"ד מהל' שמיטה ויובל הי"ב) דאזלי' בתר לקיטה ויש בו קדושת שביעית כשהלקיטה היתה לאחר ר"ה, אלא דלפי דעת השל"ה (שער האותיות אות ק' הל' שביעית) בדעת הרמב"ם ר"ה לאילן לגבי דיני שביעית הוא מט"ו בשבט, ולדידיה אף להרמב"ם ליכא בהו קדושת שביעית, כיון דעדיין לא הגיע זמן שביעית, וכן נקטו עוד ראשונים, אולם פשטות הרבה האחרונים נקטו דאף להרמב"ם זמנו הוא מר"ה, כפי שכתב הפנ"י (ר"ה ט"ו. ד"ה בגמ'), כפו"ת (סוכה מ'.), מהר"ם (סוכה ל"ט: ד"ה ושני), תוס' רעק"א (ריש ר"ה), ולכתחילה נוהגים להחמיר כהרמב"ם, כפי שכתב בחזו"א (שביעית סי' ז' סק"י, ובסי' ט' סקי"ז), ולכן כתב שם דנכון ללקט האתרוג לפני ר"ה של שביעית, ובדרך אמונה (פ"ד מסקפ"ו ציון ההלכה קנ"ה) כתב דשמע שהורה החזו"א דזהו רק לכתחילה אבל בדיעבד אין בו קדו"ש, ועי' בשו"ת מנח"י (ח"ו סי' ק"ל אות ב') שהאריך לבאר זה.

והקונים אתרוג שנקטף לאחר ר"ה נוהגים להחמיר לשומרם בקדושת שביעית, דהיינו שלא לקנותם אלא בהבלעה, ויהא אסור להפסידם, ואסור להשתמש בהם שלא כדרכם, ואסורים להוציאם לחו"ל.

קטיפת אתרוג בלא רשות הבעלים

אתרוגים שחנטו בשישית, אסור לקוטפם מהאילן בלא רשות הבעלים אפילו בשנת השביעית.

אף המחמירים כהרמב"ם דיש בהם קדושת שביעית, וא"כ לפי הרמב"ם הפקר הם והיו מותרים לקוטפם בלא רשות, עכ"ז יש להחמיר שלא ללקטם מחמת ג' טעמים – א) כיון דלרוב ראשונים אזלי' בתר חנטה ואין בהם קדושת שביעית, ולשיטתם הפירות אינם הפקר, לכן יש להחמיר, וכן כתב בחזו"א (סי' ז' סקי"ד), אלא דהוסיף שם דאע"ג דהבעה"ב אינו רשאי לעכב מאחרים ליקח מהם, דהוי ספק איסורא, אולם אחרים אינם רשאים ליקח מהם, ונשאר בצ"ע, ב) דדעת הכסף משנה (פ"ד שם) דאף הרמב"ם חשש רק לחומרא מחמת המחלוקת בגמ', ולפי"ז ודאי דיש לחוש שמא אין בו קדושת שביעית, ג) יש שדנו שאף בירקות שהולכים בתר לקיטה, זהו רק לאחר הלקיטה דדינם כפירות שביעית, אולם כל זמן שהם לא נלקטו עדיין, הם אינם הפקר, דעדיין לא חל עליהם קדושת שביעית כיון שעדיין לא לקטם.

תליית אתרוג ושאר פירות של שביעית בסוכה

אתרוג שיש בו קדושת שביעית, מעיקר הדין מותר לתלותו בסוכה, ויתנה בבין השמשות של ערב סוכות, שאינו בודל מהאתרוג כל בין השמשות של סוכות, אולם למעשה הרבה נוהגים להחמיר שלא לתלותו כלל בסוכה, ויש שהורו למי שחשוב לו לתלות אתרוג, שיתלה רק אתרוג אחד בסוכה.

הנה בתליית אתרוג בסוכה יש בזה שני נידונים, א) שהוא מפסיד האתרוג מאכילה, דנוי סוכה הוקצה למצותו ואסור לאכלו בכל ימי הסוכות, ואסור להפסיד פירות שביעית, ב) דיש לחוש שיתקלקל האתרוג ע"י גשמים או ע"י חום השמש.

לגבי נידון א' דהוקצה למצותו - כתב בשו"ת מנח"י (ח"י סי' ק"ט) דנכון שיתנה בבין השמשות של ערב סוכות שאינו בודל מהאתרוג כל בין השמשות של סוכות, ואז נמצא שמותר לאכול האתרוג כל ימי הסוכה וממילא לא הפסידו, וכפי שכתב בשו"ע (סי' תרל"ח סעי' ב') דמהני תנאי בנוי סוכה, ואף דהרמ"א כתב דבזה"ז אין נוהגים להתנות וכדכתב במשנ"ב (שם סקכ"ג) הטעם משום דאין אנו בקיאין שפיר בתנאי, אולם הביא שם דיש אחרונים דדעתם דמהני תנאי אף בזה"ז.

ובגוף הדבר דכתבו דיש בתליית האתרוג משום הפסד אכילה, צ"ע דמאי שנא מאתרוג שנוטלים למצוה דג"כ נעשית מוקצה למצותו, ועכ"ז נוטלים האתרוג בלא תנאי, ובאמת בדברי השואל שם במנח"י הוזכר קצת הערה זו, והוא כתב דאפשר דבאתרוג דנוטלין למצוה א"צ תנאי, כיון דהאתרוגים עומדים למצוה, ולכן כמו דהאתרוג למצוה מוכן ועומד למצוה ולהיות אסור באכילה, כמו"כ האתרוג לנוי סוכה יהא מוכן לזה, ויהא מותר להקצותו למצוה, ולפי"ז כתב שם דיהא חילוק בין תליית אתרוגים דמותר, לתליית שאר פירות של שביעית דיהא אסור בלא תנאי, אולם המנח"י בתשו'

כתב דמחמת איסור זה נכון להתנות, וצ"ע לפי"ז אמאי לא כתב כן גם באתרוג של מצוה, ועי' להלן דעת הגאון רי"י רייזמאן זצ"ל ג"כ להתנות כן, ובש"ת שבה"ל (ח"ז סי' נ"ז) כתב דאין כלל איסור בזה, כיון דיכול לאכול האתרוג לאחר סוכות, ולכן אין זה בגדר "הפסד" של אכילה מפירות שביעית, והוסיף דלא מיבעיא לרוב הפוסקים הסוברים דאין מצוה לאכול פירות שביעית ודאי דמותר, אלא אפי' להסוברים בדעת הרמב"ן דיש מצוה לאכול פירות שביעית, אין זה נחשב ביטול המצוה, כיון דיכול לאכלו לאחר סוכות.

ולגבי נידון ב' דיש חשש לקלקול האתרוג - הרי זה תלוי במחלוקת הפוסקים לגבי גרמת הפסד בפירות שביעית, דדעת המהרי"ט (ח"א סי' פ"ג) והובא בבית רידב"ז (סי' ה' אות א') דליכא איסור לגרום הפסד בפירות שביעית, וכן החזיק ברידב"ז שם, ודעת שאר פוסקים להחמיר, דכן משמע ברמב"ם בפיהמ"ש וברע"ב (שביעית פ"ח מ"ו) דכתבו הטעם בהא דאסור לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה, כיון דאם יפסל מחמת השמן של תרומה, אז יצטרך לשרוף כל הירק ונמצא דגרם הפסד לירק של שביעית, ומבואר דגרם הפסד אסור, ובשו"ת מנח"י (שם) הביא המחלוקת לגבי גרם הפסד, וכן הביא בספר שביעית כהלכתו (פרק שלישי אות ה') מספר "מקדש דוד" דמסיק דגרם הפסד אסור ג"כ בשביעית, והביא כן מתוספתא שמוכח שם דגם גרם הפסד אסור, ושוב כתב דזה תלוי גם בדין ספק הפסד דהעתיק מה דמובא בכרם ציון (בקונטרס אוהל משה סי' כ"ג) דהקשה על מתני' דהלוקח לולב מחבירו בשביעית (בסוכה ל"ט.) דנותן לחבירו לאתרוג, דלכאו' יאסור מטעם גרמא שמפסיד הקליפה כדאמרינן לגבי מעשר שני (סוכה ל"ח ע"ב), וכתב שם ששמע ששאלה זו נשאלה להגאון הגדול מהרי"ל דיסקין זצ"ל, והשיב מפני שמפסידה ל"ה דבר ברור, רק חשש יש שיפסיד, וזה אסור רק לענין תרומה דכתי' משמרת תרומותי וכן במעשר שני, שצריך שימור כמו תרומה דכתיב בי' קדש לה', משא"כ בשביעית דל"כ משמרת רק לאכלה ולא להפסד, ע"כ זה דוקא בודאי הפסד ולא בחשש הפסד, שחשש הפסד מותר בשביעית, וזה דבר נכון, אבל מפשט דברי הגמ' מפני שמפסידה, מוכח דהוי הפסד ודאי שמפסיד הקליפה של אתרוג ע"י משמוש הידים, ואסור גם בשביעית למ"ד זה עכת"ד, וכתב במנח"י דנד"ד קיל בהרבה מנידון הנ"ל דשם איירי בעושה מעשה בגוף האתרוג הגורם את ההפסד בידים, וכן גם במשמוש היד באתרוג של מצוה שפיר י"ל דאסור, משא"כ בנד"ד רק תולה אותו בהעוקץ או משימו באיזה דבר שיוכל לראותו מתוך זה, באופן זה אין כאן שום גרמא להפסד, דזה שייך רק אם גורם בפעולתו באתרוג גופא להפסד, משא"כ בכה"ג י"ל דכ"ע מודים דאין כאן איסור גרמא, היכא דתולה את האתרוג לנאותו בשביל מצות נוי סוכה, ומסיק דכל ההיתר הוי רק להלכה ולא למעשה, כיון שיש מחמירין בענין גרם הפסד פירות שביעית, וכתב מהרה"ג ר"א ראטה ז"ל, שכבר נשאלה שאלה זו לפני הרבנים הגאונים הבד"ץ ז"ל שלפנינו, ולא התירו בשופי, והיינו כנ"ל דהיתר "גרם הפסד" לא הוי דבר ברור אף דכמו בנד"ד יש עוד צירופים וכנ"ל ע"כ.

וראיתי מובא (בגיליון קנין תורה ששמע כן מהגה"צ רבי נפתלי הלברשטאם שליט"א אדמו"ר מטשאקאווא) שמסופר דשאלה זו נשאלה ע"י הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לחבר הבד"ץ הגרי"י רייזמאן זצ"ל והורה לו לאיסור, אך שוב בא השליח לומר לו שמאד חשוב להגה"ק מנהג זה לתלות האתרוג, אם יכולים להתירו, והורה לו הגרי"י רייזמאן להקל רק על אתרוג אחד, ובתנאי שיתנה מוקדם שלא יחול על האתרוג מוקצה של נוי סוכה בכדי שיהא ראוי למאכל בסוכות.

והמקיל לתלות יזהר שלא לתחוב בה יתד וכדו'.

דתחיבת היתד מפסיד את האתרוג מאכילה.

אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית, ודאי דיש להקל יותר לתלותו כרגיל.

דמעיקר הדין אין בהם קדושת שביעית, ובצירוף דמעיקר הדין מותר לתלות בסוכה כנ"ל, ובצירוף דיתנה דאינו בודל כל ביהמ"ש.

לולב, הדס, שנקטפו בתחילת שנת השביעית

לולב, הדס, שגדלו בשנת השישית ונקטפו אחר ראש השנה של שנת השביעית, אין בהם קדושת שביעית.

בלולב הולכים אחר החנטה כמו בשאר אילנות, כדמבואר בגמ' (סוכה ל"ט:) והחנטה היתה בשישית, ובהדסים כתב בחזו"א (שביעית סי' י' סק"ד) דג"כ אזלי' בתר החנטה, אלא דלא נתבאר בהם שיעור החנטה.

כ"ז אלול

הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע

תולדותיו

הנשר הגדול רבי נתן הכהן נולד ביום א' י' טבת תק"ב לאביו הרבני המופלג מו"ה יעקב שמעון ז"ל ממשפחת נכבדים אנשי השם מיחוסי כהונה מגזע הילקוט שמעוני ז"ל, מקור הכינוי אדלר על שם מעשה שהי' בשנת שע"ד בכ"ד אלול קם איש נוצרי אחד האופים בעיר פראנקפורט ושמו ווינצעטי פעטמילך שר"י עם כל בני אומנתו לקצוץ ביהודים ולשלול שללם, אז נמלטו כל היהודים בעיר שיניהם אלמגנצה הקרובה, ובהשמע דבר הנבלה להקיסר שלח חיל וצבא רב להשיב את היהודים בהמון חוגג ולהושיבם בבתיהם, אז ביום ההוא הלכו בראש הגולים שני פרנסי העדה וכמנצחים שבו העירה כ' אדר שע"ז, האחד נשא את נס הקיסר וכנשר על גבו והשני הכה בתוף לאות תרועת שמחה, מיום ההיא נכתרו שתי משפחות האלה יוצאי ירך הפרנסים האלו בשמות הכבוד אדלר וטרומלר.

בוצין בוצין מטקפי ידוע

בעוד רך בשנים וטל ילדות עליו כבר היו עיני כל נשיאות אליו, כי הי' לפלא בשכלו הצח והחריף נוסף על זה קדושתו מרחפת על פניו, והי' ילד שעשועים לחכמי עירו וגם במעלליו התנכר הנער, בעודו בר שית שנין קרא בביהכ"נ פ"א פרק "איזהו מקומן" בקול רם וגער בן בן תורה אחד לאמור הוי חכם ושתוק, אם בין תבין מה ששנית אמור לי מה בין פר יוה"כ לפרים הנשרפים, והוא השיב מיד בין הבדים איכא ביניהו,

בשנת תקי"ב בא מרן החיד"א ז"ל פעם ראשונה בשליחת מצוה מאה"ק לחו"ל וישב בפ"פ ימים רבים, ונתעורר ע"י חכמי העיר לתהות על קנקנו ולהשגיח ולדקדק אחרי העלם המופלא הלזה, וביחיד נאמר לו כי הוא יושב אהל תורה ומשים לילות כימים וזאת גורם לו כי תקפה עליו שינתו קודם שהאיר היום, וע"ז איחר לפעמים ובא לביהכ"נ אחרי שכבר גמרו הציבור התפלה, ויהי היום כאשר ראה החיד"א ז"ל בעיניו כי בא הנער אחרי עלינו לשבח קרא עליו: הנה ידעתי כי איש אלוקים עבר "עלינו" תמיד.

ללמוד וללמד

גודל שימושו ולימודו הי' אצל הגאון הגדול הפני יהושע זצ"ל שהי' אב"ד שם בעת ההיא, ואח"כ אצל הגאון המפואר מו"ה משה ראפף ראב"ד דשם, אבל רבו המובהק הי' הגאון רבי דוד טעבלי כ"ץ שיף שהי' ג"כ מפאר משפחתו, ורבו בנסתר הי' הגה"ק מו"ה אביש אב"ד דשם, ר"נ לא הסתפק עצמו בלימודים הרגילים בין חכמי התורה, כי גם למד ג"כ חכמת הטבע ודקדוק לשה"ק וארמי הכל באר הטיב עד להפליא, והי' חריף ובקי עצום בכל חדרי התורה ומתאבק תחת רגלי ת"ח אבל ביותר הפליא עצה ותושי' והעמיק שאלה בקבלה וחכמת הנסתר שהי' נגלה לפניו, עד שעלה למעלה ראש על כל בני גילו וחכמי העיר ההוא,

בהיותו בן עשרים כבר יצאו לו מוניטין ושמעו הולך וגדול בכל המדינה וחוצה לה לגאון עיר וקדיש והתאספו אליו מחכמי העיר וגם בחורי חמד והקים ישיבה מפוארה, וכן הי' דרך לימודו, ע"פ רוב למדו תלמידיו בחדר החיצונה, וכאשר הי' להם דבר הקשה הביאו אליו החדרה פנימה, והי' דרכו בקודש לפרש הסוגיא בע"פ גמ' תוס' וראשונים, ואח"כ ביקש מהם להגידו מה נפשם לשאול הגיעו, והשיבו כי כל קושיא אין לה שום התחלה לפי פירושו בסוגיא כפטיש יפוצץ סלע

ימי ההילולא

כ"ז אלול

- **רבי יצחק ב"ר רבי יעקב חיות אב"ד סקאליא** (זרע יצחק) - **תפ"ז**
- **רבי שמואל אבא ב"ר זעליג זיכלין - תרל"ט**
- **רבי נתן ב"ר יעקב שמשון אדלער - תק"ס**
- **רבי יעקב ארי' שפירא מקאווילע ב"ר מרדכי נעשכיזער - תקצ"ז**
- **רבי שלום רוקח ב"ר אלעזר** (השר שלום) **מבעלזא - תרט"ו**

כ"ח אלול

- **רבי סעדי' זצ"ל** (חותנו של הגר"ח וויטאל זצ"ל) - **של"ו**
- **רבי מאיר גרינוואלד ב"ר אברהם יוסף טעטש טאראנטא – תרכ"ו**

כ"ט אלול

- **רבי אליעזר חיים דייטש ב"ר אברהם מבאניהאד** (פרי השדה) - **תרע"ו**
- **רבי נפתלי הירץ ב"ר ארי' לייב צינץ** (פלאצק) - **תצ"ג**

והרחיק כל קושיא וספיקא, פ"א נתקשו מאד בדברי המאור בסוגיא דגרופה וקטומה אשר מאריך מאוד בענין זה, וכאשר באו תלמדיו לשאול באורי"ם של כה"ג, הוא כדרכו עשה ופירש הסוגיא עם המאור הגדול הכל באריכות ובע"פ, ובגמרו אמר להם: תדעו שזה מ' שנים עברו מעת שלמדתי את דברי המאור הזה.

עם תלמידו החתם סופר

מגדולי תלמידיו ידוע ומפורסם ה"ה מרן החת"ס זי"ע, שלמד אצלו מהיותו ילד קטן בן עשר שנים, ואח"כ לקחו וגדלו כבנו ממש, משום מעשה שהי', המנהג הי' נהוג בין תלמידיו שבסוף כל שבוע למדו בפני עצמן איזה ענין ובכל שבת דרש א' מן הבחורים את אשר חידש בענין הזה, כאשר בא הסדר על הב' משה'לע הקטן (ה"ה מרן החת"ס) בר עשר שנין, ויתאספו השומעים וביניהם גם מחכמי העיר, לראות במו עיניהם בפליאת הדבר ולשמוע באזנם דרשתו של נער קטן, תוך הדברים אשר דרש דרש משה הזכיר קושיא חמורא מזקינו מהרש"ך זצ"ל, וכאשר התפלאו השומעים על החומר הזה אמר הוא לפי תומו שבמחילת כבוד זקינו טעה בזה ולא קשה כלל, כשמוע אביו דבר זה יצא מפי בנו חרה אפו עליו וסטרו על הלחי איך העיז נגד זקינו מופ"ד, וכבוא התלמדידים לפני רבם ושאלם את אשר דרש משה, והנה שמע מאשר קרה לו, אז צוה עליו רבו שלא ידבר עם אביו עוד, כי חשש הוא שאם ייסר אותו אביו יתקרר ח"ו חשקת לימודו ע"ז, והוא את פי מלך שמר כאשר דיבר אליו נתן הנביא, ובא אל אמו הצ' וסיפר לה בפני אביו את אשר צוה לו המלך, ואביו החסיד כאשר שמע מפורש יוצא מפי כה"ג שמר את הדבר וקבלו באהבה, וגם בנו כבדו כמחויב, אבל לא דיבר אתו מאומה מיום ההיא והלאה, אז לקחו רבו לבית ויבוא המלך חדריו לצוק מים על ידו ויפרוש עליו כנפיו מפתו אכל וממיו שתה והי' כא' ממשפחת ביתו, ולא זז מחבבו כאב את בנו ירצהו ונפשו קשורה בנפשו,

הרבה פעמים אמר החת"ס לתלמידיו אני הייתי תלמיד נאמן לרבי חטבתי עצים ושאבתי מים עבורו (כדלקמן) והוא שעמדה לי גדול שימושו מלימודו, אני הייתי תלמיד אחר מאשר הנכם אבל גם רבי אחר הי' לי משלכם, פ"א אמר לבנו המכתב סופר זצ"ל אני איננו מן המגזימים שאלתני על מהות רבי ומה הי', מה אומר לך, אך זה אגיד שלא הי' מלאך בקי כ"כ בשבילי דרקיע כמו רבי כי הוא הי' למעלה ממלאך ושרף,

פ"א סיפר החת"ס לתלמידיו מגודל מסירתו לרבו, דכשהי' על אם הדרך עם רבו בעת החורף וקור גדול, והשלג והכפור מונח כפים אל כפים על פני הארץ, באמצע היום ורבי רצה לאכול אבל לא הי' מים בנמצא ליטול ידיו, והלכתי ואמרתי כי נצטננתי ורצוני לחמם עצמי ע"י הליכה, ואקח כוס אשר הוליך תמיד עמו בעת יצא לדרך בידי הא' ושלג בידי השנית והתחמם השלג בידי והי' למים וכן עשיתי הרבה פעמים וידי כפאו מקור עד שנתמלא הכוס מים, והשטתיו לרבי ליטול את ידיו ומאוד שמחתיו.

בק"ק באסקאוויטץ

אם כי מעריצו ומקדישיו הרבו בשבחו וספרו אותותיו ונפלאותיו אשר עשה וכו', בכל זה הצליח מעשה שטן ועוודרו עליו מדנים מהרבה בני העיר והדפיסו שקרים חירופים וגידופים עליו ועל תלמידיו בכתבי פלסתר, וברית כרות ללה"ר שתתקבל על הלב היינו גדולי הדור (כדא"ב פס' עמק המלך) והקול יצא בשנת תקל"ט שאין רשאי שום אדם להתפלל במנין שלו ומי שעובר על צו זה חרם יהי' כרוך על עקיבו אמנם ר"נ לא שת לבו לזאת והחזיק הביהמ"ד בביתו כמקדם, עד שנתנו צו חדש לבטל ולסגרו כל בתי תפלה שבעיר זולת בהכ"נ הגדול ואז בע"כ ביטל בית מדרשו,

ימי ההילולא

א' תשרי

- שרה אמנו ע"ה
- גדליהו בן אחיקום
- הקדוש רבי אמנון ממאגענצא בעל "ונתנה תוקף" הי"ד
- רבי מאיר לייבוש ב"ר יחיאל מיכל (מלבי"ם) - תר"מ

ב' תשרי

- רבי אליעזר דשינו הי"ד מגדולי חכמי צרפת
- רבי נחמן צבי ב"ר יצחק עפשטיין אב"ד קאלאמיי - תק"צ
- רבי ישראל הינוקא מקארלין ב"ר אשר מסטאלין - תרפ"ב

ג' תשרי

- השר דון גדלי' יחיא הרופא בן הג"ר דוד יחייא זצ"ל מספרד (שבעה עינים) - רמ"ח
- רבי אברהם אבלי הלוי ב"ר חיים גומבינער (מגן אברהם) - תמ"ג
- רבי ישראל ב"ר גדלי' ליפשיץ (תפארת ישראל על משניות) - תרפ"ב
- רבי שמעון נתן נטע ב"ר דוד בידערמאן (לעלוב) - תר"ץ

ד' תשרי

- רבי יואל הייללפרין זצ"ל אב"ד לבוב (תולדות אדם) - תע"ג
- רבי צבי הירש הלברשטאם ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי (טוב הישועות) - תק"ח
- רבי אברהם ב"ר יחיאל מיכל מדאנציג (חיי אדם) - תקפ"ב
- רבי יצחק ארי' ב"ר מתתי' (הבעש"ט ממיכעלשטאדט) - תר"א

וקול מבשר בא ביום ז"ך אלול כי קבלו את מר"נ בכבוד ובעוז להושיבו לאב"ד באסקאוויטץ ולשום קץ לחשך, ועזב את עיר מולדתו ויען כי אורחא רחוקא, לא רצה להביא עמו את תלמידו החת"ס, ובעת אשר באו מקורביו ליקח ברכת הפרידה מעמו שאל את תלמידו החת"ס מה תבקש שיברכהו, ענה ואמר אני מבקש לראות פני רבינו בבאסקאוויטץ וכן הי', על הדרך עכב עצמו בעיר פראג, ושם כיבדו הגאון בעל הנודע ביהודה לדרוש ודרש בה'אלטניי שוהל' וגם עכב את עצמו בעיר מגנצא,

שם בבאסקוויטץ הי' דר הגאון בעל מחצית השקל ז"ל ור"מ התיידד עמו מאד והשתעשעו הרבה בפלפולי דאורייתא, והי' לו גם שם ישיבה גדולה אבל בפרט למד עם תלמידו החת"ס ומסר לו סודות התורה בנגלה ובנסתר, בבאסקאוויטץ קוה ר"נ לישב בשלוה, אבל גם כאן קפץ עליו רגזו אינשי דלא מעלי ויבוא השטן בתוכם להדוף את הצדיק ולקבל רב אחר ממרעין בישין מהמשכילים, ור"נ עמד נגדו בתוקף בעוז והסביר במשל נפלאה מדוע הרבנים המשכילים מקבלים תשלומין יותר מהרבנים החרדים, דהוא כמו הלוקח צפור היותר נהדר כשהוא חי לא יעלה מחירו, משא"כ הקונה צורת הציפור יעלה לסכום רב, והוא דדבר הטבעי הוא בזול ודוגמת דבר הטבעי הוא ביקר,

ורשעים כים נגרש ומסרו עליו מלשינות שונות וקראוהו מכלה ממונם של ישראל כאשר החמיר בטריפות, פ"א מצאו מקום לתפסו כי יצא דבר המלכות ליתן כל כלי כסף לאוצר המדינה ולר"נ היו טבעות כסף על העצי חיים של ס"ת שלו, ומסרו להממשלה שאצל ר"נ נמצא כלי כסף שלא מסרם לאוצר המדינה, ושלחו מטעם הממשלה פקודים לבדוק אם זה נכון, כאשר באו פקודי הממשלה לחפש אחרי הס"ת נתנו בזרוע של תלמידו החת"ס, והעמידו באמצע החדר, ופלא הי' שפקודי הממשלה חפשו בחיפוש אחר חיפוש בכל זוית ופנה ולא פגעו ולא הרגישו בהח"ס, כי עשאו רבו לרואה ואינו נראה.

אחרית ימיו

ר"נ היותו מזרעא דאהרן אוהב שלום ורודף שלום וקשה הי' לו לסבול המחלוקה על כן הסכים בדעתו לותר על הרבנות ולשוב לעיר מולדתו, אבל תלמידו החת"ס לא הניח לחזור עמו אלא צוה אותו שיתיישב בעיר פרוסטיץ, וד' ברך את אחריתו מראשיתו וגם אויביו השלימו עמו ושנאתם וגם קנאתם אבדה ויטו אחריו כאוהבים נאמנים,

בשנת תקמ"ט נתעוררו עוה"פ מדנים וחדשו החרם להולכי תמים ואף שבשנת תקנ"ד בבוא העיר במצור ונשרפה רובה של רחוב היהודים אבל בית מדרש של ר"נ נשרדה ניצלה מהאש, אכן אעפ"כ לא פסקו המעוררים והנוקפים וישטהו בעלי חיצים עדי נפל למשכב על ערש דוי, אז תחלת חודש אלול תק"ס הוכרז מצד אקרו"ט בכל בתי כנסיות בעיר שהחרם שנעשה מאז ומקדם בדבר ביהמ"ד שלו הוא בטל ומבוטל, ואל יהרהר שום אדם אחריו, כי באמונה הוא עושה, וכל מעשיו לש"ש,

ביום ז"ך אלול נצחו הארלים את המצוקים והנשר הגדול בעל כנפים עלה לשמים והוא בן נ"ח שנים ויקונו עלו כל אנשי העיר מספד גדול, מרן החת"ס לא הי' בשעת פטירתו ונודע לו מפטירתו ע"י חלום, כאשר סיפר בהספידו הגדול המפורסם שהספיד את רבו, ואני בחלומי ראיתי מחומשת ספרים שחורים ושאלתי מדוע שחורים לבושיך והשיבנו הלא ידעת מנהג עיר מולדתך בפ"פ ביום תענית ציבור מלבושים ס"ת שחורים ואיקץ, והנה חלום, והנה אמת כן המנהג שם אבל הפתרון נודע לנו עתה כי התוה"ק מתאבלת על מות הצדיק עי"ש באורך.

מורשתו הרוחנית

לא רצה לכתוב חידושי תורתו וטעמו ונימקו הי' כי בהיותו שהי' מבורך בזכרון גדול עד מאוד שלא שכח דבר אחד ממשנתו, אמר שלא התירו לכתוב תושבע"ם אלא למי שתקפה משנתו משום עת לעשות, אבל כתב בקצרה הגהות על המשניות שלו, והגאון ר' צבי בנימין אויערבאך מפ"פ הדפיסו בשם משנת ר' נתן על סדר זרעים, ועשה עליהם ביאור רחב, גם נלקט מתשובותיו ודברי תורתו בספר תורת אמת, מראה כהן.

כ"ז אלול

השר שלם הגה"ק רבי שלום מבעליא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקמ"ג בעיר בראד לאביו הרה"ג אלעזר רוקח (שהיה מגזע הגאון רבי אלעזר רוקח אב"ד אמסטארדאם שמשפחתו היה מרבנים בעלי תריסין דורי דורות) רבי אלעזר היה תלמיד מובהק של הגה"ק רבי חיים צאנזער מגדולי חכמי הקלויז דק"ק בראד, מסופר שרבי אלעזר בכה מאוד בשעת פטירת רבו הגה"ק רבי חיים צאנזער ביום ו' שבט תקמ"ג, ובלילה נתגלה אליו רבו בחלום ואמר לו שלא יבכה יותר, כי תיכף יבוא אליו, ואז נולד לו הבן הלא הוא הרה"ק מהר"ש מבעלזא, ואכן אמרו עליו אנשי דורו שהיתה לו נשמת הגה"ק רבי חיים צאנזער.

אמו הצדקנית מרת רבקה העניא היתה בת הגאון המקובל רבי יהודה זונדל רמר"ז שהיה אף הוא מגדולי חכמי הקלויז בבראד, יסופר שהרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע היה פעם בעיר בראד והתאכסן אצל הצדיק ר' יהודה זונדל רמר"ז שהיה מכבד מאוד את הרה"ק מזלאטשוב, לפני נסיעתו בירך אותו והבטיחו שיהיה לו בן שיאיר בכל העולם, כעבור זמן מה שמעה בתם הילדה רבקה העני' את שיחת

ההורים המדברים בינם לבין עצמם שזה פלא שהרי כבר זקנים ואיך תקוים ברכתו, נענה הילדה ואמרה: "הוא התכוון אלי ולא אליכם".

בנוסח אחר מסופר העובדא כי פע"א ישב ר' יהודה זונדל בסעודת מצוה בחברת חכמי הקלויז ואמר להם ראיתי בחלומי שעתיד להוליד לי בן אשר יאיר לכל העולם בתורתו וצדקתו, ולא הבנתי פשר הדברים הלא אני זקן בא בימים, ובאותה מעמד עמד בתי מרת רבקה העניא ואמרה יהא רעוא כי הילד יצא מחלציו וענו כל החבורה ואמרו אמן, ואכן באותה שנה ילדה את הרה"ק השר שלום זי"ע.

קדוש מרחם אמו

בהעתק כתב יד מהגה"ק ר' חנוך העניך מאלעסק בעל לב שמח זי"ע (חתנו של השר שלום) כותב שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

וסיפר הגה"ק מהרי"ד מבעלוא זי"ע שכהיה זקינו ז"ל ילד ושכב בעריסה, היתה עת מלחמה בין שתי ארצות כששכב בצד ימין ניצחה הארץ האחת, וכששכב בצד שמאל ניצחה הארץ השניה, ורצה מהר"ש שהמלך הראשון ינצח ולכן היה מרבה לשכב על צד ימין למרות שכאב לו לשכב על צד אחד, אעפ"כ התאמץ ושכב בצד ימין ולא שת לבו לכאבים.

לימים בעת שהיה רבי ומנהיג לחסידים נסע על שב"ק בעיר הסמוכה לבעלוא, והגבאי ר' אלימלך סידר את השולחנות באופן אחר ממה שצוה לו רבו, נענה השר שלום ואמר: דכד הוינא טליא כבן ד' או ה' הייתי בבראד עיר מולדתי והלכתי עם אחותי לדודתי וכיבדה אותי בדגים קטנים ובשעת אכילת הדגים נודע לי שורש נשמתי ולשם מה באתי לעולם, והנה אני אומר לעשות השולחן באופן פלוני ור' אלימלך עשה כרצונו.

במעלליו יתנכר נער

בילדותו למד וחונך על ברכי אביו הצדיק רבי אלעזר אשר השגיח עליו שיתמיד בלימודו ולא יבטל ח"ו אפילו שעה אחת מזמנו לריק, וידוע העובדא שפע"א ביקש הנער רשות מאביו ללכת לביהמ"ד היה זה באחד מלילות חנוכה, ואביו סירב לו בחשבו פן יסחף במעגל המשחקים בקוויטלעך כפי שנהוג היה בין הנערים לבלות את ימי חנוכה אבל הנער הפציר באביו מאוד ובלית ברירה הרשה לו אביו ופקד עליו, שאחרי השעה יחזור הביתה ברם בשמים היה חשוב מאוד לימודו של הנער ונעשה לו נס מעין נס חנוכה ודלק הנר הקטן כל הלילה והנער חזר רק בבוקר, אביו שבטוח היה שבילה את הלילה במשחק עם הנערים הפלא בו את מכותיו והילד ספג את המכות ולא הגיב, הרה"ק מהר"ש כשסיפר זאת הבהיר שאביו לא החזיק אותו כשקרן ואסהיה אומר לו שלמד היה מאמין לו רק לא רצה להשתמש בכתרה של תורה.

האיש מקדש

אביו רבי אלעזר לא זכה לראות את בן טיפוחיו מהר"ש בשיא גאונו ונפטר בדמי ימיו בעיר ווארשא בשנת הל"ב לחייו, אחרי פטירת אביו נלקח לבית דודו אחי אמו הרה"צ מו"ה ישכר בער רמר"ז אבד"ק סקאהל ועל ברכיו של דודו זה נתגדל ונתחנך עד היותו לאיש, ואז נתן לו דודו לאשה את בתו הצדיקת מלכה, ומסופר דכשהגיעה לפרקה דובר בה נכבדות והציעו בשבילה שני שידוכים, אחד מאן דהוא מבני העיר, והשני הלא הוא בן אחותו הרה"ק מהר"ש, הריץ ר' ישכר בער מכתב אל הרה"ק החוזה מלובלין ושאלו במי לבחור והשיב לו החוזה: "השני נוח לי הראשון קשה הימנו, ככה הראו לי מן השמים", והיא היתה לו עזר מקודש כידוע מה שאמר הרה"ק ר' מפרעמישלאן עה"פ "ומלכי צדק מלך שלם" שמפני שמלכה היא צדיקת יכול שלום להיות מלך, ומסופר שהיתה נעורה אלף לילות שאחזה הנר לבעלה כדי שיוכל לעסוק בתורה לאורה.

אחרי נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו, והיה שוקד על דלתי התורה יומם ולילה, יסופר שבשנות נעוריו היה דרכו לעלות עשן ופע"א ראה לאחד שמכין את המקטרת שיוכל לעלות עשן, ובתוך זמן זה למד הוא דף אחד גמ', אמר אם הכלי הזאת יוכל לבטל ממנו דף גמ' לא יבוא עוד בפי, ומאז והלאה הפסיק לעלות עשן, בשנות נעוריו למד עם עוד שני חברים בחברותא וגילו לו מן השמים כי אם אדם לומד אלף לילות אז יכול להגיע לגילו אליהו, וגמרו בליבם ללמוד אלף לילות, ואחרי כמה מאות לילות נפרד אחד מהחברים והחבר השני נפרד אחר שמונה מאות לילות כי כשל כח הסבל ולא יכלו עמוד, ורק הוא נשאר לבד ובלילה הראשונה של האלף היה רוח גדולה וחזקה ושבר את חלונות בית המדרש וכבה הנרות, ומרוב פחד רצה לילך לביתו אך הרוח עצר בעדו והלך

לארון הקודש ופתחו והתחיל לבכות ולהתחנן לפני ה' עד אשר קמה הסערה לדממה, ונתגלה אליו זקן אחד ולמד אתו, אח"כ רצה לקבל על עצמו אלף תעניתים וכשהיה אצל רבו הק' מלובלין זי"ע נתן לו שירים ואמר לו בזה"ל: "פאסטן איז נישט פאר דיר".

בצל רבותיו

מקודם היה תלמיד הרה"ק רבי שלמה לוצקער זי"ע בעמח"ס "דברת שלמה" המגיד מסקאהל שהיה תלמיד של המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, שם היה שוקד על דלתי התורה והיה משים לילות כימים, ומסופר כי בכל לילה עשה עצמו כאילו הולך לישון ונכנס לחדרו ואח"כ הורידו אותו דרך החלון והוא הלך לבית מדרשו של רבו ר' שלמה הנ"ל ולמד שם כל הלילה, ואח"כ לפני עלות השחר שב לביתו ושכב על מיטתו לישון מעט וכמעט שלא ישן קם חותנו ובראותו שחתנו שוכב על מיטתו העיר אותו ואמר אליו תקום משנתיך עד מתי תישן.

לימים התעוררה בו רשפי אש חשק לנסוע להרה"ק מלובלין כדי לקבל תורה מפיו, אבל רבו לא רצה שיעזוב אותו כי מאוד רצה בו שיהי' תלמידו ואמר לו שאם יסע יקח ממנו כל מה שלמדו, והוא מגודל תשוקתו לנסוע לא השגיח לאזהרת רבו ונסע להרה"ק החוזה זי"ע, וכשחזר לביתו עבר דרך בית רבו ועמד אצל החלון ויהי בראותו רבו אמר לאשתו הרבנית בואו וראי תלמידי ר' שלום איך קרן אור פניו ואור התורה נגה על ראשו.

כמו"כ נסע הרבה להמגיד הק' מקאזניץ זי"ע, ולהיהודי הק' מפרשיסחא, גם הי' מסתופף בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק, ובצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא כפי שיתואר הכל באריכות בהמשך דברינו.

בצל רבו הק' מלובלין זי"ע

בבוא השר שלום בפעם הראשונה ללובלין אמר החוזה לתלמידיו: "בא אלי אברך שהוא עניו כמשה רבינו" כששמעו את דבריו הלכו לחפש את האברך החדש עד שמצאו אותו בביהמ"ד בקרן זוית יושב ולומד בהתמדה ובקדושה, אמרו לו: "הרבי אמר שבא אחד שהוא עניו כמשה רבינו האם אליך התכוון", ענה להם: כן, שאלו אותו: "אם אתה מעיד על עצמך שעניו אתה היכן ענוותנותך" ענה להם: "וכי מי כתב והאיש משה עניו מאוד, וכי לא משה רבינו בעצמו כתב דברים אלו".

אח"כ בא לביהמ"ד כדי לקבל שלום מרבו היה זה אחרי זמן תפילת שחרית אבל החוזה עצמו עדיין לא התפלל, פגש השר שלום בהיהודי הקדוש שהיה עומד על יד חדרו של החוזה ואמר לו שהחוזה עוד לא התפלל ואינו נותן שלום קודם התפילה, כששמע השר שלום שהחוזה לא התפלל עדיין שאלו לסיבת הדבר, (כידוע שהחוזה נוהג היה להתפלל בהשכמה) השיבו היהודי הקדוש שהחוזה טרוד מאוד בקושיא גדולה שנתעוררה אצלו ובגללה אין הוא יכול להתפלל, שאלו השר שלום מהו הקושיא, השיבו היהודי הקדוש: "הלא המצוה של יחוד השי"ת נוהג בכל עת ובכל רגע בחיי האדם, ואיך אפשר לבן אדם שהוא קרוץ מחומר להיות זהיר בזה, כי לא ימלט האיש שלא ישכח רגע אחד מזה, א"כ כמעט רוב העולם ח"ו עוברים על מצוות עשה זו, השיבו השר שלום: "איתא במשנה (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אין שכחה ושלאחריו שכחה מפני שהוא בבל תשוב, זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה ושאינו בבל תשוב אינו שכחה, נמצא דלהכי לפניו אינו שכחה משום שעתיד בעה"ב לחזור אליה, וכן הוא במצוות זכירת יחוד השי"ת שאף אם ח"ו שוכח לרגע אין זו שכחה דתיכף יחזור אליה ולא הוה שכחה" והוסיף: "איתא (פאה פ"ו מ"א) כל זית שיש לו שם בשדה וכו' ושכחו אינה שכחה, במה דברים אמורים בשמו, ובמעשיו, ובמקומו, בשמו שהיה שפכוני או ביישני, במעשיו, שהיה עושה הרבה, ופירש הרע"ב שפכוני, שזיתיו שופכים שמן הרבה, ביישני שהוא מבייש את כל שאר האלנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחבריו, והלא הקב"ה הוא המשפיע שפע רב בכל העולם, לכך לא שייך שכחה לגבי הקב"ה, ואם שכחו אינו שכחה".

ויהי כשמוע היהודי הקדוש את דבריו נכנס תיכף בשמחה אל הקודש פנימה ואמר להחוזה שיש לו כבר תירוץ מספיק כשמוע החוזה את התירוץ נתמלא שמחה ואמר לו: "יישר כח", אמר לו היהודי הקדוש "אין זה תירוץ שלי אלא אברך אחד שבא לכאן מסקאהל תירץ זאת" מיד ציוה החוזה להכניסו אליו, כשנכנס השר שלום פנימה נתן לו החוזה שלום והביע לפניו תודה על שהחיה אותו בתירוצו הנפלא, ומאז חיבבו והגדילו משאר תלמידיו הקשישים ממנו.

השר שלום סיפר בעצמו על נסיעתו הראשונה ללובלין: כשנעשיתי לאיש נסעתי אל הצדיק מלובלין, בליל שב"ק ליד השולחן ציוה הרבי למזוג לי כוס יין מנהגי היה שלא לשתות שום משקה משכר, אבל לסרב לרבי לא רציתי נטלתי את הכוס והעמדתיה על השולחן עד שהתנפצה והיין נשפך, ציוה הרבי למלא כוס שניה בשבילי ועמדה גם היא עד שהתנפצה, וציוה הרבי למלא כוס שלישית וקרא אלי בקול: "האם באת לשבור את כל הכוסות שלי", אמרתי לו "איני שותה יין" ולא יסף.

בהיותו בלובלין בפעם הראשונה היה בן שבע עשרה שנה בלבד כיבדוהו החוזה בעת קריאת התורה לעלות ל"שישי" והיה הדבר תמוה בעיני כל כיון שבדרך כלל נתנו עליה זה לרבנים זקנים וותיקים, אמר להם החוזה: "מדוע אתם מתפלאים, אברך זה יהיה ראש ומנהיג לרבבות מישראל".

מסופר שפע"א כשהיה ביום הפורים בלובלין כיבדו החוזה בקריאת המגילה, עם גמר הקריאה אמר החוזה: "את סיפור המעשה הזה כבר שמעתי פעמים רבות, אבל כ"כ נאה כמו שהאברך הזה מספר, עוד לא שמעתי.

השר שלום החזיק את החוזה לרבו המובהק והיה מרגלא בפומיה לומר שמרבו הק' מלובלין למד לקרוא פתקאות (קויטלעך) ויסופר שפע"א עמד יהודי אחד והמתין להיכנס אל חדרו של החוזה פנה היהודי אל השר שלום שעמד אף הוא בחוץ וביקש ממנו לכתוב לו "פתקא" על מנת למסור אותה להחוזה היות והוא לא ידע לכתוב כתב לו השר שלום את הפתקא והיהודי נכנס עמה אל החוזה, הסתכל החוזה בפתקא ואמר לו: "מדוע הבאת לפני פתקא שכבר גמרו עליה את התפילה" התפלא היהודי ואמר: "לא הייתי עם פתקא זו אצל רבי כי זה עתה כתבו לי אותה בחוץ, ומיד נכנסתי עמה אל הרבי" שלח החוזה את השמש לברר מי כתב את הפתקא, ונודע שהשר שלום עומד בחוץ והוא שכתב את הפתקא, נענה החוזה ואמר: לפעמים כשצדיק כותב פתקא, ובשעת הכתיבה הוא נענה על מחצית בקשתו, אבל בפתקא זו כבר נענו לו על כל בקשתו.

ופעם היה דוחק גדול בעת שהחוזה ישב וקיבל פתקאות מאת הבאים אליו, ומחמת רוב הדוחק נשענו האנשים על השר שלום נענה החוזה ואמר: "אל תלחצו על האברך הזה, כי חצי העולם יתקיים עליו", ופע"א בשל הדוחק הרב ישב השר שלום תחת השולחן לרגלי החוזה, והרגיש החוזה במאן–דהו הנמצא תחת השולחן ושאלו: "מי אתה" אמר לו השר שלום את שמו, אמר לו החוזה: "כשם שאתה דוחק את עצמך תחתי כך יידחקו תחת שולחנך".

בצל המגיד הק' מקאזניץ זי"ע

כשהיה השר שלום בלובלין שמע פע"א מרבו החוזה שאמר: "מי שגר סמוך להרה"ק מקאזניץ ואינו נוסע לקבל פניו לא יזכה לקבל שלום ממלך המשיח שיבוא בב"א", כששמע זאת הלך מיד להחוזה לקבל ממנו ברכתו ולנסוע לקאזניץ, פטרו החוזה לשלום וביקש ממנו שיחזור לשב"ק ללובלין, כשבא לקאזניץ והמגיד נתן לו שלום, הושיט תיכף השר שלום את ידו להמגיד שיברך אותו כי ברצונו לנסוע חזרה ללובלין, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ותזכה לגילוי אליהו" הושיט השר שלום שוב את ידו, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ואנחנו נראה לך את האבות הקדושים", אבל השר שלום בשלו, הושיט ידו עד שפטרו המגיד לשלום, כשבא אל החוזה הק' קיבל פניו בשמחה ואמר לו: "לוותר על גילוי אליהו ועל גילוי האבות בכדי לקיים מצוות רבו זה נקרא חסיד" מאז נסע פעמים רבות לקאזניץ.

סיפר השר שלום כי פע"א בעת שהיה בקאזניץ נכנס אל המגיד הק' ואמר שהביא אתו פתקאות ופדיונות מאנשי עירו, אמר לו המגיד למסור את הפתקאות, כאשר התחיל לקרוא אמר להשר שלום: "בוא נקרא ביחד" והוסיף השר שלום שאז לימד אותו המגיד לקרוא פתקאות, כמו"כ סיפר השר שלום שהרה"ק מקאזניץ לימדו גם לרפא חולים ע"י משמוש בידיים שפע"א בעת שנסע ללובלין בא אלי באמצע הדרך איש אחד ואמר לו: "אברך, סע לקאזניץ", ולא שם לב לדבריו, ובפרט כשלא הכיר את האיש המדבר אליו, לאחר זמן בא אליו שנית ואמר: "אברך, סע לקאזניץ", ולא השיב לו גם בפעם הזאת, אבל אח"כ כשאמר לו כדברים האלה פעם שלישית, אמר שבוודאי יש דברים בגו וצריך לנסוע, ואכן נסע לקאזניץ, כשבא לשם נכנס אל המגיד והוא שכב על מיטתו וביקש ממנו לשבת על המיטה על ידו, והתיישב סמוך לו, ובא חולה אחד עם כאב שיניים וביקש מהמגיד שיברך אותו, לקח המגיד את ידו ואחז בידי ובשתי אצבעותי משמש בשיניו של החולה ושאל אותו על מקומם המדוייק של הכאבים, וכך עבר עם שתי אצבעותי על מקום הכאבים והחולה נתרפא, וסיים השר שלום בלשון שאלה: "נו, וכי לא נתן לי זה בידים".

בצל היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע

כשבא בפעם הראשונה ללובלין אמר לו החוזה שיסתובב אצל היהודי הקדוש מפרשיסחא, ואכן בכל פעם שבא היהודי הק' ללובלין היה השר שלום יוצא ונכנס אצלו, בכל עת שהותו במקום נהג לשהות על ידו כתלמיד המשמש את רבו.

בעשרה בטבת שנת תקע"ג נסתלק רבו ר' שלמה מסקאהל, בחוה"מ סוכות ביום י"ט כסלו שנת תקע"ד נסתלק היהודי הק', עברה שנה ונסתלק המגיד הק' מקאזניץ בערב סוכות שנת תקע"ה, כשלשת רבעי שנה לאחר מכן כבו המאורות כליל עם הסתלקותו של רבו הק' החוזה מלובלין ביום ת"ב שנת תקע"ה, וכה נתייתם השר שלום מכל רבותיו.

בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע

אחרי פטירת רבו הק' החוזה מלובלין ראה השר שלום את עצמו כאילו עולמו חרב עליו, אחרי שהסתופף בצילו חמש עשרה שנה, ומן השמים סבבו שיתקרב אל הרה"ק מסטרעליסק וגופא דעובדא הכי הוה: בדרך ממסעיו נפגש השר שלום עם אחד ממכיריו שהיה מחסידי השרף, גילה לו האיש: "יש לי עסק גדול שאני צריך לנסוע לרבי מסטרעליסק, ואבקש ממך להצטרף אלי להיות לי למליץ לפניו", חשב השר שלום שבוודאי זה הוא מן השמים שיסע עמו והסכים, לאחר כברת דרך פנה אליו מכירו החסיד וביקש ממנו: "היות ומפני סיבה ידועה נבצר ממנו עתה לנסוע לכן יסע כב' לבד וידבר טוב עלי", השר שלום הסכים גם לזה, כשהגיע לסטרעליסק ונכנס לביהמ"ד עמד השרף מסטרעליסק בתפילה, הדהר השר שלום בלבו אם כבר צריך לנהוג בהשרף כמו עם רבי ואסור לו לעמוד מאחוריו בתפילה, גמר בדעתו ופנה לצדו, לאחר התפילה אמר השרף בפני קהל ועדה: "מה זאת להטרידנו בתפילתי בשקלא וטריא אם אני רבי או לא", לא ידעו הנאספים למי מרמזין דבריו אבל השר

שלום ראה כי רוה"ק מדברת מתוך גרונו ואיש אלוקים קדוש הוא ובו ראוי להידבק, ומאז נסע אליו הרבה.

בצל הרה"ק מאפטא זי"ע

גם להרה"ק מאפטא נסע השר שלום והוא העריך מאוד את רבו זה ודבק בו בכל נפשו, ומסופר שכשביקר בפעם הראשונה באפטא כיבד אותו בברהמ"ז בסעודה שלישית ודרכו בקודש של הרה"ק מאפטא היתה לברך בעצמו ברכת הזימון של ס"ג בשב"ק ורק כשביקר אצלו אחד מגדולי הדור כיבדו בברהמ"ז, ונהוג היה שהגדול שנתכבד היה מחזיר את הכוס לתוך ידו הקדושה, והרה"ק מאפטא בירך בעצמו, וכמו"כ עשה השר שלום שמיד אחרי שקיבל הכוס החזירה להרה"ק מאפטא, ולקח הרה"ק מאפטא את הכוס והחזירה לידו של השר שלום ואמר: "אברך, אני רוצה באמת שתברך", עשה השר שלום כמצות הרב ובירך, הדבר עורר תימהון רב אצל הנוכחים, כי לא קרה מעולם שיברך אצלו אדם אחר בברהמ"ז בס"ג, אחרי ברכת המזון אמר הרה"ק מאפטא לבנו: "דע בני, כי בסעודה זו אמרתי ולא היה אחד מבין הנוכחים שירד לעומקן של הדברים, אף כי יש ביניהם גדולי ישראל, ורק האברך הזה השיג עומק הדברים, ועוד סיבה, מפני שנהיה פעם מחותנים, ואכן לאחר זמן קם והיה הדבר שבנו הרה"ק מהר"י היה חתנו של נכד הרה"ק מאפטא זי"ע.

ושנא את הרבנות

ימי הזוהר הראשונים של השר שלום היה אותם ימים בהם היה סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ובעבודה בדחילו ורחימו, אולם כאשר הגיעה השעה שנאלץ לעזוב את בית חמיו ולא להיות סמוך על שולחנו יותר האיץ בו חותנו שיקבל עליו משרת רבנות, השר שלום לא הסכים וניסה מזלו במסחר והיות שהיה לו כסף מהנדן רצה ליקח שותף שהשותף יעסוק במסחר והוא יוכל ללמוד בהרחבת הדעת, וכך הוה שמצא אברך שהיה מוכן להשותפות אבל רצה קודם לקבל ברכת קדשו של רבו הרה"ק מלובלין, ונסעו ללובלין, ובראשונה נכנס השר שלום לשאול את עצת רבו מענין השותפות, והסכים עמו רבו להשותפות וברכו לשלום, ואח"כ נכנס שותפו ולא הסכים עמו הרה"ק מלובלין, כשפגשו שניהם זה את זה וכל אחד סיפר תשובת רבם הי' פלא בעיניהם וישבו שמה איזה שבועות, כשרצו לנסוע משם נכנסו עוד פעם כנ"ל והתשובה היתה כנ"ל, ויהי לפלא, ובאותו פעם בא ללובלין הרה"ק היהודי הק' מפרשיסחא וסיפרו לפניו את כל המאורע, אמר להם שיעסקו בהשותפות אף שהשותף היה מגמגם קצת שמע עצת היהודי הק' ונסעו לביתם, והתחיל לעסוק במו"מ אך לא הצליח והפסיד את כל הכסף, ונסעו ללובלין והמתינו לבואו של הרה"ק מפרשיסחא וסיפרו לו את כל מה שאירע להם, אמר להם פרוש אני אומר לכם דברי רבינו, כי הרבי ראה שיפסידו הכסף לזאת אמר להשני שלא יעשה המסחר, אבל להרה"ק מבעלזא ציוה לעסוק שידע שכאשר יפסיד הכסף יוכרח לקבל על עצמו עול הרבנות ואשר זה לטובתו ולטובת הכלל ישראל שהדור צריך אותו, וכל זמן שיהיה לו מעות לא יקבל עליו עול הרבנות, הלכך אמרתי לעשות השותפות אפי' שידעתי שתפסידו כסף הי' מוטב בעיני שיפסיד השותף כמה מאות זהובים כי צורך הרבים וצורך הכלל דוחה הכל, ואכן אחרי זמן מה התחיל להרגיש את כובד הריחיים על צווארו ולא היתה לפניו ברירה אלא לעשות את רצון חותנו והסכים לקבל עליו את משרת הרבנות.

על כס הרבנות

בשנת תקע"ז לפ"ק נתמנה לרב בעיר בעלז, ועל אופן התמנותו לרבנות בעלז מסופר כך: בבעלז התגורר גאון וקדוש אחד ושמו רבי אהרן קאצנלנבויגן, שהיה מכונה בפי כל בשם רבי אהרן משיח, לפי שהיה צדיק גדול ואמרו עליו שראוי הוא להיות מלך המשיח, רצו בני העיר למנותו לרב, אבל הוא לא רצה ליהנות מכתרה של תורה, נסעו אנשי העיר בעלזא ללובלין אל החוזה לשאול בעצתו את מי למנות לרב בעירם, יעץ להם נחוזה למנות את השר שלום, אנשי בעלזא שמעו לעצתו והתחילו לאסוף חתימות עבור מינויו של השר שלום לרב, כשנכנסו אל הגאון רבי אהרן משיח לקבל את חתימתו התערבה זוגתו הרבנית ואמרה לו: "למה לך להיות נכנע לאברך הצעיר והיה אתה רב בבעלזא, שמע רבי אהרן בקול אשתו ולא חתם, והוא בעצמו נתקבל לרב בבעלזא, כאשר שמע החוזה את הדבר אמר לחסידיו: "חז"ל אומרים כי אהרן היה רודף שלום וכאן אנו רואים להיפוך שלום רדף את אהרן", רבי אהרן משיח לא האריך ימים על כסא הרבנות בבעלזא ונפטר בר"ה שנת תקע"ז ואז נתקבל השר שלום לרב בבעלזא והוא אברך צעיר לימים כבן שלושים וארבע שנים, ושימש שם ברבנות עד סוף ימיו במשך קרוב לארבעים שנה.

עם עלותו על כס הרבנות בבעלזא הפכה העיר למרכז גדול לחסידות וחסידים למאות ולאלפים החלו נוהרים לבעלז לשבתות ולמועים וגם בכל ימות השנה נהרו חסידים לשם כדי להסתופף בצילו של הצדיק מכאן יצאה החסידות לכל תפוצות הגולה.

כשנבחר השר שלום לרב בבעלז היה בה הרבה מתנגדים ובשבת הראשונה לא הסכימו שיתפלל בנוסח ספרד ואחרי הוויכוחים הגיעו לידי פשרה והשר שלום הסכים להכניס בנוסח תפילתו מנוסח אשכנז, והמתנגדים הסכימו גם הם להתפלל בנוסח ספרד ומאז נשאר בנוסח התפילה בבעלזא הרבה קטעים מנוסח אשכנז.

בבואו לבעלז התחיל לבנות ביהכ"נ חדש, והוא בעצמו עסק בבנינו בידיו, פע"א בא אחיו הרה"ק ר' לייבוש וראה את אחיו עומד בעצמו בחומר ובלבנים והורע בעיניו שזה אינו לפי

כבודו והוכיחו על זה סיפר לו הרה"ק מבעלז כל הסיפור (המובא לעיל) מהאלף לילות ושבלילה האחרונה למד אתו אליהו הנביא הלכות ביהכ"נ וגילה לו דברים נפלאים בזה, ואיך אמסור המלאכה הק' זו ביד אחר האמינה לי אחי יקירי כי אם היה לאל ידי הייתי בונה בעצמי מן המסד ועד הטפחות, רק הקב"ה יודע כי כשל כוחי אך מה שבכוחי לעשות הנני עושה.

פע"א בא לבעלז הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זי"ע אחרי כלות בנין ביהכ"נ והוליך אותו לראות את הבנין, ומשמש ר' שמעון בידיו בכל מקום ואמר טוב טוב, רק במקום אחד שאל ומה פה, ענה לו הרה"ק מבעלז שבמקום הזה לא היה כשבנו את זה.

אחרי פטירת חותנו הצדיק רבי ישכר דוב רמר"ז נתמנה השר שלום לרב במקומו, ומאז שימש ברבנות בבעלזא ובסקאהל, ואחרי פטירתו נתמנה גיסו הצדיק רבי יהודה זונדל בנו של רבי ישכר דוב לרב בעיר סקאהל.

פועל ישועות

כאמור היה השר שלום מרפא חולים ע"י שהיה ממשמש בידיו הק' במקום המכה ומן הראוי לציין מה שמובא בספר אמרי יוסף בהקדמה שסיפר לו הרה"ח הר"י שו"ב שהיתה לו מכה קשה רח"ל והיה אצל השר שלום, והניח הרה"ק את ידו הטהורה על מקום הכאב והוליכה אנה ואנה ואח"כ בירכו ברפואה שלימה וציוהו גם לנסוע ללבוב אל הרופא הגדול שם וכך עשה, וכשהיה אצל הרופא בלבוב אחרי שבדק אותו אמר לו הרופא שאינו רואה את המחלה עליה הוא מדבר, ותוך כך שאלו הרופא באיזה מקום היה לפני שבא אליו, ענה לו שהיה בבעלז אז אמר לו הרופא כבר ידעתי דרכו של הצדיק מבעלזא שמרפא את המחלה ואח"כ שולח אלי.

סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א כי הרה"ק ר' שמואל מגארליץ (אחיו של הייט"ל) היה פעם אצל הרה"ק השר שלום ובעת שהותו שם נכנס המשב"ק ואמר שעומד בחוץ חולה הזקוק לרפואה ויאמר הרה"ק שיכנס ונכנס חולה שנתעקם לו ראשו מרוח סערה, עד אשר לא היה יכול כלל לזוז ראשו, ועמד הרה"ק מכסאו וניגש אל החולה ואחז בראשו והחזירו למקומו, וכראות הרה"ק מגארליץ את המופת הנורא פרץ בבכי מרוב התרגשות, נענה השר שלום ואמר: מדוע תבכו, והראה על ידיו הקדושים ואמר: ראו נא את הידים הללו, אם עושים בהם רק את רצון הבורא ית"ש אזי כל מה שרוצים לעשות עם זה נעשה.

פע"א בא אליו חולה אחד ושמו שמעון ומחלתו היתה מחלת הריאה ר"ל והרופאים אמרו נואש, והרה"ק בקראו את הפתקא אמר בזה"ל: הלא שמך שמעון ור' שמעון סובר דניקבה הריאה אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, והריאה שלך עוד לא ניקבה לבית הסמפונות, ולכן עדיין אינה טריפה כי הדרא בריא וכן הוה שהאיש חזר לבריאותו כאחד האדם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בחודש אלול שנת תרט"ו נחלה ל"ע וציוה השר שלום לשלוח טעלעגראמע להרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שיבקש עליו רחמים והיה שם סוחר אחד שהי' לו קשרי מסחר עם הגביר החסיד ר' יוסף שיף מטארנא וידע שר' יוסף יסע לראש השנה לצאנז כדרכו תמיד ועל כן שלח את הטעלעגראמע לטארנא לר' יוסף, בערב ראש השנה בבוקר בא ר' יוסף לצאנז ותיכף נכנס להרה"ק מצאנז וסיפר לו ממחלת השר שלום מבעלזא ומהטעלעגראמע שקיבל, ולא השיב לו הד"ח דבר, בצהרים הזכירו עוד הפעם על כך, ושוב לא קיבל כל תשובה, וכן היה גם בפעם השלישית, ר' יוסף תמה מאוד איך לא שת הד"ח לבו לזה שהרה"ק מבעלזא צריך לרפואה, אח"כ אמר לו הד"ח בא ואספר לך מעשה שהיה: להרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע היה אליהו הנביא נגלה תמיד בכל לילה הראשון של ראש השנה והיה מגלה לו מהנעשה בשמים, בליל ר"ה של שנת תקל"ג נגלה לו אליהו כדרכו, ואמר לו שעל שלש תפילות של גדולי הצדיקים עומד היום העולם, ופרט לו את שמותיהם, ותמה מאוד ר' אלימלך שלא חשב לו גם את תפילת רבו המובהק המגיד הק' ממעזריטש זי"ע אך אח"כ נתיישב לו הדבר כי בשנה זו בי"ט כסלו עלתה נשמתו השמימה, וממעשה זה הבין ר' יוסף שאין לתמוה על הד"ח על שאינו שם לב למחלת השר שלום מבעלזא, ואמנם אחרי כן נתברר שעוד ביום כ"ז אלול נסתלק השר שלום ובעת שהזכיר אותו לפני הד"ח כבר היה אחרי פטירתו.

חצי שעה קודם הסתלקותו אמר הפסוק: "ה' עשקה לי ערבני" ואמר שכאשר הוגד לו שנגזר על נשמתו שתרד לעוה"ז אמרתי לא בעינא כי יראתי פן אכשל בעוה"ז הראוני מן השמים מתן שכרן של מצוות, ואפילו הכי אמרתי איני חפץ לא הן ולא שכרן, אז הראוני מן השמים כמה אלפים נשמות העשוקות דאזלין ערטילאין ועומדים ומצפים לביאתי לעולם כדי לתקנם, אעפי"כ אמרתי לא בעינא כי יראתי לנפשי שלא יהי' הקילקול יותר מהתיקון, עד אשר השי"ת בעצמו ובכבודו היה לי ערב בדבר הזה שאכנס לעוה"ז בשלום ואצא מזה העולם בשלום, וזה פשט הפסוק הנ"ל ה' עשקה פי' עבור הנשמות העשוקות דאזלין נע ונד בלי תיקון, כביכול לי ערבני היית לי ערב בזה, ע"כ תקיים את הערבות שלך, וכשסיים דברים אלו נח נפשיה ביום ז"ך אלול שנת תרט"ו.

א' תשרי

הגה"ק רבי מאיר לייבוש מלבי"ם זי"ע -

ואלה תולדות

נולד לאביו ר' יחיאל מיכל בעיר וואלאטשיסק, בשנת

תקס״ט, בן ו׳ ה׳ כנשפט עליו אביו ונתגדל אצל אביו חורגו הג״ר יהודא ליב האבד״ק בוואלאטשיסק, כבר משחר טל ילדותו עסק באורייתא תדירא, את תורתו הנגלה למד אצל רבו המובהק הגאון ר׳ משה סג״ל האראוויץ זצ״ל, אשר ממנו קיבל את דרך לימודו, וכשהי׳ עוד רך בשנים כבר יצא שמעו בשם הכבוד ה״עלוי מוואהלין״. כשהגיע לפרקו נשא את בתו של הג״ר חיים אויערבאך זצ״ל אב״ד לונטשיץ בעל ״דברי משפט״ על חו״מ, אחר חתונתו ישב ללמוד ביתר שאת וביתר עז, וחותנו דאג לספוק כל צרכיו לבל יפריע לו מלימודו, וישב באין מפריע על התורה ועל עבודה יום וליל, עיין בספר הכרמל שמביא בשם הגה״צ הקול ארי׳ ממאד זצ״ל שקבלה היתה בידו שבעת שהי׳ המלבי״ם אברך כבן י״ח שנה ה׳ רגיל להסתופף בצל בית מדרשו של הגה״ק ר׳ צבי הירש מזידיטשוב זי״ע, וברוח קדש סמכוהו ללמד חכמת הקבלה, וישב אחר כך בביתו סגור ומסוגר בחדר שנה ומחצה, עד שהשלים את הספה״ק הפרי ופרי עץ חיים וכל כתבי האריז״ל, עד שנעשה בנעוריו בקי בנגלה ובנסתר, ובהרבה חכמות, גם הי׳ דרשן מפואר, ובאו ונתקבצו אליו רבים לשמוע דברי תורה מפיו, ב״ילקוט שלמה״ מביא בשם הגה״ק בעל הדרכי תשובה זצ״ל ששמע מפי קדשו של מרן בעל הדברי חיים מצאנז זי״ע שאמר על הגאון המלבי״ם שכל דרשותיו וכל כוונתו לשם שמים, שמה התחיל לסדר ספרו הגדול ״ארצות החיים״ על שו״ע או״ח אוסף גדול של דינים מספרי קדמונים ושו״ת האחרונים בדרך פלפול וסברה ישרה, בהיותו בן עשרים ושבע הוציא את ספרו הנ״ל ועוד חיבורים בכל מקצועות התורה, וגדולי הדור בהסכמותיהם על ספריו כותבים עליו גדולות ונצורות, הגאון בעל ״שערי תורה״ כותב עליו ״הגאון החריף הגדול, בקי בחדרי תורה, קולע אל השערה, ארי שבחבורה, גלי דרע״ ונפל נהורא, וברכתי עליו ברוך שככה לו בעולמו, הגאון ר׳ נחום טרעביטש זצ״ל מכנהו לשר התורה מאיר עיני חכמים.

על כס הרבנות

בשנת תקצ״ט נתקבל לאב״ד וורעשנא, אשר עד מהרה נתחבב על בני הקהילה, בעת ההיא כשישב שם הפציר ממנו קהילה המפוארה פוזנא שיבוא אליהם למלא מקומו של רבם הגדול ה״ה הגאון ר׳ עקיבא אייגר זצ״ל אולם קהילת ווערשנא לא הניח לו לילך מעמהם ע״כ נשאר שם בווערשנא, שבע שנים ישב שם והרבה תקנות תיקן, שם הוציא את ספרו ״ארצות השלם״ בדורש ואגדה וספר ״שירי הנפש״ על שיר השירים, משם נתקבל לעיר קעמפען לכהן כאב״ד, חמש עשרה שנים יש על כסא הרבנות דשם, שם לחם מלחמת מצוה נגד כופרי ופוקרי זמנו ונגד חוקרי ומבקרי התוה״ק, והתחיל לחבר נגדם חיבורו הגדול ״התורה והמצוות״ על ספרא וספר ״מקרא קודש״ על תנ״ך, מקעמפן נקרא לכהן לאב״ד בוקארעסט שם מצוהו צרות רבות ונוראות כי הקהילה הי׳ מאד מאד ירוד בעיניני רוחניות, והוא לחם נגדם בכל כוחו, מסופר שפ״א אמר בדרשתו שם בבוקארעסט ״דיהוע שבזמן שביהמ״ק ה׳ קיים ה׳ בני ישראל מצווין לקיים מצות של לתת לכהן ״זרוע״ לחיים״ וקיבה״, ועתה בעוונותינו שחרב ביהמ״ק ואין לנו כהנים בעבודתם, אז נחשבו הרבנים והת״ח לכהנים, אז אמר מבקש אני מכם שתתנו את השלש דברים א) ״זרוע״ שתניחו תפילין על הזרוע, ב) ״לחיים״ שתגדלו את זקנכם שעל הלחיים, ג) ״קיבה״ שתכניסו אל תוך קיבכם רק אוכל כשר... , חמש שנים לחם עם הפושעי ישראל, ורדפוהו ושטמהו בעלי חיצים עד שמסורהו לשרי הממשלה, וביום הש״ק באמצע הדרשה תפסוהו ונתנוהו לבית האסורים, עד שהשתדל בעבורו השר משה מונטיפיורי ז״ל ושחררו אותו, כששחררוהו אותו הלך משם לעיר לונטשיץ למלא מקומו של חותנו, חמש עשרה שנים שם, אולם גם שם לא רוה נחת וקפץ עליו רוגזו של בעלי מחלוקת והזרך לעזוב את העיר, והלך לעיר חערסאן, ומשם למאהליב, וגם שם לא נח ולא שקט, כי המלשינים פעלו שממשלת רוסיא גירש אותו מכל מדינת רוסיא, באותו זמן ביקשו עדת ישראל שבאמריקא למנותו כרב הכולל לארצות הברית, אולם בגלל זקנותו לא נתנוהו בניו לנסוע לעבר הים, ועבר לקעניגסבערג, והי׳ שם ג׳ שנים.

לוחם מלחמות ה׳

כל ימיו ובכל מקום בואו לחם בכל תוקף נגד פושעי ישראל המשכילים חוקרי ומבקרי התוה״ק למיניהם, גלל זה התחיל לחבר נגדם ספריו ״ארצות השלום״ ״אילת השחר״ על דקדוק וכיוצא בזה, עד כדי כך שהמשכילים בראותם שכ״כ עוסק בהגיון ובדקדוק חשבם שהוא אחד משלהם, מסופר שכשבא לקעניגסבערג והמשכילים ראו שעוסק בדקדוק חשבו שהוא אחד מהם, וזה הי׳ מתחילת חודש אב בתשעת הימים שבנ״י לא אוכלים בשר רק חולים וכדו׳ וע״י שאלת חכם, והיות שכבר ספחת המינות התועררה בקרבם, ורצו לבטל המנהג שלא לאכול בשר, אך לא הרהיבו עדיין לאכול בלי שאלת חכם, ע״כ באו לפניו שיתיר להם אכילת בשר באמרם אליו שהנם חולים, המלבי״ם כשראה שאחד יוצא ואחד נכנס וכל אחד באותו בקשה, הרגיש בערמתם, אמר ע״ד צחת ״אתרנגולא ואתרנגולתא״, שהמה רוצים לאכול בשר, ״חריב טור מלכא״ אומרים אנשי קענ״גסבער״ג שהם חולים (ברכה משולשת), והכן ע״י ספרו זכה להשיב הרבה מעון, סיפר הגה״צ ר׳ משה קליערס זצ״ל (קונטרס ״מפי דודי״) שהמלבי״ם כתב את ספרו ״ארצות השלום״ ארבע עשרה שנים, לאחר שיצא לאור עולם נסע פ״א לאחת המרחצאות, ויהי היום נכנס לחדרו איזה ״געגנראל״ שניכר הי׳ ע״י אותות הצטיינות שעליו שהוא געגנראל גדול, ויהי כאשר נכנס התעלף המלבי״ם, אחר שהשיבו את רוחו, אמר: התעלפתי מרוב פחד לחיי שנפל עלי, כי געגנראל זה, הי׳ תלמידי מובהק ונתפקר, ויחבר ספר שאלות וקושיות על ההגדות, ועם ראותי את ספרו רציתי להשיב לו על אותן שאלות וקושיות, אך מיראתי להשיב בגלוי סדרתי כל הישובים במשך ארבע עשרה שנים בצורה דרושית בשם ״ארצות השלום״, ועתה בראותי אותו חשבתי בבטח שלהנקם בא ואתעלף, אח״כ ניגש

אליו הגענעראל ואמר לו שראה את ספרו "ארצות השלום" והוא נוכח שהוא טעה ומתחרט על מה שכתב, ובקשו שיתן לו דרך תשובה, גם לקח ממנו הרבה מהספר "ארצות השלום" והפיצם בין אלה שהפיץ את ספרו למען ויכחו גם הם את האמת וישובו למוטב.

והשיב

אחר כך כשראוהו המשכילים שהחטיאו את המטרה והוא לא אחד מהם, התחילו לצערו בשאלותיהם וגם סתם צרות, הרבה הרבה יסופר מתושבותיו החכמות הקולעת אל המטרה שהשיב המלבי"ם להם, ונצטט כמה מהם, פ"א ברצותו לצערו שלח לו משכיל אחד בפורים למשלוח מנות ד"א מטוגן, המלבי"ם השיב ע"י השליח שיאמר להמשלחו שעד היום לו ידע כמה הגיע אהבתו הגדולה אליו, שגם מאוכל שבפיו הוא מצמצם לשלוח לו, אך מכרח לשלחו בחזרה כי מדומה לי שהוא סעודה שאינה מספקת לבעליה, לשנה אחרת שלח לו הלה איזה מאפה בצורה של ד"א, לקח המלבי"ם תמונה שלו (של המלבי"ם) ושלחה להמשלח, הלה בראותו תמה על הדבר, ולא עצר כח בנפשו עד ששאלו ע"ז, ענה לו המלבי"ם אתה שלחת תמונתך וע"כ שלחתי לך תמונתי..., פ"א שאל אותו משכיל אם יש היתר לעשן מקטרת בשבת ע"י שינוי, ענה לו המלבי"ם שיש היתר, תמה הלה כיצד, ענה לו, בצד השני של המקטרת במקום האש..., פ"א ישב עם חמשה רע-בנים שנטו כבר קצת מדרך התורה, נענה ואמר שהחמשה רבנים הם נגד חמשה חומשי תורה, לפליאתם של המקורבים, ענה, שהם מתנהגים נג"ד החמשה חומשי תורה.

ובא השמש

בשנת תרל"ט נתקבל לאב"ד קרעמענטשוג, כשנסע לשם עבר בדרך את העיר בריסק, ויצא לקבל פניו הגאון ר' יוסף בער בלווית כל העיר, משם נסע לקאברין, וחלה שם מאד, כשהוטב לו המשיך דרכו ונסע לקיוב, שם גברה חולייתו, ואחר זמן קצר נפטר בקיוב ביום א' תשרי יום א' דראש השנה שנת תרל"ט, וכל מקום שהגיעה הבשורה רעה על פטירתו עשו אבל גדול ומספד כבד.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ספריו הרבים ואלו הן "ארצות החיים" על שו"ע או"ח, "ארצות השלום" דרושים, "התורה והמצוות" על ספרא, "מגילת סתרים" על קבלה, "אילת השחר" על דקדוק, "שירי הנפש" על שיר השירים, "משל ומליצה" נגד מדת החנופה, "ארץ חמדה" על התורה דרך פרד"ס ועוד, בעיקר נתקבל ונתחבב אצל בני תורה פירושו על התורה והנ"ך, בספר נהרי אש מביא בשם הגה"צ ר' שמעון ז'עליחוב זצ"ל שדיבר על גדולת המלבי"ם ופרושיו, אמר שפירושו ביחזקאל (מ-מו) על צורת בנין הבית העתיד הפי' היא בוודאי כתב ברוה"ק ששרה עליו בעת כתיבתו, על פירוש שיר השירים אמר כי ברור כי זאת היא אחת מן הכוונות של שלמה המלך ע"ה.

ד' תשרי

הגה"ק רבי יצחק ארי' ממיכלשטאט זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי יצחק ארי' המכונה רבי זעקל לייב ווארמזער – ונודע בפי כל בשמו המקדש "הבעל שם ממיכלשטאדט זי"ע נולד בשנת תקכ"ח במיכלשטאדט שבאשכנז, לאביו הגה"ק רבי מתתיהו ז"ל, עוד בשחר טל ילדותו נודע לעילוי ומתמיד נפלא, כשהוא מקדיש לילות כימים והוגה בתורה תמימה, בהיותו כבן ט"ו שנה עבר ללמוד תורה בפראנקפורט הסמוכה, תחילה אצל הגה"ק רבי פנחס האראוויטץ בעל ההפלאה, ואח"כ בישיבתו של הגה"ק רבי נתן אדלער, שם למד בחברותא עם מרן החתם סופר.

לאחר נישואיו בשנת תקמ"ט חזר לעיר מולדתו מיכלשטאדט, ועל אף שיסורים הרבה אפפוהו כשסבל מצער גידול בנים ושיכל כמה מילדיו בילדותם ר"ל וגם אשת נעוריו מתה עליו, מ"מ לא נשברה רוחו וקיבלם באהבה.

בנוסף ליגיעתו העצומה בתורת הנגלה, החל בצעירותו כבר להגות בתורת הרז ובקבלה מעשית, דבר זה היה לו בעוכריו, כי עיסוקו בנסתרות עורר עליו התנגדותם של כמה מחברי הקהילה, אשר מנעו ממנו את כס הרבנות ולא נחו עד אשר הביאו דיבתו רעה לפני השלטון ואף נאסר לפרק זמן קצר בבית המאסר, לאחמ"כ עבר לק"ק מאנהיים, אך לא ארכו ימי שבתו שם, וכעבור כמה שנים חזר למיכלשטאדט, ונתקבל לכהן פאר כרבה של מיכלשטאדט והגלילות, בכל מקום בואו יסד ישיבה גדולה ודאג לקיומם של תלמידיו הרבים שנהרו אליו מרחבי גרמניא.

פרישותו וחסידותו המופלאה היו לשם דבר, כן נודע בשעתו איש אלוקים קדוש ועושה נפלאות גדולות, בעשותו גדולות ונצורות עבור ישועת ישראל, והכל ע"י כוח תורתו, רבים הם הסיפורים המתהלכים בעם אודות כוחו המופלא שנתקיים בו "ותגזר אומר ויקם לך" וכל היוצא מפיו הק' עשה רושם בשמים ובארץ, גם אצל אנשים שאינם מבני ברית היה רישומו ניכר וסיפרו עוזו נפלאותיו מתוך יראת הכבוד.

בחודש תשרי שנת תקפ"ה כילתה אש את ביתו ואת רכושו כולל את אוצר הספרים הגדול שהיה ברשותו, שמע השריפה יצא למרחקים וקהילות שונות שלחו לו כספים לבנות את הריסות ביתו מחדש ופתיחת ישיבתו ורכישת הספרים.

ביום א' דראש השנה שנת תר"א בעת שכבו על ערש דוי ביקש לשמוע את התקיעות, אולם התוקע לא הצליח בשום אופן להוציא קול שופר, עד שהורה לו הרה"ק לכסות את פניו במטפחת ואז מיד כשעשה כן עלו תקיעותיו יפה בלי שום קושי ויהי לפלא. ביום ד' תשרי שנת תר"א לפ"ק השיב את נשמתו ליוצרו בשנת השמונים לחייו ומנו"כ במיכלשטאדט.

דבר בעתו

לפני בא יום ה' הגדול והנורא

לקט מדברי קודש מפי צדיק וקדוש עליון, תמוד קדושת הימים וסגולתן

ונמצאת למד מזה שגם ביום הגדול והנורא עת משפט עמו ישראל בר"ה והקצבת חיותם ופרנסותיהם ומזונותיהם הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים וע"כ מבואר בשו"ע (או"ח סי' תכ"ח ס"ד) שלעולם קורין אתם נצבים קודם ר"ה ע"ש לפי שהיא מרמז על ר"ה והר"ה נרמז ונחקק בשבת שלפניו ע"כ קורין אותו בשבת הזה.

(באר מים חיים)

◆◆◆

והנה שבת זה שהוא שבת האחרון מהשנה שעברה הוא נעוץ סופו לתחילתו וע"י שמירתו בקדושה וטהרה נוכל לתקן אל כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שעברו שאמרו הצדיקים הקדמונים זצ"ל שאם ירים איש את קצה המטה יתרומם כל המטה כן כאשר יתקן איש ביום האחרון יתוקן כל הזמן וזה מה שכתוב בתנד"א פ"א ימים יצרו ולו אחד בהם זו יום השבת ודרש מילת אחד כטעם אחד העם יום המיוחד שבימים והוא השבת קודש ויום אחד חשוב שנה (ר"ה ב') רצה לומר יום אחד זה השבת קודש ההוא מחשיב לדבר חשוב כל השנה כולה.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

הנה מצינו בגמרא ר"ה (דף ב') שאצל מלך יום אחד בשנה חשוב שנה וכן בסוף השנה, וכן הוא בבעל תשובה למעלה אצל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אף שלא היה עובד להשם יתברך בכל ימות השנה, רק שבסוף השנה עלתה במחשבתו ושם אל לבו לעשות רצון השם יתברך, נחשב לו יום האחרון כשנה שלימה.

(חסד לאברהם לר"ה כ' ע"ג)

◆◆◆

אם כן גם אנו נאמר לענייננו אשר כלה החודש באפס תקוה, הלא רחמנא ליבא בעי, בזו הלילה הנשאר יפשפש במעשיו וישים אל לבו הטוב גודל מריו ותחרט בחרטה גדולה ויפול מלא קומתו ארצה, בינו לבין קונו ויזעק מרה, אוי לי מה עשיתי כזאת וכזאת עשיתי, והנני מתחרט בחרטה גדולה מאד ומאד באמת ובלב שלם, ויקבל עליו בכל לב שלא ישוב עוד לתעתועיו כל ימי חייו, ויהיה אצלו כיתד שלא תמוט, ויתודה בבכי גדול ויבקש מחילה וסליחה ממלך מוחל וסולח, ומה שצריך תיקון יתקן כפי אשר יגיד לו רופא נפשות, ובין אדם לחבירו לתקן, אז יהיה קונה עולמו בשעה אחת ויגיע לחפצו במעט זמן אשר ישאר בידו.

(ישמח משה פרשת נצבים)

◆◆◆

וכללו של דבר קודם ביאת הדבר צריך להתפלל על הדבר, כמו דוד המלך היה קם קודם היום ומתפלל על היום שיכנס ויצא בשלום כך אם רוצים שיהי' ישועה בר"ה צריך להתפלל בער"ה קודם ביאת השנה, תחל השנה וברכותיה, ברכת השנים, כמו בתחילת השבוע מתפללים החל ששת ימי המעשה וכו', ועיקר מראשית השנה דרשו חז"ל שנה שרשה בתחילתה שהמתפלל בלב נשבר ונדכה כעני בפתח מתעשרת בסופה ויקובל תפילתו.

(סמיכת משה)

◆◆◆

שעריך הם דופקים כעניים ודלים דרך העשיר שצריך לחבירו בטובתו דופק בקול גדול ולא יתבושש, אבל העני בתחנונים ידבר מרושש, אבל אם הוא סכנת נפשות גם העני יתמרמר בקול גדול, כן אנחנו תחילה עומדים בימי סליחות אומרים שנים ושלשה סליחות ודופקים בנחת עם עני ואביון אולי ירחם, אבל עתה ערב ר"ה שהוא סכנת נפשות ביום מחר כי תבא על זכרון בספר הזכרונות וספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו, צריך לקרוא אל ה' בחזרה, עם ה' חזקו ונתחזקה לבקר ולעמוד על נפשותינו להצילנו מכל צרה וצוקה.

(סמיכת משה לער"ה)

◆◆◆

מצוה גדולה לחלק צדקה ערב ראש השנה לעניים ולאביונים המבקשים מים שורש החסדים וכו' ומדת הרחמים גדולים אפילו שאין להם זכות, על כן נקרא מדת רחמים גדולים אי"ן שאין צריך זכות, ועל כן על ידי חילוק הצדקה בערב ראש השנה פותחים מדת אין ומים מה שחושקים עניים ואביונים ועל ידי זה נמתקו כל הדינים שיש בראש השנה.

(אור החכמה)

◆◆◆

א"ר יצחק אין דנין אלא לפי אותה שעה דייקא, כלומר כיון שהתחיל שעה אחת קודם ר"ה לפי אותה שעה דנין את האדם שנמצא ביום שהתחיל בתשובה ונמצא הכל תלוי באותה שעה.

(קול אריה)

גדלות יום ראש השנה

מהתנהגותו בר"ה נרשם לכל השנה

כמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, והוא מורה גדול ביום הזה שהוא נעשה רושם על כל השנה ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, והסביר ענין ר"ה, כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על הטבלא הבית צורתו עם חדריו וכו', ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה. (הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זצ"ל)

◆◆◆

ראש של השנה

ראש השנה הוא ראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש, שהוא הראש של החודש, ובתר רישא גופא אזיל לכן יכולין לזכות בראש השנה שיהי' כל השנה טובה שנזכה בו להאור כי טוב. (פרי צדיק)

◆◆◆

המ"ח שעות שבראש השנה

אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו, ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא. (מאור ושמש)

◆◆◆

שערי רחמים פתוחים

מורי ורבותי, הנה עכשיו הוא עת רצון הגדול ביותר, כמו שאיתא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמרו חכמינו ז"ל אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבימים אלו שערי רחמים פתוחים, והבורא יתברך כביכול קרוב אלינו, והיום הוא יום הראשון מימים האלו והרחמים הם יותר גדולים, וגדול הרעש בכל העולמות, שמצפים שבשנה זו כבר נפעל בתקיעותינו ובתפילותינו, נראה שלא להניח לעבור זו השעה בלא כלום ולא נצא ריקם ח"ו, והנה עכשיו מצות היום לפנינו, נפיל נא תחינתינו לפניו יתברך. (דברי יואל)

◆◆◆

טעם קריאת ראש השנה "היום"

ויש להסביר טעם הדבר בקריאת "היום" לראש השנה דייקא כי נודע שבכל יום ויום צריך האדם לידע שאין לו עוד רק זה היום שעומד בו עתה, כי מי יודע מה יולד יום, ואמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, וזה שאמר הכתוב וידעת היום שאם תדע שאין לך רק היום אז ממילא והשבות אל לבבך, והנה בכל יום ויום אין האדם משים אל לבו זאת כי עולם כמנהגו נוהג, אולם ביום הדין ראש השנה אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, ויודע כל אחד ואחד אשר עתה דנין עליו כפי מעשיו בין לחיים, כי מי לא נפקד כהיום הזה, ולזה נקרא ראש השנה "היום" שכל העומד בו אינו מובטח רק ליומו, ולא ליום שלאחריו, והבן. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

תיקון השני ימים של ר"ה

השני ימים של ר"ה יום א' שייך לתיקון שנה שעברה ויום ב' להבא, בכדי לכלול סופו בהתחלתו, ובהשני ימים יכולים לתקן שנה שעברה ושנה הבא עלינו. (בית אהרן)

◆◆◆

השכמה

בראש השנה נוהגין לקום קודם אור היום, משום שאמרו רבותינו ז"ל הישן בראש השנה מזליה גם כן ישן, ובוודאי הכוונה על שינת היום, כי בלילה הוא זמן שינה, וכל שכן דראוי לקום קודם אור היום מחמת חרדת אימת הדין, משום שאמרו רבותינו ז"ל דבשעה ראשונה מהיום הוא התחלת הג' שעות הראשונות, שבהן הקדוש ב"ה דן את כל העולם כולו, ואם ישן אז מראה בעצמו כאילו אינו חושש לדין שדנין אותו למעלה. (אלף המגן)

תפלה

מעלות כל התפלות של כל השנה

על ידי מחשבות זרות נפסל התפלה ומשליכין במקום פסולי המקודשין, ואם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות של כל השנה שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'. (תולדות יעקב יוסף)

◆◆◆

העיקר הוא פירוש המילות

העיקר ביום הקדוש הבעל"ט הוא לראות לתקן הכל בתפלה כי בתפלה יש תיקון כל הענינים עניני הגוף ונפש לשפוך נפשו לפני ה', הרוצה יוכל להבין ולהרגיש כל המקומות, אך אין צורך לזה רק להתקשר ולכוין פירוש התיבה, ודי בזה. (בית אהרן)

◆◆◆

העיקר הוא הכוונה

ולכן אם בראש השנה נוהגין להתפלל בקול זכרינו לחיים לא זה העיקר, כי אם לכוון בלבו, ובחשאי בתחנונים ידבר בלב נשבר ויבקש רחמים שישיע לו ה' שיתחרט בלבו על העבר,

ויתקנו בתשובה שלימה לפניו יתברך, ואחר זה לפתוח פיו לבקש חיים וכל טוב על העתיד. (ייטב פנים)

◆◆◆

צריך תפלה לתפלתו

הנה נכנסנו ליום איום ונורא בו נדונים כל ברואי תבל, ואנו נגשים עכשיו אל התקיעות ותפלת מוסף, ואנו זקוקים לעורר רחמי שמים, שהרי בשמים דנים עתה על הכל על הכלליות ועל הפרטיות של כל העולם, ואין אתנו יודע עד מה על מה להתפלל, על כן עלינו להתחנן אל השם יתברך על זה גופא שישפיע לנו דעת, שנדע על מה להתפלל, ועל מה לבקש ושנוכל להתפלל כדבעי, שהרי הלבבות אטומים וזקוקים לסייעתא דשמיא, שהשם יתברך יהי' עם אמרי פינו בעת תפלתנו, ויתקבלו אמרינו לרצון לפניו ונמצא חן בעיני השם יתברך. (דברי יואל)

תפלה לכבודו ית"ש

בזה בוודאי יזכה בדין

אתם נצבים היום בא ללמדנו הפסוק, האיך איפוא נוכל להמלט ולעמוד על נפשינו ביום הגדול והנורא, דא היום ראש השנה, כאשר יבואו בני האלקים להתייצב על ה' מימינים ומשמאילים, ואם כל אחד ואחד ילך וישיב לדרכו לחנן ולחלות רק בעדו ובעד ביתו, האיך נזכה בדין בקום למשפט גבר בחקר אדם, אם יבוקר על כל פרט ופרט מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, ועל זה אומר הכתוב אתם נצבים היום באיזה צד ואופן תזכו במשפט ותהיה נצבים וקיימים כפירוש רש"י, כלכם לפני ה' אלקיכם היינו באם כלנו נהפך פנינו נוכח פני ה', לשפוך שיח תחינתינו רק על הגלות שם הנכבד והנורא שיתגדל שמו במהרה בימינו, כי צדיק הוא ה' וראוי כי יבוא מועד עת קיבוץ גליות, ואז יתפרדו ויבדלו כל המשטינים והמקטריגים, ראשיכם שבטיכם כל איש ישראל, היינו מי אשר רק שם ישראל יכונה אף אם אינו ראוי וכדאי לעצמו, עם כל זה הקדוש ברוך הוא בודאי כדאי שיתגדל ויתקדש שמו בב"א. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

מדוע בן ישי לא בא

מקובל בידינו מאבותינו הקדושים זי"ע בשם הגה"ק רבי ר' שמעלקא זי"ע מניקלשבורג כי בא לתקיעת שופר ביום א' דר"ה לבית הכנסת ונתעוררו מאוד הצבור ובכו בכי רב, וגם ביום ב' דר"ה בבואו לתקיעת שופר געו בבכי' מאוד, והמליץ ופירש אז ביום ב' דראש השנה לפני תקיעת שופר הפסוק מדוע לא בא בן ישי, היינו שתסובב השאלה, מדוע לא בא בן ישי משיח צדקינו לבוא ולגאלינו מגלות המר הלזה, וכבר ראיתי בעת רצון תקיעת שופר נתעוררתם בבכיה, אמנם "גם תמול" ביום א' דראש השנה, "גם היום" ביום ב' "אל הלחם", רק על הפרנסה וצרכי גשמיות, שאין משימים לב על צער גלות השכינה מאריכות גלותנו לבקש על הגואל צדק כראוי, כי על כן עדיין בן ישי לא בא עדה"ק. (שער יששכר)

◆◆◆

אין חיות בלא דביקות

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר צווח וכו' הב לן חיי וכו' ואיך יסדו אנשי כנסת הגדולה כן, והנראה לי, דאלו המתפללים על החיים רק למענו שרוצה בחיים, על אלו צווח הזוהר, מה שאין כן אם רוצה בדבקות השם יתברך, וזכרינו לחיים היינו הדביקות, כי נאמר ואתם הדבקים בה' וכו', אם כן אין חיות בלא דביקות, ואם כן זכרנו לחיים, היינו שנהיה דבוקים בך שהוא החיות האמיתי, והבן. (ישמח משה)

◆◆◆

משל מבעל הישמח משה זי"ע

ק"ז זלה"ה הישמח משה היה מרגלא בפומי' להסביר ולתאר, איך שבכל שנה ושנה ביום הזה באים למעלה כל שרי האומות, כל אחד ואחד לבקש על עצמו ועל מדינתו, ובתוכם בא גם המלך המשיח ואף גם הוא שואל ומבקש מתי יגיע זמני לילך לגאול את ישראל עם קדושו, ושרי האומות אומרים לו למה אתה בא, הלא הנך רואה שבכל שנה ושנה אתה יוצא בפחי נפש ובלא כלום, והוא בעיניהם ללעג ולקלס, ואם אומרים ח"ו למלך המשיח שעדיין לא הגיע זמנו, אז הוא יוצא בחרפות ובבושות, וכל השרי האומות כולם שוחקים ממנו ומלעיגים עליו, ואי אפשר לצייר את ההרגש שלו, וכמה קשה הוא בזיונו אחר שהוא בוכה ומבקש ומתחנן ומפיל תחנה לפני הבורא כל העולמים, ועד מתי נהי' עוד בגלות המר והנמהר הזה, ומתי יגיע גם זמני כמו שמגיע לשאר שרי האומות, אם אח"כ אומרים לו בעוה"ר שעוד לא בא זמנו.

אמנם הנה אף אם לבזיון הזה כבר הורגל המלך המשיח בעוה"ר, שאומרים לו כן בכל השנים ומלעיגים עליו, מ"מ עכשיו בדורינו אלה גדולה חרפתו, דלא די שלא בא זמנו, אדרבה נעשה עוד הס"מ השולט והמשפיע על ארצינו הק' באלו השנים האחרונות, וכמבואר אצלינו מדברי הב"ח דא"י אינה נתונה תחת שום שר ומושל, וחלילה ע"י העונות גורמים לסילוק שכינתו ית', ונעשה הס"מ המשפיע שם, יעי"ש, ובאלו השנים האחרונות נסתלקה משם שכינתו יתברך בעוה"ר, ואם גם עכשיו יאמרו להמלך המשיח שחלילה עדיין לא הגיע זמנו עבור עונותינו הרבים, אזי עוד נתוספה וגדולה חרפתו שגם הס"מ לועג ממנו, כי הוא נעשה המושל בארה"ק, על כן נתעורר נא ונשפוך לבבינו לפני אל חי, ונפיל תחנה לפניו יתברך שמו, שבמהרה יתבטל ממשלת הרשעה שבארה"ק ע"י מלך המשיח. (דברי יואל)

◆◆◆

שאין לשכוח להתפלל על העיקר

ובעמדנו כעת ביום הקדוש והנורא הזה, אשר דנין בו בשמים על הכלליות ועל הפרטיות, מוטל עלינו להתחזק ולהתעורר שלא להניח לעבור ח"ו זמנים יקרים כאלו בלא כלום, כי עלינו לדעת מה שדרשו חכמינו ז"ל דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב שבעשרה ימים שבין ר"ה ויום הכיפורים, הוא עת רצון וזמן תפלה, ועל כן בואו ונקרא על ה' בחזקה, ואזי יעזור לנו הקב"ה שיתעוררו עלינו רחמיו המרובים, ויעזור לנו השי"ת שיהיה שנה הזאת הבא לקראתינו שנת קבול תפלות, שיושע כל אחד בכל הישועות הנצרכות לו, אבל מהעיקר ג"כ אין לנו לשכוח לבקש ולהתחנן לפני הקב"ה, שישמע הקב"ה ויראה בצער גדול של השכינה הקדושה, וכנסת ישראל אשר יושבת בגלות בעוה"ר, וירחם עלינו בישועה כללית, שלא נצא עוד מיום הדין בצער ובחרפה כמו בכל שנה ושנה. (מהר"ם ט"ב)

תפלה בחשני ימים

יום שני הוא שעת מוכשר ביותר מיום הראשון

כבר נתבאר לעיל שעת מוכשר ביותר הוא ביום שני של ר"ה, כי אז דינא רפיא, ונכון ביותר להתפלל לפניו יתברך, ולעורר את רחמיו וחסדיו עלינו לגאלינו במהרה מגלות המר הזה וירחם על קרן התורה וקרן ישראל. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

ביום א' להתפלל בעיקר על תיקון הנשמה

הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת השם יתברך שזה פנימית העולמי' וביום השני להתפלל על צרכיו בני חיי ומזוני ולהשפיע לכל ישראל. (עבודת ישראל)

◆◆◆

ביום ב' צריך לזכור כללות ישראל

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון כי ר"ה הוא ב' ימים ביום א' דינא קשיא, וביום ב' דינא רפיא, ומפני כן ביום א' עיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנזכר לעיל, אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד, וזה שכתב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו', ומכל שכן מי שהוא זוכר את חבירו בתפילתו בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו. (תפארת שלמה)

פסוקי דזמרה

העיקר הוא להתפלל במתינות

צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכפורים שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור, אבל התפלות הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבנות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר, וזה התוספות, ולא יקובל התוספות בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער זלה"ה בהכתובים יש שם דרוש ארוך על גנות האנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל זלה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות ואותיות כידוע, ובזה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה. (יושר דברי אמת)

שמונה עשרה

כוונת השמונה עשרה

כאשר מבקשין מלוך על כל העולם צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם מישראל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלים על עצמינו כך נצמח מזה הארה לכל העולם, ולכן כמו כן על ידי הרשעים מרגישין הצדיקים שאינם יכולים לקבל על עצמן בשלימות ולכן מבקשין מלוך וכו' ודוק ותבין. (שפת אמת)

◆◆◆

אי אפשר לעמוד בתפלה בלי מסירות נפש

הנה הימים האלה נקראים ימי הרצון, הוא בשביל שבימים הקדושים האלו נתעורר רצון השם יתברך לעם סגולתו, ונתן דעת ותשוקה בקרבם להלהיב לבבם לעבודת יתברך שמו, כמו שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ולהבין פי' לכל חי, דהנה כל איש ישראל מחויב למסור נפשו וכל חיותו לעבודת השם יתברך ברוך הוא ועל קידוש שמו יתברך, ובפרט בר"ה בתפילותינו ותמלוך אתה ד' מהרה לבדך, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, שאי אפשר לעמוד בתפלה הזאת בלי מסירת נפש, כי כן מבואר בגמרא כי שעה אחת קודם תחיית המתים ישוב האדם לעפרו ע"ש, הנה בעל כרחך כשיגיע במהרה העת שימלך ד' לבדו ביום ההוא הנה צריך האדם לשוב אל עפרו תחלה ואחר כך יתנער מעפר כמבואר, לכך הנה בתפלה זאת צריך לקבל עליו מסירת נפש בלב שלם, אך שיתגדל ויתקדש שמו בעולם במהרה, ועל זה הוא שאמר דוד המלך ע"ה, כלתה לתשועתך נפשי אליך ד' נפשי אשא, ובזה

פירוש לכל חי רצון, שיהי' מוסכם בלב האדם ברצון גמור למסור כל חיותו במסירת נפש עבור כבודו יתברך שמו. (תפארת שלמה)

דמעות

רחל מבכה על בניה

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים, אז רחל מבכה על בניה והשם יתברך מבטיח לה, ושבו בנים לגבולם, על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

מי שאינו בוכה אין נשמתו שלמה

האר"י ז"ל היה נוהג לבכות בראש השנה וביוה"כ ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שמתעורר בבכיה גדולה מאליו, באותה שעה דן אותו בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה באה לו הבכיה. (אור צדיקים)

◆◆◆

ממשקה ישראל למנחה

משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות, אשר לכל השומע תצילנה אזניו, והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבהו מחשבות ותחבולות, ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה, והנה באחד מעבדי המלך אשר הי' רגיל בבתי גנזיו ויודע מהותו ואיכותו ונטרד ג"כ ונדחה מחמת מרדו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפניו, כסף וזהב כעפר לפניו, רק משקה אחד יש שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סגולת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצויה רק במדינתכם, והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו.

בכן ישתדלו בכל כוחכם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם, רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן, וכל א' יתן בצנצנת חתום בחותמו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו החרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נבזבזין סגיאין ישיש עליכם לטוב אך זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מנין אתם יודעים הדבר החביב אצלי כ"כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו, ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן הוי.

והנמשל מובן, המשקה הוא דמעות שנאמר ותשקמו בדמעות שליש ודמעות של ישראל חביבים לפני הקב"ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גנזיו מלך מתרצה בדמעות. (ישמח משה)

◆◆◆

דמעה אחת אמיתית

ונקבל עלינו עול מלכותו יתברך באמת ונתפלל לפניו בדמעות אמיתיות, כי בדמעה אחת אמיתית של יהודי יכולים להביא הגאולה. (דברי יואל)

◆◆◆

המלך מתרצה בדמעות

והנה ביום הדין הקדוש ברוך הוא בעצמו הוא אצלנו, ואיתא שביום הדין הזה הקדוש ברוך הוא בכבודו מקדים לבתי כנסיות לשמוע תפלות מלבות באות, ומה אנו עושים אנו בורחים כלנו לבית הכנסת במקום אשר אבינו שם, ועל זה אמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה העת יאתה לבכות ולהתחנן לפניו, הואיל והוא אצלינו ודאי ישמע תפלתינו וירחם עלינו הנה העת לספר לפניו תלאותינו, הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו, ובמה מפייסין אותו הנה השי"ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. (ערבי נחל)

- תקיעת שופר -

תשובה

על ידי תשובה בתק"ש מביאים אורות לכל השנה

באמת כשישראל עושין תשובה בר"ה, ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים על ידי השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה. (בית אהרן)

◆◆◆

הניצוצות הקדושים באים לביהמ"ד לבקש להעלותן

לכן צריך האדם לשום אל לבו בעת תקיעת שופר לתקן

המעוות ולקבץ הנדחין, כמבואר בספרים הקדושים שאותן ניצוצין הקדושים ונשמות דאזלין ערטלאין, באים לבית הכנסת למען להעלותן, ועתה זכרו מה שהיה ומה שנעשה זה כמה שנים, גודל הלחץ זה הדחק אשר מצאתנו, ובשגם מפני חטאינו זה גלינו מארצינו וכו', אמנם לתקן הדבר ולהסיר דין להמתיק ברחמים הרפואה לזה הוא מצוה לשמוע קול שופר ולשוב בתשובה כמבואר בספרים. (יסוד פנים)

◆◆◆

ע"י התשובה מעוררין זכות רחל אמנו

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים אז רחל מבכה על בניה והשי"ת מבטיח לה ושבו בנים לגבולם על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

שופר בלא תשובה אין מועיל כלום

ועיקר מצות תקיעת שופר הוא, אם יש תשובה, שעל ידי זה משברים כל הקליפות והמקטריגים, וכמו שכתב האר"י ז"ל להתוודות בלחש בעת התקיעות שאז השטן מעורבב ואין התקיעה מזיק, משא"כ שופר בלא תשובה אין מועיל כלל והלואי שלא יקלקל, שהוא כמזמין המלך לביתו ויוצא בעצמו לחוץ ומניח המלך לבדו, הלא יכעוס המלך מדוע באתי ואין איש, ככה ע"י מצות עשה של תקיעות שופר ממשיכים להשראת השכינה ואם לבו אין שם לשים לבו לתשובה הרי הוא מניח המלך לבדו ח"ו כי הלב הוא עיקר האדם, הלא ח"ו יאמר הקב"ה מדוע באתי אליכם ואין איש מכם פונה אלי בקירות לבו, ולכן אע"פ שתוקעין הרי הוא בכלל שנה שאין תוקעין בתחלה ח"ו מריעין לה בסופה. (ערבי נחל)

◆◆◆

מצות שופר הוא הצעקה מפנימיות הלב

מצות התפלה לדעת הרמב"ם ז"ל הוא פעם אחת בשנה ובוודאי העיקר בראש השנה שמצוה הוא בקול שופר הרומז להצעקה מפנימיות הלב והוא עיקר התפלה. (תורת אמת)

◆◆◆

התכלית של שופר הוא לשפר המעשים

הנה יש להקשות דאם כך הוא דעל ידי תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כולו רחמים, אם כן תמיד ראוי להיות כתיבה טובה, ומהיכן נצמח שנה רעה, שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו, וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי, רק התירוץ מובן מאליו כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו, דאם לא כן לא מקרי קול שופר, כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם. (ישמח משה)

◆◆◆

בתקיעות שופר נא לעורר רחמי שמים

וכעת שאנו הולכים לתקיעת שופר "לאמיר נישט פאפאטשקען די פאר מינוט, אין די פאר מינוט וועלדט זיך אלעס", נעורר נא רחמי שמים שיהיה כבר סוף וקץ לכל צרות ישראל, ומלך המשיח יצא השנה בשמחה וטוב לב ובזה יהיו נכללים כל הישועות. (מהר"ם ט"ב)

ווידוי

שום בית דין יכול לסלוח, אלא הקב"ה בעצמו

לפרשא חובוי בשתיקה ובבכיה בין התקיעות של תשר"ת תש"ת תר"ת, ואין כח ביד שום בית דין לסלוח, אלא קודשא בריך הוא יאמר סלחתי בפומא קדישא, לכך בהכרח שמתודה דן ליה הקב"ה בעצמו ומחיל ואומר סלחתי. (זוהר חי' פ' פינחס)

◆◆◆

בתשובה בעת תק"ש מובטחים אנו לשבור החומות

כי בהגיע הימים האלו, יש קליפות ר"ל אשר הם מטמטמין לבות בני אדם, וכמ"ש האריז"ל כי מי שאינו בוכה בימים האלו בידוע שאין נשמתו מתוקנת והוא מלא עונות, והן הן המחיצה של ברזל המפסקת, אכן אבן טוב יש בידינו מאוצרות אבינו ממעמד הר סיני שאז היו כל האוצרות בידינו, ונשאר אצלינו אבן טוב אשר סגולתו לשבר החומה הלזו, והאבן הטוב הלזה הוא תקיעת שופר אשר סגולתו לשבר החומה, אך אנו עושים זאת מידי שנה בשנה ואין מועיל ואין קץ ותכלית לגלותינו, הטעם לפי שאין עושין כפי הצורך, וגם צריך להיות בהכנעה גדולה ובבכיה ובחרדה וזולת זו אין מועיל, לזה אמר הנביא אפילו אם יתקע שופר בעיר, רק והעם לא יחרדו, אזי הוא כלא תקעו כלל ומריעין ח"ו, ועתה אחינו בנ"י יש לנו לחרוד מזה עצמו ולקונן ולילל מה יהיה התכלית, עד מתי לא תרחם את ערי יהודה וירושלים אשר זעמת זה כמה שנים, ועל מי יש לנו להשען פנינו לימין ואין עוזר לשמאל ואין סומך וח"ו אבדה תקותינו, כי כל התקוה שלנו הוא על האבן טוב הלזה הוא המצוה של תקיעת שופר ואם לא נעשה זאת כראוי ח"ו אין תרופה, לכן אנשי לבב שמעו ותחי נפשכם להתעורר בעת התקיעות שופר בבכיה ובתשובה בעזיבת החטא ובחרטה ובוידוי כמו שכתב האר"י ז"ל שבעת התקיעות יתוודה כל האדם בלחש, ואזי אנו מובטחים לשבור החומה ויופיע אור כבוד ה' עלינו ואז נצעק לפני אבינו שבשמים ויכמרו רחמיו עלינו ויגאלינו. (ערבי נחל)

כוונת התקיעה

הכוונה לתקוע הוא שרחמנא אמר תקעו

אמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל, על הגמרא למה תוקעין רחמנא אמר תקעו ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכונה של התקיעות ותירץ רחמנא אמר תקעו פירש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ברוך הוא, ועל ידי תקיעתינו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים. (מאור ושמש)

◆◆◆

והנה ידוע כי בשופר יש טעמים הרבה למה תוקעין, ועוד איתא טעמים ע"פ סוד וגם כוונת נעלמות שצריך לכוון ולייחד ע"י התקיעות, אבל עכ"ז העיקר לעשות כאשר צוה השי"ת כי הוא היודע מקומה וערכה ושעתה וזהו יותר מכל הכוונת אשר ביד השכל אנושי להשיג. (עצי חיים)

◆◆◆

להתגבר על היצר הרע

עיקר כוונת השופר על דרך הקרא, לבי חלל בקרבי, להזכיר את האדם להתגבר עצמו על יצר הרע עד שיהיה חלל בקרבו בלי פתיות היצר כלל, על כן השופר הוא דבר חלל, ולזה תוקעין מאה קולות העולה ל"ב עם חל"ל ותיבת בקרבי" עולה מטטרו"ן המוליך מאה קולות למעלה. (אמרי נועם)

◆◆◆

לזכור בריאת האדם שהי' ע"י הקב"ה

טעם פשוט על מצות תקיעת שופר, יש לומר שהוא לזכר ולהזכיר את האדם אשר בו ביום ההוא בר"ה נעשה ונברא כידוע, והוא על פי המבואר בזוהר הקדוש על ויפח באפיו וכו' שכביכול הנופח מעצמו נופח וכו' ולכן תמצא ביום ההוא שנברא לנפוח בהבל פיו דייקא כדי להזכירו מאן דנפח באפיו נשמת חיים ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה יתעורר לתשובה ולהיטיב מעשיו. (צבי לצדיק)

◆◆◆

סגולה לזכור את בוראו

במצות תקיעות שופר תקנו חז"ל להאריך בתקיעות שופר, ולתקוע שתי פעמים בתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ולא חששו שע"י השהיות יתערבו מחשבת בלתי רצויות, והטעם יש לומר על פי מה שכתוב הרמב"ם אף על פי שתקיעות שופר בר"ה גזירות הכתוב רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ל, הרי שסגולת השופר לעורר את לבב ישראל לזכור את בוראם ולעזוב מחשבות לא טובות, ובכן מטעם זה לא חששו חז"ל במצוה זו לעשותה בלי שהיות, דאדרבה כל כמה שיאריכו בתקיעות יותר יחרד לבם מאימת הדין ויעזבו המחשבות לא טובות. (ברך משה בא)

◆◆◆

כונת התקיעות מיושב ותקיעות מעומד

י"ל דתקיעות דמיושב נתקנו בעיקר שכל יחיד ויחיד יכוון בהם על עצמו, לשוב בתשובה שלימה על כל החטאים ועוונות ופשעים שעשה, ואף שאין מזכירים בר"ה את החטאים בפה, אעפי"כ צריכין להתוודות בלחש בשעת תקיעות שופר בינו לבין עצמו, ולשוב בתשובה שלימה, ואח"כ נתקנו התקיעות דמעומד, אצל מלכיות זכרונות ושפרות, לכוון בו על ישועה כללית, למען כבוד שמים שהקדוש ב"ה למענו יעשה, ולמען כבודו יתברך שמו המחולל בעונותינו הרבים ושיהא בקשתינו למען כבוד יתברך שמו, אז אין פגע רע וקטרוג כנ"ל וזהו אמרו לפני בר"ה מלכיות היינו לכבודו של השי"ת, כדי שתמליכוני עליכם, שעיקר בקשת ישראל יהיה בר"ה עבור מלכיות שמים, ואז יעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, אשר אנו תוקעין למענו ית"ש.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין בר"ה וכו' כדי לערבב השטן, ופירשו התוס' דזימנא חדא בהיל ולא בהיל, כי פעם הראשון הוי התקיעות עבור כל אחד ואחד לעצמו, ובזה אינו מתיירא כל כך, אבל כד שמע תניין היינו התקיעות השניות, שתיקנו עבור ישועות הקב"ה, והתגלות כבוד שמים, שעל זה אין שייך שיהי' קטרוג, אז הוא אומר וודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימנא להתבלע, ומתערבב וכו', כי מזה יש לו שפיר על מה להתיירא.

על כל פנים היוצא לנו מכל זה, דביום הקדוש הזה שאנו עומדים בו יש לנו עוד איזה מינוטען קצרים להכין עצמינו לקיים מצות תקי"ש, נתעורר כולנו ביחד להשים על הלב לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לפניו יתברך שמו, ואף שאין מזכירין חטאים בר"ה, אף על פי כן כל אחד יודע נגעי לבבו מה שצריך לקבל על עצמו לשוב ולתקן את מעשיו במחשבה בדיבור ובמעשה, כי צריכים להאמין באמונה שלימה מה שאמרו חז"ל אין יסורים בלא חטא, והתשובה ומעשים טובים הם כתריס בפני הפורעניות, ועל ידי תשובה אמיתית יכולים להתהפך ברגע אחד להיות נחשב כצדיק גמור מ"ש חז"ל דהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו, ועל ידי זה יהי' כח לכוון בתקיעות דמעומד לבקש ולהתחנן עבור כבוד שמו ית' ובזכות

זה נזכה שימלא הקב"ה עלינו רחמים, וירחם עלינו ויהפוך עלינו מדה"ד לרחמים. (מהר"ם ט"ב)

מסירות נפש

לעורר זכות אבות

ענין מצות תקיעת שופר, שהוא חק וגזירת הכתוב עם כל זה רמז וטעם יש בו, למען לעורר זכות אבות, כמו שאמרו חז"ל אמר הקדוש ב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמיכם לפני, ביאור הדבר כי בעת תקיעת שופר ראוי לכל אחד לקבל על עצמו ענין מסירת נפש בשביל קדושת שמו יתברך, ואם כי אינו מוציא הדבר מכח אל הפועל בגלוי כמו אברהם ויצחק עם כל זה מחשבה טובה מצטרף למעשה והרי אנו הולכים על כל פנים בעקבי אבות ראוי להתקומם עלינו בזכות אבות וביום צרה יענינו. (ייטב פנים)

מגולת השופר

קול שופר מעלה התפילות

והנה סולם מוצב ארצה, כי סול"ם גמטריא צום, קול, ממון, כל אחד גימטריא סול"ם מוצב ארצה, ועל ידי הקול שופר יוכל לעלות התפילות מארצה להיות וראשו מגיע השמימה, והבן. (תורת חיים)

◆◆◆

הכח של תקיעות ראש השנה להשפיע ולקרב כל התפילות שיעלו למעלה לרצון מראשית השנה עד אחרית שנה. (תפארת שלמה)

◆◆◆

תיקון על החטא הידוע

נודע ענין השופר הוא לתקן הברית הקדוש ולהעלות הניצוצין הקדושים שיצאו לבטלה רח"ל ועל ידי שמיעת קול שופר יכופר ויתעלה הכל. (דעת משה)

◆◆◆

באלו ימים הוא עת רצון ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר ושמעתי בשם הרב היהודי זצלה"ה מפרשיסחא שאמר שר"ת שופר הוא ש'ורש פ'ורה ר'אש ו'לענה הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו. (אהל שלמה)

◆◆◆

יש לו התחזקות נגד היצר הרע

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד פירוש על ידי השופר זוכה האדם להיות בחינת הולך, כמו שכתוב אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, וזה הולך וחזק מאוד שיהי' לו התחזקות לעמוד נגד היצר. (תפארת שלמה)

◆◆◆

התקיעות של כל שנה ושנה מצטרפים

וכן הוא בר"ה בכל שנה ושנה שע"י התקיעות שישראל תוקעין ביום הזה נעשה רעש גדול בשמים שהתקיעות של השנים הקודמים מתגברים לעלות, וכל כמה שהזמן מתאחר מתרבים כח התקיעות ביותר בהצטרפם אל התקיעות של שנים הקודמים ונעשה הרעש יותר גדול בכל העולמות ומצפים שבשנה זו יעלו כל התקיעות והתפילות ונווושע בגאולה שלימה. (דברי יואל)

תפלת מוסף

להרבות בפסוקי מלכיות

ואמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ולכאורה שתי תיבות לפני וכדי מיותר, ומהראוי לומר אמרו מלכיות שתמליכוני עליכם, אמנם נאמרו לרמז דברים נפלאים כי תיבת כדי משמעו לשון די והכוונה אמרו לפני כל כך פסוקים מלכיות עד שיהיה די בדיבורים אלו להמשיך מלכותי עליכם לייחד עליכם המלוכה, כנזכר אשר עיקר מגמתינו וכוונתינו עתה בראש השנה סוד הנסירה וכו', ולזה העמיקו במאמרם, אמרו לפני כל כך פסוקי מלכות במדה ומשקל והכונת הלב, שהיא די בפסוקים להמליכוני עליכם שתבנה ותכונן עשרה פרקין של קומת המלכות לבא פנים אל פנים, וזהו הרמז במלת לפני דייקא להביאה לבחינת הפנים, וכן הכוונה בזכרונות כדי לשון בפסוקי זכרונם שתבא זכרוניכם לפני דייקא לטובה.

ומכאן תוכחת מגולה על רבות בני עמינו כשמאריכים בתפילה בראש השנה אזי כמשא כבד יחשבו להם ואין לך חיך מתוק מזה שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידינו לאמר לפניו מלכיות וזכורונות כנזכר כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתינו להטיב לנו באחריתנו. (אור המאיר)

◆◆◆

קבלת עול מלכות שמים נובע מראש השנה

אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני, ולכאורה מה היום מיומים

הלא בכל יום אנו אומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, אמנם זה הכח שלנו בכל ימי השנה להמליכו יתברך נובע ממקור ראשית השנה, על ידי שהוא יתברך זיכה אותנו במצות עשה לומר לפניו מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, והיינו שעל ידי זה יהיה לנו הכח בעצמינו להמליכו יתברך עלינו תמיד. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>העיקר להמליך הקב"ה ממש ולא לאמרו בהפה</u>

מאמר חכמינו זכרונם לברכה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ר"ל כי אין זה מספיק שהאדם יאמר בפיו המלכיות, אלא שיאמר ויחזרו כל כך עד שתמליכוני עליכם ממש, עד שכל עצמותיו תאמרנה וכו'. (תורת אבות)

◆◆◆

<u>תקון דיבור מעשה מחשבה</u>

וזהו שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מלכיות זכרונות שופרות מלכיות הוא נגד עולם הדיבור שפגם בו, וזכרונות הוא נגד עולם המחשבה, ושופרות הוא מחשבה, לתקן הפגם בענינים הדקים גם כן. (שארית ישראל)

◆◆◆

ונתנה תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונת תקיעת שופר. (מדרש פנחס)

תשליך

נוהגין לילך לנהר לומר תשליך במצולות ים וגו' נראה לי טעם הדבר להתעורר בתשובה על ידי מי הנהר על דרך שהביא מורי זקני זלה"ה בספר תפלה למשה על תהלים פירוש הפסוק על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, מה וגם, ופירש הגאון מהר"ל ז"ל דאיתא במדרש כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, ויובן למה דאיתא במדרש שמים התחתונים הי' בוכים על שנתרחקו משמי מרום וניחם אותם ה' שיקחו מהם לניסוך המים בחג ומלח שהוא ממים לקרבנות, ולפי זה שברו של ים שנתרחקו מאור העליון ורפואתן ניסוך המים ומלח, וכשחרב בית המקדש ואין עבודה חזר השבר למקומו והיינו כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, וכיון שחזר השבר למקומו בחורבן בית המקדש חזר הבכיה למקומו וכיון שבאו אל המים השיגו בכיה של מים לכך אמר גם בכינו עכ"ד וכבר אמרו שזה ענין גלי הים כי רוצים להתנשאות לשוב למעלה למקומם.

ומזה יקח האדם מוסר השכל, איך ישא נפשו אל ה' לדבק בו ואיך ירד עשר מעלות יתר אחורנית להתרחק מאור של מעלה על ידי חטאיו ופשעיו, הנה העת לשוב אל ה' בבכיה ודמעה תרדנה עיניו מאין הפוגות כמו שמים התחתונים בוכים ומתנשאים לשוב למקור עליון ק"ו אדם שיש בו נשמת רוח חיים חלק אלקי ממעל מהראוי לפשפש במעשיו ושישוב אל ה' וירחמהו וגו' וזהו שכתוב פלגי מים ירדו עיני כמו שמים נפלג ונחלק מלמעלה וירדו למטה, כמו כן ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, וזה טעם שהולכין לנהר לישא ממנו קל וחומר הנזכר לעיל. (ייטב פנים)

◆◆◆

ואפשר ליתן בזה טעם למנהג שהולכין בר"ה לנהר לומר ותשליך במצולות ים וגו' דמתנאי התשובה הוא להתקרב לפניו יתברך בכל לבו ולדבקה בו, ובחי' דביקות זו תושג רק בבחי' מקום טהרה, על כן לרמוז על כך הולכין אל הנהר שהוא מקום טהרה ועושין שם תשובה על החטאים ומזה נקח מוסר לשוב לבוראנו ולהתקרב עליו עד"ז שנהי' טהורים ומוכנים לקבל השפעות קדושתו יתברך. (דברי יואל)

מעלת היום

<u>פקידות עקרות</u>

בראש השנה שאז נברא העולם הוא עת פקידת עקרות. (זרע קודש)

◆◆◆

<u>בני חיי ומזוני</u>

ביום הזה בוודאי מתעורר כל מיני שפע להשפיע בני חיי ומזוני כאשר היה נשפע בראשית הבריאה ביום זה חי', נאמר כיום זה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובני נשפע גם כן הכח המוליד במאמר פרו ורבו וכאשר היו מיד בפועל כידוע, ומזוני הוכן לו עוד במאמר תדשא הארץ. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>סגולה לבני חיי ומזוני</u>

סגולה והבטחה לבני ומזוני, מאדמו"ר הגה"צ הק' בעל קדושת יו"ט זי"ע שמעתי ממנו בדרוש שדרש קודם התקיעות בנוכחות כמה אלפים אנשים והרעיש עולם על המאדעס הארורים שנשים הולכות בשערות, ושערות צדדית הנקרא בייא"א האר ועל מה שלובשים בגדים עם מאדעס כגון כובע על הראש ומתוך דבריו החוצבים להבות אש ביקש מהאנשים שעמדו שם שיפרסמו על העתונות בשמו הק' "שהוא מבטיח לכל מי שימנע המאדעס הנ"ל, מתוך ביתו יוושע בבנים ובפרנסה, עכלה"ק. (זכרון יעקב יוסף)

עשרת ימי תשובה

מעלתה

הרמב"ם כתב אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה', וברבים כל זמן שעושין תשובה וצעקה נענין, מן המדרש זה מוכח דאף לרבים יש חילוק שנתקבלה יותר בעשרה ימים, שהוא עת רצון שערי שמים פתוחין, וגם משמע מזה שכתוב ואדון אתכם לכף זכות משמע אף אם התשובה לא הי' כדבעי, אף על פי כן אדון אתכם לכף זכות, והוא למשל בעוה"ז אם אחד חטא למלך בשר ודם ואח"כ יש לו חרטה, ואף שמפייס למלך עד שימחול אעפ"כ יש לו צער וחושש שמא לא ימחול בלב שלם, שמא נשאר בלבו שום טינא ומחפש עת שיהי' עת רצון אצל המלך דהיינו שהמלך יעשה חתונה לבנו ואז המלך בשמחה גדולה ויכולין לפעול אצלו מה שאחד צריך, ואז מחמת שמחה יהי' מוחל לכל האסורין בתפיסה בדרך העולם, ע"כ זה שיש לו חרטה גדולה מצפה שיזדמן לו עת כזאת, ואם יזדמן עת רצון אצל מלך הוא בשמחה גדולה, ומשמר הזמן לכנס למלך מחמת שהוא עת רצון שאז ימחול המלך בלב שלם, ואם לא ישמור זה הזמן לכנס למלך אז סימן שאין לו חרטה גמורה ובפעם ראשונה שהי' מפייס למלך הי' רק להיות יוצא ואין דאגה שלו שימחול לו המלך ברצון גדול, כך כל שכן אם אדם חוטא, ואף אם עושה תשובה אין אדם מבין על עצמו אם הי' התשובה כדבעי', ואף שכתב רמב"ם כל זמן שציבור צועקין בלב שלם, וכי יכול להיות מבין אדם אם הוא בלב שלם, והשי"ת יודע מה שבלב אדם שאינו בלב שלם, על כרחך שצריך לצפות ולשמר העת עשי"ת שהוא עת רצון גדול ושערי שמים פתוחין, והשי"ת רוצה מאד שיעשה אדם תשובה, ואז ידין השי"ת את אדם לכף זכות, על כן צריך האדם לשמור בין ציבור ובין יחיד, זמן עשרה ימים לעשות תשובה, והא השב צריך כל השנה לעשות תשובה, כש"כ וכש"כ שצריך לשמר הזמן העת רצון שמבין שבאותו זמן יכול לפעול יותר מכל השנה שהוא עת רצון יותר, וגם שהוא ימים נוראים וצריך להיות שוכב על אדם יראה גדולה בזמנים הללו, ואם אדם אין משגיח על זה נראה שאין לו חרטה גמורה, וזה שעשה באמצע השננה תשובה היא בחיצוניות הלב ולא בפנימיות הלב כלל ודו"ק. (ביכורי אבי"ב)

◆◆◆

הטעם שעשי"ת הם אחרי ר"ה, כי בר"ה הכל עושין תשובה אבל היא עדיין במחשבה, וצריך שתהיה התשובה במעשה שזה לא יתכן בר"ה שהוא יו"ט וזה מתקנין בעשי"ת שהם ימי חול. (אבני נזר)

◆◆◆

מבואר בסידור האריז"ל שבכל יום דעשי"ת יכולין לתקן בכל יום ויום מה שפגם כל ימיו ביום זה עכ"ד, והנה לפי זה הי' די שבעה ימי תשובה נגד שבעה ימי השבוע, ויש לומר דהנה בר"ה העיקר להמליך הבוית"ש דאז אין לחשוב בחטאים רק דצריכים להעשות עצמו כקטן שנולד ולהמליך הבוית"ש ולאחר שהמלכנו הבורא יתברך שמו ניתן לנו שבעה ימי תשובה להתחיל לפשפש בכל מעשינו מיום הולדנו ולתקנם, וביום הכיפורים לבא כולו נקי. (דברי יחזקאל)

◆◆◆

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפלה כהפרש האור מן החושך ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלו מימים שלמים בשאר הימים אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו. (פלא יועץ)

◆◆◆

תשובה בעשי"ת

ומי שתורתו אומנתו בימים האלה יניח עסק פלפולו ויהיה רק עסוק בקריאת ספרי מוסר ובדרכי התשובה ולשפוך שיח לדרוש סליחה ולהקדים תפלה על כל צרה שלא תבוא, אשרי מי שמשכיל להתבודד לחשוב עם קונהו, בד קודש ילבש ולפחות בימים אלו יקיים להקריב שני תמידים כהלכתם שויתי ה' לנגדי תמי"ד וחטאתי נגדי תמי"ד ואם ימצא חבר טוב מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד טובים השנים אז נדברו יראי ה' איזהו דרך ישרה ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. (פלא יועץ)

◆◆◆

בעשרת ימי תשובה יתבודד אדם ויפנה עצמו מעסקי העולם שהימים האלה הם ימי דין ואם מלך בשר ודם היה קורא אותו לדין כיצד היה עומד באימה וביראה ולפשפש במעשיו כן יעשה בימים האלו ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום כי ימים אלו מקודשים שיום טוב לפניהם ולאחריהם והם כמו חולו של מועד, וכבר ידעת כי הם רומזים במקום התשובה העליונה לכן יעסוק ברוב היום בתורה ובתשובה. (רבינו יונה)

◆◆◆

לכך העשי"ת המה בזמן בריאת העולם להורות כי ע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה כמבואר ברמב"ם, שאצל בע"ת הוא שינוי השם כי אחר התשובה הוא איננו החוטא רק אחר. (חסד לאברהם)

◆◆◆

פרנסה

אמר להתפלל על פרנסה בעשרת ימי תשובה וגם פעם אחר צווה לומר בעשרת ימי תשובה פרשת המן. (מדרש פנחס)

מאמר התעוררות לראש השנה

הכנה לתקיעת שופר

דברי התעוררות נוראים, מועט המחזיק את המרובה, לפני תקיעת שופר, לעורר נפשות ישראל להצטער בצער השכינה הק', ולהתעורר לתשובה שלימה, ובהם רמוז ענין גודל כח קדושת מצות שופר, ועוצם נוראת מעלת שעת הרצון הזו. **ומראה כי כל כח פעולת השופר הוא רק ע"י התעוררות תשובת ישראל קדושים בשעה זו.** נעתק מהספה"ק 'נהר שלום' להמקובל האלקי הרש"ש ז"ל, וזה לשון קדשו: **"נכון ללמוד זה קודם תקיעת שופר, וכן נוהגים בבית אל שבירושת"ו, כי התעוררות תשובה מעט היום, הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר"**

כמו כן הביאו בספר פלא יועץ (ערך ראש השנה) ובהקדמה כותב זל"ק : וכדי לעורר את עצמי ואת בני גילי רציתי להעתיק דברי קדוש המקובל האלק"י מוהר"ש שרעבי מזרחי זלה"ה הובא בספרו הקדוש נהר שלום מה שהיה אומר בשעת התקיעות ומה טוב לדורשם ברבים **כי דבריו דברי אלקי"ם חיים והם כגחלי אש דברים היוצאים מן הלב ונכנסים ללב כי יתן האדם את רוחו אליהן הם נוקבים את הלב עד בית הללו** וז"ל וכו'.

הנה כבר נודע כי פשט טעם מצות שופר הוא לעורר הלבבות הישנים בתרדמת חלאת היצה"ר, וק עתה היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, לכן נחפשה דרכינו ונחקורה כי הן בעוונתינו שולחה אמינו זה כמה וכמה שנים רבים, והצדיק אבד למטרוניתא, ולכן כל מגמת פנינו בתפילתינו תהיה בכונה שלימה לפדות את השכינה וניצוצי הקדושה מהגלות, ולתברא בית אסורים דילה, כמו שכתוב בתיקוני זוהר הקדוש על פסוק ויפן כה וכה, אי אית מאן דיתער בתיובתא לתברא בית אסורים דילה לאמר לאסורים צאו, אי אית מאן דקרא לה בתיובתא [שמתפלל בתשובתו] דיחזיר קודשא בריך הוא שכינתא לגביה וכו' אלא בצלותין וכו' הב לנא מזוני סליחה וכפרה כתבנו לחיים וכו' [דהעיקר יש לנו] לקרא ליה בתיובתא דיחזור קודשא בריך הוא שכינתא לגביה.

וכל איש חירא את דבר ה' לבו יחיל בקרבו מפחד ה' ומהדר גאונו ויתן אל לבו כי היום יביאו את דינו למשפט לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שופט כל הארץ, מגופו, מבניו, וממונו, מעשה איש ופקודתו, ועלילותיו מחשבותיו ותחבולותיו, שהוא יודע כל תעלומות לב, ואין צריך לפניו לא עדים, ולא ראיה, כי הוא הדיין, הוא עד, והוא בעל דין, ויראה ופחד יבא בו לאמר : מה אעשה כי יקום אל, וכי יפקוד מה אשיבנו, ובכן בעיניו יראה ולבבו יבין ויפשפש במעשיו, וברגע קטן עיניו יחזו למצוא עונו מצדו אלף ורבבה מימינו, ובפרט כמעט שעבר על כמה לאוין ובפרט התלויים בלב כגון לא תשנא את אחיך בלבבך, לא תקום, לא תטור, ולא תאמין ולא תקפוץ, ועשין ליראה את ה', ולאהבה אותו, ללכת בדרכיו, ועשה דואהבת לרעך כמוך, שהוא כלל גדול בתורה, והיא הוא שהחריבה את בתינו, ועדיין לא נטהרנו מנגע צרעת עון שנאת חנם ולשון הרע הקשה מע"ז ג"ע ושפ"ד, וכיוצא מעבירות קלות וחמורות כביר מצאה ידינו.

על זה יהדו כל הדווים **האם לכך נוצר האדם לעבור על רצון יוצרו ח"ו. או שמא החיים והשלום דשמיא מיהב יהבי לאבד הזמן להבל וריק,** והלא האדם נידון על כל הרגעים ותובעים ממנו במה הוציא כל רגע לא ירפנו, ובפרט עוון ביטול תורה העולה על כולנה, על מה אבדה הארץ עליונה ותחתונה, ותחלת דינו של האדם הוא על דברי תורה, וכל שעה ורגע שאינו עוסק בתורה וחסרון לא יוכל להמנות, וכל שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף כי דבר ה' בזה, ובכל יום בת קול יוצאת ואומרת אוי כו' מעלבונה של תורה, ואפילו היושב בטל נקרא לץ מד' כתות כו' כל שכן השח שיחה בטילה שהוא בעשה, ומגיד לאדם מה שיחו אפי' דברים שאין בהם ממש נכתבים ונקראים אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

וכ״ש הנכשל בעון ד׳ כתות הפוגמים בכל ד׳ העולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, דהיינו לצים חנפים שקרנים לשון הרע. **ובפרט בשכינה שכל חטא הוא קרץ מכאיב ומזיק בית אסורין דילה, ומוסיף מכאוב על מכאובים, ערות אמך לא תגלה, ומה הלשון אומרת קלני כו׳ הגמול הזה קויתי, אוי כי בני יצאוני. צעקה הנערה נתנני ה׳ בידי לא אוכל קום.** ועסק התורה שמתקן להקב״ה ושכינתיה צריך לשמה בלי פניה כמו שכתוב בתיקונים כמה מאמרים וכו׳ כנ״ל.

לכן עתה עת רצון היא חזק ונתחזק להכניע לבינו ולשוב בתשובה שלימה, כי שערי תשובה היום הם פתוחים, כי אותה אנחנו מבקשים כהיום הזה, כי כל עיקר השופר תלוי בתשובה כמו שכתוב בזוהר כנודע. [ואז תשוב הה״א שהיא אימא להתפשט המוחין בזעיר אנפין] **והוא הכרח גדול התעוררות הלב בתשובה כיום הזה, כי אין קול השופר פועל** [באימא הנקראת אוזן והנקראת תשובה להמשיך המוחין בזעיר אנפין] **אם לא שעולה הקול בהתעוררות הלב בתשובה,** ואז דברים היוצאים מן הלב נכנסים באוזן וכו׳ וכו׳ וכפי מה שעבר על מצות לא תעשה כן הוא מייבש ומעוות אברי נפש רוח נשמה חיה יחידה, ומשליט עליהם ח״ו ס״א ח״ו. ועתה בהתעוררות לבו אל התשובה מתעוררים איברי הנפש רוח נשמה חיה יחידה ההם [שפגם בהם], כי החפץ והתשוקה אל התשובה שהיא נשמה הוא גורם להמשיך חיות הנפש רוח נשמה חיה יחידה אל האברים, ומחיה אותם, וכמו כן גורם כי בעלות קול השופר בהתעוררות הלב בתשובה [גורם שהזעיר אנפין שהוא הלב–דכללות יתעורר להעלות מיין נוקבין מניצוצי אחו׳ דאימא ובזה מתפעלת אמא להתייחד באבא ולהמשיך המוחין בזעיר אנפין שכבר הוא מוכן לקבלם].

ונראה שאפילו יהיה בידו של האדם חטא מהחטאים המעכבים את התשובה כגון שהיה סיבה להחטיא את חבירו, בזה ההתעוררות תשובה היום, גורם לפתוח לו שערי התשובה, כי שערי התשובה פתוחים, **כי התעוררות תשובה מעט היום הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר** ולכן עת לחננה ושעת רצון להתחרט חרטה גמורה על כל אשר נואלנו ואשר חטאנו בכלל ובפרט ולקבל כל אחד ממנו לשוב מאיזה עוון שבידו ואל יפחות כל אחד לשוב מאיזה חטא קל או חמור כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. וכן כתבו הראשונים **שמי שלא שב בתשובה באותם ימים שקודם ראש השנה, ונכתב ונחתם בר״ח בין הרשעים ח״ו ״שאם הרחר בתשובה באותו היום בציבור, יקרע רוע גזר דינו ויכתב ויחתם בספר החיים״,** יען שערי תשובה פתוחים דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ובפרט על גלות השכינה ועל החרבן בית קדשינו ותפארתינו, כי כל דור שלא נבנה ביהמ״ק בימיו כאילו נחרב בימיו, כו׳

ידוע למורי ורבותי פשט טעם מצות שופר הוא לעורר הלבבות הישנים [כמבואר ענינו לעיל] כמו שכתב הרמב״ם ז״ל וזה לשונו : אע״פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר **עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם** אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. ע״כ. ויתחרט על בטול תורה ומיעוט מצות ומעשים טובים ועל אשר לא טוב עשה. **ולא על מעשיו של שנה שעברה לבד אלא על כל מעשה ימי שני חייו וגם על כל גלגוליו שעברו, על הכל יביא האלקים כו׳ ולכן יתחרט חרטה גמורה על אשר לא טוב עשה,** ובזה יזכה להיות צדיק ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. **וכל אחד ימחול בלב שלם לכל בן ישראל ושלא יענש שום בר ישראל בסיבתו לקיים מצות ׳ואהבת לרעך כמוך׳ :**

<u>הערה בענין הזכרת פרטי העונות שבפנים המאמר :</u> הן נודע הענין שכתבו בספרים שלא להזכיר כלל בפה עונות בראש השנה, ולכן במקום להוציאם בפה די להרהר בהם, דעיקר החרטה בלב וכמוש״כ הרבינו יונה בשערי תשובה. וכמו שהאריך בזה הרה״ק בעל בני יששכר זי״ע בהקדמתו לספה״ק דרך פקודיך (הקדמה א) וזל״ק שם: **בענין דרך התשובה כו׳, תדע ידידי, שרוב ההמון טועים באיכות מצות עשה של התשובה, ורוב ההמון סוברים דעיקר התשובה הוא להתענות ולסגף את עצמו בסיגופים שונים, תדע ידידי שטעות גמור הוא, כי לא נאמר בתורה הענין הזה, רק נאמר בתורה ׳ושבת עד ה׳ אלקיך ושמעת בקולו׳, וענין התשובה הוא רק החרטה באמת על מה שעשה עד היום, ויתמרמר בלב באמת על אשר הכעיס לבורא עולם יוצר רוחו ונשמתו, ואם יש און בידו עוד מאותן העבירות ישליכם מידו, ויקבל קבלה אמיתיית שאפילו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא ישוב עוד לדבר הרע הזה: וכו׳. והנה אומר לך, המאמין בתורתינו הקדושה שאמרה** [דברים ל,יד] **כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, לא יעלה בלבו שום מיחוש, רק יעשה את שלו ויתחרט בחרטה גמורה על העבר וישליך העבירה מידו, ויקבל בלב קבלה גמורה כנ״ל על העתיד, ויאמין בהשי״ת כי חנון ורחום הוא ואמר לנו ע״י נביאו** [יחזקאל לג,יא] **חי אני נאם ה׳ אם אחפוץ וכו׳ כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.** (דרך פקודיך, הקדמה א׳) [אמנם לדעת החת״ס ועוד מותר להתוודות בלחש בלי להשמיע לאוזנו, ונהרא נהרא ופשטי׳]

דחו את ביאת משיח צדקנו

כפי הידוע העידו צדיקי הדור על שנת תרנ"ט לפ"ק כשנת פקידה ומוכשר לקבל פני משיח צדקנו, ובעבור השנה ולדאבוננו לא נושענו, שאלו את הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע למה לא אתי מר, ונאנח והשיב: **"משיח כבר היה מוכן לבוא, רק שהציונים דחו את בואו, ומי יודע לכמה זמן דחוהו,"** (אדמו"רי בעלז, ח"ג).

"פע, ציוניזם!"

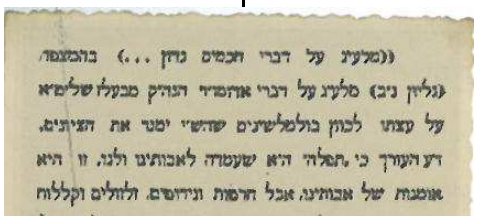
סיפר יהודי שבבחורתו הי "מה יעשניק" ונוטה לציונות, ואביו שהיה מחסידיו הנלהבים של הרה"ק מבעלזא זי"ע, לקחו פעם לבעלזא, וכשנכנסו אל הקודש פנימה, השיח אביו את ליבו לפני הרה"ק, על העגמת נפש הנגרם לו מבנו הנוטה לציונות, הרים הרה"ק מבעלזא את שתי ידיו הקדושות וצעק כמה פעמים: "פע, ציוניזם!", סיים הזקן "מאז מתי שרק ראיתי ציוני האט עם מיר געגרוילט" (שיח זקנים, ח"ו, עמ' פז).

לכוונם בברכת ולמלשינים

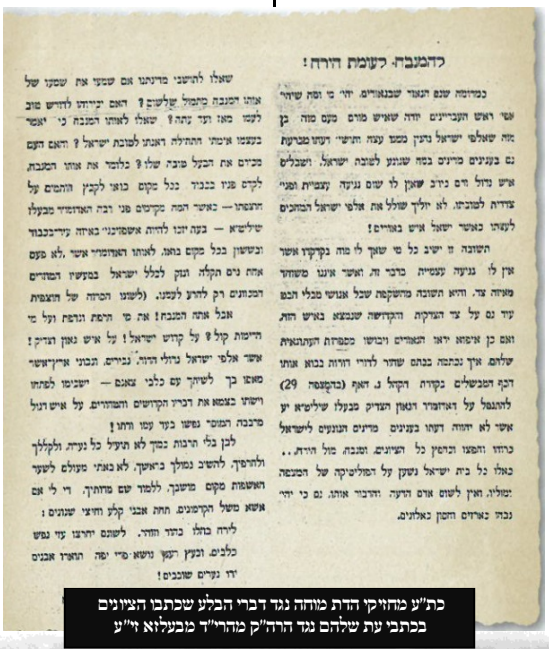
מרן רבינו זי"ע הזכיר הרבה פעמים עדותו של ת"ח אחד ששמע מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שצריכים לכוון בברכת ולמלשינים את הציונים והמזרחים!.

הגה"צ אב"ד נאסויד ז"ל מוויליאמסבורג סיפר, כד הוינא טליא כבן ו' **שנים, גרנו בנאסויד, ואבי קנה לי מחזור קטן, ובליל כל נדרי שמעתי מזקיני הרה"ק אב"ד נאסויד שצעק: "ציוניסט'ן ימח שמם! על דעת המקום וכו',** ואני בהיותי ילד חשבתי שהנוסח הזה כתוב במחזור.

ופעם כשסיפרתי לרביה"ק מסאטמאר זי"ע, נהנה מאוד ושחק ואמר לי: **"אתה מספר לי מזקנך שהיה אדם חריף אבל אני יספר לך מהרה"ק מבעלזא שהיה אדם גדול, מנהיג ישראל, ורבי לאלפים, ונזהר מאוד בכל דיבור שיצא מפיו, ועכ"ז אמר שבברכת ולמלשינים צריכים לכוון על הציונים"** (שיח זקנים, ח"ו, עמ' קל).

((מלעיל על דברי חכמים נחן ...) בהמצפה (גליון נ"ב) מלינ על דברי אחמ"ר הנזכר מבעלז שליט"א על עצתו לכוון בולמלשינים שהשי' ימטי את הציונים. דע העורך כי, תפלה היא שעמדה לאבותינו ולנו, וז היא אומנות של אבותינו, אבל חרטות וגידופים, ולחלים וקללות היא אומנות של הושבת בשער האשפה, ועל נחלי התורה והדאה וזאת היא אומנות של שונאי ישראל

כת"ע מחזיקי הדת שי"ל ע"י חסידי בעלזא מגנה מה שהלעיגו בכת"ע הציוני "המצפה" על דברי הרה"ק מהרי"ד מבעלזא אשר אמר שיש לכוון בברכת 'ולמלשינים' על הציונים

כהמבר־ כשמת חירה !

כת"ע מחזיקי הדת מוחה נגד דברי הבלע שכתבו הציונים בכתבי עת שלהם נגד הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע

נגד כסות הציוניזם ישוב ארץ ישראל

הרה"ק מבעלזא הצטער מאוד כשיהודים דברו בהתפעלות מישוב ארץ ישראל בשעה שכוונתם היתה ציונות גרידא, פעם הגיע אדם אחד להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, עם פו"פ והזכיר את בנו שהכין עצמו לעלות לא"י, שאלו הרה"ק, רק זה שאלתך, והאיך יתנהג שם, היכן יגור, ומאי יהא בשמירת שבת ודינים אחרים, עם כל זה טוב לך?, השיב היהודי בשפה רפה שבנו נתפס באהבת ארץ ישראל.

צעק עליו הרה"ק בלהב אש קודש: **"מה אהבת ארץ ישראל?! תיכנס לבית המדרשי, תמצא שם בחורים היושבים ולומדים, ובכל לב יש אהבת ארץ ישראל הרבה יותר מאלף ציונים! זה אינו אהבת ארץ ישראל, זו פריקת עול תורה ומצוות".**

הגאון הגדול אב"ד טארנאפל זצ"ל בעל חבצלת השרון כותב במכתב לגדול אחד בשנת תרס"ד: "ולא אוכל לכבוש מילתא ששמעתי מאדמו"ר הרה"צ מבעלז, בנוגע למה ששאלו תלמידיו את המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע למה אינו עולה ארץ ישראל, השיב מה שכתב ברמב"ן ובחרדים ובעוד הרבה ספרים, שעל הבא לארץ ישראל עליו להיות נזהר במאוד בשמיטה ובשאר מצוות התליות בארץ, מכיוון שנמצאים בהיכל המלך, ולפיכך צריך כל אחד ממש לירא בבואו לארץ ישראל, שיהא ירא שמים בכפל כפלים ממה שהיה בחוץ לארץ ולידע שנמצא בבית המלך.

בא"י יש פושעים חלוצים

סיפר כ"ק אדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב זצ"ל:

אביו הרה"ק רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זצ"ל בן הרה"ק רבי דוד צבי שלמה זי"ע מלעלוב-ירושלים, יצא בשנת תרע"ג לנסיעה קצרה לחוץ לארץ, ואז פרץ מלחמת העולם הראשונה, וכל הדרכים שבשו ונסגרו ולא היה באפשרותו לחזור לארץ ישראל לא דרך הים ולא דרך היבשה מכיוון שהכל היה סגור ומסוגר, ובהיותו בארץ נכר בלי משפחה, התיישב בלית ברירה בקראקא שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים ונקרא "ירושלים דגאליציע", ובנין נתגדלו בינתיים בבית זקנם הרה"ק רבי דוד'ל זי"ע מלעלוב-ירושלים.

האדמו"ר רבי משה מרדכי כן הגיע לקראקא לאביו, והיה זה בשנת בחרותו, ולשבת אחר ר"ח אלול נסע אל הרה"ק מהרי"ד מבעלוא זי"ע ששהה באותו תקופה בהאלאשיץ.

כשר' משה מרדכי עבר לקבל שלום, הפסיק הרה"ק, על אף שדרכו בקודש היה לא להפסיק באמצע קבלת שלום, ושאלו מי הוא, ולידו עמד בנו של הבעלזער רב, הלא הוא הרה"ק מהר"א מבעלוא זי"ע, שהכירו, והשיב לאביו מי הוא, שאלו הרה"ק, "היכן גר אביכם?" השיב ר' משה מרדכי "בקראקא".

נענה הרה"ק מבעלזא: **"טוב בקראקא טוב לגור, הרי הוא עיר מלאה ביראת שמים, אבל בארץ ישראל יש פושעים חלוצים".**

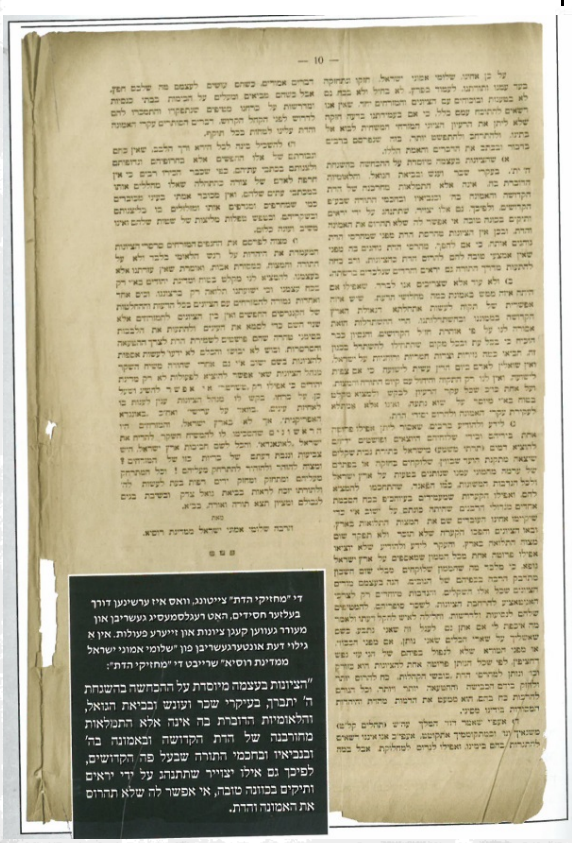
נחלה מ"התקוה"

בשנתו האחרונה לחייו השתתף הרה"ק מבעלזא בחתונה, שהשתתפו שם כמה מפעילי הציונים שהתחילו לזמר את ההמנון הציוני "התקוה", הרה"ק נתרגש מאוד ונתרגז נפשו בשמוע את זמר הציונים המושחתים, ומרוב צער ורוגז נחלה.

ומאותו מחלה לא קם עד שהחזיר נשמתו הקדושה והטהורה לאדון כל, עדי נזכה לביאת משיח צדקנו, בב"א.

המשך יבוא אי"ה

פנימי | תרי"ד | בלתי מוגה

משוקחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מוויזניץ וויליאמסבורג שליט"א בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת כי תבוא תשפ"א לפ"ק

האדמו"ר מוויזניץ בא במיוחד לקרית יואל לביקור ידידות אצל רבינו שליט"א עם בנו הרה"צ ר' חיים מאיר שליט"א ר"י וויזניץ ורבינו קידמם בברכת ברוכים הבאים ודרש בשלומם

האדמו"ר מוויזניץ הציג את מלויו: ער איז ר' יודא לייב לארענץ, דער מנהל פון אונזער מיידל שולע, און ער איז ר' מאיר ראזענפעלד, דער גבאי ר' יעקל ראזענפעלד'ס אן אייניקל.

רבינו: וועמענם זוהן?

האדמו"ר מוויזניץ: ר' משה'ס.

רבינו שאל את ר' יודא לייב לארענץ: אין קעמפ אין סאוט פאלסבורג זענט איר אויך מנהל?

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז דער מנהל רוחני.

ר' יודא לייב: אונז זעמיר גוטע שכנים מיט מחנה בית רחל. אין קעמפ, מ'רעדט אסאך מיטן מנהל פון בית רחל דאהי.

רבינו: און אין שטאט אויך דער מנהל פון מיידל שולע.

ר' יודא לייב: יא, מ'העלפט זיך אסאך ארוים.

האדמו"ר מוויזניץ: ווען אונז האמיר געעפנט א מיידל שולע, האט דער טאטע ז"ל מיך געשיקט צו ר' בנימין הערש בערקאוויטש (שנתמנה ע"י רביה"ק ז"ל לתפקיד 'מנהל בית רחל') דעמאלטם.

א' הנוכחים: רבי אברהם הערש דער מאנסי'ער רב איז געווען אליין א תושב דארט אסאך יארן.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, ער איז געווען דער מרא דאתרא ביי אונז אין מיידל קעמפ. און ער איז געווען אין כולל ביי אונז אסאך יארן.

וציוה רבינו להביא כיבוד

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל פלעגט פארציילן טאקע, אן אינטערסאנטע זאך, אז דער אהבת ישראל האט איבער געזאגט א ווארט פונעם קראלער רב, דער סאטמאר רב ז"ל, ער איז געווען א וויזיט ביים אהבת ישראל,[1] און דער

---

1 יש לציין שבשנת תר"ע בהיות רביה"ק זי"ע במרחץ מארינבאד ובאותו זמן היה שם גם הרה"צ בעל אהבת ישראל מוויזניץ ז"ל, והלך רביה"ק זי"ע בליל שב"ק לשלחנו הטהור של של הרה"צ מוויזניץ זצ"ל, וכדרכו בקודש האריך בשלחנו בשירות ותשבחות, ורבינו נשאר עד תומו על אף שלא היה דרכו בכך כמנהג רבותינו הק'. בהפרדם, נענה הרה"צ זצ"ל לרבינו "אצל שבט לוי כתיב, זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבוא צבא וגו', ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד, ושרת את אחיו וגו'. ולכאורה קשה דהלא כל עבודת הלויים בביהמ"ק היה לנגן בעת הקרבת הקרבן כדי לעורר בתשובה את בעל הקרבן, א"כ מדוע יעבוד רק עד חמשים שנה ולא יותר, אלא י"ל כי משנת החמשים לימי חייהם הי' צורתם הקדושה בלבד -בלי נגינתם- משפיעה התעוררות. ובזה התנצל בענוותנותו, שאילו הוא זקוק עוד לשיר, אבל אתם אין לכם כבר צורך בכך. (מר ישראל - מוש"ח ח"ה).

וסיפר הרה"ח ר' אברהם וו"ב ע"ה, שאמר לו רביה"ק זי"ע שבתו הצ' מרת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט היתה אומרת תהלים בכוונה ובנעימות, ואמר רביה"ק שלמדה זאת בעת שהיתה עמי במרחץ מארינבאד, ששהה שם אז גם הרה"צ מוויזניץ זצ"ל, שכידוע הי' רגיל לאמור תהלים בקול נעים מאד, (תפארת יואל ח"ג - מוש"ח ח"ב). ובשנת תרע"ה כשביקר רבינו אצלו בגראסווארדיין קרא הרה"צ מוויזניץ זצ"ל לבניו כדי שיכירו את רבינו, ואמר להם בזה"ל: "איך ווייל עטץ זאלטס זעהן וויאזוי א רבי ברויך אויס צו זען". וכשנפרד רבינו ממנו אמר לאנשי ביתו: "את האברך הזה אינני מכיר משנה לשנה ככה הוא מוסיף והולך". (הרב ר' יוסף אשכנזי ז"ל מש"ב בהקדמתו ל'שו"ת דבר-י').

אהבת ישראל האט דעמאלטם געזאגט א ווארט פונעם קדושת לוי, כי זוכר כל הנשכחות, טייטשט דער בארדיטשוב'ער רב, אז איינער געדענקט פארגעסט עם דער אויבערשטער.

רבינו: דאם איז א ווארט פון רבי ר' שמעלקא.[2]

האדמו"ר מוויזניץ: אז אויב א מענטש טוט א מצוה און ער פארגעסט עם, דעמאלטם געדענקט עם דער אויבערשטער. דאם האט דער אהבת ישראל דעמאלטם געזאגט. אויף דעם האט דער סאטמאר רב ז"ל געזאגט, אז מיט דעם קען מען פארשטיין די וואכעדיגע סדרה, 'לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי'.

רבינו: 'ולא שכחתי', דאם איז די ווידוי וואם מ'זאגט. די תורה איז שוין געדרוקט ערגעץ אין די ספרים.[3]

---

2 כן מובא בריש ספר נזיר השם להרר"ש מניקלעשבורג, בשמו, וכ"מ בס' מאיר עיני חכמים (דרוש ב), אמנם עיין בס' מקור חיים (אות תל"א) שהרה"ק מצאנז אמר ד"ת זו בשם חותנו מלייפניק זצ"ל, עיין בס' כנסת ישראל (עמ' נ"ג) שמובא בשם הרה"ק מרוזין זי"ע, וכס' אמרי יוסף (פר' מקץ) מובא בשם הרה"ק מראזלא זצ"ל, וכן מובא בשמו בס' עשר קדושות (אות כ), ובס' אביר יעקב (על המועדים) מובא בשם הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זצ"ל, ובס' לקט אמרי קודש – בעלזא (על ר"ה) מובא בשם המהר"ש מבעלזא זצ"ל,

3 ויש להוסיף שפע"א בא' משיחות קודש חזר רבינו שליט"א על הד"ת הנ"ל, ואמר לפרש בזה"ל: ... ס'קען זיין וואס עס איז געווען די כוונה פון יוסף מיטן געבן א נאמען מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, נאר ס'קען זיין אז יוסף האט דא געזאגט זייער א גרויסער מדריגה, ווייל ס'שטייט פונעם רבי ר' שמעלקא (הרה"ק מנקלשפת ז"ל) אויף דעם וואס מ'זאגט ביים דאוונען (ר"ה, סדר הכרונות) כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, אז א איד טוט א מצוה דארף ער עס פארגעסן, און טאמער ער האט עס פארגעסן, געדענקט מען עס אין הימל, כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם. אזוי שטייט פונעם רבי'ן רבי שמעלקא.

דער פעטער ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל) האט אמאל געטייטש ביי די ווידוי מעשרות, וועו איינער איז זיך מתוודה זאגט ער 'לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי' (דברים כו, יג), לכאורה וואספארא ווידוי איז דאס, ער דערמאנט דאך נאר וואס ער האט גוט'ס געטוהן. נאר די ווידוי איז 'ולא שכחתי', אז כ'האב אלעס גוט געטוהן, און כ'האב אבער נישט פארגעסן פון די מצוות, ווייל מ'דארף באמת פארגעסן די מצוות און די מעשים טובים.

וועגן דעם האט יוסף א נאמען געגעבן 'מנשה', כי נשני אלקים את כל עמלי, ווייל יוסף האט געהאט א גרויסע עבודה, אפילו ער האט זיך שטארק מייגע געווען אין תורה, דאך האט ער אלעס פארגעסן (וע' בדברי יואל להקפות של שמחת תורה (אות ל"ח) מ"ש בזה דברי הגמרא (ברכות ה.) אין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואינו). עכלש"ק.

4 ואמנם כן מפרש המאירי "למען תתקבל דעתו הוא מכוב ואומר כך שמעתי מרבותיי" ואינו מובן כנ"ל, והתוספות יום טוב תמה לאידך גיסא, וכי שבחו של חכם הוא זה שאומר את האמת, הרי זו מדת כל אדם.

והריעב"ץ זצ"ל ב"לחם שמים" שואל את אותה שאלה גם לגבי "ומודה על האמת" מדה זו צריכה להיות מדת כל אדם, ולאו דווקא של חכם, וכמו שאנו אומרים בנוסח התפלה "לעולם יהא אדם וכו' ומודה על האמת", ע"ש.

והרה"ק החיד"א ב"פתח עינים" ח"ב בחידושיו על מסכת "אבות" מפרש על פי הגמרא ברכות דף פ"ג ואפשר שזה רמז "ועל מה של שמע אומר לא שמעתי" שאם טעה בדין אינו מעמיד טעותו לומר שכך שמע אלא מודה על האמת שלא שמע אמנם אם האמת אתו לענין הדין זימנין דאמר דשמע ולא שמע ודו"ק.

5 בייטב לב (פ' תבא) מביא בשם ספר אהבת שלום לפרש הכתוב (ישעי' נה, ז) ברגע קטן עזבתיך, שבכל רגע ורגע צריך שיהא גדול וחשוב מאוד מאוד

ס'איז דא א ווארט וואם דער טאטע ז"ל האט דאם געהערט פונעם פעטער ז"ל, ער האט עס נאכגעזאגט פונעם אהבת ישראל. אז די משנה זאגט אין אבות (פרק ה,ז) שבעה דברים בחכם וחילופיהן בגולם, אז אויף א זאך וואם 'לא שמע' זאגט ער 'לא שמעתי'. האט ער געזאגט וואם איז דאם אזא חכמה, ער איז נישט קיין ליגנער, אז ער זאגט לא שמעתי, אבער וואם איז דא די חכמה?.[4] נאר די חכמה איז אז ער האט טאקע נישט געהערט... נישט נאר ער זאגט אזוי נאר ער האט טאקע נישט געהערט, ער מוז נישט אלעס הערן... ער מוז נישט אלעס וויסן... דאם איז א חכמה.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז דא א ענדליך ווארט וואם דער טאטע ז"ל האט נאכגעזאגט פונעם אהבת ישראל, די גמרא זאגט (ברכות ה.) למד לשונך לומר איני יודע, אלע ספרים פרעגן ווי מעג ער זאגן ליגנט, וואם הייסט ער זאל זאגן איני יודע, ער ווייסט דאך יא, נאר ער זאל זיך טאקע געווואוינען נישט צו ווייסן, ער מוז נישט אלעס ווייסן.

רבינו: אויף דעם האט ער עס געזאגט, מיט דעם האט געטייטשט די משנה אין אבות.

האדמו"ר מוויזניץ: די וואך ברענגט דער ייטב לב דעם אהבת שלום, ובגוים ההם לא תרגיע (דברים כח, סה).

רבינו: ברגע קטן עזבתיך (ישעי' נד, ז).[5]

ער ברענגט נאך אמאל פון אים, ער זאגט ׳לכן בכל לב ובכל נפש נמליכו וניחדו׳, לכן איז א שבועה.[6]

האדמו״ר מוויזניץ: אין פרשת לך לך.

רבינו: יא אין פרשת לך לך אויפן פסוק (בראשית יד, כב) הרימותי ידי אל ה׳ ברענגט ער דעם אהבת שלום, ער זאגט אז ׳לכן׳ איז א לשון שבועה, איך שווער אז בכל לב ובכל נפש נמליכו וניחדו.

און דא ברענגט ער אים אויך, ׳ברגע קטן׳, אז מ׳האלט אז א רגע איז קטן, דעמאלטס איז ׳עזבתיך׳.

האדמו״ר מוויזניץ: ברגע אחת, אז מ׳האלט אז א רגע איז קליין איז עזבתיך. אויף דעם זאגט דער ייטב לב, ׳ובגוים ההם לא תרגיע׳, מ׳זאל נישט פארברענגען, קיין איין רגע זאל מען נישט פארברענגען

רבינו: דער ייטב לב איז געווען ביים תורת חיים אויך.[7]

האדמו״ר מוויזניץ: ביים שידוך פון טעטשער רב. (כי בנו הגה״ק רבי אלי׳ בצלאל טייטלבוים ז״ל מטעטש התחתן עם נכדתו של הרה״ק מקאסוב ז״ל, בת חתנו הגה״צ ר׳ פנחס יוסף דאבנער ז״ל). דער טאטע ז״ל האט געזאגט אז ביי די התונה פון רבי אלי׳ בצלאל האט עם דער דברי יואל פארציילט, דער טאטע ז״ל איז געווען ביי די חתונה, ער האט געענדיגט די מעשה, האט דער דברי יואל געזאגט, א צדיק האט ווייטע אויגן...

רבינו: ווייל דער ייטב לב האט נישט געוואלט דעם שידוך קודם...[8]

האדמו״ר מוויזניץ: יא, דער תורת חיים האט זיך געוואלט מיט אים משדך זיין, אויף דעם האט ער געזאגט אז ער האט ווייטע אויגן.

רבינו: דער ייטב לב שרייבט אויף רבי חיים קאסובער ״מחותני״ אין ייטב פנים אין פרשת החודש.[9]

האדמו״ר מוויזניץ: החודש אשר ישועות בו מקיפות, אז ער געבט אויף בארג.

רבינו: יא, אין פרשת החודש, דארט שרייבט ער אויף אים ׳מחותני הרב הקדוש׳.[10]

בעיני האדם לבעל יעזבנו ריקם מבלי עבודת ה׳, ויש קונה עולמו בשעה או ברגע אחת, וז״ש ברגע קטן, לאשר הרגע היה קטן בעיניך, ועזבתו, ע״כ עזבתיך, עכ״ד. ובזה מפרש שם בייטב לב כוונת הכתוב לטובה, ובגוים ההם, אם שתהיה בגוים ההם אעפ״כ לא תרגיע, לא תניח רגע אחד מבלי עבודת ה׳, ולא יהי׳ מנוח לכף רגלך, ע״ד שאמרו חז״ל (ברכות סד.) תלמידי חכמים אין להם מנוחה, כי תלך ממדריגה אחת למדריגה גבוה ממנה, עיי״ש.

6 ידוע מה שהביא בייטב לב (פ׳ לך) מה דהוה מרגלא בפומיה דהרה״ק מהר״ם מקאסוב זללה״ה לפרש מה שאנו מודים ומשבחים לו ית״ש בזמירות של יום השב״ק, ברוך אלהינו שבראנו לכבודו להללו ולשבחו ולספר הודו, מכל אום גבר עלינו חסדו, לכן בכל לב ובכל נפש ובכל מאוד נמליכו וניחדו, ופי׳ אין לכן אלא שבועה (שמו״ר פ״ו ס״ד), כלומר נשבע אני שבכל לב ובכל נפש ובכל מאוד נמליכו וניחדו.

7 יש לציין שטעם נסיעתו להרה״ק מקאסוב זצ״ל, סיפר כ״ק מרן רבינו בעל הברך משה זי״ע ששמע בהזדמנות אחת מדודו הק׳ מרן רביה״ק זי״ע, שק״ז מרן הייטב לב היה דר בעיר איהעל, וכידוע הלשינו עליו שהיות שעיר איהעל שייך למדינת אונגארן, והוא ז״ל נולד במדינת פולין בעיר דראהביטש שבגאליציע, ומלכות אונגארן הקפידו מאוד ע״ז, ע״כ היה צריך לארוז חפציו ולעזוב את מדינת אונגארן. ומשם הגיע מרן הייט״ל לגאליציע, (ואז נסע למוץ הקחש בעל דברי חיים זי״ע שבא אח״כ לשרתו שעל ידו קבל את הרבנות בטארליץ, שהיה שייך למרן הד״ח שהי׳ בגלילותיו) והיה שבור מאוד מזה שאבד את פרנסתו ולא היה לא לחם חקו, וטפליו תלויין בי׳, ע״כ התחיל לנסוע לעיירות כדאי שיטילו מלאי לכיסן של תלמידי חכמים. ואז הגיע ג״כ לקאסוב והסתופף בצל הרה״ק מקאסוב זצ״ל.

8 תחת אחד השיחים סיפר מרן רבינו שליט״א גופא דעובדא היכי הוי בזה״ל: אין ענעע תקופה איז דער ייטב לב ארום געפאהרן, און ער איז אויך געווען אין קאסוב ביים תורת חיים, זאגט איהם דער תורת חיים אפשר זענען מיר זיך משדך, די עלטערע קינדער פון ייטב לב - דער זיידע דער קדושת יום טוב, און דער קאלבסובער רב (הגה״ק רבי אברהם אהרן ז״ל) וואס איז געווען נאך עלטער - זענען שוין געווען התנים, נאר רבי אלי׳ בצלאל איז נאכגישט געווען א חתן. דער ייטב לב האט נישט געהאט קיין חשק צום שידוך, ער האט מורא געהאט זיך צו משדך זיין מיט גרויסע רבי׳ס, ס׳וועט איהם קאסטן אסאך הוצאות - ער איז געווען דעמאלטס אין זייער א שוועכן מצב - האט דער ייטב לב איהם גארנישט געענטפערט און איז אוועק געפארן.

שפעטער האט ער געטוהן א אנדערן שידוך (עם בת של הגביר התכסד ר׳ נפתלי שץ מברוגל ז״ל), שפעטער איז רבי אלי׳ בצלאל׳ס רעביצין - דעם ייטב לב׳ס שנור - אוועק ל״ע. וועז זי איז אוועק האט זיך דער ייטב לב דערמאנט אז דער תורת חיים האט איהם געבעטן מיט יארן צוריק אז ער זאל זיך משדך זיין מיט איהם, איז ער זיך געגאנגען אינטערסירן וואס טוט זיך מיטן תורת חיים׳ס אייניקל וואס מ׳האט דעמאלטס געדעדט, איז ער געווארן געווארן אז יענע האט שוין לאנג התונה געהאט, און זי האט זיך שוין ג׳גט, דעמאלטס איז דער ייטב לב׳ס געווארן א מחותן מיטן תורת חיים, אבער דעמאלטס האט שוין דער תורת חיים נישט געלעבט.

9 בייטב פנים (פרשת החודש, ח״ב עמ׳ נ״ט) מסיים שם וז״ל: ״שוב שמעתי זה על שם מחותני הרב הקדוש מהר״ח מקאסוב זצ״ל ונהניתי״, עכל״ק.

האדמו"ר מוויזניץ: רבי פינחס יוסף איז געווען דעם בעש"ט הקדוש אייניקל אויך.

רבינו: זיי, די דאכנער'ס זענען אייניקלעך פון רבי פינחס יוסף. זיי זענען בן אחר בן, זיי זענען ארגינעל שפירא.

האדמו"ר מוויזניץ: אין אנטווערפן איז געווען צוויי ברודער'ס.

רבינו: ר' אברהם שלאגער האט געוואוינט אין מאנטריאל.

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז געווען אן איידעם...

רבינו: יא, ער איז געווען אן איידעם.

האדמו"ר מוויזניץ: אבער איינער האט געוואוינט אין אנטווערפן.

רבינו: רבי שמעון דאכנער האט געוואוינט דא.

*

האדמו"ר מוויזניץ: צוויי חדשים זענען מיר געווען אין די קאנטרי, האבן מיר אויך מרגיש געווען אביסל וואס דאס מיינט צו זיין אפגעזונדערט פון די שטאט, אזוי ווי דא אין קרית יואל.

רבינו: מ'איז געווען דארט אין קעמפ ביי ענק.

א' הנוכחים: אין יונגל קעמפ.

האדמו"ר מוויזניץ: אביסל קען מען טרייסטן וויליאמסבורגער עולם, דער טאטע ז"ל פלעגט פארציילן א מעשה פון רבי אהרן ראטה (האדמו"ר משומרי אמונים ז"ל), ער האט געוואוינט אין סאטמאר, ער איז געפארן עפעס קיין בערלין אויף אפאר וואכן, האט ער שפעטער געזאגט, אז די גאסן פון בערלין האבן אים מער מטהר געווען ווי די גאסן פון סאטמאר, ווייל אין סאטמאר איז געווען זייער א צניעות'דיג מקום, האט ער נישט געהאט קיין נסיונות זיך צו שלאגן מיטן יצר הרע, אבער וען ער איז געווען אין בערלין איז די גאסן געווען פיל מיט נסיונות, וען מ'איז ארויס געגאנגען פון שטוב האט מען זיך געדארפט שלאגן מיטן יצר הרע, האט רבי אהרן ראטה געזאגט, די גאסן אין בערלין האט מיך מער מטהר געווען ווי די גאסן פון סאטמאר.

אז מ'וואוינט אין וויליאמסבורג טרייסט מען זיך מיט דעם אז מ'קען זיך מער מטהר זיין, אויב מ'שלאגט זיך מיטן יצר הרע.

דאס הייסט נישט אז מ'דארף עם זוכן, מ'דארף אווען גיין... אבער אז מ'איז דארט, קען עם מטהר זיין.

רבינו: ס'איז שווערער געווארן די גאסן היינט אין וויליאמסבורג, אפאך שווערער ווי אמאל. כ'דאנק דעם באשעפער יעדן טאג אז איך וואוין דא, און איך וואוין נישט אין וויליאמסבורג.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט עפעס נאך, אז איינער האט געזאגט פארן סאטמאר רב ז"ל, ער פלעגט קומען פון די איסט סייד אריין צו וואקן אויף יו"ט, האט ער געזאגט, כ'וועל ארויף קומען אויף יענע וועלט, וועט מען נעמען די בריקן און מ'וועט עס ארויף לייגן אויפן וואגשאהל.

רבינו: האט ער געזאגט, און יעדער הרהור אויך...? יעדע ראיה...?

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט געזאגט, דו וויסט וויפיל איין ראיה וועגט? איין ראיה וואס דאס מיינט.

וועגן דעם האט זיך דער סקווערער זיידע ז"ל ארוים געצויגן. ער האט געמאכט א שיכון אינדרויסן פון שטאט. דער טאטע ז"ל האט אויך אזוי געטוהן.

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: וועלכע יאר האט מען דא אויפגעשטעלט דעם שטאט.

רבינו: דא האט דער פעטער ז"ל אויפגעשטעלט אום תשל"ד.

האדמו"ר מוויזניץ: דאס איז פינעף יאר פאר זיין הסתלקות.

רבינו: היינט וואוינען שוין דא דריי און דרייסיג טויזענט נפשות, די רעגירונג האט יעצט ארוים געגעבן דעם חשבון, זיי געבן ארויס איינמאל אין צעהן יאר.

האדמו"ר מוויזניץ: מיט קליינע קינדערלעך הייסט עס.

---

10 בס' **ייטב פנים** (שם פרשת החודש, ח"ב עמ' נ"ט) **כתב לפרש לשון הפיוט החודש אשר ישועות בו מקיפות, על פי הנודע כי אז בצאת ישראל ממצרים לא היה בידינו זכות, וזולת מה שאמר השי"ת למשה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וגו' (שמות ג, יב), על שם שעתידין לקבל התורה (שמו"ר פ"ג, ד). וכמו שפירש הבינה לעיתים והיה לאות על ידך וגו' למען תהיה לעתיד תורת ה' בפיך (שמות יג, ט). וז"ש הפייט** (מוסף לפרשת החודש) **והחדש אשר ישועות בו מקיפות לשון הקפה, שהקב"ה מקיף הישועות על שם העתיד, על כן החוסים בו מתקיפות להיות תקופים להגאל במהרה, אם כי אין לנו זכות על מה להשען, עם כל זה אנו בטוחים ותקופים בדעותינו כי לא יטוש ה' אותנו בקרב יגאלנו על שם העתיד כי בבוא משיח צדקינו תמלא הארץ דעה את ד', ואז נעבוד אותו באמת ובלב שלם.**

רבינו: יא יא, אלעס אינאיינעם, דריי און דרייסיג טויזענט נפשות.

האדמו"ר מוויזניץ: בליעה"ר, כן ירבו.

מיין עלטער שווער רבי דוד"ל קשאנובער, מיין שווער"ס שווער, האט געזאגט פארן"ץ סאטמאר רב ז"ל, ביי א וויזיט אין שעראן ספרינגם מיין איז אין עם געווען, דער סאטמאר רב האט נישט געטארט דעמאלטס רעדן, די דאקטורים האבן פארבאטן...

רבינו: ער האט געהאט אן אנטצינדונג אויף די שטום בענדער, האט ער נאר געשריבן, אלעס וואם ער האט געוואלט האט ער געשריבן.

האדמו"ר מוויזניץ: האט ער דעמאלטס געשריבן פאר מיין עלטער שווער, כ'בין געווען אין ארץ ישראל אום סוף שנת תרצ"ב, כ'האב געהאט דארטן א גוטן פרייַנט רבי מאיר סעמניצער,[11] כ'האב אים געקענט פון אונגארין, אזוי שרייבט ער, און כ'האב אים געוואלט גיין געבן א באזוך, האט מען מיר געזאגט ווען כ'האב געוואלט גיין אז איך זאל גיין פאר ראש חודש אלול, וויל פון נאך ראש חודש אלול רעדט ער נישט, טאקע אזוי, כ'בין געווען דארט ביז סליחות, און ער האט נישט געריעדט, לא דבר ולא חצי דבר.

א השגה פון א איד.

ס'איז דא אסאך צעטלעך פון דעמאלטס? יא, ער האט אסאך געשריבן?

רבינו: יא, ס'איז דא צעטלעך.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'האט זיך געמאכט אפט אזא זאך אז ער האט נישט געקענט רעדן?

רבינו: דעמאלטס איז געווען, ס'איז איינמאל געווען אזא תקופה וואם ער האט נישט געטארט רעדן, אפשר צוויי–דריי וואכן, ער האט געהאט אן אנטצינדונג אויף די שטום בענדער, איז דא צעטעלעך וואם ער האט געשריבן, ס'איז דא אסאך אינטערסאנטע צעטעלעך וואם ער האט געשריבן.

וואם מ'האט מיט אים געדעדט האט ער משיב געווען בכתב.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'האט עם?

רבינו: נישט איך האב עם אבער ס'איז דא וועך ס'האט די צעטעלעך.[12]

האדמו"ר מוויזניץ: בכלל בריוון איז דא פון אים אסאך?

רבינו: יא, בריוון איז דא אסאך. נאך פונדערהיים איז דא אסאך. ער האט אלץ געשריבן בריוו'ן, ס'איז דא וואם דער גבאי האט געשריבן און ער האט אונטער געשריבן, און ס'איז דא וואם ער האט אליינם געשריבן, ער פלענט צו שרייבן א מזל טוב צום זיידן.

האדמו"ר מוויזניץ: צום אמרי חיים? אזוי? וועלכע שמחות?

א' ממלוויו: פון רבינ'ס שמחה איז אויך דא (שמחת נישואי כ"ק רבינו שליט"א בשנת תשכ"ו לפ"ק).

רבינו: יא, דאם איז די גאנצע בכתב יד.

ער האט די גאנצע אליין געשריבן.

א' הנוכחים: דאכט זיך מיר צום רבי'נם שווער אויך.

רבינו: דאם איז געשריבן פאר ביידע, פארן"ץ אמרי חיים און לבנו פאר מיין שווער.

די בריוו דאם האב איך.

כ'בין געווען אין ארץ ישראל, האב איך געהערט אז ס'איז דא אזא בריוו, בין איך געגאנגען פרעגן ר' יצחק דוד (רעזמאוויטש) ער איז געווען גבאי, האב איך אים געפרעגט צי ער האט אזא בריוו?, ער האט געזאגט יא, האב איך אים געפרעגט צי איך קען עם זעהן? האט ער מיר געוויזן דעם בריוו, כ'האב עם געבעטן פון אים און כ'האב עם גענומען, די בריוו איז דאך נישט געשריבן צו אים, ס'איז געשריבן צום זיידן...

בין איך געגאנגן צום זיידן... אזוי האב איך דעם בריוו.

האדמו"ר מוויזניץ: האט מען דאם באקומען נאך פון זיידן.

---

11 הגאון הצדיק רבי מאיר העלער זצ"ל נודע בכינויו ע"ש עירו ר' מאיר סעמניצער, מגדולי תקיפי ארעא קדישא דירושלים, גאון וצדיק לוחם מלחמת ה' בדור הקודם, ובשנת תרפ"ב נאסר ע"י השלטונות כי הוציא קונטרסים נגד הר' קוק, כמו כן יש תקנות מיוחדות שהתפרסמו בבית מדרשו בירושלים, והוא היה ידוע שלא דיבר דברים בטלים בכל חודש אלול, ונלב"ע ביום ז' אלול שנת תרצ"ט.

12 חלקם נתפרסמו בס' בוצינא קדישא ובס' אגרות מהרי"ט ובספרי זכר צדיק לברכה.

רבינו: יא, אזוי האב איך עם באקומען.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל ווען ער האט געמאכט א פדיון הבן ביי ר' פנחס שלום (הרה"צ רב דקהל תורת חיים ב"פ ז"ל, בנו בכורו של האדמו"ר מוויזניץ ז"ל), איז סאטמאר רב ז"ל געקומען צום פדיון הבן געבן מזל טוב...

רבינו: ער איז געווען ביי א שבע ברכות אויך.

האדמו"ר מוויזניץ: דאס איז געווען ווען ר' פנחם שלום האט חתונה געהאט.

רבינו: יא, און ווען ר' אברהם דוב (הרה"צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט"א מראבמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו"ר מוויזניץ ז"ל) האט חתונה געהאט...

האדמו"ר מוויזניץ: יא, ער איז טאקע געווען ביי ביידע.

רבינו: דארטן ביי יענעם שבע ברכות בין איך געווען, אין ניו יוטריק אין בארא פארק, דארט איז עס געווען, איך געדענק עס, איך בין דארט געווען.

האדמו"ר מוויזניץ: אבער אעך האב געמיינט צו זאגן ביי ר' פיני'עם פדיון הבן אליין, ווען ר' פיני'ע איז געבוירן, אין תש"ח, איז ער געקומען פון וויליאמסבורג קיין בארא פארק, און דאכט זיך מיר אז ער האט געזאגט מזל טוב פאר די יולדת אויך.

רבינו: ער איז געגאנגען ביי יעדן ברית זאגן מזל טוב פאר די יולדת. ביי יעדן ברית וואס מ'האט אים געגעבן סנדקאות איז ער אהיים געגאנגען אין שטוב צו די יולדת.

האדמו"ר מוויזניץ: דאס מיינט נאכ'ן ברית איז ער געגאנגן אין שטוב צו די יולדות.

רבינו: יא.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז דא א איד אין וויליאמסבורג ר' אהרן מעהרינג, ווען דער טאטע ז"ל האט אנגעפאנגען גאנץ אנהויב ער איז נאר געווען רב אין ביהמ"ד, דער עולם האט אים נאכגעישט געגעבן קיין סנדקאות, מ'האט געגעבן פארץ סקווערץ רביץ, פארץ סאטמארץ רביץ, אבער ער האט נישט געהאט קיין סנדקאות, און ער האט דאך יא געוואלט האבן סנדקאות, איז געווען א איד וואס האט געהאט א יונגל האט ער אים געפרעגט פאר וועמען געבסטו סנדקאות?, האט ער געענטפערט פארץ סאטמאר רב, האט ער געפרעגט פארוואס עפעם? האט ער געזאגט אז דער סאטמאר רב האט א מנהג אז נאכ'ן ברית גייט ער ארויף צו די יולדת זאגן מזל טוב, האט ער געזאגט, נו, אויב ס'איז דאס וועל איך דאס אויך טוהן, האט ער אים טאקע געגעבן, און דעמאלטס איז ער טאקע ארויף געגאנגען זאגן מזל טוב.

א' הנוכחים: ס'האט א המשך די מעשה, דער יונגל, שלמה מעהרינג הייסט ער, ווען ער האט אים געלייגט תפילין ביי זיין בר מצוה.

דער וויזניצער רבי לייגט אים תפילין, זאגט ער פארן טאטן, דיין זוהן וועלט נישט בר מצוה היינט, דו האסט א טעות מיט זיין יום הולדת, כ'בין געווען ביים ברית... און ער האט טאקע געמאכט א טעות.

רבינו: אזאנס? אזא טעות צו מאכן?

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט א טעות געהאט מיט א טאג, ס'איז געווען א טאג פאר פסח.

א' הנוכחים: ס'האט א סיבה די טעות.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט געמיינט אז ס'איז געווען ערב פסח, און דער טאטע ז"ל האט אים געזאגט, אז ס'קען נישט זיין אז ס'איז געווען ערב פסח, ווייל כ'געדענק אז ביים ברית איז דער סאמבאטהעלי רב אריין געקומען פון בארא פארק קיין וויליאמסבורג צו זיין מוהל, אויב ער וואלט געבוירן געווארן ערב פסח, וואלט דאך געדארפט זיין דער ברית שביעי של פסח, קען דאך נישט זיין, ביז מ'האט בודק געווען אז ער איז געבוירן געווארן א טאג פריער.

אבער דאס איז נישט געווען ווען ער איז געקומען לייגן תפילין, ווען יא וואלט ער דאך שוין געדארפט לייגן תפילין א טאג פריער, ניין, ס'איז געווען א וואך פריער ער איז געקומען פאר די בר מצוה, האט ער אים געפרעגט ווען לייגסטו תפילין...

רבינו: האט מען געכאפט אז ס'איז א טעות.

האדמו"ר מוויזניץ: ווען דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, פלעג ער גיין א וויזיט צום אהבת ישראל, אזוי פלעגט דער טאטע צו פארציילן. און דער אהבת ישראל איז צוריק געגאנגען...

דאס לעצטע מאל האט זיך דער אהבת ישראל נישט גוט געפילט ווען דער סאטמאר רב איז געווען אין גראסווארדיין, האט ער אזוי אויסגערעכנט, ער איז אהיים געפארן, ער איז שוין געווען אויפן וועג צו די באהן, דעמאלטס איז דער סאטמאר'ער רב געגאנגען צו אים א וויזיט כדי ער זאל נישט דארפן צוריק קומען.

רבינו: תש"ד איז ער געווען אין גראסווארדיין אויף סוכות, ער איז דאך געווען אין די פרעמד, און ער האט דאך געדארפט ערגעץ פירן די הקפות, האט ער אים גאפפערט אז ער גיט אים איבער דאס ביהמ"ד, ער האט געזאגט אז ער דאוועט פריער, און ער וועט שוין האבן געענדיגט, אבער ער האט עס נישט געגומען.... [13]

האדמו"ר מוויזניץ: ער איז אויך געקומען וועגן אן אתרוג?

רבינו: ניין, ער האט אויך געהאט אן אתרוג,[14] און סאטמאר האט ער אויך געהאט אן אתרוג, אבער אין סאטמאר האט ער שוין געהאט רדיפות פון די רעגירונג, ס'איז געווען שנת תש"ד, שוין געווען שווערע זמנים, איז ער געקומען קיין גראסווארדיין.[15]

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל איז אמאל געפארן קיין סאטמאר אויף יו"ט צו די הקפות פון סאטמאר רב. נישט תש"ד, נאר אין סאטמאר נאך.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, לחיים טובים ולשלום, עם קומט דאך א נייע יאר, דער אויבערשטער זאל העלפן, א כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים, דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'זאל אויספועלן פאר אידישע קינדער ישועות מיט אלעם גוטן.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, א כתיבה וחתימה טובה און א גוט געבענטשט יאר. מ'זאל קענען משפיע זיין פאר"ן גרויסן ציבור פון אלעם גוטן.

רבינו הניח לו במתנה את ספרי לב אהרן על פרקי אבות וליוהו עד רחובה של עיר ברוב ידידות

---

13 עיין בס' פון קערעסטיר ביז אמעריקא' שכותב ומתאר את העבודת הקודש שערך רבינו בשעת ההקפות בעיר גרויסווארדיין, והנה כשרבינו שהה בעיר גרויסווארדיין הוא התפלל בהסיגעטער קלויז שהיה שם, אך המקום היה צר מהכיל לעבודת ההקפות בשמח"ת, ועדיין לא ידעו היכן רבינו יערוך ההקפות, והאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל הציע את בית מדרשו כי ידע שבעת שרבינו מתחיל הוא כבר מסיים, אך רבינו לא הסכים לבוא בגבולו, והציעו את הביהמ"ד 'חברה ש"ס' שליד ביהכ"נ הגדול, אך הגבאים לא רצו להוציא את הספסלים שהיו מחוברים לארץ, ור' ליפא לעפקאוויטש נתן ערבות של סכום גדול באם יהיה נזק להביהמ"ד, ואכן שם ערך רבינו הקפותיו, ועיי' בס' מוש"י (ח"י) סדר העבודה והדרשות מהושע"ר ושמח"ת.

14 ועיין בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' ש"ח) שמעתיק שם מכתב מהרה"ח המרומם רבי ישראל בער שטיין ע"ה הראש הקהל דראצפערט שכ' באמצע סוכות לא' מנכדיו ושם מתאר כל הפרשה סביב האתרוגים, וכה כותב:

... אחדשה"ט באהבה, אבוא בזה לספר לך מה שהיה כאן ... לפעסט בא ס"ה 5 אתרוגים אינם מובחרים, ובעד כל אתרוג נתנו י"ב אלפים, אחד לכאן למרן שליט"א (ה"ה הה"ק המהרש"א מראצפערט), אחד לדעעש, אחד לפעסט למרן מבעלזא שליט"א, אחד לגרויסווארדיין (להאדמו"ר האמר חיים מווינציא), אחד לסאטמער למרן שליט"א (לרה"ק זי"ע), אבל היות שבסאטמאר גדול השערוריה ורדיפה לבני עמינו יחי', ג"כ נסע משם מרן לגרויסווארדיין על כל היו"ט ונשאר האתרוג בסאטמאר...

הנה האתרוג הוליכו מכאן ביו"ט לדעבריצין ולבאטור, ע"י שליח נכרי עם אויטא, דעבריצין ובאטור שילמו בעד זה ערך עשרת אלפים.

ופה היה ב"ה עולם נאה, אשר לא היה כמוהו עד עתה, הרבי מקאסין (חתנו של המהרש"א מראצפערט), מקערעסטיר (ה"ה הגה"צ רבי דוד מאיר יוסף רובין), מקלויזענבורג (ה"ה הגה"צ מקלוז"ב חתנו של העצי חיים ביזוי"ר), מסיגעט (ה"ה הגה"צ רבי ז"ל ט"ב הי"ד), מבאטור (ה"ה הגה"צ רבי אהרן ט"ב מוואלאוא באטור), ועוד ערך עשרים רבנים חסידים... גם באו רבנים ובעה"ב לקיים המצוה לכל הפחות פעם אחת... ע"כ מכתבו של הראה"ק דראצפערט, עיי"ש.

15 עיין בס' מושיען של ישראל (ח"י) שבעיר סאטמאר היה רשע גדול מהפאליציי שהתנכל להיהודים תושבי המקום, וגמל בלבו החלטה להתנפל על בית מדרשו של רבינו באמצע חג הסוכות ולחפש כל אלו שהסתתרו מהפאליציי וכדומה, כי ידע שאז מגיעים הרבה אורחים מהרבה עיירות ומקומות מרוחקות, וא' מהפאלי ציי שהיה בידידות עם הרה"ח ר' סענדער פריינד ע"ה הראה"ק גילה לו בחשאי את מזימות הרשע, ור' סענדער סיפרו לרבינו, ורבינו ידע שלא יוכל למנוע מחסידיו מלהגיע להסתופף בצילו, ע"כ גמר אומר לנסוע לעיר אחרת, וביקש שר' ליפא לעפקאוויטש ע"ה מגרויסווארדיין יבקש רשות מהאדמו"ר מוויזניץ זצ"ל לבוא ולשהות בתוככי העיר במשך החג, והלה נענה בחפץ לב, ורבינו נסע לשם והשאיר את האתרוג בעיר סאטמאר, כדי לזכות אנשי העיר עם האתרוג.

כשרבינו הגיע הלך לבקר את האדמו"ר מוויזניץ הוא הראה את אתרוגו לרבינו, ורבינו נענה ואמר שאתרוגו שהשאיר בעיר סאטמאר היה יותר מהודר, וע"כ מציע שיחליפו את האתרוג, וישלחו את האתרוג הנ"ל לסאטמאר, אמנם הראשי קהילה לא הרשו לשלוח את האתרוג לפני שיביאו את האתרוג מסאטמאר, ואכן א' מחסידי רבינו נסע לסאטמאר להביא את האתרוג, ורבינו עם האדמו"ר מוויזניץ בדקו וראו שאכן האתרוג מסאטמאר מהודר יותר, ושלחו את האתרוג השני בחזרה.

ורבינו סיכם עם האדמו"ר מוויזניץ שהוא יברך בשעת הנץ והאדמו"ר מוויזניץ יברך בשעת העלות השחר.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בימי ראש השנה שנת תשפ"א לפ"ק

ליל א' דראש השנה

בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש, כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו' (ויקרא כג כד).

יתבאר בהקדם מה שכתבו רב סעדיה גאון ז"ל (טעמי השופר ענין השני) והרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) בטעם מצות תקיעת שופר, כדי להתעורר לתשובה. אך אמרו חז"ל (זוהר נשא דף קכו.) בכל יום ויום בת קול יוצאת ומכרזת שובו בנים שובבים, וידועים דברי מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' ויקרא) שהן ההרהורי תשובה הבאים בפנימיות לב האדם בכל יום, עכ"ד. ולפי זה יש להבין אם מן השמים מעוררים את האדם לתשובה בכל יום ויום, מה יש צורך עוד בראש השנה לתקוע בשופר.

אמנם יש לומר, כי מי שהוא משוקע בתאוות עולם הזה, אינו זוכה לשמוע דיבורו של הקב"ה, ולכן אינו זוכה לשמוע הבת קול המעורר לתשובה. וזה ירמוז הכתוב (שמות יד ג) נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, פי' שאם נבוכים הם ומשוקעים ונאחזים בארציות ותאות הגשמיי, אזי סגר עליהם המדב"ר, מוסב על הבת קול בפנימית נפש האדם, כי הלב נעשה אטום וסתום לבלתי שמוע את הבת קול, ואיש כזה מדחה ההרהורי תשובה ואינו שם אל לבו (ועיין תפארת שלמה פ' בשלח).

ולפי זה יש לומר דמטעם זה צונו הקב"ה על מצות תקיעת שופר, לבל ידח ממנו נדח, וכל איש ישראל באשר הוא שם, אף אם חלילה משוקע בתאות עולם הזה, יתעורר לבבו לתשובה בראש השנה.

אכן גדלה מעלת קדושת יום השבת קודש, שאז זוכה האדם נשמה יתירה, ועל כן מתגבר הקדושה על החומר, והאדם מתעלה מן הארציות ותאות הגשמיי, ועל ידי כן הוא זוכה לשמוע את הבת קול ולהטות אוזן אל הרהורי תשובה המתעוררים בפנימית לבבו. ולכן כתבו דורשי רשומות (סידורו של שבת שורש א ענף ד) **שבת** ראשי תיבות **שבת בו תשוב**, והיינו שביום השבת זוכה כל אחד להתעורר מן הבת קול המעורר הרהורי תשובה בפנימיות הלב.

ובזה יש לפרש מה דאיתא במסכת שבת (דף קיח:) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו וכו' מוחלין לו. והקשה בטורי זהב (או"ח ריש סימן רמ"ב) איכא למידק, אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני, ואי עשה תשובה שבת למה לי, עי"ש בתירוצו. ולפי האמור יש לומר דודאי מיירי בעושה תשובה, אך בכדי שיזכה לתשובה שלימה בכח התעוררות עליון, צריך להיות שומר שבת כהלכתו, שאז זוכה לנשמה יתירה ולקדושה עליונה, ועל ידי זה נפשו מתעורר מן הבת קול הקורא לתשובה.

ועל פי זה ביארנו (ס"ג נצבים תש"פ) דברי רש"י (ר"פ נצבים) לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. הכוונה כי שבת קודש נקרא היום, על דרך הכתוב (שמות טז כה) כי שבת היום לה', וכאשר שמעו בני ישראל צ"ח תוכחות שבמשנה תורה, שמפורש בו תוקף הגלות ועיקבתא דמשיחא איך שיהיו משוקעים בארציות ותאות הגשמיים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, כלומר כיצד נוכל להתעורר לתשובה ולשמוע הבת קול,

כל עוד שאנו משוקעים בתאות הארציות, התחיל משה לפייסם את נצבים היו"ם, הכוונה על שבת קודש, כי בשבת קודש כאשר כל איש ישראל זוכה לנשמה יתירה, מתגבר על ידי זה כח הקדושה על החומר, וזוכים לשמוע הבת קול ולהתעורר לתשובה.

ובדרך זה יש לתת טעם לשבח על מה שתקנו חכמים בראש השנה שחל בשבת שלא לתקוע בשופר, כי היות שביום השבת זוכה כל איש מישראל לשמוע את הבת קול ולהתעורר לתשובה, שוב אין צורך עוד לפעולת השופר שיעוררהו לתשובה, ולכן אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל בשבת.

וזהו ביאור הכתוב בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, ודרשוהו (ראש השנה כט:) על ראש השנה שחל בשבת שהוא רק זכרון תרועה ואין תוקעין בפועל, והטעם כי הוא מקר"א קוד"ש, שביום השבת זוכין לקדושה עליונה להתעורר לתשובה מן קריאת הקודש של הבת קול המכריז ואומר שובו בנים שובבים, ולכן כל מלאכת עבודה לא תעשו, איננו צריך עוד לפעולת השופר כדי להתעורר לתשובה, אלא בזכרון שופר אפתנו.

והשי"ת יקבל תפלתינו ותפלות ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, ותתחדש עלינו שנה טובה ומבורכת, ונווושע בבני חיי ומזוני והצלחה מרובה, והסר ממנו כל מיני חולי וכל מיני מדוה, לקיים מה שנאמר (שמות טו כו) **אני ה' רפאך, ובמספר אותיות גדולות של מנצפ"ך אות ך' יעלה ת"ק, נמצא רפאך הוא בגימטריא תשפ"א. ויומשך רפואה שלימה לכל חולי ישראל והבריאים יתמידו בבריאותם, ונזכה לכתיבה וחתימה טובה ולשנת אורה, ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.**

דרשה לפני תקיעת שופר

יום א' דראש השנה

בפרשת אמור (ויקרא כג כד) בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש, כל מלאכת עבודה לא תעשו. ובמשנה במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ומפרש בגמרא, מנא הני מילי, אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא, כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן וכו', אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. וכבר האריכו בספה"ק בכמה טעמים למה כשחל ראש השנה בשבת אין תוקעין, ואף אנן נימא ביה מילתא.

ונראה בהקדם מה שכתב הרה"ק מהרצ"א זיעוכ"י בבני יששכר (תשרי מאמר ד דרוש א) בביאור הגמרא (יומא פו:) גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם, כי עיקר התשובה הוא פשפוש במעשיו אשר הכעיס את הש"י בעברו רצונו, ותיכף יעזוב את החטא לגמרי ויתוודה על העבר ויבקש רחמים שיכפר ויסלח אל טוב וסלח, והנה אין בכח האנושי שיזכור כל המעשים אשר חלפו ועברו עליו להתחרט ולהתוודות עליהם, ועל זה אמרו בזוהר הקדוש (בלק דף קצה:) בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ודיו, כי על ידי התשובה על הנזכרות, השי"ת יסלח גם על הנשכחות אשר לא ביקש עליהם בתורת חסד ונדבה. וזה שאמר גדול"ה תשובה, היינו שיש בכח התשובה ממדת הגדולה והחסד, על דרך הכתוב (דברי הימים-א כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה, שמביאה רפאות הרבה לעול"ם, פי' אפילו לדברים הנעלמים והנסתרים שלא ביקש הבעל תשובה עליהן סליחה בפירוש, כי כאשר ישוב בתשובה על הנזכרות, תרפאהו התשובה גם על הנשכחות, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מאמרם ז"ל (רש"י ר"פ בראשית) בראשית ברא אלהים, ולא אמר ברא הוי"ה, שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ

ושמים. ותמהו המפרשים וכי שייך לומר שיש איזה שינוי רצון למעלה ח"ו.

אך ביאור הענין, כי אמרו חז"ל במדרש (ב"ר פ"א ס"ד) ובזוה"ק (בראשית דף כג.) שהתשובה קודמת לעולם אשר בה יתקן האדם מאי דחב, אמנם כאשר עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, היה צריך להיות שב ומתוודה בפירוש ומודה ועוזב ירוחם, אבל הנשכחות לא היו נמחלים כיון שלא שב עליהם במפורש. אכן כיון שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, כי טבע האדם להיות בעל שכחה ואינו זוכר פעולותיו לשוב ולהתחרט עליהם, והיאך יהיה קיום לעולם בלא התשובה, לפיכך הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, וגדול"ה תשובה לעורר מדת החסד והרחמים שמביאה רפאות לעול"ם, שעל ידי התשובה על הנזכרות נסלח לו גם הנעלמות והנשכחות.

וידועים דברי א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אחרי) דכיון שהנהגתו יתברך במדת הרחמים הוא בשביל קיום העולם, לכן אדם שחושש לקיום העולם, הקב"ה דן אותו במדת הרחמים מדה כנגד מדה, אבל מי שאינו חושש לקיום העולם, נשאר עומד על תחלת המחשבה שהוא במדת הדין ח"ו, עכ"ד זי"ע.

ובזה יש לפרש מה שכתב רב סעדיה גאון ז"ל בטעמי מצות תקיעת שופר (ענין השלישי) שהוא בא להזכיר מעמד הר סיני, שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד. והוא כי היום הזה הוא יום הדין והקב"ה יושב על כסא דין וחוקר ובודק מעשי איש ופקודתו, וכפי טעם הפשוט של מצוה זו, כמו שכתב רב סעדיה גאון (ענין השני) כי היום הזה הוא ראשון לעשרת ימי תשובה, ותוקעין בו בשופר להכריז על ראשינו כמי שמזהיר ואומר כל הרוצה לשוב ישוב. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' תשובה ה"ד). אך הלא טבע יצור מין האנושי שהוא בעל שכחה, ואינו עושה תשובה על הנשכחות הימנו, ובמה נצטדק ביום הדין כאשר לא שבנו בתשובה על הכל, ולכן תוקעין בשופר להזכיר מעמד הר סיני, דמבואר בגמרא (שבת פח.) שהתנה הקב"ה תנאי עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. נמצא שעל ידינו מקבלי התורה נתקיים ארץ ומלואה, ולכן ראוי ונכון שהקב"ה יתנהג עמנו במדת הרחמים שהוא בשביל קיום העולם, ועל ידי התשובה על הנזכרות יתנהג עמנו במדת הרחמים לסלוח לנו גם על הנשכחות, והשי"ת אל טוב וסלח מוחל וסולח לעדת ישורון.

ולזה אמרו חז"ל במדרש (תנחומא האזינו ס"ד) שהתשובה מועלת רק לישראל, ולא לאומות העולם. והקשו המפרשים וכי משוא פנים יש בדבר, ותו הלא חזינן שהועיל תשובה לקין ולאנשי נינוה. ולפי האמור מיושב, כי כאשר שב במפורש שמתוודה על חטאיו ומבקש סליחה עליהם, ודאי שמועיל תשובה לכל, ולא ננעל דלת בפני השבין חס ושלום יהיה מי שיהיה, אך חיבה יתירה נודעת לישראל מקבלי התורה, שהקב"ה מתנהג עמנו במדת הרחמים ומוחל וסולח גם על הנשכחות הגם שלא נזכרו להתוודות ולבקש סליחה עליהם, מדה כנגד מדה בשביל שקיימנו את העולם בקבלת התורה, וחיבה זו לא נמצא באומות העולם.

והיינו דאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט טז), שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים. פי' כי דוקא בני ישראל מפתין את בוראם בתרועה, על ידי שבתקיעת שופר נתעורר זכות של מתן תורה, שאז היו חוששין לקיום העולם, ובכן מתעורר מדת הרחמים שהוא לצורך קיום העולם, ומועיל התשובה לכפר הן על הנזכרות והן על הנשכחות.

ונקדים עוד מה שכתבו א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' פינחס) וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (ראש השנה אות פ) שניהם מתנבאים בסגנון אחת זי"ע, שהשומר שבת כהלכתו זוכה למדת הרחמים, כי כתב באור החיים הקדוש (פ' בראשית) לפרש הכתוב (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא נאמר כי בששת ימים, דבשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם לעמוד זולת ששת ימים, והשומר שבת ביום השביעי חוזר ומשפיע נפש לעולם להתקיים עוד ששת ימים, עכ"ד. נמצא שהשומר שבת כהלכתו הוא חושש על קיום העולם, לכן מדה כנגד מדה הקב"ה מתנהג עמו במדת הרחמים שהוא בשביל קיום העולם, עכ"ד. ובכן

היות שהשומר שבת כהלכתו מתעורר עליו מדת הרחמים שהוא בשביל קיום העולם, על כן כאשר שב בתשובה על הנזכרות, הקב"ה מוחל לו גם על הנשכחות. (ועיין בברך משה לש"ש אות ה כעין זה).

ומעתה יובן מה שבטלו חכמים מצות תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, כי מאחר שתכלית תקיעת שופר בא לעורר מדת הרחמים על בני ישראל, על ידי שהשופר מזכיר מתן תורה שאז נתקיים העולם על ידינו, ולכן מהראוי להתנהג עמנו במדת הרחמים עבור קיום העולם, והלא פעולה זו נעשית ומתעורר גם על ידי עצם שמירת שבת קודש, כי כל השומר שבת מקיים את העולם ומשפיע נפש לקיום העולם, ועל כן ראוי להתנהג עם כל ישראל שומרי שבת במדת הרחמים לצורך קיום העולם, ולמחול להם על כל החטאים אף על הנשכחות, ושוב אין צורך עוד לתקיעת שופר בראש השנה כשחל בשבת קודש.

וזה שאמר הכתוב בחודש השביעי באחד לחודש שבתון, פי' כאשר יחול אחד לחודש ביום שבת קודש, אז זכרון תרועה, תרועה רומז על פגם הנשמה (של"ה מס' ראש השנה פרק תורה אור), והיינו אף אם הוא רק זכרו"ן תרוע"ה, שעושין תשובה רק על הפגמים הנזכרות ואינם שבין ומתחרטים על הנשכחות, עם כל זה מתכפר הכל הן הנזכרות והן הנשכחות, אף כי כל מלאכת עבודה לא תעשו, שאינם תוקעים בשופר בפועל, עם כל זה מתעורר מדת הרחמים בכח שמירת שבת קודש.

*

היוצא לנו מכל האמור, גודל חסדי המקום ב"ה, שאם האדם שב על הנזכרות השי"ת מוחל גם על הנשכחות, אבל על הנזכרות צריך לשוב בתשובה שלימה. והנה כולנו מאמינים בני מאמינים אשר ביום הזה הקב"ה יושב על כסא דין, מלך במשפט יעמיד ארץ, ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום, כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, והוא חוקר ובוחן ובודק נפש כל חי, לפניו נגלו כל תעלומות הנגלות והנסתרות, ולתכלית זה נצטווינו לתקוע בשופר כדי להתעורר לתשובה, וביום הזה שחל בשבת ואין תוקעין בשופר, צריך כל אחד ואחד בעצמו להתעורר לתשובה, לעשות חשבון הנפש אמיתי על כל מעשיו הנזכרות לו מה שעשה ביום ובלילה, אין מן הצורך שאחד יפרש לזולתו, כי כל לב יודע מרת נפשו, מה היו מעשיו ואיך נראו קיום מצותיו בכל ימות השנה, וגם לרבות יחשוב ויתבונן מיום הוולדו עד היום הזה, וישוב בתשובה שלימה בחרטה גמורה על הכל. והגם דאיתא בפוסקים (בית יוסף או"ח סי' תקפ"ד) **שאין אומרים וידוי בראש השנה, כבר כתבו האחרונים** (של"ה מס' ראש השנה פרק נר מצוה) **דבמחשבה מותר להתוודות, ויתחרט בחרטה מעומק הלב שלא ישוב לכסלו עוד, ויקבל על עצמו בקבלה גמורה לתקן מעשיו, ואז השי"ת ימחול גם על הנשכחות.**

היום יכתב בספר הזכרונות החיים והמות, אנו מתפללין זכרנו לחיים כתבינו בספר החיים, **שיהיה לנו כתיבה וחתימה טובה, השנה שעברה עלינו היה שנה קשה לכללית ישראל, כל לבב דוי וכל ראש לחלי ממה שסבלנו, כמה נפשות יקרות מישראל נעדרו בעוה"ר בחולאת המדבקת הנוראה והולכת ממקום למקום רח"ל, ולדאבון לבינו עדיין לא הונח לנו, כמה חולי ישראל עודם מצפים לישועה, פעם אחת כשדרש כ"ק מרן דו"ז זללה"ה דברי כבושין ביום ראש השנה לאחר שהיה מהפיכה בעולם, נענה ואמר "ווען אונז וואלט מיר ווען געוואוסט פאריאר וואס פארא שווארצע חתימה עס וועט אפגעשריבן, וואלטן מיר איינגעריסן, און מען וואלט נישט ארויס פון ביהמ"ד".**

אנן מה נעני אבתריה, בשנה העבר התפללנו זכרינו לחיים, התפללנו אבינו מלכנו מנע מגיפה **מנחלתיך, לדאבוניני ובעוה"ר לא נתקבל תפלתינו, הכתיבה וחתימה לא היה לטובה, לא עלה על לבינו עד כמה הדברים מגיעים, עתה הגיע השעה לפעול דבר זה, לא אמרנו היום בשבת תפלת אבינו מלכינו, בכן עכשיו הבא נבא בתפלה לפני ה', אבינו מלכינו מנע מגיפה מנחלתך, אבינו מלכינו שלח רפואה שלימה לחולי עמך. כלל ישראל זקוק לרחמים מרובים בכמה ענינים ישועות ורפואות, בני חיי ומזוני וכל מילי דמיטב, אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.**

*

ואסיים בדברי ברכה, כתבו דורשי רשומות (חמרא

טבא פ׳ תבא) בפסוק (דברים כח ט) יקימך ה׳ לו לעם קדוש גימטריא שופר.

ויל״פ על פי מה שכתב א״ז זללה״ה בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות סז) בסגולת מניעת תקיעת שופר בראש השנה כשחל בשבת, שהוא תקנת חכמים, כי אמרו חז״ל (יבמות כ.) המקיים דברי חכמים נקרא קדוש. ואיתא במדרש (שמו״ר פל״ח ס״ב) ישראל אומרים לפני הקב״ה, אתה אומר קדושים תהיו, הסר מעלינו המות, והשיב הקב״ה אי אפשר שכבר נגזרה גזירה. אמנם זה כלפי מיתה טבעית במועד לכל חי בארץ הבא מחטא אדם הראשון, אבל ענין מיתה הבא מכח מערכת השמים ומגיפה מכח עיפוש האויר רח״ל, על זה ודאי קם דינא שאם מקיימים דברי חכמים ינצלו מזה, ואם כן בראש השנה כשחל בשבת ואנו שומעין לקול חכמים שלא לתקוע בשופר, על ידי זה אנו נזכרים לחיים, כי אנחנו בבחינת קדושים שמקיימים דברי חכמים, ועל ידי זה יסר השי״ת מעלינו המות. וזהו בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, היינו כשחל בשבת שאז הוא רק זכרון תרועה, על ידי זה מקרא קודש, אתם נקראים קודש, הגם דמן התורה כל מלאכת עבודה לא תעשו, ותקיעת שופר איננו עבודה, עם כל זה אינם תוקעים מכח תקנת חז״ל, ועל כן נקראים קדושים, וזה מגין ממגיפה, עכ״ד זיעוע״י. ובטוחים אנו שכאשר אמר זקיני בשעתו ונגזר בבית דין של מטה, ודאי שכך פוסקין בבית של מעלה, וביום הזה ראש השנה שחל בשבת שאנו מונעים עצמינו ואין תוקעין בשופר, הרי זה יגן עלינו לינצל מן המחלה ולזכות לחיים טובים.

ובזה יתבאר הרמז יקימך ה׳ ל״ו לע״ם קדו״ש בגימטריא שופ״ר, להורות שעל ידי שאנו מקיימים תקנת חכמים במצות תקיעת שופר, שגזרו שלא לתקוע כשחל ראש השנה בשבת, על ידי כן אנו נקראים בשם קדושים, ובדין הוא שננצל מן המגיפה, חיים ושלום יהיה לנו ולכל ישראל. והשי״ת יעזרנו שתהא השנה הזאת הבאה לקראתינו לשלום שנה טובה ומבורכת, שנה טובה ומתוקה, ונזכה לגמר חתימה טובה לחיים ולשלום, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה, תשועה עולה תשפ״א, ובשנה זו יהיה לנו תשועה גדולה, גאולה וישועה, בביאת גואל צדק בב״א.

סעודת יום א׳ דראש השנה

בתפלת מוסף (ברכת זכרונות) כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך. יש לדקדק כפל הלשון למה.

ויתבאר על פי מאמרם ז״ל (יומא פו:) בתשובה מיראה הזדונות נעשות שגגות, ובתשובה מאהבה הזדונות נעשות זכיות. ויש לחקור דהתינח הזדונות אשר האיש מתחרט ושב עליהם בתשובה מאהבה, ודאי שהן יתהפכו לזכיות, אך הלא טבע האנושי שהוא בעל שכחה, ואינו זוכר את כל מעשיו להתחרט ולשוב עליהם, ובמה יתוקנו מעשיו הנשכחות שיתהפכו לזכיות.

אמנם בבני יששכר (תשרי מאמר ד דרוש א) הביא דברי הזוה״ק (בלק דף קצה:) דבכגון דא אתמר (פסחים ח.) בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ודיו, שעל ידי התשובה על הנזכרות, השי״ת יסלח גם על הנשכחות אשר לא ביקש עליהם, עכ״ד. ובכן כיון שהקב״ה הוא חנון המרב״ה לסלוח גם על הנשכחות, מסתבר שברוב טובו וחסדו יתברך כאשר האדם עושה תשובה מאהבה על הנזכרות, הקב״ה מהפך גם את הנשכחות לזכיות.

ובזה יתבאר כפל הלשון, כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, היינו הגם שהתשובה והוידוי הוא רק על הנזכרות, עם כל זה הקב״ה ברוב רחמיו זוכר אף הנשכחות לסלוח לעמו, ומוסיף ואמר שלא רק במחילת העון בלבד הקב״ה זוכר אותם, אלא אף גם לגבי הפיכת העבירות לזכיות בתשובה מאהבה, אין שכחה לפני כסא כבודך, וגם הנשכחות מהתפכות לזכיות, ואף שהאדם התחרט והתוודה רק על הנזכרות, כיון שהקב״ה זוכר מעשה כולם הנזכרות והנשכחות, על כן הוא סולח ומוחל את הכל, ומעלה ארוכה ומרפא גם על הנשכחות להפכן לזכות.

ס״ג יום א׳ דראש השנה שחל בשבת

אתם נצבים היום כולכם לפני ה׳ אלהיכם, ופירש״י כששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים,

הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום כו', כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, כך עתיד להאיר לכם. ולכאורה הוא תמוה רבתי, הלא משה אמר להם דברי כבושין ותוכחה כדי להפחידם מאימת הדין, ולמה הרגיעם עכשיו באומרו אתם נצבים היום. גם יש להבין מהו הדמיון כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, הלא בעת שהוא מאפיל כבר עבר היום ונחשב ללילה של יום המחרת.

ואפ"ל בהקדם דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (ראש השנה אות פד) בביאור מאמר המשנה במס' ראש השנה (דף ל:) בראשונה היה מקבלין עדות החודש כל היום, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר, התקינו וכו' שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הכוונה כי כאשר היו הדורות כתיקונן היה להם מצות ומעשים טובים לבא לפני המלך ביום הדין, ובבוא יום ראש השנה היו מקבלין בשמי מעל עדות החודש כל היום, כי כל היום באו פרקליטים ומליצי יושר ללמד סנגוריא על ישראל, ואז היה די ביום אחד ראש השנה, פעם אחת נשתהו העדים לבוא, היינו שחסרו המליצים הטובים כי לא היו לישראל זכותים, ונתקלקלו הלוים בשיר, התקינו חכמינו ז"ל לטובתינו שני ימים טובים של ראש השנה, שיהא אותו היום קודש ולמחר קודש, וכולי האי ואולי, עכ"ד.

ויש להוסיף בביאור הענין, כי מבואר בזוה"ק (פינחס דף רלא.) יומא קמא דראש השנה דינא קשיא ויומא תניינא דינא רפיא, ולזה התקינו שיהא אותו היום קודש ולמחר קודש, כדי שתהיה גמר הדין ביום השני שהוא דינא רפיא, וממילא אין מדקדקין כל כך.

ונקדים עוד דברי מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' ויחי עמוד תקמו) בביאור הענין שנקברה רחל אמינו באמצע הדרך, והטעם מפורש ברש"י (פ' ויחי) שהיתה על פי הדיבור, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבוזראדן ויהיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים. ביאור הדבר למה נבחרה רחל דייקא מכל האמהות, כי דרשו חז"ל (סנהדרין יט:) בפסוק (תהלים עז טז) גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה, וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד, אלא יעקב ילד ויוסף כילכל לפיכך נקראו על שמו. נמצא שכל ישראל נחשבים לבניה של רחל, ולכן נבחרה רחל אמינו לכך שתהיה נכנסת בעובי הקורה לאפושי ברחמי, עכ"ד.

ובבני יששכר (תשרי מאמר ב אות יא) כתב בטעם שעושין סימנים בראש השנה דוקא בלילה הראשונה, דהנה לילה ראשונה היא בחינת לאה ולילה שניה בחינת רחל (פרע"ח שער ראש השנה פ"א), ורחל מסרה הסימנים ללאה (מגילה יג:), עכ"ד. ובזה יתבאר על פי פשטות מה שיום השני הוא דינא רפיא, היות שהוא נגד רחל אמינו, והיא נכנסת בעובי הקורה לאפושי ברחמי, רחל מבכה על בניה ומצטרפת תפלותה עם תפלותינו, ועל ידה מתעורר רחמים על כל ישראל.

ובזה יתבארו דברי רש"י, כששמעו ישראל צ"ח תוכחות הוריקו פניהם, והגם שידעו שתכלית הדברי תוכחה הוא בכדי שיתעוררו לתשובה, אך הבינו מזה עד כמה מדת הדין והמקטריגים מתאמצים להביא עליהם עונשים קשים ומרים, ולכן הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, כי לא ידעו במה יוכלו להמתיק תוקפא דדינא, ואם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין. התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, רמז על ראש השנה שנקרא היום (זוהר פינחס דף רלא.), ועל זה פירש"י כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, דתרי יומי דראש השנה יומא אריכתא הוא (וכמו שנפסק בשו"ע או"ח סי' שצ"ג ס"א, ובב"י סי' תקט"ו בשם הרשב"א), ובאמצעו של יומו מאפיל לפנות ערב וחוזר ומאיר בעלות השחר, ובזה ניחמם משה רבינו שיום הדין בראש השנה יוכלל בתוכו שני ימים, ויום השני הוא דינא רפיא, ואז יומתקו הדינים והגבורות מעל בני ישראל.

ומה נמלצו לחכי מאמר קודש של כ"ק מרן דו"ז זללה"ה לאחר עבודת היום הראשון דראש השנה 'דאם שוועדסטע איז שוין אריבער', והיינו שיום הראשון הוא דינא קשיא ויום השני הוא דינא רפיא. ועיקר מדת הדין הוא ביומא קמא, אבל עדיין יכולין לתקן אף ביום השני, ואדרבה לפי האמור נמצא שביום השני העבודה הוא בקל יותר, כיון שאז עומדת רחל אמינו ומתפללת במליצה ישרה על בני ישראל, ולכן ביום השני אומרים ההפטורה של תפלת רחל אמינו,

מה שהיא עומדת ומבקשת רחמים על ישראל, ובטוחה תפלתה שאינה חוזרת ריקם, וכמ"ש (ירמיה לא טו) יש שכר לפעולתך וגו' ויש תקוה לאחריתך.

או יאמר קרוב לזה בביאור דברי רשיז"ל, כששמעו ישראל צ"ח תוכחות הוריקו פניהם, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. והוא בהקדם מה שכתבו האחרונים (שו"ת חתם סופר אה"ע סי' ס"ד בשם סמ"ג, בית יצחק חו"מ דרוש טז אות טו) דגזירת שמא יעבירנו בשופר היתה תקנת משה רבינו ע"ה. ולפי זה יש לומר כי כאשר שמעו בני ישראל צ"ח תוכחות, הבינו מזה עד כמה קשה מדת הדין והמקטרג, אך הלא לעומת זה נתן לנו הקב"ה מצוה יקרה של תקיעת שופר, ותכלית השופר תעיר ותריע להכרית כל מריע ולסתום פי המקטרג, וזה שהוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, היינו בראש השנה שחל בשבת שאין תוקעין בשופר, איך נפתנו בלא תרועה. ופיייסם משה רבינו אתם נצבים היום, ופירש"י כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, רמז על יומא דראש השנה שהתקינו שיהיה היום קודש ולמחר קודש, והוא יומא אריכתא שהוא כולל שני ימים, ועיקר המתקת הדינים הוא ביום השני שהוא דינא רפיא. גם נרמז בו ענין תקיעת שופר, וכמו שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נצבים) אתם נצבי"ם היום רומז על מצות תקיעת שופר בראש השנה שמצותו בעמידה (או"ח סימן תקפ"ה ס"א), והיינו שתקיעת שופר ביום השני ממתיק מדת הדין. ומשום הכי קי"ל (טור או"ח סי' תכ"ח) לא אד"ו ראש, כדי שיום השני לעולם לא תחול בשבת, כי עיקר המתקת הדין הוא בתקיעת שופר ביום השני, על ידי תפלתה של רחל אמינו העומדת בו ביום ומתפללת על בני ישראל, ועל ידי זה נפעל התעוררות רחמים על כל ישראל. והשי"ת יגמור החתימה לטובה לכל ישראל, ונזכה לשנה טובה ומבורכת ולגאולה וישועה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל ב' דראש השנה

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה (תהלים קיח ה). בשו"ע (סי' תק"צ ס"ט) אם תקע בצד הרחב של השופר לא יצא, וכתב הבית יוסף שם בשם הר"ן, ותנא יהיב סימנא מן המצר קראתי יה, עכ"ד. ואנו אומרים פסוק זה קודם התקיעות.

ויתבאר בהקדם מה שכתב בשל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה פרק תורה אור) בשם האריז"ל בסוד תקיעת שופר, כשיתקע יכוון בשם הוי"ה הנעשה בקול השופר בזה האופן, י' הוא פיו הקצר, ה הוא הבל המכנים, ו הוא קול הנמשך בתוך השופר, ה הוא הבל המוציא, עכ"ד. [וזה שאמר (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה, פי' שיודעים לעורר מדת הרחמים בתרועה, על ידי הוי"ה באור פניך יהלכון, היינו שהם מכוונים שם הוי"ה הנעשה בשעת התקיעות]. ולפי זה בתחלת התקיעה כשמכנים הבל בצד הקצר, מתעורר שם י"ה.

והנה כתב הבני יששכר (שבת מאמר ו אות טו) אהא דאמרינן (קידושין לט:) בישראל מחשבה טובה הקב"ה מחשבה מצרפה למעשה, הטעם כי ישראל דבקים בהשם הוי"ה ב"ה, כמו שכתוב (דברים ד ד) ואתם הדבקים בהוי"ה אלהיכם, והנה בהשם הוי"ה ב"ה אותיות ו"ה מורים על המעשה י"ה על המחשבה (תיקו"ז תיקון כא דף נט.), וכיון שישראל דבקים בהוי"ה ברוך הוא, אם כן גם המחשבה כמעשה תחשב, עכ"ד.

ובזה יתפרש מה שאומרים בליל ראש השנה (תהלים כד א) לדוד מזמור להוי"ה הארץ ומלואה, כדי לעורר שם הוי"ה ב"ה, למען ירבו זכיותינו, הן מכח המחשבות טובות הנרמזים באותיות י"ה, והן מכח המעשים טובים הנרמזים באותיות ו"ה.

והאומנם גם בתקיעת שופר העיקר הוא המחשבה שבלב, וכמו שהאריך א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות מט ואות סד) שבשעת תקיעת שופר ראוי לכל אחד לקבל על עצמו ענין מסירת נפש בשביל קדושת שמו ית', כמו שאמרו (ראש השנה טז.) תקעו לפני בשופר של איל ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמיכם לפני, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, עכ"ד. ולכן תוקעין במקום הקצר, כדי לעורר שם י"ה שהוא נגד המחשבה, ויצטרף לנו המחשבה טובה של מסירות נפש שאנו מקבלים כאילו עקדנו עצמינו לפניו יתברך.

ובזה יתבאר הכתוב שאומרים לפני תקיעת שופר, מן המצר קראתי י"ה, היינו שמתעורר שם י"ה בזה שאני תוקע בשופר בצד הקצר, ועל כן עניני במרחב י"ה, שיחשב המחשבה של מסירות נפש כמעשה כאילו עקדנו עצמינו לפניו.

ומתאמרא משמיה דהרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע (הובא בבית אהרן לפסח) במשנה (יבמות ב.) חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף העולם, שזה רומז על השם י"ה, שהוא מגין על כלל ישראל, ופוטר אותם מכל הצרות עד עולם, עכ"ד. ובכן כיון שבתקיעה בצד המיצר של השופר מתעורר שם י"ה, על כן אנו מתפללין מן המצר קראתי יה עניני במרח"ב יה, שנזכה להפטר מכל הצרות, ומתוך צרה המציאנו רוחה.

דרשה לפני תקיעת שופר

יום ב' דראש השנה

בחודש השביעי באחד לחודש (ויקרא כג כד), איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) יהודה ברבי נחמן פתח (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מה טעם עלה אלהים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

ואפ"ל דהנה ביום הזה הקב"ה יושב על כסא דין והוא שופט את כל העולם כולו, ומהראוי היה שנרבה בתפלה ובתחנונים, אולי יחוס אולי ירחם. אך הלא מרוב תאות הבהמית והארציות שלנו, אטומים מבטא שפתינו, ועל ידי זה הדיבור שלנו הוא בגלות כמבואר בתפארת שלמה (פ' בשלח), ואין אנו יכולים להוציא דיבור של תפלה בלב שלם, ואיך נזכה לפעול דבר ישועה ורחמים.

אמנם איתא בגמרא (ברכות ו.) מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר (תהלים פב א) אלהים נצב בעדת אל. ובכן כיון שאנחנו נמצאים בבית המדרש, אין צורך עוד להשתמש בכלי הדיבור, כי הקב"ה מצוי כאן, והוא מביט ורואה לבבינו הנשברות, ויודע כל מחסורינו כאילו היינו פורטם.

אך כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (בדרושים לראש השנה אות יג) אמרו חז"ל (מגילה כח.) אסור להסתכל בפני אדם רשע, והקב"ה שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ג), על כן צריך לשוב בתשובה כדי שאבינו הרחמן יכול להסתכל בפנינו, ובזה יתבאר דרשתם ז"ל (חגיגה ב.) כדרך שבא לראות כך בא ליראות, היינו שלא יהיה רשע דאסור להסתכל בפניו, עכ"ד. ולפי זה נפל פיתא בבירא, כי מה תקנה הוא זה לבוא בבתי מדרשות ושם אין צריך בדיבורים, הלא מחמת כובד החטאים אי אפשר כביכול להקב"ה להסתכל בפנינו, ואיך נזכה לישועות רבות הנצרכות.

אכן איתא בגמרא (קידושין מט:) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. ומזה הוכיחו הקדמונים (בית אלקים להמבי"ט שער התשובה פ"ב) שעיקר התשובה הוא החרטה בלב ואינו צריך פעולה, רק ברגע כמימרא, חרטה מעומק הלב וקבלה טובה על העתיד.

ובזה יתבאר טעם מצות תקיעת שופר, שסגולתו לעורר לתשובה כמו שכתבו רב סעדיה גאון (טעמי השופר ענין השני) והרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' תשובה ה"ד), והיינו עכ"פ הרהור תשובה באותו רגע ממש, ולכך קול התרועה הוא גוחי גניח ויללי יליל (ראש השנה לד.), להורות על החרטה מעומק הלב, ועל ידי שיש לו באותו רגע הרהור תשובה אמיתי, הרי הוא בגדר צדיק, והקב"ה מסתכל בפנינו ורואה את כל בקשותינו אף בלא דיבור ומבטא שפתים והוא ממלא את כל משאלות לבבינו לטובה.

וזה שאנו אומרים (תפלת מוסף דראש השנה) ארשת שפתינו יערב לפניך אל רם ונשא מבין ומאזין מביט ומקשיב לקול תקיעתינו. וצריך ביאור אומרו מביט, שהוא מיותר לכאורה ובלתי מובן. ולפי האמור יתפרש, כי בעת שתוקעין בשופר ומתעוררים לתשובה באותו רגע, אז השי"ת מביט ומקשיב גם לתפלתינו,

ועם שלא נוכל להוציא הבקשה בפה כי הדיבור אצלינו בגלות, הקב"ה מביט בלבבינו ומקשיב את תפלותינו. וזהו (בתפלת מוסף) כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך, כי באותו רגע של קול שופר והתעוררות תשובה, הקב"ה מאזין תרועה היינו הלבבות נשברות של גנוחי גנוח וילילי יליל, וזהו ואין דומה לך, כי ברגע זו הוא מסתכל בלבינו והוא רואה כל הבקשות, ושוב אין צורך לפרש התפלה במבטא שפתים.

ועל פי זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. הכוונה בזה, כי כאשר שמעו בני ישראל את התוכחות, הבינו שזה יהיה מחמת העוונות, כי המה ידעו שאין יסורין בלא עון (שבת נה.), ומבואר בספה"ק (זוהר אחרי דף עו., ראשית חכמה שער היראה פ"ט) שהעוונות נרשמים על פניו ומצחו של האדם, וזה שהוריקו פניהם, שנפחדו על אותו זמן שיהיו פניהם מוריקות מחמת העוונות, ולא יוכל הקב"ה להסתכל בפניהם, דהא אסור להסתכל בפני וכו', ועל כן אמרו מי יוכל לעמו"ד באלו, על דרך אומרם ז"ל (ברכות ו:) אין עמידה אלא תפלה, הלא אז יהיה הדיבור בגלות וכיצד נוכל להתפלל ולעורר ישועה. ופייסם משה רבינו אתם נצבים היו"ם כלכם לפני ה' אלקיכם, ומפרש א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נצבים) דקאי על תקיעת שופר בראש השנה שמצותו בעמידה (או"ח סימן תקפ"ה ס"א). והיינו שאז ברגע ההוא מתעוררים לתשובה, ושוב איננו רשע, ובשעה זו הקב"ה מסתכל בפנימיות לבבינו ורואה כל הבקשות.

וזהו ביאור דברי המדרש, בשעה שעולה על כסא דין בדין הוא עולה, שנסתם כח הדיבור והתפלה מחמת העונות, אמנם כשישראל תוקעין בשופר ומתעוררין לתשובה עכ"פ על רגע חדא, אז הקב"ה מביט ורואה כל הבקשות החרותים על לבבינו הנשבר, והוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ומרחם עליהם למלא כל הבקשות והתפלות של צרכי בני ישראל בני חיי ומזוני.

מה נאמר מה נדבר, הלא כח הדיבור סגור ומסוגר, צרכי עם ישראל מרובים, הן הצרכים בכללית ישראל, והן הצרכים של כל אחד בפרטית בקשות רבות, נחשוב חשבון הנפש אמיתי, ולנו בושת הפנים, כי מה שאין הקב"ה יכול להסתכל בפנינו הוא לנו בושה גדולה. ובכן הבא נבא ונתעורר בתשובה מעמקי הלב בחרטה על העבר וקבלה הטובה על העתיד, לב יודע מרת נפשו מה שצריך לתקן, ורק על ידי הרהור תשובה אמיתי נזכה שהשי"ת יסתכל בפנינו וירא בקשתינו ותפלותינו, וימלא כל משאלות לבבינו לטובה לטב ולחיין ולשלם.

*

עוד יש לומר בביאור המדרש, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מה טעם עלה אלהים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא דין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

ויל"פ דהנה כל מצוה שבתורה יש לה סגולה מיוחדת כפי פעולת האבר בעשיית המצוה ההוא, ולפי זה יש לומר לגבי מצות תקיעת שופר, שהגם שהאריכו הפוסקים אם עיקר המצוה תליא בשמיעה או בתקיעה (עיין בטור סי' תקפ"ה ובמטה אפרים ס"י, וביום תרועה ראש השנה כט. ד"ה חש"ו), אך זה ודאי שפעולת המצוה נעשית על ידי אברי הנשימה, ובכן יש לומר שסגולת מצות תקיעת שופר להמשיך רפואה להנצל ממחלה הנוראה שנתפשטה לאחרונה, שהיא תלויה באברי הנשימה, כי מצות תקיעת שופר מגנת על אברי נשימה של כל ישראל שיהיו בבריאות השלימות. וזהו בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין הקב"ה יושב בכסא רחמים ומרחם עליהם, היינו להציל כל בני ישראל מכל מחלה.

אמנם בשעה זו עלינו להתעורר בדברי הנביא (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעי"ר ועם לא יחרדו, היינו על מה שתוקעים בשופר בבתי העיר לצורך חולים רבים שאינם יכולים לבא לבית המדרש להתפלל בציבור, ועל זה צווח הנביא בתמיה, איך העם לא יחרדו, מאימת יום הדין ומפחד הנפוצה בכל מקום, מי יחיה ומי ימות, מי במגיפה, הבה נעורר רחמים בעד

אחינו כל בית ישראל שננצל מכל צרה וצוקה מכל נגע ומחלה.

*

ואשיבה אל הראשונות, ונפרש בזה נוסח התפלה, ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום הזכרון הזה יום תרועה מקרא קודש זכר ליציאת מצרים. והקשה א"ז בישמח משה (שיח ספונים אות ד) מאי שאטייה יציאת מצרים לכאן.

ואפ"ל על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (הו"ר אות ז) לגבי הלכה זו דאסור להסתכל בפני אדם רשע, שזה לא נאמרה אלא לבני אדם, מה שאין כן אצל הבורא יתברך שהעבר וההוה והעתיד אצלו כולן שוין, וגלוי לפניו העתידות שסוף כל סוף נשוב בתשובה שלימה בסוף הגלות וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מהל' תשובה), ולכן על שם העתיד נחשב כאילו כבר זכינו לתשובה ומותר להסתכל בפנינו גם עתה. ובזה יתבאר הכתוב (שמות ב כה) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, דלכאורה הלא בני ישראל במצרים היו משוקעים במ"ט שערי טומאה והיאך ראה אותם אלהים, והלא אסור להסתכל וכו', ועל זה מתרץ וידע אלהים, שהקב"ה יודע העתידות והיה גלוי לפניו שהם עתידין ביציאת מצרים לשוב בתשובה שלימה ולקבל את התורה, ואז יהיו ראויים להסתכל בפניהם, ומכח ידיעה זו מיד וירא אלהים את בני ישראל, אף כי באותה שעה עדיין לא היו ראויים להסתכל בפניהם, עכ"ד זיעוע"י.

וזהו ביאור מאמרינו ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה יום תרועה, שסגולתו לעורר רחמים, ואם תאמר היאך הקב"ה מקבל תקיעותינו ותפלותינו הלא אסור להסתכל וכו', לזה אנו אומרים זכר ליציאת מצרים, ששם נאמר וירא אלהים את בני ישראל שהסתכל בפניהם כיון שהיה גלוי וידוע לפניו טוב העתיד, וכמו כן יסתכל הקב"ה בפנינו, כי יצרף טוב העתיד.

ויעזור השי"ת שנזכה לשנת אורה שנת ברכה שנת גאולה וישועה, ויתקבל תפלות ותקיעות בני ישראל בכל מקום שהם ברחמים וברצון, ויקויים בנו הכתוב אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, יודעי תרועה בגימטריא **תשפ"א**, שנזכה בשנה זו להיות יודעי תרועה, בעת שיתקיים תפלתינו תקע בשופר גדול לחרותינו, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת יום ב' דראש השנה

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה (תהלים קיח ה). אומרים פסוק זה לפני תקיעת שופר, ובוודאי יש בו איזה שייכות.

ויתבאר בהקדם מה שכתב בשל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה פרק תורה אור) בשם האריז"ל בסוד תקיעת שופר, כשיתקע יכוון בשם הוי"ה הנעשה בקול השופר בזה האופן, י' הוא פיו הקצר, ה' הוא הבל המכנים, ו' הוא קול הנמשך בתוך השופר, ה' הוא הבל המוציא, עכ"ד. נמצא בתחלת התקיעה כשמכנים הבל בצד הקצר מתעורר שם י"ה.

והנה כתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות ס) איתא בכוונת שופר (פרע"ח שער השופר פ"ב) לכוון **שופר** בא"ת ב"ש בפו"ג, עולה צ"א מספר הוי"ה **אדנ"י**. ואני מוסיף שעולה שם קדוש **פא"י**, ראשי תיבות (תהלים קמה טז) **פותח את ידיך**, שם של פרנסה (פרע"ח שער הזמירות פ"ה). ואפשר שזה שאמרו חז"ל (שבת קיז:) תקיעת שופר ורדיית הפת, היינו לתקיעת שופר ולהוריד על ידי זה שפע פרנסה, חכמה ואינה מלאכה. וזה שאמר הכתוב (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה וגו', היינו בשביל הנעלם, היינו שם פא"י הטמיר ונעלם באותיות של שופר, כי חק [לישנא דמזוני (ביצה טז.)], לישראל הוא משפט וגו', ומשם זה בא פרנסה. וזה סוד (תהלים פט טז) **אשרי העם יודעי תרועה**, ר"ל הכוונה שבו, באור פניך יהלכון, ר"ל בשביל המכוסה שהוא שם **פא"י ראשי תיבות אור פניך יהלכון**, עכ"ד. (וע"ע בתפארת שלמה לראש השנה).

עוד זאת נקדים דברי האריז"ל (פרי עץ חיים שער הקדישים פ"ג) בכוונת יהא שמיה רבא, שהשם י"ה יש לו שלשה מילואים באל"ף ביו"ד ובה"ה, כזה יו"ד

ה"י, יו"ד ה"א, יו"ד ה"ה, וגימטריא שלהם צ"א, וזהו סוד אמן יהא שמיה רבא, אמן מספרו צ"א, והאיך יוצא מספר הלזה, **יהא** פי' בשלש אותיות י"ה"א, **שמיה** רבא, קרי ביה ש"ם י"ה, רבא, פי' כשנגדיל שם י"ה ונמלאנו באותיות יה"א, אז יעלה למספר **אמן**, עכדה"ק. הרי שהמילואים של שם י"ה עולה מספרם צ"א, שהוא בגימטריא השם הקדוש פא"י שם של פרנסה.

וזהו מן המצר קראתי י"ה, היינו בעת תקיעת שופר שמכניס הבל בצד המצר, קראתי שם י"ה, כי י' הוא פה הקצר וה' הוא הבל המכנים, ענני במרח"ב י"ה, שיתרחב שם י"ה בשלשה מילואיו להיות עולה במספר צ"א, בגימטריא השם הקדוש פא"י שם הפרנסה, ויושפע לבני ישראל פרנסה טובה חסד ורחמים. [גם י"ל המכוון ענני במרחב י"ה דהיינו שיתרחבו ויתמלאו אותיות י"ה בגימטריא צ"א, סוד מלא"ך גימטריא צ"א, היינו המלאכים מליצי יושר היוצאים מתקיעת שופר].

והזכרנו היום בתפלת מוסף בברכת שופרות את הפסוק (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר. ויש לדייק כי במה שאמר רואים את הקולות, פירש"י רואין את הנשמע. והתינח בקולות עשרת הדברות וגם בלפידים שיך בהם ראיה, אבל קול השופר מה ראיה שיך בו. ויתכן שהמכוון על השמות הקדושים היוצאים מתוך השופר, שבשעת מתן תורה זכו לראות בחוש כל השמות הקדושים הללו.

וזה שאמר המדרש (תנחומא ויחי ס"ז) מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים, רבנן אמרי ממתן תורה שנאמר (שמות יט ג) כה תאמר לבית יעקב, לפיכך אמר המקום (במדבר ו כג) כה תברכו את בני ישראל. הכוונה בזה, כי ברכת כהנים מביא שפע הפרנסה, וכדאיתא במדרש (במ"ר פי"א ס"ה) יברכך ה' בעושר. וזה שאמר מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים ממתן תורה, שאז ראו בחוש בקול השופר שיוצא ממנו שם י"ה ובמילואיו עולה פא"י, ומכח זה נשפע שפע הפרנסה.

והנה כתב בבאר מים חיים (פ' עקב) על פי הרוב ואפשר בכולם בדברי הרשות וחפצי הגוף החיצוניים מפורש בהם אותיות י"ה, כמו אכילה שתיה הליכה שינה וכו', ובתורה ומצות אלהינו יתברך מפורש בהם אותיות ו"ה, כמו תורה עבודה קדושה מצוה וכדומה, עכ"ד.

וזהו מן המצר קראתי י"ה, זה תקיעת שופר בצד המצר שאז מתעורר שם י"ה, ענני במרחב י"ה, שיתרחב עניני הרשות שיש בהם אותיות י"ה, ויהיו כל צרכינו מצויים לנו בניקל, כדי שנזכה לעובדו יתברך מתוך הרחבת הדעת. [ויותר מזה י"ל שקול השופר נכנס במקום המצר שם י"ה שהוא רומז על גשמיות, ויוצא הקול במקום המרחב שם ו"ה שהוא רומז על רוחניות, שהשפעת גשמיות הוא תועלת אל רוחניות, כדי לקיים המצוות בהידור ולעובדו יתברך מתוך הרחבת הדעת].

והשי"ת יהא בעזרנו בצאתינו מיום טוב דראש השנה יושפע לנו כל מילי דמיטב, השפעות טובות בגשמיות, השפעות טובות ברוחניות, בריאות תענוג ונחת, ופרנסה בשפע גדול לכלל ישראל, ונזכה לגמר חתימה טובה ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א ותשוח"ח להם שמסרו לנו החידו"ת לזכות את הרבים

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה לרפואה שלימה

ברכת השנה

מאת:

כולל עצי חיים

צדקת

רבי מאיר בעל הנס

מיסודם של רבותה"ק וצוק"ל לבית

סיגוט • סאטמאר

אלקא דמאיר עננו

החזקת אנ"ש עניי ארץ ישראל על טהרת הקודש

ערב ראש השנה תשפ"ב לפ"ק

אל מע"כ ידידינו ותומכי כוללינו הע"י

בפרוס עלינו השנה החדשה שגורה בזה ברכותינו יה"ר שתזכו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום ולשפע ברכה והצלחה מתוך אושר ועושר וכל מיני ישועות

ובהזדמנות זו נביע לפניכם רגשי תודה המפעמת בלבינו על עזרתכם ותמיכתכם התמידית למען כוללינו הק' אשר בצל כנפיה חוסים קרוב למאה אברכים ת"ח וירא שמים והוגים בתורה מן הבוקר עד הערב

אלקא דמאיר יענכם להתברך בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

המברכים בידידות אוי"א

הנהלת הכולל